

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÇOCUK GELİŞİMİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

BİLİM VE SANAT MERKEZİNE DEVAM EDEN ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN
AİLELERİNE VERİLEN BİLGİSAYAR TEMELLİ EĞİTİMİN AİLE BİREYLERİNİN AİLE
İLİŞKİLERİNİ ALGILAMALARINA VE ÇOCUKLARIN MÜKEMMELİYETÇİLİK
DÜZEYLERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan

Zeynep KURTULMUŞ

Ankara
2010

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÇOCUK GELİŞİMİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

BİLİM VE SANAT MERKEZİNE DEVAM EDEN ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN
AİLELERİNE VERİLEN BİLGİSAYAR TEMELLİ EĞİTİMİN AİLE BİREYLERİNİN AİLE
İLİŞKİLERİNİ ALGILAMALARINA VE ÇOCUKLARIN MÜKEMMELİYETÇİLİK
DÜZEYLERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ

DOKTORA TEZİ

Zeynep KURTULMUŞ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Z. Fulya TEMEL

Ankara
2010

JÜRİ ONAY SAYFASI

Zeynep KURTULMUŞ'un

“Bilim ve Sanat Merkezine Devam Eden Üstün Yetenekli Çocukların Ailelerine Verilen Bilgisayar Temelli Eğitimin Aile Bireylerinin Aile İlişkilerini Algılamalarına ve Çocukların Mükemmeliyetçilik Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi”

başlıklı tezi 25.02.2010 tarihinde, jürimiz tarafından Çocuk Gelişimi Eğitimi Ana Bilim Dalında Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan: Prof. Dr. Nilgün METİN

Üye (Tez Danışmanı): Prof. Dr. Z. Fulya TEMEL

Üye : Prof. Dr. Yaşar ÖZBAY

Üye : Prof. Dr. Neriman ARAL

Üye : Prof. Dr. Elif ÜSTÜN

ÖNSÖZ

Üstün yetenekli çocuklar tarih boyunca buldukları toplumlarda önemli roller üstlenmekte ve büyük başarılar elde etmektedirler. Ancak bu çocukların ve ailelerinin bazı güçlükler yaşadıkları ve desteklenmeye gereksinim duydukları bilinmektedir.

Bu araştırmada bana yol gösteren, beni yönlendiren, araştırmanın her aşamasında bilgi ve yardımları ile destekleyen Sayın Prof. Dr. Z. Fulya TEMEL'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmam boyunca bana her türlü desteği gösteren, bilgisini ve desteğini esirgemeyen Öğr.Gör.Dr. Figen ŞAHİN'e,

Tüm çalışmalarımda bana destek olan, her zaman yanımda olan anneme, babama ve ağabeylerime sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırma verilerinin toplanmasında ve eğitim programının uygulanmasında bana destek olan Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi (Ümit Bilim ve Sanat Merkezi) ve Ankara Bilim ve Sanat Merkezi yönetici ve öğretmenlerine, araştırmanın örneklemini oluşturan Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi (Ümit Bilim ve Sanat Merkezi) ve Ankara Bilim ve Sanat Merkezine devam eden çocuklara ve anne babalarına araştırmaya katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Ayrıca bu tez 08/2006-01 kodlu proje olarak Gazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenmiştir

Zeynep KURTULMUŞ

Ankara, 2010

ÖZET

BİLİM VE SANAT MERKEZİNE DEVAM EDEN ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN
AİLELERİNE VERİLEN BİLGİSAYAR TEMELLİ EĞİTİMİN AİLE BİREYLERİNİN AİLE
İLİŞKİLERİNİ ALGILAMALARINA VE ÇOCUKLARIN MÜKEMMELİYETÇİLİK
DÜZEYLERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ

KURTULMUŞ, Zeynep

Doktora, Çocuk Gelişimi Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Z. Fulya TEMEL

Şubat -2010

Bu araştırmanın temel amacı Bilim ve Sanat Merkezine devam eden üstün yetenekli çocukların ailelerine verilen Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitim Programı'nın aile bireylerinin aile ilişkilerini algılamalarına ve çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerine etkisini incelemektir.

Bu çalışmada Bilim ve Sanat Merkezine devam eden üstün yetenekli çocukların ailelerine dört oturumluk yüzyüze grup eğitimi ve sekiz oturumluk web sayfası üzerinden Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitim Programı uygulanmıştır. Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitim Programı “İletişim, Çocukla Konuşma ve Dinleme, Empati Kurma, Anne Babaların Kullandıkları Disiplin Yöntemleri, Üstün Yetenekli Çocukların Gelişim Özellikleri, Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Uygulamaları, Üstün Yetenekli Çocukların Ailelerinin Yaşadıkları Güçlükler, Aile ve Kardeşler Arası İlişkiler, Üstün Yetenekli Çocuklarda Stres, Üstün Yetenekli Çocukların Mükemmeliyetçilik Özellikleri ve Üstün Yetenekli Çocuklara Meslek Seçiminde Rehberlik Etme” konularını içermektedir.

Araştırma, Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi (Ümit Bilim ve Sanat Merkezi) ve Ankara Bilim ve Sanat Merkezi'nde yürütülmüştür. Araştırmada Bilim ve Sanat Merkezine devam eden 20 çocuk ve ebeveyn deney, 20 çocuk ve ebeveyn ise kontrol grubunu oluşturmaktadır.

Araştırma kapsamında Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitim'in deney grubu üzerindeki etkililiğini değerlendirmede; ebeveynlerin üstün yetenekli çocuklarına karşı davranışlarını ve ebeveynlik davranışlarını değerlendirmek amacı ile araştırmacı tarafından geliştirilen "Ebeveynlerin Davranış Değerlendirme Formu" kullanılmıştır. Çalışma kapsamında ebeveynlerin ve çocukların aile ilişkilerini değerlendirmek amacı ile Gülerce (1996) tarafından geliştirilen "Aile Yapı/Sistemini Değerlendirme Aracı (AYDA)" kullanılmıştır. Üstün yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik davranışlarını değerlendirmek amacı ile Mısırlı Taşdemir ve Özbay (2003) tarafından geliştirilen "Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği" kullanılmıştır. Ayrıca programın kalıcılığını ölçmek amacı ile ön test-son test olarak uygulanan "Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu", "Aile Yapı/Sistemini Değerlendirme Aracı (AYDA)" ve Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği" deney grubundaki ebeveynlere ve çocuklarına izleme çalışması olarak tekrar uygulanmıştır.

Ebeveynlere verilen Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitim sonucunda deney grubundaki ebeveynlerin "Ebeveynlerin Davranış Değerlendirme Formu" puan ortalamaları incelendiğinde, son test ve izleme puanlarının, ön test puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0,005$). Deney grubundaki ebeveynlerin "Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu" Puan Ortalamalarının son test puanlarının sıra ortalaması 30,4, kontrol grubundaki ebeveynlerin son test puan ortalaması 10,6'dır. Bu bulgulara göre deney grubundaki ebeveynlerin "Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu" son test puanlarının ön test puanlarına göre anlamlı derecede yükseldiği görülmektedir ($p<0,05$). Bu yükselişin Grup Destekli Bilgisayar Temelli Eğitimin etkisinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin ön test-son test puan ortalamaları incelendiğinde; son testlerde deney grubunun puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre deney grubundaki ebeveynlere verilen bilgisayar temelli eğitimin ebeveynlerin AYDA toplam puan ortalamaları üzerinde olumlu yönde etkisinin olduğunu görülmektedir. Deney grubundaki ebeveynlerin ve çocukların Aile Yapı/Sistemini Değerlendirme Aracı (AYDA) İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik ve Duygusal Bağlam alt ölçek son test puanlarının ön test puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0,005$). Deney ve kontrol grubu AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik ve Duygusal

Bağlam Alt Ölçekleri son test puanları incelendiğinde; Ayda son test İletişim, Yetkinlik, Birlik, Yönetim, ve Duygusal Bağlam Alt boyutunda deney grubunda değerler anlamlı derecede yüksek görülmektedir ($p<0,05$).

Deney ve kontrol grubundaki çocukların ön test-son test puan ortalamaları incelendiğinde; son testlerde deney grubunun puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre deney grubundaki ebeveynlere verilen bilgisayar temelli eğitimin çocukların AYDA toplam puan ortalamaları üzerinde olumlu yönde etkisinin olduğunu görülmektedir. Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların AYDA Çocuk Formu İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam Alt Boyutlarında Son Test Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları incelendiğinde tüm alt boyutlarda deney grubu puanlarında kontrol grubuna göre yükselme olduğu görülmektedir ($p<0,05$).

Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Son Test Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları incelendiğinde; Hatalara Aşırı İlgi, Davranışlardan Şüphe, Aile Beklentileri, Ailesel Eleştiri ve Kişisel Standartlar alt ölçeklerinde deney grubu son test puanlarında pozitif yönde anlamlı düşme görülmektedir ($p<0,05$) (Düzen alt boyutu hariç). Kontrol grubundaki çocukların ise Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği puanlarında olumsuz yönde artış görülmektedir ($p<0,005$).

Araştırma bulgularına göre Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitimin aile bireylerinin aile ilişkilerini algılamalarına ve çocukların mükemmeliyetçilik düzeyine olumlu yönde etkide bulunduğu saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Üstün Yetenekli Çocuk, Üstün Yetenek, Aile Eğitimi, Bilim ve Sanat Merkezi, Bilgisayar Temelli Eğitim, Grup Destekli Eğitim.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE EFFECTS OF THE COMPUTER BASED FAMILY EDUCATION PROGRAM APPLIED TO THE FAMILIES WITH GIFTED CHILDREN WHO ATTEND THE SCIENCE AND ART CENTER ON THE PERCEPTIONS OF FAMILY MEMBERS TO FAMILY RELATIONS AND PERFECTIONISM LEVEL OF CHILDREN

KURTULMUS, Zeynep

PhD, Child Development Education Program

Dissertation Advisor: Prof. Dr. Z. Fulya Temel

February 2010

The aim of this study is to investigation of the effects of the computer based family education program applied to the families with gifted children who attend the science and art center on the perceptions of family members to family relations and perfectionism level of children.

In this study, parents of gifted children who attend the Science and Art Center were administered a four-week face to face group meeting and an eight-week Computer Based Education assisted with Group Education through the website. The education program includes the following topics: Communication, Speaking with and Listening to Children, Establishing Empathy, Disciplines Methods Used by Parents, Developmental Characteristics of Gifted Children, Educational Practices for Gifted Children, Difficulties Experienced by Parents With Gifted Children, Family and Siblings Relationships, Perfectionist Characteristics of Gifted Children, Gifted Children and Stress, and Guiding Gifted Children on Professional Decisions.

The study was conducted in Yasemin Karakaya Science and Art Center (Umit Science and Art Center) and Ankara Science and Art Center. In the study, while 20 children who attend Science and Art Center and their parents constitute of experimental group, 20 children who attend Science and Art Center and their parents constitute of control group.

Within the scope of this study, in evaluating the effectiveness of the Computer Based Parent Education Program assisted with Group Education in order to examine parents' behaviors towards their gifted children and parents' behaviors, "Parents' Behavior Assessment Form" developed by the researcher was used. In the study, with the aim of evaluating the perceptions of parents and children on family relations, "Family Structure/System Assessment Tool (FSAT)" developed by Gulerce (1996) was used. In order to assess perfectionist behaviors of gifted children "Multi-dimensional Perfectionism Scale (MPS)" developed by Mısırlı Tasdemir ve Ozbay (2003) was used. Moreover, in order to measure the lastingness of the program "Parents' Behavior Assessment Form", "Family Structure/System Assessment Tool (FSAT)" ve "Multi-dimensional Perfectionism Scale(MPS)" used as pre-test and post-test were administered to parents and children in the experimental group again as a follow-up study.

At the end of the Computer Based Education assisted with Group Education provided to parents, when the mean scores of the "Parent Behavior Assessment Form" of parents in the experimental group were analyzed, it was seen that the post test and follow up test scores were significantly higher than pre-test scores ($p < 0,005$). While there was no difference between pre-test scores of the experimental and control group, post test scores were different. It was assumed that this increase was due to the effectiveness of the Computer Based Parent Education Program.

When the mean scores of the pre test and post test of parents in control and experimental group were analyzed, it was found that the mean scores of experimental group in post tests were higher. According to this, it was seen that computer based education provided to parents in experimental group had a positive effect on AYDA total mean scores. It was also determined that the post-test scores of parents and children in the experimental group on the Communication, Union, Management, Competence, and Emotional Context subscales of Family Structure/System Evaluation Tool (AYDA) were significantly higher than the pre-test scores ($p < 0,005$). When the post-test scores of the experimental group and control group were compared, it was determined that the values of the experimental group on the Communication, Union, Management, Competence, and Emotional Context subscales of Family Structure/System Evaluation Tool (AYDA) were significantly higher ($p < 0,05$).

When the mean scores of the pre test and post test of children in control and experimental group were analyzed, it was found that the mean scores of experimental group in post tests were higher. According the this, it was seen that computer based education provided to parents in experimental group had a positive effect on AYDA total mean scores of children. When the difference between pre-test and post-test scores of children on all subscales of AYDA were analyzed, it was determined that the post-test scores was significantly increased ($p < 0,05$).

When the results of Difference Test related to the mean of post-test scores of Multi-dimensional Perfectionism Scale (MPS) were analyzed, it was seen that the post-test scores of the experimental group was significantly decreased in positive direction on Extreme Attention to Faults, Behavior Doubt, Family Expectations, Family Criticism, and Personal Standards Subscales (Except Order Subscale) ($p < 0,05$). It was seen that the scores of children in the control group on Multi-dimensional Perfectionism Scale (MPS) increased in negative direction ($p < 0,05$).

According to the results of the study, it was found that the Computer Based Education assisted with Group Education had effects on positive direction on the perceptions of family members to family relations and perfectionism level of children.

Key Words: Gifted Child, Giftedness, Parent Education, Science and Art Center, Computer Based Education, Group Supported Education

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Problemi.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Varsayımlar.....	6
1.5. Sınırlılıklar.....	7
1.6. Tanımlar.....	7
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1. Üstün Yetenekli Çocukları Tanılama Yöntemleri.....	9
2.1.1. Testler.....	10
2.1.1.1. Grup Zeka Testleri.....	10
2.1.1.2. Bireysel Zeka Testleri.....	11
2.1.1.3. Yaratıcılık Testleri.....	11
2.1.2. Öğretmen Gözlem ve Kanaati.....	11
2.1.3. Arkadaş Gözlem ve Kanaati.....	12
2.1.4. Aday Gösterme.....	12
2.1.5. Ailelerin Aday Göstermesi.....	12
2.2. Üstün Yetenekli Çocukların Gelişimsel Özellikleri.....	13

2.2.1. Üstün Yetenekli Çocukların Dil Gelişim Özellikleri.....	13
2.2.2. Üstün Yetenekli Çocukların Zihinsel Gelişim Özellikleri.....	14
2.2.3. Yaratıcı veya Üretken Düşünme	17
2.2.4. Üstün Yetenekli Çocukların Fiziksel ve Psikomotor Gelişim Özellikleri.....	18
2.2.5. Üstün Yetenekli Çocukların Sosyal Duygusal Gelişim Özellikleri...	19
2.2.6. Üstün Yetenekli Çocukların Uyumsuz Gelişim Özellikleri.....	25
2.2.7. Üstün Yetenekli Çocukların Mükemmeliyetçilik Özellikleri.....	26
2.2.8. Üstün Yetenekli Çocuklarda Başarısızlık.....	28
2.3. Üstün Yetenekli Çocukların Aile İlişkileri.....	29
2.4. Üstün Yetenekli Çocukların Kardeş ve Arkadaş İlişkileri.....	34
2.5. Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimleri.....	37
2.5.1. Üstün Yetenekli Çocuklarda Aile Eğitimi.....	38
2.5.2. Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Uygulamaları.....	49
2.5.3. Üstün Zekalı Çocuklar İçin Özel Programlama.....	50
2.5.4. Ayrıştırılmış Eğitim.....	50
2.5.4.1. Özel Okul.....	50
2.5.4.1.1. Özel Okul Uygulamasının Yararları.....	50
2.5.4.1.2. Özel Okul Uygulamasının Sakıncaları.....	51
2.5.4.2. Özel Sınıf.....	51
2.5.4.1.1. Özel Sınıf Uygulamasının Yararları.....	52
2.5.4.1.2. Özel Sınıf Uygulamasının Sakıncaları.....	52
2.5.5. Birlikte Eğitim.....	52
2.5.5.1. Hızlandırma.....	52
2.5.5.2. Okula Erken Başlatma.....	55
2.5.5.3. Sınıf Atlama.....	55
2.5.5.4. Belli Bir Alanda / Alanlarda Üst Sınıfa Katılma.....	56
2.5.5.5. Zenginleştirme.....	57
2.6. Türkiye’de Üstün Yetenekli Çocukların Durumu.....	57
2.7. Türkiye’de Üstün Yetenekli Çocuklara Hizmet Veren Eğitim Kurumları	58
2.7.1. Bilim ve Sanat Merkezleri.....	58
2.7.2. Beyazıt İlköğretim Okulu (Beyazıt Ford Otosan İlköğretim Okulu)..	59
2.7.3. Tev İnancı Türkes Özel Lisesi (TEVİTÖL).....	60

2.8. İlgili Araştırmalar.....	62
2.8.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	62
2.8.1.1. Üstün Yetenekli Çocuklar İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	62
2.8.1.2. Üstün Yetenekli Çocukların Ebeveynleri İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	80
2.8.1.3. Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimcileri İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	82
2.8.2. Diğer Ülkelerde Yapılan Çalışmalar.....	86
2.8.2.1. Üstün Yetenekli Çocuklar İle İlgili Diğer Ülkelerde Yapılan Araştırmalar.....	86
2.8.2.2. Üstün Yetenekli Çocukların Ebeveynleri İle İlgili Diğer Ülkelerde Yapılan Araştırmalar.....	88
2.8.2.3. Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimcileri İle İlgili Diğer Ülkelerde Yapılan Araştırmalar.....	93
3. YÖNTEM.....	96
3.1. Araştırma Modeli.....	96
3.2. Araştırma Grubu.....	97
3.3. Veri Toplama Araçları.....	101
3.3.1. Aile Bilgi Formu.....	101
3.3.2. Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu.....	101
3.3.3. Aile Yapı /Sistemini Değerlendirme Aracı (AYDA).....	102
3.3.4. Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği.....	105
3.4. Verilerin Toplanması.....	109
3.5. Verilerin Analizi.....	119
4. BULGULAR ve YORUM.....	123
5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	161
5.1. Sonuçlar.....	161
5.2. Öneriler.....	163
KAYNAKÇA.....	166
EKLER.....	186

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Deney ve Kontrol Grubunda Bulunan Ebeveynlerin “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu” Ön Test- Son Test Puanlarının Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	123
Tablo 2. Deney ve Kontrol Grubunda Bulunan Ebeveynlerin “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu” Ön Test-Son Test Puan Ortalamalarına İlişkin İki Ortalama Arasındaki Farkın Önemlilik Testi Sonuçları.....	126
Tablo 3. Deney Grubunda Bulunan Ebeveynlerin “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu” Son Test-İzleme Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları.....	127
Tablo 4: Deney Ve Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin AYDA Toplam Puan Ön Test-Son Test Karşılaştırmaları Ortalama Tablosu.....	130
Tablo 5: Deney Ve Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin AYDA Toplam Puan Ön Test-Son Test Karşılaştırmaları Tek Yönlü Manova Analizi Tablosu.....	131
Tablo 6: Deney Ve Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin AYDA Toplam Puan Ön Test-Son Test Karşılaştırma Tablosu.....	131
Tablo 7. Deney ve Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam Alt Boyutlarında Ön Test Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları.....	134
Tablo 8. Deney ve Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam Alt Boyutlarında Son Test Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları.....	135
Tablo 9. Deney ve Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam Alt Boyutlarında Ön Test-Son Test Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları.....	136
Tablo 10. Deney Grubundaki Ebeveynlerin AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam Alt Boyutlarında Son Test-İzleme Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları.....	137
Tablo 11: Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların AYDA Toplam Puan Ön Test-Son Test Karşılaştırmaları Ortalama Tablosu.....	141
Tablo 12: Deney Ve Kontrol Grubundaki Çocukların AYDA Toplam Puan Ön Test- Son Test Karşılaştırmaları Tek Yönlü Manova Analizi Tablosu.....	141

Tablo 13. Deney Ve Kontrol Grubundaki Çocukların AYDA Toplam Puan Ön Test- Son Test Karşılaştırma Tablosu.....	142
Tablo 14. Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam Alt Boyutlarında Ön Test Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları.....	144
Tablo 15. Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam Alt Boyutlarında Son Test Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları.....	145
Tablo 16. Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam Alt Boyutlarında Ön Test- Son Test Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları.....	147
Tablo 17. Deney Grubundaki Çocukların AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam Alt Boyutlarında Son Test-İzleme Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları.....	149
Tablo 18. Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Ön Test Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları.....	152
Tablo 19. Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Son Test Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları.....	153
Tablo 20. Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Ön Test-Son Test Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları.....	155
Tablo 21. Deney Grubundaki Çocukların Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Son Test-İzleme Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları.....	158

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 1. Araştırma Deseni.....	96
Şekil 2. Ebeveynlerin Demografik Bilgilerinin Dağılımı.....	98
Şekil 3. Bilim ve Sanat Merkezine Devam Eden Çocukların Demografik Bilgilerinin Dağılımları.....	99
Şekil 4. Deney Grubundaki Ebeveynlerin “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu” Ön Test-Son Test-İzleme Puanları Grafiği.....	129
Şekil 5. Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu” Ön Test-Son Test Puanları Grafiği.....	129
Şekil 6. Deney ve Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin AYDA Toplam Puan Ön Test- Son Test Karşılaştırmaları Grafiği.....	133
Şekil 7. Deney Grubundaki Ebeveynlerin AYDA Ön Test-Son Test-İzleme Puanları.....	139
Şekil 8. Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin AYDA Ön Test-Son Test Puanları...	139
Şekil 9. Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların AYDA Toplam Puan Ön Test-Son Test Karşılaştırma Grafiği.....	143
Şekil 10. Deney Grubundaki Çocukların AYDA Ön Test-Son Test-İzleme Puanları.....	150
Şekil 11. Kontrol Grubundaki Çocukların AYDA Ön Test-Son Test-İzleme Puanları.....	151
Şekil 12. Deney Grubundaki Çocukların ÇBMÖ Ön Test-Son Test-İzleme Puanları.....	159
Şekil 13. Kontrol Grubundaki Çocukların ÇBMÖ Ön Test-Son Test-İzleme Puanları.....	159

ÇİZELGELER LİSTESİ

	Sayfa
Çizelge 1. Deney ve Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu” Ön Test ve Son Test Puanlarının Shapiro-Wilk Testi Sonuçları.....	119
Çizelge 2. Deney ve Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin AYDA Puanlarının Shapiro-Wilk Testi Sonuçları.....	120
Çizelge 3. Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların AYDA Puanlarının Shapiro-Wilk Testi Sonuçları.....	121
Çizelge 4. Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların “ÇBMÖ” Puanlarının Shapiro-Wilk Testi Sonuçları.....	122

KISALTMALAR LİSTESİ

BİLSEM: Bilim ve Sanat Merkezi

IQ: Zeka

EQ: Duygusal zeka

ZB: Zeka bölümü

TKT: Temel Kabiliyetler Testi

1.GİRİŞ

Üstün yetenekli çocuklar zihinsel yada özel yetenek alanlarında yaşıtlarına göre normal gelişim düzeyinin üstünde özellikler gösteren çocuklar olarak tanımlanmaktadır. Üstün yetenekli çocuklar yaşıtlarına göre farklı gelişim özelliklerine sahiptirler. Üstün yetenekli çocukların gelişim özellikleri incelendiğinde bazılarının bir alanda bazı çocukların ise birden fazla yetenek alanında üstün özelliklere sahip olduğu görülmektedir.

Üstün yetenekli çocuklar genellikle dil gelişiminde erken gelişim özellikleri göstermektedirler. Bu çocuklar genellikle yaşıtlarına göre çok erken dönemde ve düzgün cümleler ile konuşmaktadırlar ve zengin kelime dağarcığına sahiptirler. Ancak bazı durumlarda çocukların düzgün ve tam cümleler ile konuşana kadar, konuşmaya başlamadıkları görülmektedir. Üstün yetenekli çocuklar bilgi edinmek ve çevresini tanımak için sürekli olarak soru sormaktadırlar. Bu çocuklar yoğun merak duygusuna sahiptirler. Bu nedenle sürekli olarak neden? ve nasıl ? soruları ile çevresini tanımaya çalışmaktadırlar. Üstün yetenekli çocuklar problem çözme, planlama, bilgileri kavrama, analiz, sentez, değerlendirme gibi zihinsel süreçlerde üstün özellikler göstermektedirler. Ayrıca yaratıcı ve üretken düşünceleri ile yaşıtlarından farklı düşünce yapılarına sahiptirler. Ayrıca kusursuz bir belleğe sahiptirler. Üstün yetenekli çocuklar genellikle okuma yazmayı çok erken yaşta ve kendi kendilerine öğrenmektedirler. Üstün yetenekli çocukların zihinsel düzeylerinin fiziksel özelliklerinden ve sosyal duygusal gelişim özelliklerinden daha ileri düzeyde olması nedeni ile bu çocuklarda uyumsuz gelişim özellikleri görülmektedir.

Üstün yetenekli çocuklar toplumda lider konumunda yer almaktadırlar. Okulda ve çevrelerinde liderlik özellikleri ile dikkat çekmektedirler. Bu çocuklar başkalarının fikirlerini çok çabuk kabul etmemekte, genellikle kendisi grubun lideri konumunda yer almaktadırlar. Bu nedenle bu çocukların liderlik özelliklerini olumlu yönde kullanabilmelerini sağlayabilmek amacı ile erken yaşlardan itibaren eğitim gereksinimlerinin desteklenmesi ve olumlu yönde yönlendirilmeleri sağlanmalıdır.

Üstün yetenekli çocuklar yeteneklerini en üst düzeyde ve olumlu yönlerde geliştirebilmek için farklı eğitimsel gereksinimlerin uygulanmasına gereksinim duymaktadırlar. Bu çocuklar kendileri için hazırlanmış eğitim uygulamalarına ve özel düzenlemelere gereksinim duymaktadırlar.

Üstün yetenekli bir çocuğun yeteneklerini en üst düzeyde geliştirmesinde ve eğitiminde anne babalara çok önemli görevler düşmektedir. Üstün yetenekli bir çocuğa sahip olmak anne babalar için normal gelişim gösteren çocukların anne babalarından farklı görev ve sorumluluklar yüklemektedir. Anne babaların üstün yetenekli çocuğu anlaması ve desteklemesi çocuk üzerinde olumlu etkiler ortaya koymaktadır. Üstün yetenekli çocuğa sahip anne babalar üstün yetenekli çocukların özellikleri ve çocuklarını destekleme konularında kendilerini yetersiz ve çaresiz hissetmektedirler. Üstün yetenekli çocuğa sahip olan ebeveynler üstün yetenekli çocuklar ile ilgili olarak ebeveynlere yönelik olarak hazırlanmış destek ve eğitime gereksinim duymaktadırlar. Bu nedenle üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlere üstün yetenekli çocukların gelişimsel özellikleri, eğitimleri, üstün yetenekli çocuklar ve aile ilişkileri, çocukla iletişim kurma ve disiplin, çocukları destekleme konularında eğitim ve destek hizmetleri sağlanması büyük önem taşımaktadır.

1. 1. Araştırmanın Problemi

Temel Problem:

Bilim ve Sanat Merkezine devam eden üstün yetenekli çocukların ailelerine verilen Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitimin, bireylerin aile ilişkilerini algılamalarına ve çocuklarının mükemmeliyetçilik düzeylerine anlamlı bir etkisi var mıdır?

Denenceler:

- 1.a. Deney ve kontrol grubundaki grubundaki ebeveynlerin Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu ön test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 1b. Deney ve kontrol grubundaki grubundaki ebeveynlerin Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

- 2a. Deney grubundaki ebeveynlerin Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu ön test ve son test puan arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 2b. Kontrol grubundaki ebeveynlerin Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu ön test ve son test puan arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Deney grubundaki ebeveynlerin Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu son test ve izleme testi puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin AYDA testinden aldıkları puanlar ön test ve son test uygulamasına bağlı olarak farklılaşmakta mıdır?
5. Deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin AYDA alt ölçeklerinden elde ettikleri ön test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin AYDA alt ölçeklerinden elde ettikleri son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
7. Deney grubundaki ebeveynlerin AYDA alt ölçeklerinden elde ettikleri ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
8. Kontrol grubundaki ebeveynlerin AYDA alt ölçeklerinden elde ettikleri ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
9. Deney grubundaki ebeveynlerin AYDA son test ve izleme testi puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
10. Deney ve kontrol grubundaki çocukların AYDA testinden aldıkları puanlar ön test ve son test uygulamasına bağlı olarak farklılaşmakta mıdır?
11. Deney ve kontrol grubundaki çocukların AYDA alt ölçeklerinden elde ettikleri ön test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
12. Deney ve kontrol grubundaki çocukların AYDA alt ölçeklerinden elde ettikleri son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
13. Deney grubundaki çocukların AYDA alt ölçeklerinden elde ettikleri ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
14. Kontrol grubundaki çocukların AYDA alt ölçeklerinden elde ettikleri ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
15. Deney grubundaki çocukların AYDA son test ve izleme testi puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
16. Deney ve kontrol grubundaki çocukların ÇBMÖ alt ölçeklerinden elde ettikleri ön test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
17. Deney ve kontrol grubundaki çocukların ÇBMÖ alt ölçeklerinden elde ettikleri son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

18. Deney grubundaki çocukların ÇBMÖ alt ölçeklerinden elde ettikleri ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
19. Kontrol grubundaki çocukların ÇBMÖ alt ölçeklerinden elde ettikleri ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
20. Deney grubundaki çocukların ÇBMÖ son test ve izleme testi puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı Bilim ve Sanat Merkezine devam eden üstün yetenekli çocukların ailelerine verilen Bilgisayar Temelli Eğitimin aile bireylerinin aile ilişkilerini algılama düzeylerine ve çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerine etkisini incelemektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Üstün yetenekli çocuklar, özel eğitim alanının en çok göz ardı edilen ve eğitim olanaklarından yeterince yararlanamayan grubudur. Bilim ve sanat alanlarındaki katkılarına, uygarlık düzeyini oluşturmadaki çabalarına karşın, bu çocukların yetiştirilmesi ve desteklenmesi konusunda yeterli ilgi ve çaba gösterilmemektedir. Bunun en önemli nedenleri arasında bu çocukların zaten üstün oldukları, onlar için fazladan bir eğitime gereksinim olmadığı, bu çocukların her ortamda kendilerini geliştirebildikleri, üstün zekâlılarla, özel eğitimin ilgilenmemesi gerektiğine ilişkin ön yargıların yattığı gözlemlenmektedir (Ataman, 2003 b).

Üstün veya özel yetenekli çocukların anne babalarının çocukları ile ilgili tutumlarına bakıldığında çoğu kez çocuklarının kişiliklerini bir bütün olarak değerlendirmedikleri, çocuklarını yalnızca üstün oldukları alandaki özellik ve yetenekleri ile değerlendirdikleri görülmektedir. Çocuklarını, ağır matematik problemlerini çözen yada kemanı ile güzel müzik çalabilen yetenekli eller olarak görmektedirler. Bu çocuklar için büyük ve tehlikeli bir yanılgıdır ve ebeveynler akademik açıdan üstün yetenekli olan çocuklarını daha da üst seviyeye çıkartmak için zorlamaktadırlar (Coşar Cığerci,2006: 12).

Ebeveynlerin üstün veya özel yetenekli çocuklarının yeteneklerinin farkında olmamaları veya ilgisiz davranmaları da bu çocuklar için çok önemli bir tehlikedir. Anne babaların çocuklarının zihinsel yada sanatsal yeteneklerinin farkında olmamaları yada çocukların bu yeteneklerine ilgisiz kalmaları çocukların cesaretlerini kırabilir. Üstün veya özel yetenekli çocuklar için ilgisiz anne baba tutumları kadar, aşırı ilgili aile tutumları da çocuk üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır. Aile çocukla ilgilenmezse çocuğun yeteneği körelmektedir. Aile çocuğa karşı ilgiyi fazla abarttığında ise çocuğu başarısı ve üstün yeteneği ile sürekli övmek ve çocuğun başarısını sürekli reklam etme, başarılı olması için çocuğu sürekli zorlama gibi olumsuz tutumlar, çocuğun ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yönlendiği çalışmalardan uzaklaşmasına ve ailesini mutlu etmek, onların sevgisini kazanmak için ilgisini çekmeyen çalışmalara yönelmesine neden olmaktadır. Bu tür tutumlar bir süre sonra çocukların yeteneklerini gizlemesine ve kullanmamasına neden olmaktadır (Coşar Cığerci,2006:24; Uzun,2004:45,46).

Ablard ve Parker'ın (1997) yaptıkları araştırmanın sonuçlarına göre; akademik açıdan üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin tamamen akademik başarıya odaklanmış oldukları, ebeveynlerin mükemmeliyetçi tutumlarının çocukların yüksek hedefler belirlemesini sağladığını, ebeveynlerin yüksek düzeydeki beklentilerinin üstün yetenekli çocukları olumsuz etkilediğini ortaya koymaktadır. Üstün yetenekli çocukların ailelerinin başarıda ısrarlı ve hatalara karşı eleştirel davranan aileler oldukları ve aşırı bir baskı unsuru oluşturmaksızın ailelerin üst düzey başarı beklentisinin çocuklarda kaygı oluşturduğu gözlenmiştir (Akt. Coşar Cığerci,2006: 33). Bazı durumlarda üstün yetenekli çocukların ailelerinde aile yaşamına ilişkin problemler ortaya çıkabilmektedir. Bunun nedeni ise çocuğun duygusal yaşının zeka yaşı ile aynı düzeyde olmamasıdır. Bu çocuklar, zaman zaman çocukça davranmaktadırlar. Aynı yaştaki benzer çocukların davranışları anlayışla karşılanırken üstün yetenekli çocukların bu tür çocukların bu davranışlara hakları yokmuş gibi davranılmaktadır. Bazı yetişkinler doğru olmayan bir şekilde bu çocukların her şeyi daha iyi bildikleri düşüncesine sahiptirler. Beş yaşındaki bir çocuk dördüncü sınıftaki bir çocuğun okuma ve problem çözme düzeyine ulaşabilir. Ancak o hala beş yaşında bir çocuktur. Ayrıca çocukta parmak emme, ayakkabısını bağlayamama gibi motor becerilerde zayıflıklarda görülebilir. Aileler, çocuklarının gösterdiği bu tür davranışları, onların her zaman her şeyi daha iyi bildiklerine ve onların üstün olduklarına inandıkları için duygusal yaşına uygun olmayan tutumlar ve cezalar

gösterebilirler. Böyle bir durumda ailenin rahatlaması sağlanmalı ve bu anne babaların o yaştaki bir çocuğa sahip anne babaların davrandığı biçimde davranmaları sağlanmalıdır (Ataman, 2003a:185).

Üstün yetenekli çocuklar ve aileleri ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde; erken yaşta uygun eğitim programına ve olumlu anne baba tutumlarına sahip çocukların hem kişilik özelliklerinde hemde akademik alanlarda üstün başarılar gösterdikleri görülmektedir. Ancak uygun çevre şartları ve ebeveyn tutumlarına sahip olmayan bireylerin zamanla içe kapanma, mutsuzluk, başarısızlık, suça yönelme davranışları gösterdikleri ve bu yeteneklerini olumsuz yönde kullandıkları görülmektedir. Ayrıca üstün yetenekli çocuklar için uygun şartlar sağlanmaması Ülkemiz için önemli olabilecek bireylerin beyin göçü ile farklı ülkelere yönelmelerine neden olmaktadır.

Bu nedenlerden dolayı üstün yetenekli çocuğa sahip aileler için hazırlanan Bilgisayar Temelli Aile Eğitim Programının eğitim sonrasında üstün yetenekli çocuğa sahip ailelere çocukları ile olan iletişimlerinde, çocuklarının yeteneklerini daha iyi tanımalarında ve eğitimlerini olumlu yönde desteklemelerinde rehber olabileceği düşünülmektedir. Erken yaşta sağlanan olumlu aile çocuk iletişimi ile üstün yetenekli çocukların yeteneklerini en üst düzeyde geliştirmeleri, çocukların yeteneklerini toplum için olumlu alanlarda kullanmaları ve böylece toplumsal gelişime katkıda bulunmalarının sağlanması düşünülmektedir. Ayrıca üstün yetenekli çocukların yeteneklerini Ülkemiz için yararlı alanlarda kullanmaları ve Ülkenin gelişimine katkıda bulunmada rol oynayacakları düşünülmektedir.

1. 4. Varsayımlar

- Testlerin ebeveynlerin çocuklarına karşı davranışlarını ve çocuklarından beklentilerini ölçtüğü varsayılmaktadır.
- Araştırmada kullanılan testlerin bireylerin aile ilişkilerini algılama düzeylerini ölçtüğü varsayılmaktadır.
- Araştırma kullanılan testin çocukların mükemmeliyetçilik düzeyini ölçtüğü varsayılmaktadır.
- Ebeveynlerin ve çocukların araştırmada kullanılan testleri içtenlikle ve doğru yanıtladıkları varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma Bilim ve Sanat Merkezine devam eden üstün yetenekli çocukların ailelerine verilen Bilgisayar Temelli Eğitimin aile bireylerinin aile ilişkilerini algılamalarına ve çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerine etkisinin incelenmesi konusunda Ankara'da yapılmıştır.

- Araştırma üstün yetenekli tanısı almış ilköğretim çağındaki çocuklarla sınırlıdır.
- Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi (Ümit Bilim ve Sanat Merkezi) ve Ankara Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden çocuklar ve aileleri ile sınırlıdır.
- Araştırma aktif bilgisayar kullanıcısı olan anne ve babalarla sınırlıdır.
- Araştırma Bilim ve Sanat Merkezine devam eden 12 yaşındaki çocuklarla sınırlıdır.

1. 6. Tanımlar

Üstün yetenekli çocuk: Zeka testleri ile 130 ve üzeri puan alan, zihinsel veya bir yetenek alanında üstün başarı gösteren çocuk.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Üstün yeteneklilik araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Bazı araştırmacılar üstün yetenekliliği zihinsel testlerde en üst düzeyde başarı, bazıları ise yaratıcı yetenek ve karakter özellikleri olarak tanımlamaktadırlar. Bazı araştırmalarda ise üstün yeteneklilik; liderlik alanında, sanat alanlarında, psikomotor ve özel akademik yeteneklerde yüksek performans olarak tanımlanmaktadırlar.

Üstün yetenekli çocuk kavramı; zihinsel, yaratıcılık, sanat veya liderlikle ilgili alanlarda veya özel akademik alanlarda yüksek performans özellikleri gösteren ve bu tür yeteneklerini tam anlamı ile geliştirilmesi için, standart okullarda sağlanamayan özel hizmetlere ve uygulamalara ihtiyaç duyan çocuk ve gençleri tanımlamaktadır (Sumreungwong, 2003: 14).

Renzulli'ye göre üstün yetenekli bireyler; yüksek yetenek (yüksek zekâyı içeren), yüksek yaratıcılık (yüksek fikirler oluşturma ve bu fikirleri problemlerinin çözümü için kullanabilme yeteneği), yüksek görev sorumluluğu (yüksek motivasyon düzeyi ve projenin sonunu görme becerisi) potansiyellerine sahip olmaktadır (Renzulli, 1978:180-184).

Bilsem (Bilim ve Sanat Merkezi) Yönergesi (2001)'ne göre ise; üstün yetenekli çocuk; zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda yaşlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği uzmanlar tarafından belirlenen çocuk olarak tanımlanmaktadır (Tebliğler Dergisi, 2001).

Tanımlarda da görüldüğü gibi, artık üstün yetenekli çocukların tanımlanmalarında, kesin bir sınırlamayı getiren zeka bölümü puanı (ZB) kullanılarak sınıflandırma yapılmamaktadır. Ülkemizde yapılan sınıflandırmada ve yerleştirme uygulamalarında ise Rehberlik ve Araştırma Merkezlerince yapılan ölçümler sonucunda verilen ZB puanlarına önem verilmektedir. Ancak bu yaklaşımın 573 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye göre çıkartılan yönetmelik çerçevesinde değişmeye başladığı görülmektedir (Ataman,2003a: 181).

Üstün yetenekli çocuklar;

- a. Genel veya özel zihinsel yetenek
- b. Özel akademik yetenek
- c. Yaratıcı veya üretken düşünme
- d. Liderlik yeteneği
- e. Görsel veya sahne sanatları
- f. Psikomotor yetenek alanlarında yüksek düzeyde başarı göstermektedirler (Coyers, 2004:16; Galbraith, 2000:6-10; Sabatini, 1998: 36; Smutny ve diğ., 1997: 6; Strip and Hirsch, 2000:6; Sumreungwong, 2003; Weeb ve diğ., 2005: 1; Webb ve diğ., 2007: 2).

Yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalar incelendiğinde üstün yeteneklilik ile ilgili farklı tanımlar verildiği görülmektedir. Özellikle yurtdışında tek bir tanım kullanmak yerine federal hükümetler tarafından belirlenen özelliklere ve tanımlara göre sınıflanma ve tanılama yapılmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde Ulusal Üstün Yetenekli Çocuklar Birliği'nde (2009) Ulusal Federal hükümet tarafından yapılan tanıma göre üstün yetenekli çocuklar; zihinsel, yaratıcı, sanatsal alanlarda veya liderlik yeteneği yada özel akademik alanlarda yüksek başarı gösteren ve kapasitesini en üst düzeyde geliştirebilmek için sıradan okullarda sağlananlar dışında eğitimsel hizmet ve etkinliklere gereksinim duyan öğrenci, çocuk ve genç olarak belirtilmektedir (www.nagc.org.)

2.1. Üstün Yetenekli Çocukları Tanılama Yöntemleri

Üstün yetenekli çocukların tanılanmasının önemli bir sorun olduğu görülmektedir. Tanılamada kullanılacak uygun ölçme araçlarının, alanda uzman personelin ve üstün yetenekli çocuklar ile ilgili eğitim uygulamalarının yetersizliği erken yaşta tanılamamın yapılmasını olumsuz yönde etkilemektedir. Üstün yetenekli çocukları tanılamada birçok değerlendirme aracından yararlanılmaktadır. Tanılamada standart testler, çocuğun, ailenin, öğretmenlerin, yaşlılarının gözlemleri, uzmanların raporları ve portfolio gibi çeşitli değerlendirme yöntemleri kullanılmaktadır. Üstün yetenekli öğrencilerin tanılanmaları ve erken yaşta eğitimden yararlanmaları için profesyonel eğitimcilere, psikolog, psikiyatrist, uzman personele ve uygun ölçme araçlarına olan gereksinim

giderek artmakta ve bu durum büyüyen uzman personel sıkıntı yaratmaktadır (Cutts ve Moseley, 2004: 43; Sabatini, 1998: 37).

Bu nedenle eğitimcilerin üstün yetenekli öğrencilerin öğrenme düzeylerini ve gereksinimlerini değerlendirmek, üstün yetenekli çocukların yüksek düzeyde düşünme becerilerini, problem çözme ve eleştirel düşüncelerini desteklemek için sorumluluk almaları gerekmektedir (Smith ve Brydges, 1998: 41).

Üstün yetenekli çocuklar ile ilgili yapılan tanılama çalışmalarına bakıldığında genellikle çocukların resmi olarak ilkokul üçüncü ve dördüncü sınıfa kadar tanımlanamadığı görülmektedir (Delise ve Galbraith, 2002:6). Ancak ülkemizde son yıllarda yapılan tanılama çalışmalarında ilkokul birinci ve ikinci sınıf düzeyinde tanılama çalışmalarının yapılmaya başlandığı görülmektedir.

Üstün yetenekli çocukların tanılanmasında standart testler, öğretmen, arkadaş, aile gözlem/kanaatleri ve aday gösterme gibi farklı yöntemler kullanılmaktadır.

2.1.1. Testler

Standardize edilmiş testler ulusal normlara uygun sonuçlar üretmektedir. Grup zeka testleri ve bireysel zeka testleri olmak üzere iki tür zeka testi bulunmaktadır. Her ikisi de okul öğrenme becerilerini içeren testler olmasına rağmen hem format hem de içerik yönünden aralarında bazı farklılıklar bulunmaktadır (Palmer,2006:7; Sumreungwong, 2003: 22; Wingert, 1997:5-11).

2.1.1.1.Grup Zeka Testleri: Standart testler bilgi toplamak için gruplar halinde uygulanmaktadır. Grup zeka testleri uygulaması ve değerlendirmesi kolay, aynı zamanda bireyin kendi yaş veya sınıf düzeyi ile ilgili kabul edilebilir kararlar alınmasına imkan veren bir değerlendirme aracıdır. Grup zeka testleri; kalabalık bir grup çocuğa aynı anda test yapabileme imkanı tanıyarak zaman tasarrufu sağlamak ve ortalamanın üstündeki çocukların grup içinde belirlenmesini sağlamaktadır. Bu uygulama ile ortalamanın üzerinde puan alan üstün yetenekli olabilme ihtimali olan çocukları belirleyerek bu çocuklara bireysel test uygulanmasını sağlamaktadır. Ancak üstün yetenekli çocukların belirlenmesinde grup zeka testleri bireysel zeka testlerine göre

daha az güvenilir ve geçerli sonuçlar vermektedir. Bu testler çocuklara büyük gruplar halinde uygulanmaktadır. Öğretmenler yada özel olarak eğitilmemiş diğer kişiler tarafından uygulanmaktadır. Grup zeka testleri kalabalık bir gruba aynı anda uygulanması ve uzman personel tarafından uygulanmaması nedeni ile çocuğun gerçek düzeyi hakkında bilgi elde edilmesini olumsuz yönde etkilemektedir. Yurt dışında en çok bilinen grup zeka testlerinden bazıları Bilişsel Yetenek Testleri, The Henmon-Nelson Zihinsel Yetenek Testleri ve Kuhlman-Anderson Zeka Testleridir (Palmer,2006:7; Sumreungwong, 2003, 22).

2.1.1.2. Bireysel Zeka Testleri: Bireysel Zeka Testleri kullanılırken ve sonuçlar hesaplanırken çocuğun sınıf düzeyi değil, çocuğun yaşı göz önünde bulundurulmaktadır. En çok kullanılan bireysel zekâ testleri Wechsler Testleridir. Bu testler Yetişkinler için Wechsler Zeka Ölçeği (WAIS-R – 16-74 yaş aralığı için), Çocuklar için Wechsler Zeka Ölçeği (WICS-III, 6-16.11 yaşlar için) üçüncü baskısı ile Wechsler Okul Öncesi ve İlk Okul Zeka Ölçeğinden (WPPSI-R, 3-7.3 yaşları için) oluşmaktadır. Bu tür zeka testlerinde bireyin elde ettiği sonuç zeka katsayısı veya IQ türünden bildirilmektedir (Palmer,2006:8; Sumreungwong,2003:23; Strethill Wright, 2000:18,19).

Üstün yetenekli çocukları tanılamada zeka testlerinin yanında yaratıcılık testleri de uygulanabilmektedir.

2.1.1.3.Yaratıcılık Testleri

Yaratıcılık testleri yaratıcı çocukların sınıf içinde yeteneklerini belirlemek için kullanılmaktadır. Fakat, Davis ve Rimm (1998) yaratıcılıkla ilgili daha geçerli kararlar verebilmek için, yaratıcılık testlerinden elde edilen bilgilerin, öğrencilerin ürünlerinin, kişisel adaylık ve gözlem gibi diğer bilgilerle bir araya getirilmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar (Akt. Sumreungwong, 2003:23).

2.1.2.Öğretmen Gözlem ve Kanaati

Öğretmenlerin gözlemleri ve aday göstermeleri üstün yetenekli çocukların belirlenmesinde kullanılan ilk yöntemlerden biridir ve çok önemli rol oynamaktadır. Öğretmenlere üstün yetenekli çocukların aday gösterilmesini sağlamak için üstün

yetenekli çocukların gelişimsel özellikleri ve davranış özellikleri ile ilgili geliştirilmiş anketler, formlar verilerek çocukların bu özellikleri ne derecede gösterdiklerini belirtmeleri istenmektedir. Öğretmen kontrol listelerinin kullanılmasının geçerli bir yöntem olmadığına yönelik eleştiriler getirilse de ön belirleme için kullanılması, ancak tek başına belirleyici olarak kullanılmaması önerilmektedir (Selçuk Bozkurt, 2007:20,2; Suveren, 2006: 32; Strehill Wright, 2000: 21).

2.1.3. Arkadaş Gözlem ve Kanaati

Üstün yetenekli çocukları belirlemede arkadaşlarının gözlem ve kanaatinin kullanılmasının güvenilirliği çok fazla olmasa da dikkatli bir şekilde hazırlanmış sosyometrik ölçekler ile özellikle liderlik ve psikomotor alanlardaki üstün yetenekli çocukları belirlemede kullanılan yöntemler arasında yer almaktadır (Ataman, 2005:180).

2.1.4. Aday Gösterme

Okullara gönderilecek formlar ile yönetici ve öğretmenlerin yada ailelerin üstün yetenek özellikleri gösteren öğrencileri aday göstermeleri istenmektedir. Çocuğun tanılama sürecinde bu yöntemle sağlanan bilgilerin mutlaka başka verilerle desteklenmesi gerekmektedir (Ataman, 2005:180).

2.1.5. Ailelerin Aday Göstermesi

Anne babaların gözlemleri çocukların bilgi ve beceri düzeyini öğrenme konusunda en önemli kaynaklardan birisidir. Anne babalar bazen çocuklarını değerlendirmede objektif davranmamakta yada çocuklarını gerçek performanslarının altında göstermektedirler. Bu nedenle anne babalardan elde edilen bilgileri değerlendirirken anne babaların çocuklarının yeteneklerini çok fazla abartma eğiliminde olabilecekleri yada çocuklarının yaptıklarını önemsiz görebilme ihtimallerinin de olabileceği dikkate alınmalıdır (Selçuk Bozkurt, 2007: 17; Suveren, 2006:32).

2.2. Üstün Yetenekli Çocukların Gelişimsel Özellikleri

Üstün yetenekli çocuklar, birbirlerinden hem fiziksel açıdan hem de bilişsel, dil yetenekleri, ilgi alanları, öğrenme biçimleri, güdülenme ve enerji seviyeleri, kişilik özellikleri, zihinsel sağlık ve kişisel alışkanlıkları, davranışları, kişisel geçmiş ve deneyimleri açısından farklılık göstermektedirler (Sumreungwong, 2003:18).

Üstün yeteneklilik çoklu bir kavram olsa da, hiç bir çocuğun bu özelliklerin tümünü göstermesi beklenmemektedir. Üstün yetenekli çocukların özellikleri incelendiğinde; üstün yetenekli çocukların bazıları sadece bir alanda üstün ve özel yeteneğe sahipken bazıları ise akademik alanın yanında diğer alanlarda da üstün ve özel yetenekli olabilmektedir. Üstün yetenekli çocukların genellikle kendi takvim yaşına uygun gelişimsel özellikler göstermedikleri görülmektedir (Uzun, 2004:19; Webb ve diğ., 2005:1).Yapılan çalışmalarda üstün yetenekli olan ve üstün yetenekli olmayan çocuklar arasında özellikle zihinsel ve duygusal açıdan önemli farklılıklar olduğu görülmektedir (Mendaglio ve Tillier,2006:75; Sumreungwong, 2003:18).

Üstün yetenekli çocukların gelişimsel özellikleri incelendiğinde; üstün yetenek alanlarına göre birbirlerinden farklı yönleri görülmekle birlikte genel olarak normal gelişim gösteren çocuklardan daha üst düzeyde gelişimsel özellikler gösterdiklerine ilişkin alan yazında bilgiler yer almaktadır.

Bundan sonraki bölümde üstün yetenekli çocukların gelişimsel özellikleri alanlara göre ayrı ayrı ele alınmıştır.

2.2.1. Üstün Yetenekli Çocukların Dil Gelişim Özellikleri

Üstün yetenekli çocuklar arasında en çok dikkati çeken özellikler incelendiğinde konuşmada erken gelişme en önemli özellikler arasında yer almaktadır. Erken dil kullanımı, çocuğun üstün yetenekli olduğunun genellikle ilk işareti olarak görülmektedir. Üstün yetenekli çocukların gelişmiş dil yetenekleri bebeklik döneminden itibaren daha karmaşık ve çok ses çıkarma şeklinde kendini göstermektedir. Üstün yetenekli çocuklar konuşmayı çok severler, kelime hazineleri geniştir ve yaşıtlarına oranla zengin bir dil kullanmaktadırlar. Konuşmalarında yaşıtlarına oranla daha fazla

sözcükten yararlanmaktadırlar. Çok erken yaşlarda konuşma ve okuma becerisi göstermektedirler. Dili kullanarak yeni kelimeler ve yeni cümle yapıları yaratmaktan zevk almaktadırlar (Ataman,2003a:184; Applebaum, 1998: 21-28; Delisle, 2006: 6; Uzun, 2004:22; Wingert, 1997; 5-11; Klein, 2007: 113).

Üstün yetenekli çocuklar genellikle yaşitlarına oranla daha erken yaşta konuşma, okuma ve yazma davranışları göstermektedirler. Ancak bazı durumlarda üstün yetenekli çocukların tam ve düzgün cümlelerle konuşuncaya kadar sözel iletişim kurmada isteksiz davrandıkları ve konuşmadıkları gözlenebilmektedir (Aktan Kerem ve Kınık, 2003: 163; Ataman,2003a: 184).

Üstün yetenekli çocuklar kişisel olarak çok meraklıdırlar ve tipik olarak çok soru sormaktadırlar. Üstün yetenekli çocuklar yaşitlarına oranla öğrenme hızları daha yüksek olduğu için sürekli bilgi edinmeye gereksinim duymaktadırlar. Yaşadıkları çevre ve dünya hakkında bilgi edinmek için sürekli sorular sormaktadırlar. Üstün yetenekli çocuklar bazen uygun olmayan ve başkalarını utandırıcı, can sıkıcı sorular sormaktadırlar ve çok soru sormaları nedeni ile başkaları tarafından olumsuz değerlendirilmektedirler. Özellikle okul sistemi çocuğun soru sormasını ve konuşmasını engelleyen katı kurallara sahip olduğu zaman okul sistemine uyma ile ilgili çeşitli sorular sormaktadırlar. Üstün yetenekli çocuklar sürekli olarak “Neden?” “Bunu neden yapmak zorundayım?” şeklinde soru sormakta yada “Eğer bunu yapmak zorundayım, kendi bildiğim gibi yapacağım” ifadelerini tercih etmektedirler (Ataman, 2003a:183; Allen ve Glynnis,2005: 435; Carroll ve Tober, 1999: 71; Delisle ve Galbraith, 2002:8).

2.2.2. Üstün Yetenekli Çocukların Zihinsel Gelişim Özellikleri

Üstün yetenekli çocukların dikkat süresi ve enerji düzeyleri genellikle diğer çocuklardan daha uzundur ve çocuklar isteklerine ulaşmada güçlü bir iradeye sahip olduklarından dikkatlerini bir konu üzerinde uzun süre yoğunlaştırmaktadırlar. Bu durum özellikle uzun süreli dikkat gerektiren ilgi alanlarında gözlenmektedir. Üstün yetenekli çocuklar ilgilerini çeken konulara tüm dikkatlerini verip çaba sarfederken, ilgilerini çekmeyen rutin konular veya problemlerden kolayca sıkılmaktadırlar. Üstün yetenekli çocukların ilgi alanları genellikle daha erken yaşlarda oluşma eğilimi

göstermektedir. Üstün yetenekli çocuklar zevk aldıkları ilgi alanlarına daha fazla enerji, yoğunlaşma, merak ve azimle yaklaşma eğilimi göstermektedirler. Bir yada birden çok alanda çok güçlü ilgileri vardır ve tüm zamanlarını bu konuda daha fazla bilgi edinmeye harcamaktadırlar (Applebaum,1998:21-28; Chun,2001:25; Coşar Cığerci,2006:7; Uzun,2004:21; Winebrenner, 2001:9).

Üstün yetenekli çocukların bir başka bilişsel niteliği ise; keskin gözlem ve yoğun merak duygusuna sahip olmalarıdır. Yoğun merak ve sorgulama istekleri üstün yetenekli çocukların öğrenmelerini olumlu yönde desteklemektedir. Üstün yetenekli çocuklar ebeveynlerine sürekli olarak “neden” ve “nasıl” sorularını sormaktadırlar. Ancak bu çocukların öğrenme gereksinimleri çevresindeki bireyler tarafından karşılanmadığında genellikle akademik başarıları düşmektedir (Applebaum,1998: 21-28).

Üstün ve özel yetenekli çocuklar kendilerini çok iyi tanıdıkları nedeni ile avantaj ve dezavantaj olabilecek özelliklerinin de farkında oldukları için kendilerini eleştirel gözle ve acımasızca eleştirmektedirler (Uzun,2004:22,23).

Üstün yetenekli çocuklar çılgın ve komik fikirlere sahiptirler, yapılan esprileri kolayca anlayıp olgun karşılamakta ve kendileri de diğer kişilere aynı şekilde ince espriler yapmakta ve bu özellikleri de çok erken yaşlarda geliştirmektedir. Üstün yetenekli bir çocuk her zaman başkalarını güldüren bir kişiliğe sahip olmamaktadır. Ancak zekice yapılmış bir espri ve şaka üstün yeteneği ifade etmektedir (Coşar Cığerci,2006: 20; Cutts ve Moseley, 2004: 70).

Üstün yetenekli çocuklar kusursuz bir belleğe sahiptirler. Aynı anda büyük miktarda bilgiyi hafızada tutma üstün yetenekli çocukların genel özellikleri arasında yer almaktadır. Üstün yetenekli bir çocuk genellikle kendisinin ileride kullanacağı bir içerik yada bilgiyi ezberlemekte ve onları uygun aralıklarla istediği şekilde hatırlamaktadır. Üstün yetenekli bir çocuk olayları, insanları ve hikayeleri olağanüstü bir şekilde hatırlamaktadır (Ataman,2003a:184; Applebaum, 1998:21-28; Cutts ve Moseley, 2004: 69).

Ayrıca üstün yetenekli çocuklar bilgileri kavramada ve sentezlemede de üstün beceri göstermekte, yaşlıları ile aynı fikirde olmadığını açık bir şekilde açıklamakta ve değerlendirmeler yapmaktadır. Bu çocuklar başkaları tarafından yapılan şüpheli, kuşkucu, eleştirici davranışları, tutarsızlıkları çabuk fark etmektedirler. Üstün yetenekli çocukların problem çözme sürecini daha etkili bir biçimde sonuca bağlama eğiliminde oldukları gözlemlenmektedir. Bu süreçte çocukların problemin çözümüne yönelik farkındalık, çözüm üretme, kaynakları ayırıştırma, çözüm sürecini sistematik bir şekilde gözleme ve değerlendirmede üstün özellikler gösterdikleri görülmektedir (Chun, 2001, 23-24).

Üstün yetenekli çocukların sahip olduğu zihinsel nitelikler; yoğun öğrenme isteği, yazı, rakam ya da sembollerle ifade etme yeteneği, problem çözümünde etkin ve yenilikçi stratejiler geliştirme, geniş bilgi depolama, sorgulama, deney yapma ve araştırmacı davranış, yeni kavramları çabuk kavrama ve sezme, olağanüstü mantık kapasitesi, hayal gücü, ve yaratıcı/aykırı düşüncelere sahip olma becerilerini içermektedir (Bickley, 2001: 20).

Üstün yetenekli çocuklar güçlü hayallere, yaratıcı fikirlere sahiptirler. Sanat dallarında özgün eserler yaratmaktadırlar. Sağduyu ve pratik bilgilerden yararlanmaktadırlar. Ancak üstün yetenekli çocuklar bu fikirlerini gerçekleştirmede yardımcı olabilecek kaynaklardan ve insanlardan yoksun olduğu zaman çok kolay hayal kırıklığına uğramaktadırlar (Aktan Kerem ve Kınık, 2003:164; Carroll ve Tober, 1999: 43).

Üstün yetenekli çocuklar genellikle bir durumun farklı yönlerini eş zamanlı görme, bir başkasının kişiliğinin farklı yönlerini anlama, konunun özünü çabuk görme gibi kuvvetli sezgilere sahiptirler. Bu çocuklar sıradan nesnelere ve fikirleri çok farklı yollardan ve genellikle başkalarının kolayca göremeyeceği şekilde görmektedirler. Gerçekleri görme ve dürüst davranma üstün yetenekli çocuklar için duygusal davranmadan daha önemli olmaktadır. Ayrıca diğer bireylerin bazı durumları onların gördüğü kadar net görememelerinin nedenini anlamakta güçlük çekmektedirler (Applebaum,1998: 21-28).

Üstün yetenekli çocuklar olağanüstü ayırdetme gücü ve genelleme yeteneğine sahiptirler ve okuma stratejilerini normal gelişim gösteren çocuklara göre daha etkili kullanmaktadırlar. Sözcükleri tanımlama ve kavramlaştırma bağlantıları ve resimli ipuçlarını yaşlılarından daha başarılı bir şekilde kullanabilmektedir. Üstün yetenekli çocuklar güç algılanan ayrıntılı/detaylı nedenleri ve ilişkileri, bağlantıları, örnekleri çok kolay bir biçimde algılamaktadırlar. Kavramları ve bilgileri yeni durumlara transfer etmektedirler (Winebrenner, 2001: 10).

Üstün yetenekli çocuklar çoklu beyin kanallarını eş zamanlı olarak çalıştırmakta, aynı anda birden fazla görevi yerine getirmektedirler. Örneğin; öğretmenin ne söylediğini duymak için öğretmeni izlemeye gereksinim duymamakta, sadece onu dinleyerek anlatılan durumu kolay bir şekilde algılamaktadır (Winebrenner, 2001:9).

Üstün yetenekli çocuklar alfabeyi, sayıları, saymayı ve hecelemeyi kendi kendilerine öğrenmektedirler. Üstün yetenekli çocuklar yetişkin düzeyinde konuşma düzeyine sahiptirler. Ayrıca bu çocuklar fizik, politika, eğitimsel ve ahlaki konularla ilgilenmektedirler. Üstün yetenekli çocuklar “Bir kişi neden şişmandır?”, “savaş neden vardır?”, yada “evsiz insanlar hakkında ne yapmalı?” gibi durumlar ve olaylar ile ilgili sorular sormaktadırlar (Klein, 2007:112). Üstün yetenekli çocuklar yaşlılarından beklenmeyen merak duygusuna sahiptirler, araştırmacı sorular sormaktadırlar ve özellikle evren ve insanlığın doğası, yaratılışı konularına yoğun ilgi göstermektedirler. Çoğunlukla zihinsel türde geniş ilgi alanına sahiptirler. Yaşıtlarına göre daha karmaşık ve soyut kavramlarla ilgilenmektedirler (Delilse ve Galbraith, 2002:6; Winebrenner, 2001:9).

2.2.3. Yaratıcı veya Üretken Düşünme Özellikleri

Zeka ile yaratıcılık arasındaki ilişki hala tartışılmasına rağmen yaratıcılık okul öncesi dönem çocuklarının davranışlarında önemli bir rol oynamaktadır. Yapılan çalışmalarda araştırmacılar üstün yetenekli çocukların üstün yaratıcılık özellikleri olduğunu ileri sürmektedir. Ayrıca okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukların hayal gücünün çok kuvvetli olduğu ve bir çok özgün fikir ve çözüm üretme yeteneğine sahip olduğu vurgulanmaktadır (Chun, 2001: 25).

Üstün yetenekli çocuklar eleştirel düşünme, yaratıcılık, problem çözme, planlama, analiz, sentez ve değerlendirme konularında üstün gelişim özellikleri göstermekte ve gelişim düzeylerine göre etkin liderler olarak görülmektedirler (Chun, 2001: 25).

Üstün yetenekli çocuklar: (a) yeni fikirler üretme; (b) uyarılma veya geliştirme (c) yaratıcılık ve uzun süreli konsantrasyon (d) risk alabilme ve (e) düşünme süreçlerinde esnek davranabilme eğilimi göstermektedirler (Sumreungwong, 2003: 19).

Üstün yetenekli çocukların düşünme yeteneği aynı zamanda yaşlılarından farklı düşünce yapıları ile ayırt edilmektedir. Üstün yetenekli çocuklar yeni, özgün ve farklı düşünceler üretmektedirler. Bu çocuklar problemleri farklı bakış açılarından görmekte ve yeni, yaratıcı çözümlere ulaşmaktadırlar. Bu özgün anlayış, çocuklara genellikle tek doğru cevabı bulmalarının öğretildiği sınıflarda uyumsuzluğa sebep olabilmektedir. Farklı düşünme özelliklerine sahip olabilme aynı zamanda üstün yeteneğin en yüksek ifadesi olarak düşünülen yaratıcılık olarak tanımlanabilmektedir. Yaratıcılık yeni fikirler üretebilme, yeni ihtimalleri tahmin edebilme ve bilgiyi yeni yollarla kullanabilme kapasitesi olarak belirtilmektedir. Bu da üstün zihinsel yeteneğin en önemli yönlerinden birisi olarak görülmektedir (Applebaum,1998:21-28).

2.2.4. Üstün Yetenekli Çocukların Fiziksel ve Psikomotor Gelişim Özellikleri

Üstün veya özel yetenekli çocuklar fiziksel olarak doğumdan itibaren farklı gelişim düzeyine sahiptirler. Üstün yetenekli çocukların doğum ağırlıkları ve boyları ortalamanın üzerindedir. Genellikle boy ve kilo olarak yaşlılarına göre daha iri yapıdadırlar. Üstün yetenekli çocuklar görüntülerine dikkat ederler, temiz ve nazik bireylerdir. Ayrıca fiziksel görünüm açısından da daha düzgün bir fiziksel görünüme sahiptirler (Ataman,2003a:183;CoşarCiğerci,2006:30;Ömeroğlu,1993:116;Uzun,2004: 20-21).

Üstün yetenekli çocukların yaşlılarına göre genellikle erken emekledikleri, sıraladıkları, yürüdükleri ve bazı motor davranışlarda erken gelişim özellikleri gösterdikleri görülmektedir. Ayrıca bu çocuklar ritm ve hareket kontrolünde üstün gelişim özellikleri göstermektedir (Aktan Kerem ve Kınık, 2003:163; Enç, 2005: 129; Ömeroğlu, 1993: 116).

Üstün yetenekli çocuklar çevrelerindeki dünyayı merak etmeleri nedeni ile çok hareketlidirler. Üstün yetenekli çocuklar çok hareketli olmaları nedeni ile yanlışlıkla dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanısı ile karşı karşıya kalmaktadırlar (Ataman,2003a: 184).

Üstün yetenekli çocuklar bebeklik döneminde daha sağlıklı ve iştahlıdırlar, hastalıklara karşı daha dirençlidirler ve ortalama ömürleri daha uzundur. Ayrıca bebeklik döneminde çok az ağladıkları ve bakımı kolay çocuklar oldukları vurgulanmaktadır (Ataman, 2003a: 183; Enç, 2005: 130).

Üstün yetenekli çocuklar uykuya çok az gereksinim duymaktadırlar. Bu nedenle çok az süreli uydukları görülmektedir (Hannell, 2006:141). Ayrıca üstün yetenekli çocuklarda görme engeli, işitme engeli, düz tabanlık, raşitizm, şaşılık, konuşma bozukluğu gibi yapısal ve görevsel engellere çok az rastlanmaktadır (Enç, 2005: 130).

2.2.5. Üstün Yetenekli Çocukların Sosyal Duygusal Gelişim Özellikleri

Üstün yetenekli çocuklar yaşitlarının ilgi duyduğu oyunlardan daha fazla gelişmiş oyunlarla ilgilenmektedirler. Bu nedenle genellikle yetişkinlerle yada kendinden büyük yaştaki çocuklarla birlikte zaman geçirmeyi tercih etmektedirler. Kendileri ile benzer ilgi alanlarına sahip kişileri arkadaş olarak seçmektedirler (Ataman,2003a: 184; Allen ve Glynnis,2005: 435;Coşar Ciğerci,2006: 20).

Üstün yetenekli çocuklar arkadaşları arasında popüler olmaktadır. Bu özelliğin bir sonucu olarak her zaman takdir edilmeyi ve ön planda olmayı tercih etmeleri gibi bir problemle karşı karşıya kalmaktadırlar. Üstün yetenekli çocuklar işlerini zevk alarak yapmakta, okulu sevmekte, grup içinde lider konumunda yer almaktadırlar. Bu çocuklar başkalarının sistem ve fikirlerini hemen kabul etmek istememektedirler. Genellikle onların fikirlerine danışılmakta ve karar verme sırasında fikirleri sorulmaktadır. Üstün yetenekli çocuklar genellikle çevre ile işbirliği içindedirler, sosyaldir ve çevreleri tarafından sevilmeaktedirler. Çoğunlukla toplumda lider olarak görülmektedirler. Bu nedenle ailelerin çocuklarının bu özelliklerini olumlu konulara yönlendirmeleri gerekmektedir. Aksi durumda üstün yetenekli çocukların çete liderliği, bilgisayar

korsanlığı gibi işlere yöneldikleri görülmektedir. Ayrıca beyin göçü üstün yetenekli çocukların eğitiminde en büyük engellerden birisi olarak ortaya çıkmaktadır. Beyin göçünün karşısındaki en büyük tedbir üstün yeteneklilerin küçük yaşlardan itibaren uygun eğitim uygulamaları ile eğitilmeleri, üstün yetenekli bireyin kendi başarı ve katkısını görmesinin ve istihdamının sağlanması olduğu belirtilmektedir (Akarsu ve diğ.,2004:18; Ataman,2003a:185; Aktan Kerem ve Kınık,2003:164; Gökdere ve Çepni, 2003: 93-107).

Üstün yetenekleri çocuklar yetenek özelliklerinin yanında yüksek potansiyelleri nedeni ile kaygı, depresyon, düşük özgüven yada can sıkıntısı gibi olumsuz duygular ve güçlükler yaşamaktadırlar (Hannell, 2006:138). Üstün yetenekli çocukların doğruluk ve dürüstlük ile ilgili kaygıları çok yüksektir ve bu kaygılar üstün yetenekli çocukların ileri ahlaki yargılama yeteneklerini yansıtmaktadır. Bu çocuklar içinde buldukları duygu durumlarını rahatlıkla ifade etmekten çekinmemektedirler. Karşılaştıkları durumlara uygun tepkiler vermektedirler. Fakat üstün yetenekli çocukların olgunlaşmamış duygusal gelişim özellikleri göstermeleri ahlaki yargılarına uygun davranışlar göstermelerini engellemektedir (Coşar Ciğerci,2006: 20; Hökelekli ve Gündüz, 2004: 134).

Üstün yetenekli çocuklar kendilerine özgü kişisel algılarından dolayı bazı problemlerle karşılaşabilmektedir. Merak, ısrar ve duyarlılık gibi üstün yetenekli çocukların bazı kişilik ile ilgili yada kişisel nitelikleri, akranlarının ve öğretmenlerinin kafalarını karıştırabilmekte ve onların üzerinde olumsuz etkiler yaratabilmektedir (Applebaum,1998:47-50). Üstün yetenekli çocuklar yoğun merak duyguları ile sürekli olarak bir şeyleri öğrenme isteği taşımaktadırlar. Anne babaları, öğretmenleri ve arkadaşları, bu çocuklara gerekli ilgiyi gösterdiğinde, onları dinlediklerinde kendilerinden beklenen performansı göstermektedirler. Ancak ilgisizlik, baskı, hor görülme gibi davranışlar çocukları olumsuz yönde etkilemektedir (Aktan Kerem ve Kınık, 2003:163).

Üstün yetenekli çocuklar özellikle ergenlik döneminde kendi özsaygılarını korumak amacı ile yetişkinlere karşı asi davranabilmektedir. Duyarlı ve hassas olmaları nedeni ile özellikle ailede yaşanan sorunlara karşı çok duyarlıdırlar ve fazla etkilenmektedirler (Coşar Ciğerci, 2006: 22). Üstün yetenekli çocuklar başkalarının

duygularına ve beklentilerine aşırı duyarlılık, hassasiyet göstermektedirler. Başka bir çocuğun veya yetişkinin mutsuz yada mutlu veya başkalarını küçümseyen biri olduğunu hemen keşfetmekte ve duruma uygun olarak davranmaktadırlar (Cutts ve Moseley, 2004: 65; Strip and Hirsch, 2000:6). Üstün yetenekli çocuklar genellikle kendi duygularına ve diğer insanların duygularına çok duyarlı davranmaktadırlar. Bir çok araştırmada duyarlılığın üstün yeteneklilikle çok ilişkili olduğuna ve çocuk ne kadar üstün yetenekli ise, o kadar yüksek duyarlılığa sahip olduğuna ilişkin bulgular yer almaktadır. Diğer yetişkinlerin ve çocukların tutumları ve duyguları üstün yetenekli çocukların üzerinde güçlü bir etki göstermektedir. Bu çocuklar çok küçük yaşlarda, duygularını beden dili ve ses tonu aracılığıyla yorumlama yeteneğine sahip olmaktadır (Applebaum,1998: 21-28).

Üstün yetenekli çocuklar kendi yaşlarındaki diğer çocuklardan daha erken dönemde empati yeteneği geliştirmektedirler ve sosyal vicdana sahiptirler. Yoğun bir şekilde dünyanın problemlerinin farkına varmaktadırlar. Dünya, çevre, savaşlar, çatışmalar, açlık, evsizlik hakkında endişelenmektedirler. Ailedeki, toplumdaki ve dünyadaki problemleri farketmektedirler. Barış, bombalar, gelecek, çevre ve karşılaştıkları tüm problemler hakkında endişe etmektedirler (Delisle ve Galbraith, 2002:7; Karolyı, 2001: 21). Sosyal işaretlere aşırı duyarlılık üstün yetenekli çocuklarda bazı durumları fazla yorumlamaya sebep olabilmektedir. Az miktarda deneyimden kaynaklanan kısıtlı algılama; işaretlerin yanlış yorumlanması ile sonuçlanabilmektedir. Üstün yetenekli çocukların eleştirilere aşırı tepkiselliği küçük bir küçümsemeden veya şakadan çok etkilendikleri anlamına gelmektedir. Üstün yetenekli çocuklar eleştirileri ve hataları, reddedilme ve kusur olarak değerlendirme eğilimi göstermektedirler. Üstün yetenekli çocuklar duygusal olarak hassas ve kırılgan çocuklar olarak nitelendirilmektedir. Akademik başarı ve yetenek düzeyleri üstün yetenekli çocukların toplumsal ve duygusal uyumlarını etkileyecek şekilde yaşamları üzerinde duygusal anlamda bir etki yaratmaktadır. Bu çocuklar duygularını diğerlerine göre daha yoğun ve daha uzun süreli yaşamaktadırlar. Üstün yetenekli çocuklar bir arkadaşı veya ebeveyni bir durum için kızgın ise; kendileri de o durum için öfkelenabilmektedirler. Başkalarının sıkıntısını bu düzeyde hissetmek üstün yetenekli çocuklar için genellikle çok fazla acı yaşamak ve aynı zamanda başkalarının mutluluğu için çok fazla sorumluluk almak anlamına gelmektedir (Applebaum,1998: 21-28; Bickley,2001:23-33)

Üstün yetenekli çocuklar aynı zamanda duygusal olarak aşırı derecede heyecanlı davranmaktadırlar. Bu çocuklar durumlarını ve yaşadıkları duygularını güçlü bir şekilde ifade etmektedirler. Üstün yetenekli çocuklar akranlarına göre duygularını daha ayrıntılı olarak ifade etmektedirler (Karolyı, 2001:54)

Üstün yetenekli çocuklar yetenekleri konusunda tehdit edildiklerini yada gerekli ilgiyi görmediklerini, engellendiklerini hissettiklerinde içlerine kapanabilmekte ve ait olma duygusunu yaşayabilmek için yeteneklerini gizleyebilmektedirler (Carroll ve Tober, 1999: 44). Bazı üstün yetenekli çocuklar topluma ve akranlarına uyum sağlamak adına kendi gerçek benliklerini yok saymakta veya “farklılıkları” içerisinde tek başlarına kalmakta ve kendilerini diğerlerinden, diğerlerini de kendilerinden izole etmektedirler (Bickley, 2001:32,33).

Üstün yetenekli çocuklarla ilgili olarak en çok yaşanan güçlükler; talimatlarla yönetime direnç, inatçılık, tekrardan ve rutinden hoşlanmama, engellenme, uyarıcı eksikliği, kendi ve başkalarını eleştiren tutumlar, eleştiriye aşırı duyarlılık, onaylanmaya ve ilgiye aşırı gereksinim duyma olarak belirtilmektedir. Üstün yetenekli çocuklar genellikle tek başına yada kendisi ile aynı ilgi alanına sahip çocuklarla birlikte zaman geçirmeyi tercih etmektedirler. Tek başına çalışma konusunda kişisel yeterliliği ve tercihleri genellikle üstün yetenekli çocukların sosyal olarak dışlanmaları ve yalnız bırakılmaları ile sonuçlanmaktadır. Araştırmacılar üstün yetenekli çocukların genellikle kendilerini akranlarından farklı hissettiklerini ve bu farklı olma hissini kişilerarası ve duygusal sorunlara neden olduğunu vurgulamaktadırlar. Normal gelişim gösteren çocukların genellikle okullarda zihinsel yaşları yerine kronolojik yaşlarına göre bir araya geldikleri görülmektedir. Ancak üstün yetenekli çocuklar kendi akranları ile aynı şekilde düşünmedikleri için yalnızlık, sıkılganlık ve uyumsuzluk gibi zorluklar sergilemektedirler. Üstün yetenekli çocukların diğer üstün yetenekli çocuklarla ilişki kurmak daha fazla ilgilerini çekmektedir. Bu durum da üstün yetenekli çocuklar için sosyal tecrit sorunlarını yaratmaktadır (Applebaum,1998: 47-50).

Üstün yetenekli çocukların yaratıcı özellikleri ve düşünme süreçleri ebeveynleri tarafından isyankar, ihmalkar ve soğuk algılanmalarına neden olmaktadır. Bu çocuklar kendilerini genellikle farklı, yalnız ve özgünlüklerinden dolayı dışlanmış, yalnız kalmış hissetmektedirler. İletişimdeki zorluklar, özellikle üstün yetenekli çocuklar kendi

akranları ile fikirlerini paylaşmaya yöneldiği zaman ortaya çıkmaktadır (Applebaum,1998: 47-50).

Üstün yetenekli çocukların en iyi bilinen özelliklerinden biri adalet duygularının çok iyi gelişmiş olmasıdır. Üstün yetenekli çocuklar haksızlığı çok çabuk fark etmektedirler, korkusuzdurlar ve çifte standartlara öfkelenmektedirler (Karolyı, 2001: 21).

Üstün yetenekli çocuklar hemen hemen herkese yardım etmeyi istemektedirler. Bu tür çocuklar çoğu kez kendi ödevlerini bitirdiklerinde, daha yavaş olan arkadaşlarına yardım etmek istemektedirler. Bu çocuklar ek olarak sınıfta tahtayı silmek, yerden kağıtları toplamak, kütüphanede kitapları düzenlemek gibi genel işlerde de rol almaktadırlar. Ayrıca üstün yetenekli çocuklar sınıfta bankaya yatırılan paraların ve yemek ücretlerinin makbuzlarını saklamak ve hesaplarını tutmak gibi sorumluluklarda almaktadırlar (Cutts ve Moseley, 2004: 77).

Üstün yetenekli çocuklar çok meraklıdırlar ve birçok alanla ilgilenmektedirler. Üstün yetenekli çocuklar sık sık bir uğraştan diğerine geçmektedirler ama bir yada iki ilgi alanında çok üstün bilgi ve uzmanlık sahibi olmaktadır. Normal gelişim gösteren bir çocuk koleksiyon yaptığında, yalnızca toplamakta ve koleksiyonunu yapmaktadır. Üstün yetenekli çocuk ise; hem koleksiyon yapmakta hem de onları sınıflara, bölümlere ayırmaktadır. Bu çocuklar ilgilendiği konunun uzmanı olan kişiyi aramaktadırlar. Üstün yetenekli çocuk hobilerinden bahsedilen bir ortamda o konuda bilgilerini gönüllü ve istekli olarak ayrıntılı bir şekilde anlatmaktadır (Cutts ve Moseley, 2004: 79).

Üstün yetenekli çocukların birçoğu dereceleri, başarı ödülleri ve özel yetenekleri için sevildiğine inanmaktadır. Bu nedenle çocuklar kendilerini başarı için baskı altında hissedebilmektedirler. Kendilerine hata yapma yada başaramama konularında izin vermemektedirler. Başarısızlığın utanç ve suçluluğu bazen çocuklarda intihara yol açabilmektedir (Souza , 2001: 8).

Ailenin, yaşlılarının ve öğretmenlerinin desteğinin yoksunluğu üstün yetenekli çocuklarda özgüven problemlerine neden olabilmektedir. Üstün yetenekli çocuklar genellikle kendilerini izole edilmiş ve yalnız hissetmektedirler. Kendilerini

diğerlerinden farklı görmekte, sınıftaki ve arkadaş çevresindeki rolünü farklı algılamaktadır (Smutny ve diğ., 2007:7).

Üstün yetenekli çocuklar sık sık olumlu ve olumsuz yönde duygusal yoğunluk göstermektedirler. Bu duygusal gösteriler aileler ve öğretmenleri şaşırtabilmektedir. Yüksek düzeyde duyarlılığa sahip üstün yetenekli çocuklar başkaları ile kurdukları ilişkilerinde çok anlayışlı davranmaktadırlar. Üstün yetenekli çocuklar anne baba ve diğer bireyler ile kişisel etkileşimde sözel ve sözel olmayan işaretler saptayıp yorumlamaktadırlar. Üstün yetenekli çocuğun olumsuz alanda yüksek duyarlılığı kolay incinmesine ve eleştiriye aşırı tepki vermesine neden olmaktadır (Mendaglio, 1998: 17).

Üstün yetenekli çocuklar sabırsızdırlar, problemleri çözmek için hızlı hareket etmek istemektedirler ve sınıfın geri kalanını beklemekten hoşlanmamaktadırlar. Üstün yetenekli çocuklar çabuk sıkılırlar, hayal kırıklığına uğrarlar ve kendilerini engellenmiş hissederler (Delisle and Galbraith, 2002:8). Ayrıca sınıf tartışmalarını kendileri yönlendirmektedirler. Üstün yetenekli çocuk kendinin ve başkalarının hatalarına karşı toleranssız davranmaktadır. Sınıfta bir sorunun cevabını veremediği zaman yada okumadığı zaman sabırsız, aceleci olabilmekte ve söz hakkı ona verilmediğinde, elinde olmadan yanıtları ağızından kaçırabilmektedir. Sürekli soru sorarak, başkalarının sözünü kesebilmekte, sınıf düzenini bozabilmekte ve bilgileri ile gösteriş yapabilmektedirler (Webb ve diğ., 2005:6; Winebrenner, 2001:11). Öğretmenleri üstün yetenekli çocukların zeki olduklarını söylemekte ancak bu çocuklar ev ödevi yapmaktan hoşlanmamaktadırlar. Bazen testlerde başarılı oldukları halde sınıfta başarılı olamamaktadırlar (Webb ve diğ., 2005:6).

Lovecky (1992) üstün yetenekli çocukları toplumsal ve duygusal anlamda kırılabilirliğe iten özellikleri belirlemiştir. Bu özellikler onlarla birlikte yaşayan ya da çalışanların mücadele etmesini gerektirmektedir. Bunlar farklı düşünebilme, heyecanlılık, hassaslık, fark edilebilirlik, düşünceleri önemseme özellikleri ve başkaları tarafından düşünülmeyle olağan dışı, yaratıcı düşüncelerden kaynaklanmaktadır. Üstün yetenekli çocuklar duygusal olarak çok hassastırlar ve diğer insanlarla, hayvanlarla, dünyadaki olaylarla ve doğa ile empati yaparak bir anlamda kendisini tanımlamaktadırlar. Bu çocukların algılamalarının yüksek oluşu, anlayışlarını, sezgisel

güçlerini ve gerçeğe olan gereksinimlerini ortaya koymaktadır. Kavrama düzeyi yüksek üstün yetenekli çocuklar aşırı derecede güdülenirler, iradeleri güçlüdür, hedeflerine ulaşmak için kararlı ve başkalarını vazgeçirecek engelleri aşmada azimlidirler. Üstün yetenekli çocuklarda olumlu yönde sosyal ve duygusal uyumluluk, diğer çocuklarda olduğu gibi yetiştikleri çevre ile bağlantılı olmaktadır (Akt. Bickley, 2001:31,32).

2.2.6. Üstün Yetenekli Çocukların Uyumsuz Gelişim Özellikleri

Uyumsuz gelişim özelliği; üstün yetenekli çocukların takvim yaşı ve duygusal gelişim özellikleri arasındaki farklılık olarak tanımlanmaktadır. Üstün yetenekli çocukların zihinsel kapasitesinde, fiziksel gelişim ya da sosyal becerilerinden daha ileri düzeyde özellikler görülmektedir (Bickley,2001:20,21). Pek çok üstün yetenekli çocuğun zihinsel gelişim düzeyi diğer gelişimlerinden daha ileri düzeyde olmakta ve zihinsel becerileri sosyal, psikomotor ve duygusal gelişim ile uyumsuz olarak gelişmektedir (Adler,2006:29).

Üstün yetenekli çocuklar bazı bilişsel alanlarda performans düzeyinin en üst noktalarına ulaşılabilirken, diğer alanlarda en alt sınırdaki gelişim özelliği gösterebilmektedir. Üstün ve özel yetenekli çocukların bilişsel gelişimlerinin fiziksel ve duygusal gelişimlerinden daha hızlı olması ve bu nedenle çocukların uyumsuz bir gelişim göstermeleri bazı problemlere neden olabilmektedir. Üstün yetenekli çocuklarda zihinsel gelişimin fiziksel ve sosyal gelişimden daha ileri düzeyde olması nedeni ile bu çocuklar zihinsel olarak sosyal ve fiziksel olarak hazır olmadıkları deneyimlere hazır olabilmektedirler. Bazı alanlarda çok erken ve ileri gelişim gösterirken diğer alanlarda yaşına uygun yada gecikmiş gelişim özellikleri göstermektedirler. Örneğin; dört yaşındaki üstün yetenekli bir çocuk soyut konuları okuyabilmekte ve tartışmakta, fakat ayakkabılarını bağlayamamakta yada oyuncaklarını diğer çocuklarla paylaşmamaktadır. Yine aynı yaştaki bir çocuk karmaşık öyküler oluşturmakta ancak bu öyküleri kendisi yazamamaktadır. Böyle durumlarda çocuk yazmayı öğrenene kadar öyküyü yetişkin biri yazmakta yada kaydetmektedir. Eğer yetişkinler uyumsuz gelişim özellikleri ile ilgili olarak üstün yetenekli çocuklara nasıl davranacaklarını bilmezlerse bu uyumsuz gelişimin yarattığı yoğun karışıklık üstün yetenekli çocuklarda duygusal patlamalara ve üstün yetenek özelliklerinin gizlenmesine neden olabilmektedir (Applebaum,1998: 21-28; Dağlıoğlu, 2004: 80; Uzun,2004:20-47; Winebrenner, 2001: 10).

Üstün yetenekli çocuklarda uyumsuz gelişim özellikleri görüldüğünde aile ve öğretmenler kaygılanmakta ve kendilerini engellenmiş, hüsrana uğramış, şaşırılmış ve kafası karışmış hissetmektedirler. Çocukların uyumsuz gelişim özellikleri hem ailelerde hemde çocuklarda hayal kırıklığına neden olmaktadır. Aileler uyumsuz gelişimin üstün yetenekli çocuklarda görülen normal bir gelişim özelliği olduğunu kabul etmeye gereksinim duymaktadırlar. Üstün yetenekli çocuklar zihinsel olarak anladıkları bilgileri duygusal olarak anlamayabilirler. Üstün yetenekli çocuklarda görülen uyumsuz gelişim özellikleri aynı zamanda ebeveynler ve öğretmenler için gerçekdışı beklentiler oluşturabilmektedir. Birçok aile çocuklarının üstün zihinsel gelişim özelliği gösterdiği için daha olgun davranmasını beklemektedirler. Yetişkinler üstün yetenekli çocuğun zihinsel etkinliklerde yada diğer yetenek alanlarında gösterdiği üstün özelliklerin, çocuğun bütün gelişim alanlarında görüleceği beklentisine sahip olmaktadır. Ayrıca ebeveynler üstün yetenekli çocukların düzensiz gelişim özelliklerini yanlış anladıklarında, bu çocukların yaşlarına uygun sosyal davranışlarını inatçılık veya tembellik olarak yanlış yorumlamaktadırlar. Bu nedenle ebeveynlerin üstün yetenekli çocuğun kendine özgü gelişimsel sürecini ve uyumsuz gelişimsel farklılıklarını anlaması çocuk ile ilgili doğru beklentiler geliştirmelerini sağlamaktadır (Applebaum,1998:21-28; Adler,2006:30; Strip and Hirsch, 2000:3). Uyumsuz gelişim özellikleri çocuğun üstün yetenek düzeyi yükseldikçe artmaktadır (Smutny ve diğ., 1997: 7; Uzun,2004:45).

2.2.7. Üstün Yetenekli Çocukların Mükemmeliyetçilik Özellikleri

Mükemmeliyetçilik, üstün yetenekli çocuklar için diğer çocuklardan daha sık karşılaşılan ciddi bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır (Applebaum,1998: 30). Üstün yetenekli çocuklar genellikle üstün yetenekli ve hırslı ebeveynlere sahip olmaktadır. Aileler ise çocuklarının mükemmeliyetçiliğini desteklemektedirler. Oysa ebeveynlerin çocuk yetiştirmede mükemmeliyetçiliği desteklemesi çocukları engellemekte ve onların “kırgın, endişeli, huzursuz ve inatçı” bireyler olmasına neden olmaktadır. Mükemmeliyetçi bireylerin aşırı titiz davranışları çocukların kendilerini yetersiz hissetmelerine yol açmaktadır (Klein, 2007: 68).

Üstün yetenekli çocukların %15-20'sinin hayatlarının belirli bir döneminde mükemmeliyetçi özellikleri nedeni ile önemli düzeyde dezavantajlı hale geldikleri görülmektedir. Mükemmeliyetçilik özelliği her şeyi kontrol etme baskısını ortaya çıkarmakta ve sonuç olarak çocukta stres yaratmaktadır. Mükemmeliyetçilik duygusuna sahip olan çocukların fikirleri sınırlı olmakta, sürekli olarak mükemmel yapmayı hedeflemekte ve risk almaktan kaçınmaktadırlar (Winebrenner,2001:13). Aynı zamanda mükemmeliyetçi davranışlar çocukların çok az doyum sağlamasına neden olmaktadır, çünkü mükemmeliyetçilikte amaç hemen hemen her zaman ulaşılamazdır. Amaç ulaşılamaz olduğu için, mükemmeliyetçilik başarı ve doyum duygusunu sağlamamaktadır. Sonuç olarak, kendilerinden beklentileri çok yüksek olan mükemmeliyetçi çocuklar her an hata yapma korkusu geliştirmeye başlamaktadır. Birçok üstün yetenekli öğrenci, mükemmeliyetçi amaçlarını gerçekleştirmeye çabalarırken, birçoğu da mükemmel yapamayacakları endişesi ile bazı şeyleri yapmaktan vazgeçmeyi tercih etmektedirler. Mükemmel performans için oluşan bu baskı kişinin kendinden kaynaklanabildiği gibi çevresindeki yetişkinler yada diğer kişiler tarafından da kaynaklanabilmektedir. Hem başarılı hem de başarısız olan çocuklar mükemmel olmak için yapılan akademik baskıların etkilerinden olumsuz olarak etkilenmektedir. Bir çok üstün yetenekli çocuk bu nedenle gergin, kaygılı ve isyankar olabilmektedir (Applebaum,1998: 30)

Üstün yetenekli bir çocuğun mükemmeliyetçi olduğu çok kolay fark edilebilmektedir. Bu çocuklar mükemmel ürünler yaratmak için yavaş çalışmakta, sürekli olarak kendilerine “bu tamam mı?” “doğrumu?” “yapmak istediğim şey bu mu?” sorularını sormaktadırlar. Bu duyguya sahip çocuklar, öğretmenler yeterli zamanı vermediğinde ve doğru materyallere sahip olmadıklarında verilen görevi mükemmel yapamayacakları korkusu ile görev almaktan kaçınmaya başlamaktadırlar.

Aileler ve öğretmenler üstün yetenekli çocukların “mükemmel olma gereksinimlerine” bilmeden katkıda bulunmaktadırlar. Anne baba ve diğer yetişkinler tarafından övülmek, takdir edilmek mükemmeliyetçiliğe katkıda bulunabilmektedir. Ancak yapılan ödüllendirmeler çocuğun doğal yetenekleri ve yaptığı davranışlar ile doğrudan ilgili ise çocuğu olumlu yönde etkilemektedir (Winebrenner,2001:13).

Üstün yetenekli bir çocuk için eleştiri almak, onun mükemmel olmadığını kanıtlamakta, aldığı öneriler ise onun mükemmel olmadığını ima etmektedir. Bu nedenle üstün yetenekli çocukların eleştiri almaları onları çok fazla etkilemektedir ve kusur ve eksiklikleri tolere edememektedirler. Ayrıca bu durumda çocuk diğer insanlarında özellikle sınıf arkadaşları, öğretmenleri ve takım arkadaşlarının mükemmel olmasını beklemektedirler. Mükemmeliyetçilik duygusuna sahip olan çocuk kendi başarısından ve diğerlerinin başarısından asla memnun olmamaktadır (Winebrenner,2001:14). Bu nedenle özellikle üstün yetenekli çocuklar her şeyin mükemmel olamayacağını öğrenmeye gereksinim duymaktadır. Ancak bunu üstün yetenekli çocuklara öğretmek çok zor olmaktadır (Klein,2007:122).

2.2.8. Üstün Yetenekli Çocuklarda Başarısızlık

Whitmore (1980) çalışmasında başarısız üstün yeteneklilerden oluşan bir sınıfta, öğrencilerin %80'inden daha fazlasının okul-fobisi olan, düşük öz saygılı, bilinen yöntemlerle güdülenmemiş, düşük akademik algılamaya sahip ve bağımsız kişiler olduğunu saptamıştır. Bu çocuklar kendilerini başarısız, aile ve öğretmenlerinin beklentilerini karşılamak için yetersiz olarak algılamaktadırlar. Öğretmenler onları tembel, olgunlaşmamış, umursamaz, yalnız ve eleştiriye duyarlı olarak tanımlamaktadırlar. Üstün yetenekli başarısız çocuklar ile ilgili yapılmış çalışmalar üstün yeteneklilerin akranları tarafından dışlanma ve düşük düzeyde kişilik adaptasyonu ve sosyal olgunluk sahibi olma eğilimi gösterdiklerini ortaya koymaktadır (Akt. Applebaum,1998: 47-50)

Üstün yetenekli çocuklarda başarısız olma çocuğun üstesinden gelmeyi beceremeyeceğini hissettiği durumlarda stres yaratmakta, okulda başarısız olan öğrencilerin kendilerini başarılı öğrencilerden daha az rahat, daha az tatmin olmuş, daha depresif, daha gergin ve daha suçlu olarak hissetmesine neden olmaktadır. Başarma ihtiyacı ile birleşen baskılar kaygı düzeyini artırmaktadır. Zayıf benlik kavramı üstün yetenekli çocuklarda gelecekteki başarı şansını artıracak olan motivasyonu olumsuz yönde etkilemektedir. Üstün yetenekli çocuğun başarısız olması nedeni ile benlik kavramına yapılan saldırılar, ortalama öğrenciler için olduğundan daha etkili olmaktadır. Çünkü akademik yeterlilik üstün yetenekli çocuğun en güçlü olduğu ve birlikte en çok tanımlandığı alan olmaktadır (Applebaum,1998:47-50).

Üstün yetenekli çocuklar birçok alanda üstün başarı göstermelerine rağmen bazen çeşitli nedenlerle başarısızlık duygusu ile karşı karşıya kalmaktadırlar.

Bu bölümde üstün yetenekli çocukların anne baba ve diğer aile bireyleri ile ilişkileri hakkında bilgi verilmektedir.

2.3. Üstün Yetenekli Çocukların Aile İlişkileri

Üstün yetenekli çocuğun yüksek başarı göstermesinde ev ortamının ve aile ilişkilerinin etkili olduğu bilinmektedir. Üstün yetenekli çocukların aileleri bu çocukların gelişimsel ve eğitimsel özellikleri diğer çocuklardan farklılık gösterdiği için daha büyük görev ve sorumluluklara sahiptirler (Henderson, 2002: 8,9; Colangelo ve Dettmann, 1983: 20-27).

Üstün yetenekli çocukların ailelerinin çok şanslı olduğu ve işlerinin çok kolay olduğu düşüncesi yanlış bir inançtır. Üstün yetenekli bir çocuğa sahip olmak, aileler için çok farklı ve zor bir durumdur. Aileler ve öğretmenler üstün yetenekli çocukların yeteneklerini desteklemede kritik rol oynamaktadırlar. (Ataman, 2003a:188; Chin ve Harrington, 2007: 41; Walker, 2002:2).

Üstün yeteneklik bazı ailelerde stres ve gerginlik yaratmaktadır. Çünkü üstün yetenekli bir çocuk aile için farklı değişimlere ve eşsiz ebeveynlik değişikliklerine neden olmaktadır. Aileler çocuğun olağanüstü gereksinimleri yada ebeveynlerin üstün yetenekli çocuk ile ilgili yaşadıkları güçlükleri ile ilgili olarak ekstra zaman ve kaynaklara gereksinim duymaktadırlar. Özellikle ailede kardeşlerden birisi üstün yetenekli olarak tanınıp diğeri tanılanmadığında, aile bundan daha fazla etkilenmektedir. Diğer çocuğa bu farklılığı anlatmak zor olabilir, çocuklar arasında kırgınlık, dargınlık yada rekabet gibi durumlarda ortaya çıkabilmektedir. Aileler tüm aile üyelerinin desteklediği eşit ve dengeli aile çevresi oluşturmak için yollar aramaya gereksinim duymaktadır. Araştırmalarda üstün yetenekli çocuklar ve ailelerin farklı çevrelere odaklandıkları görülmektedir. Örneğin; aileler zamanlarının çoğunu çocuğunun okulu ile ilgili aktivitelerde geçirmektedirler. Üstün yetenekli çocukların aileleri çocukların gelişimini desteklemede çocuklarına yardımcı olacak kavram yada

stratejilerde, yaklaşımlarda, aktivitelerde üstün yetenekli olmayan çocukların ebeveynlerinden farklı yaklaşımlara gereksinim duymaktadırlar (Alberta Learning, 2004:35; Cho ve Yoon, 2005:245-261).

Üstün yetenekli çocukların aileleri, normal gelişim gösteren çocuğa sahip ailelere göre birçok yönden şanslı olmaktadır. Ancak üstün yetenekli çocuğa sahip aileler, çocuk yetiştirme tutumları ne olursa olsun, çocuklarını yetiştirirken bazı sorunlarla karşılaşmaktadırlar (Uzun,2004:39-47). Özellikle üstün yetenekli çocuklar ve aileleri çok fazla kaynağa ve desteklenmeye gereksinim duymaktadırlar (Ataman, 2003a:188; Chin ve Harrington, 2007: 41; Walker, 2002:2).

Aileler üstün yetenekli çocukları olduğunu ilk öğrendikleri zaman farklı duygular yaşamaktadırlar. Üstün veya özel yetenekli bir çocuk yetiştirmek, aileler için ürkütücü ve göz korkutucu olduğu kadar, heyecan verici de olabilmektedir. Ebeveynler üstün veya özel yetenekli çocuklarını nasıl yetiştirecekleri konusunda korku ve kaygıya kapılmaktadırlar. Ayrıca ebeveynler çocuklarının sorularına yeterli cevap veremediklerinde yetersizliklerinin ortaya çıkacağından ve böylece çocukları üzerinde otoritelerinin sarsılacağından endişe etmektedirler (Akkök,1997: 9; Uzun,2004:48).

Üstün yetenekli çocuklar, ailelerine normal gelişim özellikleri gösteren çocukların ailelerinden farklı yaşantılar ve problemler yaratmaktadır. Üstün yetenekli çocuğa sahip olmanın ebeveynlere getireceği sorumluk ve yaşantılar farklılık göstermektedir. Üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin düzenli olarak yardım ve destek almaları önerilmektedir. Ebeveynlere çocuklarını güdüleme yöntemleri, disiplin kurma yöntemleri, dinleme becerileri, üstün yetenekli çocukların eğitimleri ve diğer ebeveynlere göre çocuklarına daha fazla zaman ayırma konusunda rehberlik hizmetleri verilmelidir. Ebeveynler aile dinamiklerini geliştirme, gelişime açık olma, üstün yetenekli çocukların ihtiyaçlarını karşılama ve psikososyal destek verme konularında eğitilmelidirler (Adler,2006; 29-34; Palancı, 2004: 410).

Üstün veya özel yetenekli çocukların anne babalarının çocukları ile ilgili tutumları incelendiğinde çoğunlukla çocuklarının kişiliklerini bir bütün olarak değerlendirmedikleri, çocuklarını yalnızca üstün oldukları alandaki özellik ve yetenekleri ile değerlendirdikleri görülmektedir. Bu tür yaklaşımlar çocuklar için büyük

ve tehlikeli bir yanılığ oluşturmaktadır. Ayrıca ebeveynlerin akademik açıdan üstün yetenekli olan çocuklarını daha üst seviyede çalışmalar yapmaları için zorladıkları görülmektedir. Ebeveynlerin üstün veya özel yetenekli çocuklarının yeteneklerinin farkında olmamaları veya ilgisiz davranmaları bu çocuklar için çok önemli bir tehlikedir. Aile çocuğa karşı ilgiyi fazla abarttığında ise çocuğun başarısı ve üstün yeteneği ile sürekli övünmek ve çocuğun başarısını sürekli reklam etmek, başarılı olması için çocuğu sürekli zorlamak gibi olumsuz tutumlar, çocuğun ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yönlendiği çalışmalardan uzaklaşmasına neden olmaktadır. Böylece üstün yetenekli çocuk ailesini mutlu etmek, böylece onların sevgisini kazanmak için ilgisini çekmeyen çalışmalara yönelmektedir. Bu tür tutumlar bir süre sonra çocukların yeteneklerini gizlemesine ve kullanmamasına neden olmaktadır. Anne babaların çocuklarının zihinsel yada sanatsal yeteneklerinin farkında olmamaları yada çocukların bu yeteneklerine ilgisiz kalmaları çocukların cesaretlerini kırabilmektedir. Aile çocukla ilgilenmezse çocuğun yeteneği körelmektedir. Üstün veya özel yetenekli çocuklar için ilgisiz anne baba tutumları kadar, aşırı ilgili aile tutumları da çocuk üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır. Eğer aileler çocuğun yeteneklerinin üstünde başarı göstermesini beklerse yada aileler disiplini çok fazla vurgularlarsa, üstün yetenekli çocuk çok fazla stres yaşayabilir (Coşar Ciğerci,2006: 12, 24;Uzun,2004:45,46; Cho ve Yoon, 2005:245-261).

Üstün yetenekli çocukların anne ve babaları çocuklarının yeteneklerini; çocuğun üstün hafızası, dili erken yaşta kullanması ve erken yaşta okuması ile ilişkili görmektedirler. Anne babalar, erkek çocuklara kız çocuklardan daha farklı nitelikler yüklemektedirler. Kız çocukları, zengin sözcük hazinesine sahip olmaları temelinde yetenekli olarak nitelendirilmekte olup, erkek çocuklarda ise merak, problem çözme ve somut düşünme yetenek göstergesi olarak ileri sürülmektedir (Wingert, 1997:3-7).

Üstün yetenekli çocukların ailelerinin özellikleri incelendiğinde; aileler kendi içlerinde uyumlu, duygusal anlamda açık, karşılıklı olarak destekleyici, esnek ve çocuklarını karar alma sürecine katmaya yatkın bağımsızlığı teşvik eden ve fiziksel iletişimden daha fazla konuşma yolu ile iletişimi tercih eden aileler olduğu görülmektedir (Wingert, 1997:13-15).

Ablard ve Parker'ın (1997) yaptıkları araştırmanın sonuçları; akademik açıdan üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin tamamen akademik başarıya odaklanmış oldukları, ebeveynlerin mükemmeliyetçi tutumlarının çocukların yüksek hedefler belirlemesini sağladığı, ebeveynlerin yüksek düzeydeki beklentilerinin üstün yetenekli çocukları olumsuz etkilediğini ortaya koymaktadır. Üstün yetenekli çocukların ailelerinin başarıda ısrarlı ve hatalara karşı eleştirel davranan aileler oldukları ve aşırı bir baskı unsuru oluşturmaksızın ailelerin üst düzey başarı beklentisinin çocuklarda kaygı oluşturduğu saptanmıştır (Akt. Coşar Cığerci,2006: 33).

Aile ve üstün yetenekli çocuk arasında yaşanan problemler, genellikle ebeveynlerin çocuklarını desteklemedikleri ve üstün yetenekli çocukları ile ilgili uygun olmayan beklentilere sahip oldukları zaman ortaya çıkmaktadır. Üstün yetenekli çocuklar ebeveynlerinin beklentilerinden çok etkilenmektedirler. Bu etkilenme, ebeveynler çocuklarının duygularını gözardı edip, başarılarına açık bir şekilde odaklandıkları için özellikle çocukların öz saygılarına zarar vermektedir (Applebaum, 1998: 55-56). Özellikle anne babaların üstün veya özel yetenekli çocuklarından kendi başaramadıklarını başarmalarını ve gerçekleştiremedikleri ideallerini gerçekleştirmelerini bekleyen bir tutum içine girmeleri çocuklar üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır. Anne babaların beklentilerinin çocukların ilgi alanları ile aynı olmaması çocukların rahatsızlık duymasına neden olmaktadır. Çocuklardaki üstün yetenekleri algılamak için, ebeveynlerin mutlaka çocuklarını çok iyi değerlendirmesi gerekmektedir. Ebeveynler üstün yeteneklilik ile ilgili farklı kavramlara sahip olabilirler, bu durumda üstün yetenekli çocukların özellikleri ve davranışları ile ilgili bilgiler ile aileler bu konuda bilgilendirilmelidir (Solow, 1999: 36-38).

Üstün yeteneklilik birçok kişi için olağanüstü iyi bir durum olarak görüldüğü halde kendi çocuklarının üstün yeteneklerini öğrenen aileler için stres kaynağı olmaktadır. Üstün yetenekli çocukların aileleri, sık sık aile çevresindeki arkadaşları ile üstün yetenekli çocukları ile ilgili deneyimlerini rahat özgür bir şekilde konuşamadıklarını ifade etmektedirler. Bazı aileler desteğe, başkaları ile konuşmaya, geri bildirim almaya ve bakış açılarına gereksinim duyarlar. Ailelerin üstün yetenekli çocukları ile ilgili deneyimlerini ve üstün yetenekli bir çocuğu yetiştirme hakkında kaygılarını paylaşabilecekleri çok az sayıda paylaşım grubu yada destek hizmeti bulunmaktadır. Bazı anne babalar arkadaşları ve kendi aileleri ile üstün yetenekli çocuklara sahip

olmayan kişilerin onların güçlüklerini anlaması konusunda konuşmaktadırlar ve bazıları ise kendilerini soyutlanmış hissetmekte ve üstün yetenekli bir çocuğu yetiştirme hakkındaki duyguları ve düşüncelerini paylaşmada kararsız kalmaktadırlar (Adler,2006:29-34).

Üstün yetenekli çocukların aileleri ile ilgili olarak literatür çalışmaları incelendiğinde; üstün yetenekli çocukların duygusal ve davranış problemleri ve buna katkıda bulunan durumlar, üstün yetenekli çocukların ailelerinin ebeveyn rollerindeki değişimler, deneyimler ve üstün yetenekli çocukların ailelerini değerlendirmede deneysel çalışmaların olmaması gibi yetersizlikler ortaya çıkmaktadır (Morawska ve Sanders, 2009a: 463-470).

Üstün yetenekli çocuğa sahip ailelerin; süper bir çocuk için süper bir aile olmaya çalışmak, aşırı koruyucu davranmak ve çocukları için yaşamak, gerçekçi olmayan beklentiler oluşturmak, olumsuz yada tutarsız davranışlarda bulunmak, çocukları ile ilgili yanlış beklentiler ve aşırı kaygı gibi güçlükler yaşadıkları ve bu ailelerin tüm ailelerden daha endişeli oldukları görülmektedir .

Üstün yetenekli çocukların ailelerinde görülen yaygın durumlar aşağıdaki gibidir.

- Aileler çocuklarını küçük yetişkinler olarak görmektedirler.
- Aileler çocuklarının seçimleri için kendi ilgilerine ve isteklerine bağlı kalmaktadırlar .

Üstün yetenekliler alanında yapılan pek çok araştırma hem ailelerin çocukların eğitim gereksinimlerini algılamalarını değerlendirme hemde çocukların eğitimlerini desteklemeye ve ailelere çocuklarının eğitimlerini destekleme becerisi kazandırmaya odaklanmıştır.

Üstün yetenekli çocuğa sahip ailelerin deneyimleri ile ilgili yapılan deneysel çalışmalar ailelerin üstün yetenekli olmayan çocukların ailelerine göre farklı rollerinin olduğu kanıtlamaktadır. Aileler sık sık kendilerini desteksiz hissetmekte ve toplumdan olumsuz cevaplar almaktadırlar. Ayrıca üstün yetenekli çocukların aileleri diğer ailelerle karşılaştırıldığında sorumluluklarından sıkılmada ve kendilerini bunalmış hissetmede artış görülmektedir. Ailelerin üstün yetenekli çocukları ile ilgili gereksinim duydukları

alanlar incelendiğinde aileler yalnızca çocukların eğitimsel gereksinimlerini karşılama ile ilgili değil önemli bir şekilde ebeveynlik becerileri ile ilgili de yardıma gereksinim duydukları görülmektedir (Morawska ve Sanders, 2009b: 163-165).

Anne babaların çocuklarının yetenek alanları ile ilgili ayrıntılı bilgi ve düşüncesi olduğu zaman, çocukların yeteneğinin gelişmesi için destek sağlayabilmektedirler. Aileler eğer çocuklarının kendilerinin çok üstünde oldukları düşüncesini taşıyorlarsa, hayal kırıklığına da yol açabilecek şekilde aşırı bir beklenti içerisine girmektedirler (Strethill Wright, 2000:22).

Ancak üstün yetenekli çocuğu olan aileler kendilerini engellenmiş ve yalnız hissettiklerinde çocuklarının yeteneklerini önemsiz gibi göstermeyi ve gizlemeyi öğrenmektedirler. Ailelerin diğer ailelerle konuşmaları tereddüt etmelerine ve şüphe içinde kalmalarına neden olmaktadır (Devries and Webb, 2007: 2).

Çocuğun yetenekli olduğuna dair işaretler, aile içerisinde bir mücadeleye neden olabilmektedir. Anne babalar bir yetişkin düzeyinde zihinsel yeteneği olan bir çocukla ilgilenirken anne baba rolünü belirlemede güçlük çekebilmektedirler. Anne babalar çocuğa bir çocuk olarak mı, yoksa bir yetişkin olarak mı davranacaklarını belirlemede kararsız kalmaktadırlar. Başka bir kaygı unsuru da yetenekli çocuğun, kontrol eden otoriter rolünü üstlenerek kardeşlerini kontrol etmeye çalışması ve aile sistemi içerisinde üçüncü bir ebeveyn olmaya çalışmasıdır. Bu hem anne baba hem de yetenekli çocuk için avantajlı olsa da, üstün yetenekli çocuk için aktarılabılır sosyal becerilerin kazanımında güçlükler yaratmaktadır (Strethill Wright, 2000:22-31).

2. 4. Üstün Yetenekli Çocukların Kardeş ve Arkadaş İlişkileri

Üstün yetenekli çocuklar normal gelişim gösteren çocuklarda olduğu gibi, akranları ile olumlu ve olumsuz deneyimler yaşamaktadırlar. Üstün yetenekli çocuklar çoğunlukla kendilerinden büyük çocuklarla oynamayı tercih etmektedirler. Üstün yetenekli çocuklar kitaplar, deney araçları, resim ve müzik aletleri ile vakit geçirmeyi diğer çocuklarla oynamaya tercih etmektedirler. Bu çocukların çalışkanlık, işi üzerinde dikkatini toplayabilme, irade gücü, bir işi başarmada kararlı ve ısrarlı olma, güvenilirlik, neşeli olma, görev sorumluluğu alabilme, cesaret, öfkesini kontrol edebilme,

duygularını denetleyebilme, davranışların kontrolü, kişisel girişimler gibi özellikler açısından genellikle akranlarından daha üst seviyede oldukları bilinmektedir. Üstün yetenekli çocukların aynı yaştaki arkadaşları her zaman zeki yaşlıları olmamaktadır. Üstün yetenekli çocuklar sık sık kendi yaşlılarından farklı düzeyde olanlarla ilgilenmektedirler. Bazıları daha büyük çocuklarla ve yetişkinlerle işbirliği yapmayı tercih etmektedirler. Bazı üstün yetenekli çocuklar sosyal etkinliklerden daha çok zihinsel uğraşları tercih etmektedirler. Bazı üstün yetenekli çocuklar ise yaşlıları ile birlikte olmak için kendi üstün yönlerini gizlemek, bastırmak zorunda olduklarını düşünmektedirler (Adler, 2006:32; Gökdere ve Çepni, 2003:93-107; Jackson-Kemp, 2006: 11, 12).

Öğretmenler üstün yetenekli çocukların en az normal gelişim gösteren çocuklar kadar hatta onlardan fazla sosyal beceriye sahip olmalarını istemekte ve beklemektedirler. Öğretmenler üstün yetenekli çocukların tek başına oyun oynamayı veya çalışmayı tercih etmelerini genellikle onların sosyal yetersizliklerinden kaynaklandığını düşünmektedirler. Bu durumun nedeni aslında, üstün yetenekli çocukların kelime hazinesinin zenginliği ve onların oyun oynama biçimlerinin yaşlıları tarafından anlaşılabilmesidir (Akt. Jackson-Kemp, 2006:14, 15).

Üstün yetenekli çocukların bir çoğu kendi yeteneklerinin farkında olmalarına karşın, arkadaşları tarafından kabul görmeme korkusu yaşamaktadırlar. Bununla beraber, anaokuluna devam eden üstün yetenekli bir çocuk, sınıf arkadaşlarına uyum sağlamak için onların davranışlarını taklit edebilmektedir. Örneğin; üstün yetenekli bir kız çocuğu fermuar çekmeyi yıllardır çok iyi bilmesine rağmen sanki hiç bilmiyormuş gibi arkadaşlarından yardım isteyebilmektedir. Başka bir örnek ise; üstün yetenekli bir erkek çocuğu okumayı çok iyi bilip kelimelere son derece hakimken sınıfında bir şey okurken kekeleyip kelimeleri telaffuz etmekte güçlük çekiyormuş gibi davranmaktadır. Aslında, üstün yetenekli çocuklar, diğer çocuklar gibi olup onlar tarafından sevilme istemektedir. ABD’de yapılan Ulusal Özgür Ruh Anketine göre 11-14 yaşları arasındaki üstün yetenekli erkek çocukların %33’ü uyum güçlüğü çekmektedir ve bu çocukların %50’si yeteneklerini gizlediklerini itiraf etmektedir. Bununla birlikte, bu çocuklar hem kendileri hem de ebeveynlerinin başarılı olmaları konusundaki baskılarından dolayı, ciddi oranda uyum güçlükleri çekmektedirler (Jackson-Kemp, 2006:16).

Üstün yetenekli kız çocuklarda da benzer bir durum görülmektedir. Bir çok üstün yetenekli kız çocuğunun ortalama kız çocukları gibi davranmayı öğrendikleri ve bunu çok iyi yaptıkları belirtilmektedir. Bu çocuklar zengin kelime hazinelerini kullanmayıp, fikirlerini kendilerine saklamayı tercih etmektedirler. Bununla beraber üstün yetenekli kız çocuklarının benlik saygısı ergenlikle birlikte değişmektedir. Kadınların yetenekli olmalarının istenmeyen bir özellik olduğu düşünülmektedir. Ayrıca kız çocukları üniversitede yüksek akademik başarı sağlayabilmelerine rağmen, lisede üstün yetenekli erkek çocuklardan daha başarısız olabilmektedirler. Buna ek olarak, cesaretsizlik ve ümitsizlik konusunda, hem üstün yetenekli erkek çocukları hem de kız çocukları, ortaokul dönemlerinde oldukça benzerlik göstermekte ama bu problemler lise döneminde azalmaktadır, bu durumun üstün yetenekli erkek çocukların kariyerlerine odaklanmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir (Jackson-Kemp,2006:17). Bazı çalışmalarda üstün yetenekli çocuklara yönelik olarak düzenlenen programların, bu çocukların üstün yetenekli olmayan çocuklar tarafından farklı bireyler olarak algılanmasını pekiştirdiği vurgulanmaktadır (Jackson-Kemp, 2006:21- 25).

Ebeveynlerle yapılan çalışmalarda çalışma atölyelerinin üstün yetenekli çocukların en sık arkadaşlık kurdukları ortamlar arasında yer aldığı belirtilmektedir. Bununla beraber sıradan sınıflar, üstün yetenekli çocuklarla normal gelişim gösteren çocukların arkadaşlık kurmaları için iyi bir fırsat sağlamaktadır. Fakat, bu çocukların kurdukları ilişkilerin yakın arkadaşlık olarak isimlendirilmesi oldukça zordur, çünkü bu çocukların bir araya gelmeleri onların birbirlerini oldukları gibi kabul ettikleri anlamına gelmektedir (Jackson-Kemp, 2006:26).

Üstün yetenekli çocukların kardeş ilişkileri aileler için stres kaynağı olmaktadır. Üstün yetenekli çocuklar, kardeşlerinin kendisi ile benzer yeteneklere sahip olsa bile engellenmiş, hüsrana uğramış, ihmal edilmiş, geri kalmış, aşağılanmış hissedebileceği ihtimalinin farkına varmaktadırlar. Eğer üstün yetenekli çocuklar ailenin ilk doğan çocuğu ise, küçük kardeşler sürekli olarak performanslarının büyük kardeşleri ile karşılaştırıldığını hissetmektedir. Küçük çocuğun üstün yetenekli olduğu durumda ise; büyük olan çocuk kardeşinin hızlandırılmış eğitim süreci hakkında endişe edebilmektedir. Ayrıca bazen aileler, üstün yetenekli çocuklarına diğer çocuklarından daha fazla ilgi gösterdiklerini düşünerek kendilerini suçlu hissetmekte ve çocuklarının her zamanki etkinliklerine katılma konusunda kararsız kalmakta ve çelişkiler

yaşamaktadırlar. Bazı aileler de diğer çocuklarına üstün yetenekli çocuklarından daha fazla ilgi göstererek bu durumu karşılamaya çalışmaktadırlar (Adler,2006:33,34).

2.5. Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimleri

Üstün yetenekli çocukları sadece yetenekli oldukları alanları ile değil, bir bütün olarak ele almak gerekmektedir. Ayrıca üstün yetenekli çocukların eğitiminde onları bir bütün olarak ele almanın yanında öğrenci, öğretmen ve anne baba üçgeni dikkate alınmalıdır (Yılmaz ve Yılan,2004: 381).

Üstün yetenekli çocuklar, özel eğitim alanının en çok göz ardı edilen ve eğitim olanaklarından yeterince yararlanamayan grubudur. Bilim ve sanat alanlarındaki katkılarına, uygarlık düzeyini oluşturmadaki çabalarına rağmen, bu çocukların yetiştirilmesine yeterli ilgi ve çaba gösterilmemektedir. Bunun en önemli nedenleri arasında bu çocukların zaten üstün oldukları, onlar için fazladan bir eğitime gerek olmadığı, bu çocukların her ortamda kendilerini geliştirebildikleri, üstün zekâlılarla, özel eğitimin ilgilenmemesi gerektiğine ilişkin ön yargıların etkili olduğu görülmektedir (Ataman, 2003 b).

Üstün veya özel yetenekli çocuklar yetenekleri doğrultusunda olumlu yönlerde desteklenmediklerinde, çocukların bu üstün veya özel yetenekleri zamanla körelmektedir yada bu çocuklar üstün özelliklerini olumsuz ve kötü yönlerde kullanmaktadırlar. Ayrıca ülkemizde üstün ve özel yetenekli çocuklar için gerekli eğitim ortamları ve aile desteği sağlanmadığında yurt dışındaki eğitim kurumları bu çocuklarının eğitimlerinde öncülük yapmakta ve bu durumda üstün ve özel yetenekli çocukların beyin göçüne eden olmakta ve üstün beyin gücü ve yetenekli çocuklardan ülkemiz kalkınmasında yararlanılması imkanını ortadan kaldırmaktadır.

Üstün yeteneklilerin eğitim programlarında görev alacak öğretmenlerin diğer öğretmenlerden bilgi, yetenek ve yeterlilikler yönlerinden pozitif yönde farklı olmaları beklenmektedir. Fakat ülkemizde üstün yeteneklilerin eğitiminde görev yapacak olan öğretmenleri seçim sisteminin açık ve sistemli olmaması bu aşamanın öneminin hizmet içi eğitim aşamasında desteklenmesini gerektirmektedir (Gökdere ve Çepni, 2004:1-14).

2.5.1. Üstün Yetenekli Çocuklarda Aile Eğitimi

İnsan yaşamının ilk yıllarının önemi bilimsel araştırmalarla kanıtlanmıştır. Özellikle ilk beş yaşta beyin ve sinir sisteminin hızlı gelişimine paralel olarak çocuğun öğrenme kapasitesi de hızla artmaktadır. Bu dönemde yeterli zihinsel gelişim için çevreden gelen uyarımlar çok önemli rol oynamaktadır (Kağıtçıbaşı ve diğ., 1993:29). Çocuğun yakın çevresi, çocuğun bakım ve gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Çocuğa sağlanan çevrenin etkin olabilmesi, aile üyelerinin çocuğa karşı tutum ve davranışlarına bağlı olmaktadır (Zembat ve Polat Unutkan, 2001: 40).

Aile, çocuğa sağladığı zengin uyarıcı çevre ile çocuğun zihin ve dil gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Çocuğun kalıtım yolu ile doğuştan getirdiği zihinsel potansiyelinin ne kadar gelişeceği, doğum öncesi ve doğum sonrası çevresinin sosyo-ekonomik ve sosyokültürel niteliği, beslenme, sağlık, çocuğun yaşantıları, anne babanın çocuk yetiştirme ile ilgili olumlu ve olumsuz tutum ve davranışları ile aile ortamı ile ilgili birçok değişken ile ilişkili olarak etkilenmektedir (Üstünoğlu, 1990:40-48).

Çocuğun gelişimi her yönü ile desteklenirken aile çevresi de değiştirilerek sürekli destek veren bir hale getirilirse çocuk ve aile üzerinde uzun vadede kazançlar ortaya çıkmaktadır. Çocuğun bir programda edindiği becerileri çevresinin desteği olmadan kendi başına sürdürmesinin çok zor olduğu vurgulanmaktadır. Yapılan çalışmalarda çocuğun sosyal çevresinin desteklenmesinin önemi vurgulanmaktadır. Bu nedenle özellikle annenin rolünün önemi ortaya çıkmaktadır. Özellikle annenin kendine güveni ve iletişim becerileri desteklendiğinde, çocuk ile olumlu iletişim kurması desteklendiğinde çocuğun zihinsel gelişimi üzerinde olumlu etkileri olduğu görülmektedir. Ayrıca annenin çocuğu ile kurduğu yakın duygusal bağ çocuğun gelişiminde annenin önemini vurgulamaktadır (Kağıtçıbaşı ve diğ., 1993:30).

Çocuğun sosyal gelişimi sırasında geliştirdiği kişilik, yakın çevresi, anne baba, kardeşleri ve diğer aile bireyleri ile ilişkilidir. Yakın çevresinin çocuğa gösterdiği olumlu ve olumsuz tepkiler çocuğun kişilik gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Anne-baba, çocuğun yaşamındaki ilk modellerdir ve çocuk anne ve babasını taklit etmektedir. Anne baba saygısız bir şekilde davranıyorsa çocukta saygısız davranmakta, anne baba sürekli eleştirici ise, çocukta hiç birşey beğenmeyen, huysuz ve eleştirici

davranışlar göstermektedir. Ancak davranışları hoşgörü ve anlayışla kabul edilen çocuklar, kendilerini rahat ifade ettikleri için huzurlu ve güvenli bir kişilik yapısı geliştirmektedirler (Kağıtçıbaşı ve diğ., 1991: 55).

Çocuğun çevresine verilecek en iyi destek, doğum öncesi dönemden başlayarak çocuğun gelişimi ve eğitiminde önemli rol oynayan anne babaları eğitmektir. Bu nedenle anne babaların çocuklarını sağlıklı bir şekilde büyütüp geliştirmeleri, etkin anne baba olabilmeleri, çocukla sağlıklı iletişim kurmaları, çocuklarına karşı olumlu tutum ve davranışlar geliştirmeleri, ev ortamını uyarıcı çevre haline getirmeleri ve kendilerine güvenlerini artırmaları için anne babaların bir program dahilinde eğitilmeleri gerekmektedir. Bu nedenle anne baba eğitim programları ile anne babaların bilgilendirilmesi ve erken çocukluk döneminin önemi ile ilgili olarak duyarlılıklarını artırmak önemli rol oynamaktadır (Çağdaş ve Şahin Seçer, 2007:13).

Ailelerin en önemli görevlerinden biri ebeveynliktir. Ebeveynler çocukların büyüme ve gelişim için olumlu öğrenme çevresi, güvenlik ve beslenmenin sağlanmasında önemlidirler. Ebeveynler bu önemli rolü gerçekleştirmek için bilgi ve becerilerini etnik ve kültürel kalıtım, akraba bağlantıları, arkadaşları, içinde bulunduğu toplum ve mevcut kaynakları yolu ile elde etmektedir (Zepeda ve diğ., 2004: 7).

Ülkemizde birçok annenin eğitim düzeyinin düşük olması, sosyo ekonomik yönden düşük düzeyde olan ailelerin sayısının fazla olması, 0-6 yaşın çocuğun gelişimi ve eğitimi açısından kritik dönem olması, bu yaş dönemindeki çocukların eğitimlerinin zorunlu eğitim kapsamında yer almaması, çocuklara sunulan sağlık ve eğitim hizmetlerinin sınırlı olması, anne babaların anne babalık ile ilgili yeterli bilgi ve beceriye sahip olmamaları ve yapılan araştırmalara göre yetersiz çevre koşullarında yetişen çocukların gelişimlerinin akranlarına göre daha geri düzeyde olduğunun ortaya çıkması anne baba eğitiminin gerekliliğini ve önemini ortaya koymaktadır. Düşük sosyo ekonomik düzeye sahip ebeveynler çocuklarının gelişim ve eğitimini etkileyen konuları anlamak için, ebeveynlik uygulamaları, etkili sağlık ve okul uygulamalarını desteklemek için eğitimsel aktivitelere çok az sahip olduklarını belirtmektedirler. Birçok ortalama yada yüksek gelir düzeyine sahip aileler normal sınıflar, videolar, diğer kaynaklar yolu ile aile eğitim bilgilerinden yararlanmaktadırlar (Çağdaş ve Şahin Seçer, 2007:12).

Anne baba eğitim programlarının ihtiyaçlara en iyi yanıtı verecek şekilde planlanması için uygun zamanlarda planlanma yapılmalı ve annelerin çocuklara bakan tek kişi olmadığı kabul edilmelidir. Bu nedenle eğitim programlarına babaların büyükanne, büyükbabaların ve kardeşlerinde dahil edilmesi sağlanmalıdır (Myers,1996:298).

Üstünoğlu'na göre aile eğitimi; anne babaların çocuklarını sağlıklı bir şekilde yetiştirmelerini sağlamak amacı ile geliştirilmiş etkinliklerin tümünü kapsamaktadır (Üstünoğlu,1991a:82).

Anne baba eğitim programları var olan hizmetlerin daha etkili kullanımını sağlayacak bilgi ve teşvik sağlamaktadır. Ancak anne baba eğitim programlarının amacı, anne babaların özgüvenini geliştirmek, çocukların fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimini desteklemek için gerekli olan bilgi ve becerilerle donanmalarını sağlamaktır (Myers,1996:121). Anne babalara destek vermek çocuklarda görülen gelişmelerin uzun dönemde sürmesine yardım etmektedir. Çocukların gelişimindeki kalıcı gelişmeler, çocuğa bakan kişinin bilgi, tutum ve çocuk yetiştirme davranışlarındaki değişiklikler ile bağlantılı olarak görülmektedir (Myers, 1996: 122).

Aile eğitimi, ebeveyn ve diğer çocuk bakıcılarının çocuğun sağlığı ve gelişimi ile ilgili bilgilerini artırmak için özel bilgileri ve çocuk bakım becerilerini sağlamalıdır. Aile eğitim çalışmaları ebeveyn çocuk arasındaki iletişimi artırma, disiplinle ilgili uygun örnek ve öneriler yada çocuğun fiziksel yada duygusal sağlığını yükseltmede yada çocuğun gelişiminde özel aşamalarda büyüme ve gelişimini anlama gibi genel konulara da odaklanabilir. Aile eğitim programlarının amaç ve hedefleri çocuk ve aile ile ilgili çeşitli konuları içerebilir. Aile eğitim programları farklı ortamlarda ve farklı düzeylerde profesyonel yada yarı profesyonel kişiler tarafından verilebilir (Zepeda ve diğ., 2004: 10).

Aile destekleri; ebeveynlerin yardım için yada ebeveynlerin kendi kendilerine yeterliliklerini artırmada psikolojik durumunu iyileştirmek ve öncelikle çocuk bakımını geliştirmek için ailelere yardımda öncelikli hizmetlerdir. Aile destek yaklaşımları sık sık ebeveynlik dönemi kavramına, ebeveynlerin sosyal ağını artırma tekniklerine, stres ve içe kapanmaya karşı destek olan toplum ve sosyal desteğin sosyal kavramlarına

odaklanır. Aile eğitiminde olumlu ebeveynlik becerilerini yükseltmek için düzenlenmiş öğrenme etkinlikleri daha yaygın olduğu için aile desteğinden farklıdır. Hem aile eğitimi, hemde aile desteği yaklaşımı ebeveynlerin güven ve yetkinliğini artırmada aileler için fırsat sağlamaktadır (Zepeda ve diğ., 2004: 10).

Çocuk bakımı bebeklikte sağlıklı beyin gelişimini desteklemek için önemlidir. Çünkü çocuğun beyin gelişimi büyük ölçüde nitelikli deneyimler, bebeklik ve çocuklukta sağlıklı gelişim için merkez olan sosyal etkileşim yolu ile ailenin sağladığı olumlu deneyimler yolu ile etkilenir. Aile eğitimi ebeveynlere çocukların gelişimsel eğrilerini mükemmel ulaştırmada ebeveynlik uygulamalarının önemini öğrenmede yardım eder. Bilgi, beceri, düzen ve ilişkiler çocukların uygun gelişimlerini desteklemede ailelere yardım eder (Zepeda ve diğ., 2004: 11).

Etkili aile eğitim programları ailelerin gereksinimlerini, aile karakteristikleri, program kaynakları ve çıktıları arasındaki etkileşimi sağlamadan sorumludur. Ailelerin birbirlerine benzememesi ve eşsiz olmaları onların günlük yaşam kavramları ile ilgilidir (Jacobson ve Engelbrecht, 2000:139).

Ekolojik teori ailelerin gereksinimlerini belirlemede ailelerin algılarını değerlendirmek için bir çerçeve sağlar. Ekolojik teoriye göre insanın gelişimi yaşadığı çevresi ile bireyin etkileşimi sonucunda meydana gelir. Ailelerin deneyimleri diğer aile üyeleri ile etkileşimleri, sosyal organizasyon ve toplumsal kurumlar ile etkileşimi sonucunda meydana gelir. Aile çevresi, insanın oluşumu, davranış ve gelişimi için fiziksel, biyolojik, sosyal, ekonomik, politik, estetik ve yapısal çevresini oluşturur. Aile çevresinde ve yapısındaki eşsizlikler nedeni ile aile eğitimcileri aileler için uygun programlarla ailelerin gereksinimlerini ve tercihlerini karşılamaktadırlar. Ailelerin özellikle erken yaşlarda çocukların yaşamındaki önemi vurgulanmaktadır. Ebeveynlik prensipleri ailelerin görevlerini öğrenmek yerine yansıtıcı uygulamalardan faydalandıkları yada anne babalık rollerinin açık bir şekilde tanımlandığı süreçlerdir (Jacobson ve Engelbrecht, 2000:139,140).

Aile eğitimi sosyalleşmenin bir parçası olarak, ebeveynlik deneyimlerinin aktarılmasında çok yararlıdır. Ebeveynliği öğrenme aile eğitimleri ve destekleri yolu ile kolaylaştırılan bir süreçtir, ebeveynlerin stilleri ve gereksinimleri zaman içinde

değişmektedir ancak ebeveynlerin düşünceleri bazı açılardan aynı kalmaktadır ve genellikle tarihsel kavramları yansıtan değişimlere sahiptirler (Jacobson ve Engelbrecht, 2000:140).

Anne baba eğitim programları düzenlenirken, geleneksel ve kültürel değerler ile çatışmamaya özen gösterilmelidir. Aile eğitiminde ülke genelinde uygulanacak tek bir program modeli yerine, farklı yörelerde yaşayan ebeveynlerin farklı eğitim gereksinimlerine cevap verebilecek farklı eğitim programları düzenlenmelidir. Uygulanan eğitim programları anne babaların becerilerini, yeteneklerini ve güvenlerini geliştirmeye yönelik olarak hazırlanmalıdır (Üstünoğlu,1991b:121-133.). Aile eğitim programlarında hedef grubun kültürel inançlarını ve uygulamalarına saygı göstermek için özel olarak hazırlanmaya ve geliştirilmeye gereksinim duyarlar. Etkili bir aile eğitimi ihtiyaç belirleme ile başlamalıdır. Bu aşama ile başlama ailelerin gereksinimlerini, ilgilerini ve programla ilgili öğrenme tercihlerini değerlendirmede kritik aşamadır. Ailelerin bilgi ve diğer gereksinimlerini belirleme aileler için bir hizmet planlamada ilk adımdır. Gereksinim değerlendirilmenin ilk amacı dolaylı yada dolaysız olarak ailelerin konu ile ilgili ilgileri, ebeveynlik ile ilgili problemleri, çocuk yetiştirme ile ilgili değerleri, destek için çeşitli kaynaklara gereksinimi, kullanımı yada farkındalıklarını değerlendirmedir (Üstünoğlu,1991b:121-133.).

Aile eğitimi okul çağı çocuklarının aileleri ve çocukları hazırlama, küçük çocukların ebeveynliği için hazırlama ve ebeveynlik ve bakım becerileri ve ilişkilerde eğitim olarak üç alanda algılanmaktadır (Desforges ve Abouchaar, 2003:76).

Aile eğitimi birçok farklı amaçlar için toplantı oluşturur. Aile eğitimleri birçok farklı mekanda ve farklı konularda hazırlanabilir. Sık sık özel içerikler ve beslenme,sağlık, güvenlik, çocuk gelişimi, disiplin, aile çocuk ilişkisi ve evlilik ilişkileri ile ilgili sınıflar gibi bölümlere ayrılabilir (Zepeda ve diğ., 2004: 14).

Aile eğitim programları ve müfredat genellikle sınırlı bir odak noktasına sahiptir, özel bir topluluğu amaçlar, oldukça kısa sürelidir, özellikle ailelerin inançlarını, tutumlarını ve davranışlarını değiştirmeyi hedeflerler. Özel amaç ve hedeflerde programların çeşitliliği vardır ve tarzında bir standart yoktur, böylece farklı programların sonuçlarını karşılaştırma sınırlıdır.

Aile eğitimcileri programa katılan ailelerin hali hazırda değişimlere eğilimlerini ve beklenen olumlu sonuçları gözlemleyebilir. Aile eğitim programları farklı odak noktalarına ve farklı methodlara sahiptir. Bazı programlar diğerleri daha fazla ailelere odaklanırken daha çok çocuk odaklıdır, bazı programlar davranışa yönelik bilgi, diğerleri açık tartışma formatı kullanır (Zepeda ve diğ., 2004: 10-14).

Anne baba eğitim programlarında temel amaçları aynı olmasına rağmen, farklı modeller kullanıldığı görülmektedir.

Evde aile eğitimi: Bu yaklaşımda çocuğun gelişimi ve eğitiminde ev ve ailenin temel olarak ele alınması, anne ve çocuğa birlikte evlerinde hizmet götürülmesidir. Ev merkezli aile eğitim programları, çocuğun gelişimi ve eğitiminde ailenin önemini vurgulamaktadır (Temel,1998:8). Evde aile eğitiminde eğitimci belirli aralıklarla ev ziyaretleri yaparak ebeveynlere çocuk gelişim ve eğitimi ile ilgili yöntem ve teknikleri gösterme ve uygulama imkanları sağlamaktadır (Myers,1996:125).

Kurum merkezli aile eğitimi: Eğitim merkezlerinde yapılan aile eğitimleri farklı şekillerde uygulanmaktadır. Kurumlarda aile eğitimi yalnız anne babaların eğitildiği ya da anne babaları ile birlikte çocukların da merkeze geldiği iki farklı uygulamayı kapsamaktadır. Bu program anne baba eğitimini temel almaktadır. Üç ile dört yaş grubu çocuğu olan ebeveynlere yönelik genelde iki yıllık bir program olarak uygulanmaktadır (Üstünoğlu,1991a:85).

Bu programlarda anne babaların çocuk gelişimi konusunda bilgi ve becerilerini artırmak, anne babaların çocuklarının üzerindeki etkilerini vurgulamak, ailelere sağlık bilgisi vermek, ailenin bireysel sorunlarına yardımcı olmak ve aileler ile ilgili diğer hizmetlerden aileler haberdar edilmektedir (Üstünoğlu,1991a:85).

Uzaktan eğitim yolu ile aile eğitimi: Bu yaklaşımda anne baba eğitimi uzaktan eğitim yöntemleri kullanılarak yapılmaktadır. Uzaktan eğitim; mektupla öğretim, görsel-işitsel programlar, kaynak araç gereçler, çok araçlı öğretim, radyo ve televizyon ile öğretim, televizyon programları ile evlere yapılan gezici eğitim sınıfı uygulamaları, internet ve bilgisayar yolu ile yapılan yöntemleri içermektedir (Kaya, 2002:44).

Kurumsal eğitimle bütünleştirilmiş aile eğitimi: Kurumsal eğitim ile kaynaştırılmış aile eğitimi eğitim kurumlarına devam eden çocukların ailelerine anne baba eğitimi vererek yapılmaktadır (Aksoy ,2001:29).

Bu yaklaşımda aile eğitimi ev ve okul arasındaki sürekliliği sağlamak açısından önemli rol oynamaktadır. Ebeveynler ve aile birlikte çalıştıkları zaman çocuğun yaşantılarının sürekliliği sağlanmaktadır. Bu sayede çocuğun akademik başarı, benlik saygısı, motivasyonu ve dil becerilerinde olumlu yönde gelişmeler görülmektedir (Temel ve Ömeroğlu, 1993:58,59).

Yapılan çalışmalarda aile eğitiminin etkili bir şekilde ailelerin tutum ve davranışlarında değişimlere neden olduğu, aile eğitiminin aile-çocuk iletişimini etkilediği, çocukların öğrenmesini arttırdığı, çocuk yetiştirme becerilerini geliştirdiği ve ailelerin aile ile ilgili kararlara yönelik tutumlarında daha eşitlikçi olmalarına yardım ettiği saptanmıştır. Eğitim programına katılan ebeveynlerin çocuğun eğitimine daha fazla ilgi gösterdikleri ve katıldıkları, okul aktivitelerine daha fazla katıldıkları ve çocuklarına karşı olumlu tutumlar gösterdikleri sonucuna varılmıştır (Applebaum,1998:21-60). Ayrıca anne babaların çocuğun gelişimi ve becerilerini desteklemeleri için eğitim sürecine etkin katılıma ihtiyaç duydukları vurgulanmaktadır. Konu ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde; ailelere yönelik olarak düzenlenen eğitim programlarının, aile içi iletişimi güçlendirmesi, okul ve aile arasında yapılan çalışmaların tutarlılığını ve işbirliğini sağlaması, çocuğun sağlığı ve akademik başarısını desteklemesi için daha fazla yaygınlaştırılmasına gereksinim duyulmaktadır (Şimşek, 2002:13).

Gege ve Christensen'in çalışmasında aileler diğer aileler, profesyoneller, eşleri ve diğer aile sınıfları ile konuşma gibi eş zamanlı sosyal deneyimlere sahip olduklarında kişisel olarak daha mutlu olduklarını, özgüvenlerinin arttığını, kendi performanslarından daha çok memnun olduklarını, evlilikle ilgili memnuniyetlerinin ve mutluluklarının daha fazla olduğunu belirtmişlerdir (Akt. Jacobson ve Engelbrecht, 2000:140).

Aile eğitimleri sonucunda; programa katılan ebeveynler sağlık, aktif yaşlanma, özgüven, iletişim becerisi ve aile ilişkilerinde gelişmeyi içeren sosyal ve kültürel faydalarını belirtmektedirler. Aile eğitim programına katılan ailelerin büyük bir bölümü

çocuklarının gelişimini, öğrenmesini, okuma yazmayı, matematiği geliştirme becerilerini, ebeveynliği, okul ile iletişimlerinde ve özgüvenlerinde artış olduğunu belirtmektedirler. Çocuklar için, başarı ve okuma yazma becerilerinde ileri gelişim, olumlu tutum ve davranış değişimlerinde ve ileri özgüveni göstermektedir (Desforges ve Abouchaar, 2003:71-74).

Ailelerin eğitim süreçlerine aktif olarak katılmaları ve sistemli ve düzenli bir eğitime dahil edilmeleri günümüz ilköğretim sistemlerinde zorunlu hale gelmektedir. Çocuğun gelişimi ve eğitiminde önemli rolü olan aile bireylerinin, çocuk gelişimi ve eğitimi konularında bilgilendirilmeleri ve bilinçlendirilmeleri, bir program dahilinde eğitilmeleri yada çocukları ile ilgili eğitim yaşantılarına sahip olmaları sağlanmalıdır (Şimşek, 2002:6; Üstünoğlu, 1991a:82).

Aile eğitim programlarının uzun süreli etkisinin olması beklenmektedir ve eğitim programları uygulandıktan bir süre sonra izleme çalışmaları yapılarak eğitimin uzun vadedeki etkisi değerlendirilmektedir. Ancak eğitimin uzun vadedeki etkisini değerlendirmek program süresindeki etkisini belirlemeden daha güç olmaktadır.

Kağıtçıbaşı ve diğ.'nin Anne Eğitim Programının çocuklar üzerindeki etkilerinin, incelendiği çalışmada; programın dördüncü yılında uygulanan Stanford Binet zeka testi sonucunda anneleri eğitilmiş gruptaki çocukların IQ puanlarının anneleri eğitilmemiş gruptaki çocukların puanından daha yüksek olduğu görülmüştür. Anneleri eğitilmiş çocukların birinci sınıfta, anneleri eğitilmemiş gruba göre, matematik, Türkçe, davranış notları ve akademik ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Çocukların kişisel ve sosyal gelişiminde anne eğitiminin olumlu etkilerinin olduğu saptanmıştır. Anneleri eğitilmiş çocukların daha bağımsız oldukları ve bir zorlukla karşılaşınca daha az yardım istedikleri saptanmıştır. Anneler üzerindeki etkileri incelendiğinde ise; annelerin birinci yıl verileri ile dördüncü yıl verileri karşılaştırıldığında eğitim almış annelerin çocuğa doğrudan ilgi gösterme ve zaman ayırma konusunda çok değişmiş oldukları görülmektedir. Eğitilmiş annelerin günlük bakım ve çocuklarına davranışları açısından daha çok doğrudan ilgi gösterdikleri görülmektedir. Annelerin çocukları ile daha fazla iletişime girdikleri ve bilişsel yeteneklerini desteklemeye yönelik bir yaklaşım uyguladıkları görülmektedir. Annelerin çocuklarına yönelik tutumları ve beklentileri incelendiğinde 2-3 yıl öncesine oranla çocuklarından ne kadar hoşnut

oldukları sorulduğunda eğitime katılmış annelerin eğitilmemiş annelere oranla daha fazla hoşnut oldukları görülmektedir. Ayrıca eğitilmiş annelerin çocuklarının yıl olarak daha fazla eğitim almalarını istedikleri saptanmıştır. Ayrıca eğitilmiş annelerin eğitim almamış annelere oranla çocukları ile daha fazla sözlü iletişim kurdukları görülmektedir. Annelere çocuklarının istemeden yaptıkları hatalara nasıl tepki verecekleri sorulduğunda; eğitim almamış annelerin daha fazla fiziksel ceza yada bağırıp azarlama ile cezalandıracağı, eğitim almış annelerin ise daha çok övgü verme yada sözle ikna etme yolu ile istenmeyen davranışları değiştirmeye çalışacağı saptanmıştır (Kağıtçıbaşı ve diğ., 1993:68-71).

Anne eğitim programı sonucunda eğitim almış annelerin çocuklarına olan ilgileri, onlarla iletişimleri artmıştır. Annelerin çocuklarını cezalandırma oranları azalmış, çocuğun bilişsel yeteneklerini ve bağımsızlığını destekleyici davranışlar göstermeye başlamışlardır. Çalışmanın dördüncü yılının sonunda yapılan çalışmalarda eğitilmiş annelerin eşleri ile ilişkilerinde eskiye oranla önemli değişimler olduğu görülmektedir. Örneğin “sahip olunacak çocuk sayısına kim karar verir?” sorusuna eğitilmiş annelerin eğitilmemiş annelerle karşılaştırıldığında kararın ortak verildiği belirtilmiştir. Eğitilmiş anneler eğitilmemiş annelere oranla çocuğun disiplini, doğum kontrolü ve diğer konularda daha fazla kendilerinin karar verdiklerini belirtmişlerdir. Böylece anne eğitim programı sonucunda eşler arasında iletişim ve birlikte karar verme oranlarında artış olduğu görülmektedir. Eğitim almış annelere evde son sözü kimin söylediği ve patronun kim olduğu sorulduğunda daha çok “her ikimiz” cevabını vermişlerdir (Kağıtçıbaşı ve diğ., 1993:72).

Anne Çocuk Eğitim programının kısa vadedeki etkileri incelendiğinde; programa katılan annelerin çocukları ile programa katılmayan anne grubunun çocuklarının ön test son test puanları karşılaştırıldığında hem okul öncesi sözel hemde sayısal beceriler için önemli farklılıklar bulunmuştur. Okul öncesi sözel ve sayısal beceriler, programın çocuğun bilişsel kapasitesini artırarak çocuğu okula hazırlamayı amaçlayan Zihinsel Eğitim Programını kapsamındaki faaliyetlere benzer özellikler taşımaktadır. Programa katılmış annelerin çocuklarının ilkokula başlarken okuma, yazma ve aritmetiğe temel oluşturacak becerileri kazandıkları saptanmıştır. Anne Çocuk Eğitim Programı sonucunda programa katılan ve katılmayan annelerin kullandıkları olumlu ve olumsuz disiplin yöntemleri karşılaştırıldığında; programa katılan annelerin

olumsuz disiplin yöntemlerini kullanımında önemli bir düşüş eğilimi görülmektedir. Programa katılan anneler, programa katılmayan annelerle karşılaştırıldığında çocuklarını daha az dövdüklerini belirtmektedirler. Programa katılan annelerin olumsuz disiplin yöntemlerini kullanmayı azalttıkları, olumlu disiplin yöntemlerini daha fazla kullandıkları görülmektedir. Çocuğa davranışının neden yanlış olduğu anlatmak, önceden davranış kuralları koymak ve çocuk istenmeyen bir davranış yaptığı zaman ilgisini başka bir yere yöneltmek gibi davranışlarda istatistiksel olarak anlamlı düzeyde artış olduğu görülmektedir. Araştırma sonucunda programa katılan annelerin çocuk yetiştirme tutumlarında olumlu bir değişim görülmektedir. Annelerin kendilerine güvenleri artıkça çocuklarına daha fazla açıklama yaptıkları bulunmuştur. Programın anneler üzerindeki etkileri incelendiğinde; programa katılan annelerin kendilerini tanıdıkları diğer insanlarla karşılaştırdıklarında daha iyi anneler, daha iyi eşler ve daha iyi bireyler olarak gördükleri saptanmıştır. (Kağıtçıbaşı ve diğ., 1993:72).

Yapılan diğer değerlendirme çalışmasında öğretmenler programa katılmış gruptaki çocukların programa katılmamış çocuklara göre daha fazla okula uygun davranışlarda bulduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler programa katılan annelerin çocuklarını programa katılmayan annelerin çocuklarına göre daha dikkatli, daha yaratıcı ve meraklı olarak değerlendirmektedirler. Ayrıca öğretmenler çocukları okula hazır olma açısından değerlendirdiklerinde annesi programa katılan çocukların bilişsel ve sosyal açıdan programa katılmayan annelerin çocuklarına oranla daha hazır olduklarını belirtmektedirler (Bekman, 2000: 41-73).

Normal gelişim gösteren çocukların anne babaları gibi üstün yetenekli çocuğa sahip olan aileler çocukların potansiyellerini ve ihtiyaçlarını yorumlamada ve belirlemede, çocuklarının eğitimsel ihtiyaçlarını karşılamada ve çocuk yetiştirme konusunda desteğe gereksinim duyduklarını belirtmektedirler.

Geleneksel aile eğitim programları bilgi sağlamada, ailenin işlevselliğini geliştirmede ve aileye destek sağlamada etkili bir yoldur. Ancak hazırlanan aile eğitim programlarının çoğu ortalama çocuklara ve onların ailelerinin ihtiyaçlarına odaklanmaktadır. Bu programlar farklı sorunlar ve güçlüklerle karşılaşan üstün yetenekli çocuklar ve ailelerine yönelik olarak hazırlanmamış ve onların ihtiyaçlarını uygun programlar değildir.

Araştırmalar genel olarak üstün yetenekli çocuğa sahip çoğu ailenin benzer sorunlar yaşadığını, ancak ailelerin beklentileri, çocuklarına yardım etme ve ilgilenme düzeylerinin ebeveynlerin kendilerine güven düzeyleri ile ilgili olarak farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca bu tür programlarda üstün yetenekli çocuk yetiştirme ve üstün yetenekli olmayan çocuk yetiştirme arasındaki değişimler hakkında çok az bilgi yer almaktadır.

Üstün yetenekli çocuğa sahip aileler genellikle çocuklarının üstün yönlerini anlama, okul ve toplumda çocuklarının ulaşabileceği kaynaklar, uygun eğitimi sağlama teknikleri, uygun disiplin uygulamaları ve olumlu rehberlik teknikleri ile ilgili bilgiler edinmeyi beklemektedirler. Üstün yetenekli çocuğun okulda fazla başarı gösterememesi ve güdülenme eksikliği de aileleri yardım almaya yönlendirmektedir. Ayrıca aileler aile-çocuk ilişkileri, kardeş ilişkileri ve üstün yetenekli çocukların endişeleri, çocuklarının yeteneklerinin geliştirilmesi için evde ortam hazırlama konusunda desteğe gereksinim duymaktadırlar. Ayrıca ebeveynler üstün yetenekli çocuklar ile ilgili kaynak ve programlarla ilgili de bilgi istemektedirler (Strethill Wright, 2000,22-31; Devries ve Webb, 2007: 2).

Üstün yetenekli çocukların aileleri, eğitim programını planlamaya dahil edilmelidir. Programın içeriği öğretim metod ve teknikleri bir programın etkililiğinin en önemli destekleyicisidir. Aileler farklı öğrenme stillerine sahip olduklarından her aile eğitim programında çeşitli etkin öğrenme deneyimlerinin kullanılması büyük önem taşımaktadır.

Aileler, üstün yetenekli çocuğu yetiştirme konusunda kendi yetenekleri ile ilgili kaygı duymaktadırlar (Strom ve diğ.,1994:39-54). Bazı aileleri çocuklarının üstün yetenekli olduğunun belirlemesi dahi korkutmaktadır. Çünkü aileler çocuklarının üstün olarak etiketlenmesinin sonuçlarından ve onlara üstün yetenekli bir çocuğun ailesi olarak yüklenecek beklentilerden korkmaktadırlar (Applebaum,1998:21-60).

Yapılan çalışmalarda üstün yetenekli çocukların ailelerinin en önemli sınırlılıklarının üstün yeteneklilik konusunda bilgi eksikliği olduğu belirtilmektedir (Akt. Applebaum,1998:21-60).

Sonuç olarak üstün yetenekli çocuk ailelerine;

- Tanılama yöntemleri,
- Üstün yetenekli çocukların nitelikleri ve gereksinimleri,
- Bölgesel mevcut kaynaklar ve tercihler,
- Etkili diyalog kurma ve dinleme gibi iletişim becerileri,
- Ebeveynlik becerileri,
- Evde öğrenmeyi destekleme ile ilgili özel yöntemler,
- Sınıf katılımı yolu ile ailelere yardım planları hakkında ayrıntılı bilgi verilmelidir (Robinson ve diğ., 2007: 10,11).

2.5.2. Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Uygulamaları

Yüksek zihinsel yetenek, özel akademik beceriler, yaratıcı ve üretken düşünme, liderlik yeteneği, sözel performans sanatları ve psikomotor yetenek özellikleri gösteren üstün yetenekli çocukların kendilerine ve topluma katkılarını farketmeleri için normal okul programları tarafından sağlananın ötesinde farklı eğitim programlarına ve hizmetlere ihtiyaç duyulmaktadır (Webb ve diğ., 2007: 2). Üstün yetenekli çocuklara doğru eğitim hizmetleri ve fırsatlar verildiğinde çok yüksek düzeyde performans göstermektedirler (Webb ve diğ., 2007: 3).

Özellikle okul sistemi üstün yetenekli çocuğun gereksinimini tam olarak karşılamadığında; çocuk çalışmaya direnmekte, baştan savma çalışmakta, dikkatsiz ilgisiz bir durumda olmaktadır. Üstün yetenekli çocuklar kendilerini sınıfın ilerleme hızıyla engellenmiş, hüsrana uğramış hissedebilirler. Üstün yetenekli çocuklar rutine ve önceden tahmin edilebilir durumlara, emirlere ve düzene karşı çıkmaktadırlar. Sınıf tartışmalarını kendileri yönlendirmektedirler. Üstün yetenekli çocuklar sınıf ortamında bir soruyu cevaplamadığı zaman yada okumadığı zaman sabırsız aceleci olabilmektedirler (Winebrenner,2001:11).

Üstün yetenekli çocukların farklı özellikleri nedeni ile eğitimlerinde özel düzenlemeler gerekmektedir.

2.5.3. Üstün Yetenekli Çocuklar için Özel Programlama

Üstün yetenekli çocuklar için farklı programlar ve hizmetler sağlanmaktadır; ancak, her çocuğun kişisel ihtiyaçlarına hizmet etmek farklı programları gerektirmektedir. Üstün yetenekli çocuklarla çalışan öğretmenler ve çalışanlar bu çocuklara kendi ihtiyaçlarına hizmet etmesi açısından en uygun programı seçme konusunda mutlaka yardım etmelidirler. Üstün yetenekli çocuklar uygun programlara yerleştirildiğinde daha fazla başarı eğilimi göstermektedirler (Sumreungwong,2003: 26).

Üstün yetenekli çocukların eğitimlerine bakıldığında ülkelerin kendi sistemlerine ve beklentilerine uygun modeller geliştirdikleri görülmektedir. En sık rastlanan uygulamalar arasında hızlandırma, eğitimi ders saatleri içinde ve derslikler dışında zenginleştirme, okul dışı etkinlikler, kol etkinliklerini çeşitlendirme, sınıf içindeki öğrenme yaşantılarını farklılaştırma, bireyselleştirilmiş öğretim ve ayrı okullarda eğitim hizmetleri görülmektedir (Akarsu ve diğ., 2004: 14).

2.5.4. Ayrıştırılmış Eğitim

Bazı eğitimciler üstün yetenekli çocuklara verilecek ekstra zamanı antidemokratik olarak algılamaktadırlar. Aynı şekilde üstün yetenekli çocukları özel sınıflara yerleştirmenin ve özel eğitim vermenin de antidemokratik olduğunu vurgulamaktadırlar (Cutts ve Moseley, 2004: 48).

2. 5.4.1. Özel Okul

Üstün yetenekli çocukların belirli amaçları olan okullarda toplanıp eğitilmesine verilen addır. Ülkemizde Fen liseleri, Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri, Konservatuarlar ve İnanç Vakfı Lisesi bu biçimde örgütlenmiş kurumlardır (Ataman, 2005: 189).

2. 5.4.1.1. Özel Okul Uygulamasının Yararları

- Programdaki bütün çocuklar homojen özelliklere sahip bir grup oluşturduğu için en üst düzeyde öğrencilerin birbirini desteklemelerini sağlar

- Tek başına olma duygunu azaltır.
- Üstün yetenekli çocukların eğitsel gereksinimlerini karşılayacak özel geliştirilmiş programlar kullanılır.
- Çocukların çeşitli alanlarda genişlemesine ve derinlemesine öğrenme gereksinimlerini karşılayacak özel donanımlara olanak sağlar.
- Üstün yetenekli çocukların eğitimleri için özel olarak seçilmiş ve yetiştirilmiş öğretmenler sağlar.
- Çocukların yetenekleri yönünde ve düzeyinde gelişimleri sağlanabilir.
- Kırsal bölgelerde olanlar için en iyi eğitim ortamı sağlanabilir (Ataman, 2005: 189,190).

2.5.4.1.2. Özel Okul Uygulamasının Sakıncaları

- Üstün yetenekli çocukların, diğer çocuklarla etkileşimde bulunmalarına fırsat tanımayacağı için, toplumla bütünleşmelerini engeller, çocukların bencil olmalarını sağlar, liderlik özelliklerinin gelişimini engeller.
- Çocukların çok erken yaşta uzmanlık alanlarına yönlendirilmesi, daha sonra başka alanlara kaymalarını engelleyebilir.
- Çocukların birçok üstün özelliklerinin toplum için işlevsel hale gelmesini engelleyebilir.
- Tüm yöntemler içinde en pahalı olan uygulamadır.
- Bu sakıncaları nedeni ile artık gelişmiş ülkelerde özel okullarda üstün yetenekli çocukların eğitimleri öğrencinin düzeyi akranlarından çok üstün olmadığı yani deha düzeyinde olmadığı sürece tercih edilmemektedir (Ataman, 2005: 189,190).

2.5.4.2. Özel Sınıf

Yapılan testler ve tanılama çalışmaları sonucunda özellikle zeka bölümü düzeyine göre üstün yetenekli oldukları kanıtlanmış çocukların bir araya getirilmesi ile oluşturulan sınıflara özel sınıf adı verilmektedir. Özellikle büyük kentlerdeki okullarda, öğrencileri tarayarak belirli bir zeka düzeyinin üstünde olan öğrenciler okullara bağlı olarak kurulan özel sınıflarda, özel öğretmenler ve program yolu ile eğitilmektedirler.

Örneğin bu tür sınıflara alınacak öğrencilerin taban Z.B. 130 olarak kabul edilecekse beş kişilik bir sınıf kurulması için hemen hemen 1500 okul öğrencisini taramak gerekmektedir. Bu tarama ile %2'lik gruba giren üstün yetenekli çocuklar belirlenmeye çalışılmaktadır (Dağlıoğlu, 1995:52; Enç, 2005: 215,216; Özsoy ve diğ, 1996: 141).

2.5.4.2.1. Özel Sınıf Uygulamasının Yararları

- Üstün yetenekli çocukların eğitsel gereksinimlerini karşılayacak, özel olarak geliştirilmiş programlar ve özel yetiştirilmiş öğretmenlerin kullanılması
- Üstün yetenekli çocukların kendileri ile benzer özellikleri olan çocuklarla yakın etkileşim ve yarışma içinde olarak daha üst düzeyde derinlemesine proje ve grup çalışmalarını olanaklı kılması
- Üstün yetenekli çocukların kendi yetenek ve yeterliklerinin hızına göre daha üst düzeydeki programlarda ilerlemelerini olanaklı kılarak kendilerini geliştirmelerini sağlaması
- Öğrencilerin bireysel çalışmasına olanak tanınması (Ataman, 2005: 190).

2.5.4.2.2. Özel Sınıf Uygulamasının Sakıncaları

- Bu uygulama çocukları üstün yetenekli olarak ayırma ile akranlarından soyutlamakta, üstün benlik duygusu ve gurur geliştirebilmektedir.
- Bir alanda üstün yetenekli olan çocuğun tüm alanlarda aynı yeteneği göstermesi beklenmektedir.
- Üstün yetenekli çocukları normal akranları ile etkileşim ve iletişim kurma becerilerinden yoksun kılmaktadır.
- Pahalı bir eğitimidir (Ataman, 2005: 190).

2.5.5. Birlikte Eğitim

2.5.5.1. Hızlandırma

Hızlandırma programında anaokuluna yada ilkokula erken başlatma, sınıf atlatma, dönem atlatma, konu veya bilim dalında hızlandırma, üniteye veya derse başlamadan önce çocuğa ön test verilerek öğrencinin bildiği konular belirlenip

bilinmeyen konulara yer verilmesi, çocuğun kendi bireysel hızına göre ayarlanmış programlar, hızlı tempoda çalışma ile üç yılın eğitimini iki yılda bitirmek, liseden erken mezuniyet yada lisede okurken üniversiteden ders almasını sağlamak gibi farklı şekillerde uygulanmaktadır. Hızlandırma programında üstün yetenekli çocuğun normal sayılan yaşından önce okula başlaması yada okula başlangıçta çocuğu bir yada iki sınıf üstten başlatmak yada ders yılı içerisinde bir sınıf yukarıya atlatmak şeklinde farklı uygulama yaklaşımları bulunmaktadır. Hızlandırma programlarında üstün yetenekli çocuk eğitim sürecini normal süresinden daha önce tamamlamaktadır (Cutts ve Moseley, 2004:210; Davaslıgil ve Zeana, 2004: 90; Işık ve Zennur, 2004: 153; Sumreungwong, 2003:, 26; Dağlıoğlu,1995:50,51;Dağlıoğlu, 2004: 79).

Eğitimde hızlandırma üstün yetenekli çocukların geleneksel eğitim programlarından daha hızlı adım atmalarını sağlamaktadır. Hızlandırma, büyük ve küçük grup yaklaşımının yanı sıra bireysel bir yaklaşım olmaktadır. Hızlandırma çocuğu hazır olmadan önce daha büyük çocuklarla etkileşime geçirme yada ileri materyalleri öğrenmeye zorlama anlamına gelmemektedir. Aslında hızlandırma yaklaşımı zorlamanın karşıtıdır. Hızlandırma uygun eğitimsel planlama hakkındadır. Hızlandırma çocukları akran gruplarından ayırdığı için bazen eleştirilmektedir. Hızlandırma çok karmaşık bir konudur ve her çocuk için bireysel planlanmaktadır (Klein, 2007: 101,102).

Hızlandırma uygulamalarının en önemli faydası çocuklar için uygun programların hazırlanmasıdır. Hızlandırma çocuğun bildiği bilgiler yada kavramları çalışmak için zorunlu olduğu zamanın miktarını azaltmaktadır. Hızlandırma esnek program fırsatları sağlamaktadır. Öğrenci bir yılda iki yılın kavramlarını birlikte aldığında sonraki yıllardaki programlarına ek alanlar ilave etmek için zamanı olmaktadır. Hızlandırma uygulamaları sayesinde eğitim maliyetini azaltmak hem öğrenci hemde okul sistemi için avantaj sağlamaktadır. Eğer öğrenciler okulda daha az zaman harcarsa eğitimin maliyeti azalacaktır. Akademik başarıda hızlandırma için en iyi adaylar ZB puanı en az 145 ölçülen öğrencilerdir ve takvim yaşının 1.5–2 yaş üstünde başarı gösteren çocuklardır (Pyryt, 1998:25-28).

Hızlandırma uygulamaları için uygun adayları belirlemede; fiziksel ölçüleri normal okul sınıflarından daha büyük ölçüler gösteren, büyük motor koordinasyonu

aynı yaştaki diğer çocuklardan daha iyi olan, okulda ve okul dışı etkinliklerde lider olan, görevlerini kapsamlı bir şekilde tamamlama konusunda motivasyon gösteren, yaşlıları ve daha büyük çocuklarla daha iyi iletişim kuran, kendi yetenekleri ile ilgili gerçekçi ve olumlu benlik imajına sahip olan, aileleri çocukların akademik gereksinimlerini karşılamak için okul personeli ile işbirliği içinde olan çocukların hızlandırma için daha iyi adaylar oldukları belirtilmektedir (Pyryt, 1998:25-28).

Hızlandırma yaklaşımı için çocukların gelişmiş yetenekleri, ilgileri, güçlükleri, öğrenme stillerine odaklanılmalıdır ve öğretmenler üstün yetenekli çocukların rutin sınıf düzeylerinden ilerleme hızlarını, uymama durumlarını ve hızlandırma öğrencilerinin gereksinimlerini değerlendirmelidirler (Smutny ve diğ., 2007:5).

Hızlandırma programlarında ilköğretimin ilk sekiz yılı içinde üstün yetenekli öğrencilerin bir yada iki sınıf atlatılmaları sakıncalı bulunmamaktadır. Gerekli olduğu durumlarda sınıf atlatma yöntemine liseye kadar devam edilebilmektedir. Yüksek öğrenim düzeyindeki üstün yetenekli gençlere de daha çok ders alma, yaz döneminde öğrenime devam etme gibi yollarla öğrenimini daha kısa sürede bitirme fırsatları sunulmalıdır (Enç, 2005: 210).

Hızlandırma programlarının kullanımı üstün yetenekli çocuklara daha gelişmiş akademik içerik ve materyale ulaşma ve daha hızlı ilerleme imkanı vermektedir (Sumreungwong, 2003: 26). Yapılan araştırmalar hızlandırmanın tüm yaşlardaki üstün yetenekli çocukları eğitmede çok başarılı olduğunu göstermektedir. Araştırmalarda ilkokulda iki kez sınıf atlatılmış olan çocukların atlatılmayanlara göre lisede daha başarılı oldukları bulunmuştur. Ayrıca yükseköğretime sınıf atlatma nedeni ile iki yıl erken erken başlayan çocuklar normal yaşlarında başlayanlara göre hem daha başarılı olmakta hemde öğrenimlerini tamamladıktan sonra daha iyi ve yüksek gelir getirici işler bulabilmektedirler (Enç, 2005: 209; Smutny ve diğ., 2007:5).

Hızlandırma programına katılmış bir öğrencinin okulda göstereceği başarı ve uyum; onun yeteneği, fiziği ve kişilik yapısına bağlı olarak değişmektedir. Ayrıca hızlandırma programında ne derecede ve ne şekilde yapılacağı da çok büyük önem taşımaktadır. Çünkü hızlandırma programının türü ve zamanı, hızlandırmanın başarısını ve sonucunu etkilemektedir. Ancak hızlandırma programları üstün yetenekli çocukların

akranları ile iletişim kurmalarını engelleyebilmektedir (Cutts ve Moseley, 2004: 213; Dağlıoğlu, 2004: 79).

2.5.5.2. Okula Erken Başlatma

Bu uygulamalarda öğrencinin zeka düzeyinin en az üstünlük sınırında yani 135 olması, kesme yapıştırma, yazı yazma, resim yapma vb. etkinliklerde önemli olan el-göz işbirliğinin gelişmiş olması, okuma olgunluğuna ulaşması, sosyal duygusal alanlarda üstünlük gösterebilmesi, sağlık açısından bir probleminin olmaması ve fiziksel gelişim açısından kendinden büyük sınıftaki arkadaşlarından çok küçük kalmamış olmasına dikkat edilmelidir (Davaslıgil ve diğ., 2004:29).

2.5.5.3. Sınıf Atlama

Sınıf atlama veya tam hızlandırma çocuğun yaşına göre olması gereken sınıftan daha üst bir sınıfta eğitimine başlamasını içeren bir programdır (Sumreungwong, 2003: 26).

Yapılan araştırmalarda sınıf atlama yönteminin ortaöğretimde ve özellikle üniversitede uygulanmasının bu yöntemin sakıncalarını ortadan kaldıracabileceği ve çocuklar üzerinde olumlu etkilerinin ortaya çıkabileceği belirtilmektedir. Ayrıca bu eğitim yöntemi özel bir program, araç gereç, personel ve eğitim ortamı gerektirmemesi nedeni ile uygulaması pahalı olmayan bir eğitim yaklaşımı olarak belirtilmektedir (Akkanat, 1999: 187).

Sınıf atlatılan üstün yetenekli bir çocuğun en büyük avantajı zihin yaşı bakımından kendisine benzeyen çocuklarla bir arada eğitim almasıdır. Bu şekilde üstün yetenekli çocuk hem zihinsel yarışmalardan çok iyi faydalanmakta hemde özel ilgilerini paylaşabileceği birçok arkadaş bulmaktadır. Eğitimini erken bitirmekte ve yaratıcı yıllarından daha fazla faydalanabilmektedir. Ancak çocuk fiziksel ve sosyal gelişim özellikleri açısından sınıf atladığı sınıftaki arkadaşları kadar olgunlaşmamışsa arkadaşları onu birçok oyun ve akademik olmayan faaliyette dışlayabilmektedir (Cutts ve Moseley, 2004: 220).

Sınıf atlayan bir çocuğun uyum sağlaması hem kendi yetenek ve gelişim düzeylerine hem geldiği sınıfın yapısına bağlı olarak değişmektedir. Sınıf atlatılacak çocukların fiziksel olgunlukları, boyları, genel duygusal dengeleri, motivasyonları, olaylarla baş etme becerileri ve daha üst düzeyde bilgi gereksinimlerine sahip olup olmadıkları değerlendirilmelidir (Davaslıgil ve diğ., 2004:29). Sınıf atlatma ile ilgili karar verirken üst sınıftaki çocukların başarısı ve yaş ortalaması çok iyi değerlendirilmelidir. Sınıf atlatılacak çocuğun tüm derslerdeki başarısı en az üst sınıflardaki öğrencilerin orta düzeydeki başarı düzeyinde olmasına dikkat edilmelidir. Ayrıca ek olarak çocuğun bir yada iki derste üstün başarı göstermesi gerekmektedir (Cutts ve Moseley, 2004: 223).

2.5.5.4. Belli Bir Alanda / Alanlarda Üst Sınıfa Katılma

Bu yöntemde üstün yetenekli çocuğu bir yada iki sınıf atlatmak yerine çocuğun üstün yetenek alanına göre üst sınıftaki derslere katılması sağlanmaktadır. Örneğin; matematik alanında üstün yetenekli olan okul öncesi dönem çocuğu, ilkokul bir yada ikinci sınıftaki matematik dersine katılmakta, diğer zamanlarda da yaşlıları ile birlikte anasınıfına devam etmektedir (Gür, 2006: 31,32).

2.5.5.5. Zenginleştirme

Zenginleştirme, üstün yetenekli çocuklara “daha zengin ve daha fazla çeşitlilik içeren eğitim deneyimleri ve normalde sağlanandan daha geniş ve derin içeriği sağlayacak şekilde değiştirilmiş bir eğitim müfredatı” anlamına gelmektedir. Zenginleştirme sınıf öğretmenin ders programını üstün yetenekli çocukların gereksinimlerini karşılayacak şekilde düzenlemesi ve çeşitlendirmesidir. Zenginleştirme bir çok farklı program aracılığı ile sağlanmaktadır (Sumreungwong, 2003:27).

Üstün yetenekli çocuklar, özel yetenek ve ilgi alanlarında zenginleştirmeye gereksinim duymaktadırlar. Uygun zenginleştirme etkinlikleri farklı yetenek alanları çok yönlü desteklenmiş bir bireyin gelişmesine yardım etmektedir. Zenginleştirme çalışmalarında çocuğa fazla yük yüklememeye dikkat edilmelidir (Klein, 2007: 101,102).

Zenginleştirme uygulamaları dikey ve yatay olarak uygulanabildiği gibi, yarım günlük programlar, özel kurslar, özel öğretmen, bağımsız çalışma, alan gezileri, öğrenci değişim programları gibi yollarla da uygulanabilir (Ataman,2005: 189). En yaygın olarak yatay ve dikey olarak zenginleştirme yöntemleri uygulanmaktadır.Yatay zenginleştirmede etkinliklerin çeşitleri artırılmaktadır. Dikey zenginleştirmede ise konu ile ilgili olarak derinlemesine çalışmalar yapılmaktadır. Zenginleştirme çalışmalarında üstün yetenekli çocuğun keşfetmesine yönelik etkinlikler ve grup eğitim çalışmalarına yer verilmektedir. Zenginleştirme uygulamalarında üstün yetenekli çocuklar normal gelişim gösteren akranları ile birlikte eğitildiklerinden bu eğitim programı toplumsal bütünleşmeyi sağlamaktadır (Ataman,2005:189; Dağlıoğlu, 2004: 79).

Zenginleştirme programında konular öğrencinin kendi başına inceleme, gözlem ve araştırma yapmasına fırsat vermektedir. Zenginleştirme çalışmalarında müze, fabrika ve çeşitli bilim ve teknoloji merkezlerine inceleme gezileri düzenlenmekte ve ve çocuklar buralarda gözlemler yapıp sınıfta raporlarını sunmaktadırlar. Zenginleştirme programında üstün yetenekli çocuklara yabancı dil öğrenimi, fen bilgileri, matematik, elektronik, güzel sanatlar vb. alanlarda öncelikli olarak kendi çabaları ile ilerleyebilecekleri özel konuların verilmesi sağlanmalıdır (Enç, 2005: 215).

2. 6. Türkiye’de Üstün Yetenekli Çocukların Durumu

Türkiye’de üstün yetenekli çocuklara hizmet veren Bilim ve Sanat Merkezi verileri incelendiğinde 52 ilde toplam 57 Bilim ve Sanat Merkezi bulunmaktadır. Bilim ve Sanat Merkezlerine kayıtlı toplam 8.000 çocuk bulunmaktadır. Bilim ve Sanat Merkezlerin devam eden öğrencilerin %50’si kız, % 50’si erkek öğrencidir. Türkiye genelinde üstün yetenekli çocuklara eğitim veren toplam 550 öğretmen bulunmaktadır. Yöneticiler ile birlikte bu sayı 600’e ulaşmaktadır. Ankara’da Ümit Bilim Sanat Merkezi ve Ankara Bilim Sanat Merkezi olmak üzere iki Bilim ve Sanat Merkezi bulunmaktadır. Ankara’daki Bilim Sanat Merkezlerinde toplam 500 öğrenci ve 30 öğretmen bulunmaktadır (MEB, 2009).

Bilim ve Sanat Merkezlerine öğrenci seçiminde öğrenciler iki aşamalı bir seçme sistemi ile alınmaktadır. Bilim ve Sanat Merkezi’ne başvuruda bulunan öğrenciler öncelikli olarak TKT (Temel Kabiliyetler Testi)’ne girmekte ve başarılı olan çocuklar

WISC-R testine alınmaktadır. WISC-R testinden 130 ve üzeri puan alan üstün yetenekli çocuklar Bilim ve Sanat Merkezinin kontenjanı dahilinde okula kaydedilmektedir. Bilim ve Sanat Merkezlerine son üç yılda birinci, ikinci ve üçüncü sınıf düzeyinde çocuklar için kontenjan açılmaktadır (MEB, 2009).

2.7. Türkiye’de Üstün Yetenekli Çocuklara Hizmet Veren Eğitim Kurumları

Türkiye’de üstün yetenekli çocuklara eğitim veren kurumlar incelendiğinde farklı eğitim kurumları ve sistemlerinin bulunduğu görülmektedir. Bazı eğitim kurumları üstün yetenekli çocuklara tam zamanlı eğitim verirken bazı kurumlarda ise çocukların yaşlıları ile birlikte devam ettikleri kurumlarda verilen eğitime destek hizmetler verildiği görülmektedir.

2.7.1. Bilim ve Sanat Merkezleri

Üstün yetenekli çocukların eğitiminde farklı eğitim uygulamaları yapılmaktadır. Üstün yetenekli çocuklarla ilgili ilk sistemli ve geniş kapsamlı çalışma olarak üstün yetenekli ilköğretim çağı çocukların ilgi ve yeteneklerini en üst düzeyde kullanabilmeleri amacı ile 1993 yılında MEB Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü Üstün Yeteneklilerin Eğitim Şubesine bağlı olarak Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) kurulmuştur. BİLSEM ile ilgili olarak ilk uygulamalar 5 pilot ilde (Ankara, İstanbul, İzmir, Denizli, Bayburt) başlatılmıştır (Baykoç Dönmez, 2004:69; Gökdere ve Çepni, 2003:93-107).

BİLSEM modelinde, üstün yetenekli çocuklar, temel eğitimlerini yaşlıları ile birlikte devam ettikleri okullarda almakta, Bilim ve Sanat Merkezinde üstün oldukları bilim ve sanat alanlarında diğer okullardan gelen benzer arkadaşları ve alan öğretmenleri ile çalışmaktadır. Bu modelin en büyük avantajlarından biri üstün yetenekli çocukların kendi okullarından, yaşlılarından, sınıf arkadaşlarından soyutlanmamalarıdır. Üstün yetenekli çocuklar toplumla bütünleşme sürecini okullarında yaşarken, Bilim ve Sanat Merkezlerinde kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda çalışmalar yapmaktadırlar. Toplumla bütünleşen ve farklılığının bilincinde olan, farklı yönlerini insanlığın yararına geliştiren bireyler olarak yetiştirilmektedirler. Bu çocuklar sınıflarında tek yada çok az sayıda olabilirler. Bu durum onların huzursuz olmasına neden olabilir, kendilerine benzeyen diğer üstün yetenekli çocuklarla birlikte

olabilecekleri ortamı BİLSEM’de bularak zihinsel, sosyal ve duygusal paylaşımı sağlayarak mutlu olmaktadır (Baykoç Dönmez, 2004:72).

BİLSEM modelinde temel hedef öğrencilerin proje geliştirme, uygulama ve değerlendirme basamaklarını kendilerinin yaparak öğrenmelerini sağlamaktır. Merkezde kütüphane, laboratuvar, uygulamalı sanat salonları, seminer odaları, bilgisayar hizmetleri ve proje çalışmaları için gerekli tüm malzemeler bulunmaktadır (Akarsu, 2000:124-129).

2.7.2. Beyazıt İlköğretim Okulu (Beyazıt Ford Otosan İlköğretim Okulu)

Türkiye’de ilk defa İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi’nde, Üstün Zekalılar Eğitimi Anabilim Dalı 2002-2003 öğretim yılında üstün yetenekli öğrencilere sınıf öğretmeni yetiştirmek amacı ile kurulmuştur. İstanbul Üniversitesi ve Milli Eğitim Bakanlığı arasında imzalanan protokol gereğince, Beyazıt İlköğretim Okulu’nda üstün öğrencileri normal yaşlılarından soyutlamadan ve öğrencileri bilişsel olduğu kadar duygusal ve sosyal olarak da gelişmelerini destekleyen farklılaştırılmış bir müfredat programı uygulanmaya başlanmıştır. Üstün yetenekli öğrencilerin hem sosyal uyumlarının sağlıklı olması hemde benlik saygılarını desteklemek amacı ile kısmi karma eğitim uygulanmakta ve normal yaşlılarından tamamen soyutlanmaları engellenmektedir. Her yıl projeye dahil edilen öğrenciler, Rehberlik ve Araştırma Merkezlerince yapılan zeka testi sonucunda üstün yetenekli oldukları belirlenen ve proje ile ilgili yürütme kurulunun bilim komisyonu tarafından onaylanan İstanbul’un çeşitli ilçelerinden gelen birinci sınıf çocuklarıdır. Her sınıfta iki şube bulunmaktadır ve her şubeye 24 öğrenci alınmaktadır. Sınıflardaki öğrencilerin 12’si üstün yetenekli, 12’si zeka testine tabi tutulmadan alınan öğrencilerdir (Davaslıgil ve Zeana, 2004:95-99; <http://www.beyazit.k12.tr>).

Okuldaki eğitim-öğretim beyin araştırmaları ile ilgili son araştırmalar ve yüksek zeka düzeyine sahip öğrencilerin özellikleri temel alınarak düzenlenmektedir. Aritmetik ve fen bilgisi gibi derslerde üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin kendi hızlarına göre öğrenmelerine, potansiyelleri düzeyinde kapsamlı ve derinleştirilmiş bir program izlemelerine imkan sağlamak için, günün bir bölümünde normal yaşlılarından farklı bir

sınıfta destek eğitimi almaları sağlanmaktadır (Davaslıgil ve Zeana, 2004:95-99; <http://www.beyazit.k12.tr>).

Okulda birinci ve ikinci sınıflarda matematik dersinde farklı düzeylerde üç grup oluşturulmuş ve matematik dersi saatlerinde her öğrenci grubu ile birlikte bu dersi ayrı sınıfta işlemektedir. Çocukların başarı düzeylerinde değişiklikler olduğunda gruplar arasında geçişler yapılmaktadır. Sadece birinci sınıfın birinci yarısında daha önceden okumayı öğrenmiş olan üstün gruptaki öğrenciler Türkçe derslerinde ayrılmaktadırlar. Birinci sınıfın ikinci döneminde sınıftaki tüm çocuklar okumayı öğrendiklerinde Türkçe dersinde birlikte verilmektedir. Ayrıca birinci sınıfta ikinci dönemde her iki gruptaki öğrenciler resim, müzik vb. alanlarda tarama yapılarak, yetenekli olan öğrencilere klüp faaliyeti şeklinde daha ileri düzeyde eğitim verilmesi ve müzikte çok üstün başarılı olan öğrencilere ek konservatuar eğitimi fırsatları verilmesi planlanmaktadır. Okulda verilen eğitimde Milli Eğitim sisteminin müfredat programının içeriği hem normal hemde üstün yetenekli öğrenciler için temelde olduğu gibi korunmakta gerekli olduğunda zenginleştirme, derinleştirme ve özellikle de derslerin işlenişinde farklı yöntemler kullanılmaktadır. Eğitim programının başarısını artırmak amacı ile öğretmenler öğretim yılı başında ve sonunda 15'er günlük ve ayrıca öğretim yılı içinde de her hafta birer saatlik hizmet-içi eğitime alınmaktadırlar. Ayrıca etkili bir eğitim- öğretim sağlamak amacı ile okulda her yıl veli seminerleri yapılmaktadır (Davaslıgil ve Zeana, 2004: 95-99; <http://www.beyazit.k12.tr>).

2.7.3. Tev İnanç Türkeş Özel Lisesi (TEVİTÖL)

İnanç Lisesi projesi ülkemizde üstün yetenekli öğrencilere özel eğitim veren bir eğitim kurumunun olmaması nedeni ile, bu ihtiyacı belirli ölçülerde karşılamak amacı ile planlanmış bir projedir. Projenin uygulanmasını sağlamak amacı ile Sezai Türkeş tarafından eşi İnanç Türkeş adına İnanç Vakfı kurulmuştur. Üstün yetenekli çocuklar için özel olarak bir okulun fiziksel özelliklerinin, öğretim programının, işleyişi ile ilgili düzenlemelerin ve öğrenci seçme sisteminin özel olarak yapılması gerektiğinden İnanç Vakfı, Prof. Dr. Füsün Akarsu'nun koordinatörlüğünde bir ekiple çalışmalarını yürütmüştür. Okul 2001 yılından bu güne kadar eğitim-öğretim etkinliklerini Türk Eğitim Vakfı bünyesinde devam ettirmektedir (Doğan ve diğ., 2004: 101-105; www.tevitok.k12.tr).

Okul 1993 yılında 33 öğrenci ile eğitim-öğretime başlamıştır. Başlangıçta okula ilkokul beşinci sınıfı bitiren çocuklar alınırken, zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarılması ile birlikte okulda artık sadece lise eğitimi verilmektedir. Okulda ırk, din, mezhep ve ailelerinin siyasi görüşüne bakılmaksızın, TC. vatandaşı olan, maddi durumu yetersiz üstün zeka ve yetenekli öğrenciler, öğrenci seçme komisyonunca seçilmektedir. Seçme işlemi sırasında 2003-2004 öğretim yılına kadar sadece MEB Rehberlik Araştırma Merkezleri'nden bildirilen hem yetenekli hemde maddi durumu yetersiz olan öğrenciler arasından sınav yapılmaktaydı. Öğrenciler önce birinci aşamayı geçmekte ve ikinci aşama sınavına girmeye hak kazanmaktaydılar. İlk defa 2003-2004 öğretim yılında dışarıdan başvuru kabul edilmiştir ve gerekli özellikleri sağlayan ücretli öğrenciler de öğrenime başlamıştır. İlk aşamayı başarı ile geçen öğrenciler daha sonra bir hafta süreli kamp dönemine katılmaktadırlar (Doğan ve diğ., 2004: 101-105; www.tevitok12.tr).

TEVİTÖL'de tüm öğrenciler yatılı, burslu ve kısmi burslu olarak eğitim-öğretim görmektedirler. Öğrenciler Türk ve yabancı öğretmenlerin rehberliğinde eğitim ve öğretimlerine devam etmektedirler. Okulda Milli Eğitim Bakanlığı programının yanı sıra Uluslar arası Bakalorya programı da uygulanmaktadır. Öğrencilerin, okulda % 70 oranında planlanan programlar dahilinde, % 30 oranında ise bağımsız karar verdikleri konular üzerinde çalışmaları planlanmaktadır. Okulda dersler 15:00 da bitmekte, daha sonra etkinlikler yapılmaktadır. Etkinlikler hafta içi hergün 16:00-18:00 arasında ve hafta sonu öğrencinin belirlediği saatlerde yürütülmektedir. Öğrenciler proje, program, özel günler ve geziler düzenleyip bu tür çalışmalara etkin olarak katkıda bulunabilir, etkinlik lideri olarak görev alabilirler. Etkinliklerin bir kısmını öğretmenler belirlemekte bir kısmını öğrenciler şekillendirmektedir. Okulda Anadolu lisesi müfredatı uygulanarak yabancı dilde eğitim verilmektedir. Öğrenciler ileri düzeyde İngilizce öğrenmenin yanında Almanca ve isteyenler etkinlik saatlerinde ayrıca Fransızca dersleri görmektedirler (Doğan ve diğ., 2004: 101-105; www.tevitok12.tr).

Bundan sonraki bölümde araştırma konusu ile ilgili yapılan mevcut araştırmalar yer almaktadır.

2.8. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde üstün yetenekli çocuklar konusunda Türkiye’de ve diğer ülkelerde yapılan araştırmalar yer almaktadır. Çalışmalar yurt içinde yapılan ve diğer ülkelerde yapılan çalışmalar olarak iki bölümde ele alınmıştır.

2.8.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

2.8.1.1. Üstün Yetenekli Çocuklar İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Bildiren ve diğ., (2009: 3)’nin üstün yetenekli çocukların zekâ düzeylerini, anne ve babalarının yaş, eğitim düzeyi ve çocukların kardeş sayısı değişkenlerine göre inceledikleri araştırmalarında araştırmanın örneklemini 2007-2008 İzmir Sıdika Akdemir Bilim ve Sanat Merkezi tanılmasına katılmış 1416 öğrenci arasından Temel Kabiliyetler Testinde yeterli performansı göstermiş 11 farklı ilçe ve 62 farklı ilköğretim okulundan 2. ve 3. sınıf öğrencisi olan 326 çocuk oluşturmaktadır. Öğrencilerin zekâ düzeyini belirlemek amacı ile WISC-R zekâ ölçeği, bağımsız değişkenlerle ilgili bilgileri elde etmek için araştırmacı tarafından geliştirilen Veli Bilgi Formu uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda örneklem grubundaki çocukların WISC-R zekâ ölçeği puan ortalamalarının anne ve baba yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Örneklem grubundaki çocukların WISC-R zekâ ölçeği puan ortalamalarının anne ve babanın eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Örneklem grubundaki çocukların tek çocuk veya kardeş sayısına göre WISC-R zekâ ölçeği puan ortalamalarında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır.

Serin ve diğerleri (2009:24) yaptıkları çalışmada üstün yetenekli öğrencilerin yaşadığı iletişim çatışmalarına ve bunların çözüm stratejilerine ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma 19 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilerin analizinde nitel veri analizi teknikleri kullanılmıştır. İçerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilen verilerin değerlendirilmesi sonucunda; üstün yetenekli öğrencilerin çatışmalarını çözmek için çoğunlukla yapıcı ve barışçıl çatışma çözme stratejilerini kullandıkları saptanmıştır. Araştırma sonucunda üstün yetenekli öğrencilerin, en çok sözlü kavga türünde çatışmalar yaşadıkları ve bunun en önemli nedeni olarak da

rekabetçi olmalarının neden olduğu belirtilmektedir. Üstün yetenekli çocukların yaşadıkları anlaşmazlıkları genellikle karşılıklı oturup anlaşarak çözdükleri ve bu durumun derslerini ve arkadaşlık ilişkilerini etkilemediği belirtilmektedir.

Koçal ve diğ. (2009:44) üstün yetenekli öğrencilerin temel ihtiyaçlarını, öğrenci, aile ve öğretmen faktörlerini belirlemeyi amaçladıkları çalışmada çalışmanın örneklemini Amasya Bilim ve Sanat Merkezinde eğitim gören 9-15 yaş arası 100 öğrenci, öğrencilerden 45'inin velileri ve Amasya Merkez İlköğretim Okullarında görev yapan 43 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Ayrıca Bilim ve Sanat Merkezinde görev yapan 10 branş öğretmenine 3 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış mülakat uygulanmıştır. Mülakatta öğretmenlerin, üstün yetenekli çocukların en temel ihtiyaçları, bu ihtiyaçlar karşısında karşılaşılabilecek problemler ve çözüm önerileri ile ilgili görüşleri alınmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin sağlıklı iletişim kurma konusunda rehberliğine ihtiyaç duyduklarını belirtmeleri en dikkat çeken bulgu olarak belirtilmektedir. Ancak öğrencilerin öğretmen ve velileri bu öğrencilerin iletişim kurmakta zorlanmadıklarını belirtmektedirler. Ayrıca araştırma sonucunda öğrenciler ve velilerin üstün yeteneklilerin bir arada eğitim görmeye ihtiyaç duyduklarını belirttikleri, sınıf öğretmenlerinin ise çoğunlukla bu görüşe katılmadıkları saptanmıştır. Ayrıca "Üstün yetenek eğitimi" bilincinin oluşturulmasının çok önemli olduğu ve Milli Eğitim Bakanlığı, üniversiteler ve BİLSEM işbirliği ile üstün yeteneklilere yönelik kalıcı eğitim programlarının geliştirilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Özaslan ve diğ. yaptıkları (2009:45) çalışmada üstün yetenekli çocukların yeteneklerine ve zevklerine uygun meslekleri seçmede onları engelleyen, yetenekleri dışındaki alanlara yönlendiren sebepleri belirlemeyi ve öğrencileri ve ailelerini bu konuda bilgilendirmeyi amaçlamışlardır. Bu amaçla Tokat Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden öğrencilerin ilk yıllardan itibaren seçtikleri ders ve ilgi alanları ile sonraki yıllarda seçtikleri ders ve okullar karşılaştırılmıştır. Tokat Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden ve farklı alanda yeteneği olan 18 sekizinci sınıf öğrencisinin tamamının Fen Liselerini tercih edip yerleştikleri ve bu alandaki mesleklere yönlendikleri saptanmıştır.

Çeken ve diğ. (2009:55) üstün yetenekli öğrencilerin yaşının başarıya etkisini belirlemek amacı ile yarı deneysel nitelikli yaptıkları uygulamada, manyetizma ile ilgili basit fen aktivitelerinin, farklı sınıf düzeylerindeki üstün yetenekli öğrencilerin başarı

düzeyine etkisi araştırılmıştır. Uygulamada 33 öğrenci yer almış, tüm öğrenciler aynı şekilde eğitim görmüşlerdir. Sınıf değişkenine göre ön test-son test uygulamasına dayanan bu çalışmada ölçme için beş açık uçlu sorudan oluşan test üretilmiştir. Araştırma sonucunda 11-14 yaş arası üstün yetenekli öğrencilerin hepsi, basit fen aktivitesi anlayışı ile gerçekleştirilen mıknatıs uygulamaları ile manyetizma ve dünya ilişkisini etkili olarak öğrenmişlerdir. Beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf öğrencileri, çubuk ve yuvarlak mıknatıslar, beyaz kâğıt ve demir tozu kullanarak dünyanın şeklini, manyetik kuvvet çizgileri ve dünyanın dönüşünün canlılar üzerindeki etkisini bilimsel olarak açıklayabilmişlerdir.

Baykoç Dönmez ve Bozkurt (2009:57) yaptıkları çalışmada öğretmenleri tarafından, sınıflarında üstün ve özel yetenekli olarak aday gösterilen çocukların ailelerinden ve öğretmenlerinden alınan bilgilere dayanarak, bebeklik ve okulöncesi dönemdeki gelişim özelliklerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma, Ankara ili merkez ilçesinde kamu kuruluşlarına bağlı kreş, yuva ve bakımevlerine devam eden, öğretmenleri tarafından üstün ve özel yetenekli olduğu düşünülen 3-6 yaş grubu çocukları kapsamaktadır. Çalışmada, araştırmacılar tarafından hazırlanmış, “Aile Çocuk Bilgi Formu” ve “Öğretmen Formu” olmak üzere öğretmenler ve ebeveynler tarafından doldurulan formlar kullanılmıştır. Ayrıca araştırmacılar tarafından geliştirilen, “Çocuk Gelişim Formu” ile velilerin ve öğretmenlerin çocuğu bilişsel, dil, fiziksel ve sosyal-duygusal gelişim alanlarında değerlendirmeleri istenmiş ve aralarındaki tutarlılık değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda çocukların gelişimlerinin normal gelişim gösteren çocuklara göre ileri düzeyde olduğu saptanmıştır. Ayrıca ailelerin çocuklarının, dil ve bilişsel gelişim alanlarını değerlendirme düzeylerinin öğretmenlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Yılmaz ve Bozoğlu'nun (2009:72) yaptıkları çalışmada Bilim ve Sanat Merkezlerinde eğitim gören üstün yetenekli çocukların eğitim programlarına düzenli devam etmeme nedenleri incelenmiştir. BİLSEM’de eğitim alma haklarını, devamsızlık kaynaklı nedenlerle kaybeden 30 öğrenciye, uzman görüşü alınarak hazırlanan “Devamsızlık Nedenlerini Belirleme” anketi uygulanmıştır. Sonuçları karşılaştırmak amacı ile; anket soruları içerikleri değiştirilmeden BİLSEM’de eğitim almaya devam eden 70 öğrenciye uygulanmıştır. Ayrıca aynı içerikli anket soruları BİLSEM’de görev yapan 25 öğretmene yöneltilerek, “Öğrencilerin Devamsızlık Nedenleri” konusundaki

düşünceleri tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda, üstün yetenekli öğrencilerin özel eğitime devam etmeme nedenleri belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlardan en dikkat çekici olarak, “öğrencilerin ayrıca okula gitmeyerek bütün eğitimlerini BİLSEM’de görmek istemeleri” bulunmuştur.

Sak ve diğ. (2009:82) yaptıkları Üstün Yetenekliler Eğitim Programları (ÜYEP): tanılama, öğretim ve değerlendirme biçimleri ve programın öğrenciler üzerindeki etkileri konulu çalışmalarında ÜYEP program modelinin etkililiğini saptamak amacı ile ÜYEP’e dört ay devam eden altıncı ve yedinci sınıflardan 76 üstün yetenekli öğrencinin gelişimleri öntest ve sontest ölçümleri ile karşılaştırılmış, öğrencilerin dersleri bireysel olarak değerlendirmeleri alınmış ve SBS performansları belirlenmiştir. Toplanan verilerin analizi, programa devam eden öğrencilerin matematik ve fen bilimleri alanlarında yaratıcı düşünme düzeylerinin anlamlı olarak arttığını ve SBS performanslarının programa kabul edilmeyen öğrencilerin performanslarına göre çok daha yüksek olduğunu ve programa devam eden öğrencilerin ÜYEP derslerini çok yararlı bulduklarını ortaya koymuştur.

Kurnaz ve diğ. (2009a:96) yaptıkları çalışmada resim ve müzik alanında yetenekleri ile öne çıkan öğrencilerin özellikle zihinsel becerilerinin ölçüldüğü TKT (7-11) testinde yer aldıkları yüzdeler ve WISC-R test puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Buna bağlı olarak resim ve müzik alanındaki yetenekleri ile öne çıkan öğrencilerin Bilim ve Sanat Merkezine kayıt hakkı kazanma durumları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma Konya şehir merkezinde, Konya Bilim ve Sanat Merkezine öğrenci tanılama sürecinde ilköğretim okullarının üçüncü ve dördüncü sınıflarında öğrenim gören öğrencilere ait gözlem formlarına dayalı olarak yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini 691 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerden 342’si ilköğretim üçüncü sınıf, 349’u ilköğretim dördüncü sınıf öğrencisidir. Araştırma sonucunda Bilim ve Sanat Merkezlerine öğrenci yönlendirilmesinde kullanılan gözlem formunun resim ve müzikle ilgili maddelerinden yüksek puan alan öğrencilerin TKT (7-11) testi ve WISC-R test sonuçları ile ilgili anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır.

Birol ve Yazıcı’nın (2009:103) yaptıkları çalışmada fen ve sosyal bilimler liselerinde okuyan öğrencilerin, mükemmeliyetçilik, benlik saygısı ve liderlik özellikleri

arasındaki farkların incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma 391 öğrenci (Fen Lisesi = 217, Sosyal Bilimler Lisesi =174) üzerinde gerçekleştirilmiştir. Veriler Minnesota Danışma Envanterinin Liderlik alt ölçeği, Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Envanteri ve Benlik Saygısı Envanteri ile toplanmıştır. Mükemmeliyetçilik ölçeğinden elde edilen sonuçlar, Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin Hataya Aşırı İlgi ve Ailesel Eleştiri alt ölçeklerinden aldıkları puanların, Fen Lisesi öğrencilerinin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğunu göstermiştir.

Konyalıoğlu ve Varlı (2009:100)'nın yaptıkları çalışmada üstün zekâlı öğrencilerle normal zekâ düzeyindeki öğrencilerin sosyal-duygusal uyumları arasındaki ilişkiyi saptamak amaçlanmıştır. Araştırmada, üstün zekâlı, normal zekâlı ve üstün zekâlı öğrencilerle aynı sınıfta öğrenim gören normal zekâlı ilkökul 1.sınıf öğrencilerine Sosyal-Duygusal Gelişim Ölçeği uygulanmıştır. Katılımcılar 25 üstün zekâlı, 22 üstün zekâlı öğrencilerle karma eğitim gören normal zekâlı, 20 normal zekâlı öğrencilerle eğitim gören toplam 77 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın sonucunda, üstün zekâlı öğrencilerin sosyal duygusal uyumlarının diğer gruplardaki öğrencilerden daha yüksek düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Normallerle okuyan üstün zekâlı öğrencilerden oluşan sınıflarda eğitim alan öğrencilerin sosyal ve duygusal uyum düzeyleri tümü normal zekâlı öğrencilerden oluşan sınıflarda eğitim alanların sosyal ve duygusal uyum düzeylerinden daha yüksek çıkmıştır. Karma grupta öğrenim gören üstün zekâlı öğrencilerin sosyal-duygusal uyum düzeyleri, karma grupta öğrenim gören normal zekâlı öğrencilerin sosyal-duygusal uyum düzeyinden daha yüksek bulunmuştur.

Tereci ve diğ. (2009:108) yaptıkları çalışmada Amasya Bilim ve Sanat Merkezinde (BİLSEM) zihinsel alan ve sanat alanlarında eğitim gören üstün yetenekli öğrencilerin örgün eğitim sürecindeki ve genel yetenek sınavlarındaki başarı durumlarını tespit etmek ve başarısızlık nedenlerini araştırmak hedeflenmiştir. Örgün eğitimdeki başarı durumlarını tespit etmek amacı ile BİLSEM deki 7., 8. ve 9.sınıf öğrencilerinin 4-5-6-7-8. sınıflardaki geçmiş okul başarı puanları tespit edilerek, öğrenci bazında başarı grafikleri oluşturulmuştur. Genel yetenek sınavlarındaki başarı durumlarını tespit etmek amacı ile, 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin SBS sonuçları ve 9. Sınıf öğrencilerinin OKS sonuçları tespit edilmiştir. Okul başarı puanları ile SBS veya OKS sonuç puanları karşılaştırılmıştır. “Başarısızlık Nedenleri Anketi” Amasya BİLSEM de eğitim gören 7., 8. ve 9. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Araştırma sonucunda:

öğrencilerin yeterince dikkatli olmayışları, ailelerin her konuda başarılı olmalarını beklemleri, üstün yeteneklerine fazlaca güvenerek yetersiz çalışma yapmaları karşılaşılan önemli başarısızlık nedenleri arasında bulunmuştur.

Öztürk Ayhan (2008:1-85)'in çalışmasında 9-12 yaş grubu üstün yetenekli çocukların çizgisel gelişim düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, üstün yetenekli çocukların çizgisel gelişim evresinin bir basamağı olan “Gerçekçiliğin Doğuşu Evresi”ndeki konumlarını belirlemeye yönelik, çalışmanın yapıldığı illerdeki Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) ile Rehberlik Araştırma Merkezinden (RAM) elde edilen bilgilerle ulaşılan, toplam 30 üstün yetenekli çocuk üzerinde araştırma yapılmıştır. Araştırmada 9-12 yaş grubu üstün yetenekli çocuğa ilki “Zamanda Yolculuk” konulu somut bir çalışma, ikincisi, “Renklerin Dansı” konulu soyut bir çalışma olmak üzere toplam 60 adet resim yaptırılmış, uygulama esnasında her resim ve çocuk için gözlem formu tutulmuştur. Resimler üç uzman görüşü tarafından puanlandırılmış, bu puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları belirlenmiş, resimlerin puan ortalamaları “t” testi ile kontrol edilmiştir. Araştırmada anlamlılık düzeyi 0,10 olarak kabul edilmiştir.

Demirel (2008:1-58)'in çalışmasında Tannenbaum'un üstün yetenek sınıflandırmasına giren örnek yetenek türlerinin toplumsal değerini ortaya koymak amacı ile, Tannenbaum Yaklaşımı'nda yer alan yetenek türlerini bireylerin görüşleri alınarak nasıl derecelendirdikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırma Eskişehir'de 601 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların ender yeteneklere diğer yeteneklerden daha fazla değer verdikleri saptanmıştır. Ender yeteneklere kadınlar, erkeklerden daha fazla değer vermektedirler. Tuhaf ve farklı yeteneklere verilen puanlarda cinsiyete göre anlamlı bir fark çıkmamıştır. Dört yetenek türünde de öğrenim durumu açısından önemli bir fark görülmemiştir.

İşlekeller'in (2008:33) üstün yetenekli ve normal öğrencilerin kendine saygılarının karşılaştırdığı araştırmasında araştırma evrenini Milli Eğitim Bakanlığına bağlı İstanbul il merkezinde bulunan Beyazıt Ford-Otosan İlköğretim okulu ve Türkan Şoray İlköğretim okulu 5. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Toplam 110 öğrenci araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmada öğrencilerin kendilerine saygılarını ölçmek için Kendine Saygı ölçeği ve Kişisel Bilgi Anketi uygulanmıştır. Araştırma bulguları

sonucunda öğrencilerin kendilerine saygısı ve bazı değişkenler arasında $\alpha=0.005$ düzeyinde manidar sonuçlara ulaşılmıştır.

Leana ve Özkardeş'in (2008:32) üstün ve normal zekalı öğrencilerin zeka profilleri ve okuma yazma becerilerini karşılaştırdıkları çalışmalarında Beyazıt Ford Otosan İlköğretim Okulunda 53 tane 1. sınıf öğrencisi karşılaştırılmıştır. Çalışma kapsamındaki öğrencilere WISC-R Zeka Testi ve Bangor Disleksi Testi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda; üstün çocukların, normal çocuklara oranla daha akıcı okudukları ve daha az yazım hatası yaptığı saptanmıştır. Ayrıca disleksi belirtilerine normal çocuklara göre daha az rastlanmıştır. WISC-R alt testleri ve Bangor Disleksi Testi arasında kodlama ve resim düzenleme hariç diğer alt testlerde negatif bir korelasyon saptanmıştır.

Üstünel (2008:1-122) çalışmasında üstün zekalı öğrencilerin PC oyun tercihlerinin akademik başarılarına etkilerini saptamayı amaçlamıştır. İstanbul Bilim ve Sanat Merkezine devam eden 47 üstün zekalı öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Bu öğrencilerin devam etmekte oldukları 16 devlet okulundan seçilen 818 öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırma sonucunda üstün zekalı öğrencilerin PC oyun tercihleri ile akademik başarıları arasında bir ilişki olduğu ve üstün zekalı öğrenciler ile diğer öğrencilerin PC oyun algıları arasında bir farklılık olduğu saptanmıştır.

Selçuk Bozkurt'un (2007:1-74) "Okulöncesi Dönemde Öğretmenleri Tarafından Yaşıtlarına Göre Üstün ve Özel Yetenekli Olarak Aday Gösterilen Çocukların Gelişim Özelliklerinin İncelenmesi" konulu çalışması Ankara ili merkez ilçesinde kamu kuruluşlarına bağlı kreş, yuva ve bakımevlerine devam eden, öğretmenleri tarafından üstün ve özel yetenekli olduğu düşünülen 3-6 yaş grubu çocukların öğretmenleri ve velileri ile bu çocukların bebeklik ve okulöncesi döneme ait gelişim özelliklerini belirlemek amacı ile yapılmıştır. Araştırma sonucunda ailelerin çocuklarının, dil ve bilişsel gelişim alanlarını değerlendirme düzeylerinin öğretmenlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Köksal'ın (2007:1-110) yaptığı üstün zekalı çocuklarda duygusal zekayı geliştirmeye dönük program geliştirme çalışması, duygusal ve sosyal gelişimleri bilişsel

gelişimleri kadar hızlı olmayan ve bu sebeple, duygusal konularda akranlarından daha fazla sorun yaşama eğilimi olan, üstün zekalı öğrencilerin, duygusal zekalarını geliştirmek amacı ile bir program geliştirilmesini, uygulanmasını ve etkililiğinin değerlendirilmesini kapsamaktadır. Bu amaçla 14 oturumluk “Duygusal Zeka Geliştirme Programı” oluşturulmuştur. Çalışma, Beyazıt Ford Otosan İlköğretim Okulunda, 1. sınıfa devam eden 11’i deney grubunda, 11’i de kontrol grubundaki 22 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Deney grubundaki öğrencilere 14 oturumluk “Duygusal Zeka Geliştirme Programı” haftada ikişer gün 50’şer dakikalık süre ile uygulanmış, kontrol grubuna ise herhangi bir uygulamada bulunulmamıştır. Araştırma kapsamında öğrencilerin Duygusal Zeka düzeylerini belirlemek amacı ile veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geçerlik güvenirlik çalışması yapılan, Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği Çocuk ve Ergen Formu kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, üstün zekalı öğrencilere yönelik hazırlanan duygusal zeka geliştirme programının öğrencilerin duygusal zeka seviyelerini arttırdığı sonucuna varılmıştır.

Tunalı (2007:1-153) araştırmasında, Raven SPM Plus ve Somut İşlemsel Düşünme Testi’ nin 8- 9 yaş grubu için geçerlik, güvenirlik ve ön-norm çalışmasını yapmak; yapılan ölçümlere göre somut düşünme yeteneği ve zekâ ilişkisini, üstün zekâlılarda somut düşünme yeteneğinin nasıl farklılık gösterdiğini bulmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, zekâ ve somut düşünme yeteneğinin, cinsiyet, sınıf, sosyo-ekonomik düzey, okul türü, okul öncesi eğitim alma, annenin eğitim durumu, annenin ev dışında çalışması ve babanın eğitim durumuna göre farklılaşma durumu incelenmiştir. Araştırmanın örneklemi 438 kişiden oluşmaktadır. Yapılan analizlerde, Raven Standart İlerleyen Matrisler Testi (Plus Version) ve Somut İşlemsel Düşünme Testinin geçerli ve güvenilir testler olduğu bulunmuştur. Ayrıca, öğrencilerin zeka düzeyleri ve somut düşünme yetenekleri; cinsiyet, sınıf, sosyo- ekonomik seviye, okul türü, okul öncesi eğitim alma, annenin eğitim durumu, annenin ev dışında çalışması ve babanın eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir.

Leana ve Köksal (2007:140-151) üstün ve normal zihin düzeyindeki ilköğretim öğrencilerinin IQ ve EQ’ları arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarını Beyazıt Ford Otosan ilköğretim Okulu 1. sınıf öğrencileri ile yapmışlardır. Araştırmaya 34 erkek, 19 kız öğrenci olmak üzere toplam 53 öğrenci dahil edilmiştir. Araştırmada öğrencilerin IQ ve EQ puanları arasında ilişki incelenmiştir. Zeka bölümleri WISC-R Zeka Testi ile,

Duygusal zekaları ise Bar-On Duygusal Zeka Testi Çocuk ve Ergen Formu ile ölçülmüştür. Araştırma sonucunda Bar-On Duygusal Zeka Toplam Puanı ile WISC-R Toplam Puanı arasında bir ilişki bulunamamıştır. Araştırma bulguları duygusal zekanın genel zeka ile ilişkili fakat farklı bir zeka kavramı olduğunu desteklemektedir.

Doğan (2007:1-126) çalışmasında buharlaşma, yoğunlaşma ve kaynama kavramlarının ilköğretimin farklı seviyelerinde (beşinci, altıncı ve yedinci sınıf) öğrenim gören öğrenciler ve üstün yetenekli olarak belirlenen öğrenciler tarafından anlaşılma düzeylerini ve yanılgılarını birbirleri ile karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Araştırma sonucunda bu kavramlar ile ilgili her üç öğrenim seviyesindeki öğrencilerin yanılgılarının olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, ilköğretim seviyelerinde genel olarak beşinci sınıf seviyesindeki öğrencilerin bu kavramları anlamada diğer seviyelerdeki öğrencilere oranla daha iyi durumda oldukları, üstün yetenekli öğrencilerde genel olarak yaş ilerledikçe kavram gelişiminin düzenli bir şekilde arttığı görülmüştür.

Budak (2007:1-194) yaptığı çalışmada ülkemiz eğitim sisteminde yer alan öğrencilerden, matematikte üstün yetenekli öğrencileri belirlemede kullanılacak MÜYÖB modelini geliştirmek, değerlendirmek ve belirleyiciliğini incelemeyi araştırmıştır. Araştırma, pilot ve gerçek çalışmadan oluşmaktadır. Pilot çalışma 3 Bilim ve Sanat Merkezi'nde yürütüldüğü pilot çalışma ile, *Matematikte Üstün Yetenekli Öğrencileri Belirleme (MÜYÖB)* modelinde yer alan veri toplama araçlarından, Öğretmen, Veli ve Akran Aday Gösterme Formlarının geliştirilmesi; Bilişsel Yetenekler Testi ve Problem Çözme Tutum Envanterinin Türkçe'ye adaptasyonu gerçekleştirilmiştir. Geliştirilen ve adapte edilen veri toplama araçlarının, geçerlik-güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. MÜYÖB modelinin bir bütün olarak işlerliği ve kullanılabilirliği denenmiştir. Gerçek çalışma ise 3 ilköğretim okulunda yürütülmüştür. Gerçek çalışma ile, MÜYÖB modeli uygulanmış, değerlendirilmiş ve geçerliği incelenmiştir. Araştırma sonunda, MÜYÖB modelinin, geçerli bir belirleyici model olduğu; belirlediği öğrencilerin üstün yetenekli niteliği taşıdığı sonucuna varılmıştır. Araştırmada matematikte üstün yetenekli öğrencileri belirleme çalışmalarında MÜYÖB modelinin, kullanılacağı sınıflar dikkate alınarak, problem çözme etkinliklerinin değiştirilmesi gibi değişiklikler yapılarak uygulanması önerilmektedir.

Yılmaz Atik (2007:1-164) araştırmasında üstün yetenekli öğrencilerin matematik öğretim yöntemlerini gözlemleyerek bu öğrencilerin matematik eğitiminde kullanılabilir öğretim yöntemlerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma, İzmir ilindeki eğitim kurumlarına ve aynı zamanda Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden üstün yetenekli öğrencilerin matematik öğrenme yöntemlerine yönelik tutumlarında değişim olup olmadığının alan, cinsiyet, yaş, sınıf, etkinlik uygulama süresi, önceden konunun bilinmesi ve öğrenme yönteminin farklılığı ile ilgili özelliklerin etkisi de göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Araştırma kapsamında 50 Bilim ve Sanat Merkezi öğrencisine uygulanan etkinlikler 12 hafta boyunca haftada 27 saatten 324 saat süre ile gözlemlenmiştir. Araştırma sonucunda üstün yetenekli öğrencilerin matematik öğrenme yöntemlerinin seçilmesinde matematik öğrenme yöntemlerine yönelik olumlu tutumlarına; alanlarının, cinsiyetlerinin, yaşlarının ve sınıf seviyelerinin anlamlı ölçüde etkisi olmadığı; ancak uygulanacak etkinliklerle ilgili önceden aldıkları eğitimin, etkinliğin uygulama süresinin ve uygulanan yöntemin anlamlı ölçüde etkisi olduğu saptanmıştır.

Beşkardeş Günay (2007:1-71) üstün yetenekli öğrencilerin yabancı dil öğretiminde metafor tekniği uygulamasının öğrenci başarısına etkilerini incelediği çalışmada araştırma kapsamına Aydın Doğan Bilim ve Sanat Merkezinde 2005–2006 öğretim yılında 38 üstün yetenekli öğrenci dahil edilmiştir. Araştırmada ön test, son test, İngilizce Dersi Etkinlik Gözlem Formu ve İngilizce Dersi Performans Değerlendirme Ölçeği, İngilizce Dersi Etkinlik Gözlem Formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda metafor tekniğinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin akademik başarı ortalaması, geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı ortalamasından daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Oğurlu (2007:1-298)'nin araştırmasının amacı, PASS teorisine dayalı olarak Naglieri ve Das (1997) tarafından geliştirilmiş noropsikolojik bir değerlendirme aracı olan Bilişsel Değerlendirme Sistemi (Cognitive Assessment System – CAS) Testi'nin oniki yaşında olan Türk öğrencileri üzerinde güvenilirlik, geçerlik ve norm çalışmasının yapılmasıdır. Araştırmada Bilişsel Değerlendirme Sistemi (Cognitive Assessment System – CAS) Testi'nin tanıtımı yapılmıştır. Ayrıca normal öğrenciler ile üstün zekalı öğrencilerin CAS sorunları karşılaştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini, İstanbul ilinde eğitim gören 202 öğrenci oluşturmuştur. 12 yaşındaki öğrencilerin oluşturduğu

örneklem grubuna Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) bireysel olarak uygulanmıştır. Normal zekaya sahip öğrencilerle üstün zekalı öğrencilerin Bilişsel Değerlendirme Sistemi Ölçeğinde (CAS) elde ettikleri puanları karşılaştırırken Rehberlik Araştırma Merkezleri tarafından belirlenen 30 üstün zekalı öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırma sonucunda, Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin (CAS) güvenilir ve geçerli bir değerlendirme aracı olduğu saptanmıştır. Elde edilen norm değerlerinin Amerika örneklemini ile benzer olduğu belirlenmiştir.

Coşar Ciğerci'nin (2006:1-76) üstün yetenekli olan ve olmayan ergenlerde benlik saygısı ve başkaları tarafından algılanmaya ilişkin düşüncelerin psikolojik belirtiler üzerindeki etkisini araştırmak ve üstün yetenekli ergenlerin kişilik gelişimlerine katkıda bulunabilecek önerilerde bulunmak amacı ile yaptığı çalışmada Rosenberg Benlik Saygısı Envanterinin Benlik Saygısı Alt Ölçeği, Kısa Semptom Envanteri ve araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; üstün yetenekli ergenlerde normal akranlarına oranla başkalarının kendilerine ilişkin olumlu fikirlere sahip oldukları düşüncesi daha yaygındır. Üstün yetenekli ergenlerin normallere göre depresyon, somatizasyon, obsesif-kompulsif bozukluk, paranoya ve psikotizm gibi psikolojik belirtileri taşıma olasılığının daha fazla olduğu görülmüştür. Ayrıca araştırma grubunun genelinde kızların erkeklere oranla depresyon, obsesif-kompulsif bozukluk, kişiler arası duyarlılık ve anksiyete düzeylerinin daha fazla olduğu bulunmuştur. Annenin eğitim durumu ile psikolojik belirtiler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Gelir durumunun anksiyete düzeyi üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

Suveren (2006:1-86) anasınıfına devam eden çocuklar arasından üstün yetenekli olanların belirlenmesi konulu yaptığı çalışmada; Düzce ili merkez ilçesinde ilköğretime bağlı okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş grubu çocuklar arasından üstün yetenekli olanları belirlemek ve belirleme işlemlerinin bu çocukları seçmede ne derece başarılı olduğunu tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışmada; dört aşamalı belirleme sistemi oluşturulmuştur. Birinci ve ikinci aşama, hem öğretmen hem de ailelerin zihinsel yönden üstün yetenekli olduğunu düşündüğü çocukları kaydetmeleri için AGF (Aile Gözlem Formu) ve ÖGF (Öğretmen Gözlem Formu), üçüncü aşama hem aileleri hem öğretmenleri tarafından aday olarak gösterilen çocukların genel zihinsel performanslarını ölçmek için TKT 5-7 Temel Kabiliyetler Testi, dördüncü aşama ise

Goodenough-Harris Bir Adam Çiz Testi uygulamasından oluşmaktadır. Araştırmanın 113 kişilik örneklem grubundan toplam 50 çocuk üstün yetenekli bulunmuş ve bu çocukların 2'si kız 14'ü erkek olmak üzere 16 tanesini öğretmen ve aileler, 17'si kız 17'si erkek olmak üzere 34 tanesini sadece ebeveynler aday göstermiştir. Araştırmadan elde edilen bu sonuçlara göre ÖGF ve AGF' nun üstün yetenekli çocukları belirlemede %44,3 oranında başarı sağladığı saptanmıştır. TKT 5-7 Testi ile Goodenough-Harris Testinden elde edilen puanlar arasında anlamlı ilişkiler olmadığı tespit edilmiştir.

Bencik (2006:1-127) üstün yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik ve benlik algısı arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında evreni 12-14 yaş grubu (altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf), normal çocukların devam ettiği okullarda eğitim gören ve üstün yetenekli tanısı konmuş çocuklar ile normal okullara devam etmekle birlikte Ankara, İstanbul, Bursa, Sinop, Kastamonu illeri Bilim Sanat Merkezlerine devam eden üstün yetenekli tanısı konmuş, genel zihinsel alanda üstün yetenekli çocuklar oluşturmaktadır. Örneklem grubunda 49'u kız, 71'i erkek olmak üzere toplam 120 çocuk bulunmaktadır. Bu çocukların 52'si altıncı sınıf, 47'si yedinci sınıf, 21'i sekizinci sınıfa devam etmektedir. Örnekleme oluşturan 120 çocuğa benlik kavramlarını değerlendirmek amacı ile Piers-Harris Benlik Kavramı Ölçeği, Mükemmeliyetçilik düzeylerini ölçmek için ise Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği uygulanmıştır. PHBK uygulaması sonuçlarına göre, örneklem grubundaki çocukların, benlik kavramı ortalamalarının yüksek ve cinsiyetler arasında anlamlı fark olduğu gözlemlenmiştir. "Kaygı" dışındaki alt faktörlerde cinsiyetler arasında anlamlı fark bulunmuştur, aynı zamanda sınıf düzeyi arttıkça kaygı düzeyinin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır. MPS ölçeği uygulaması sonuçlarına göre, örneklem grubundaki çocukların, mükemmeliyetçilik düzeylerinin yüksek olduğu, ancak cinsiyetler arasında anlamlı farklılığın olmadığı görülmüştür. Örneklem grubundaki çocukların anne ve babalarının öğrenim düzeyleri bakımından benlik kavramı ve mükemmeliyetçilikleri incelenmiş ve hem PHBK ölçeğinin hem de MPS ölçeğinin toplam ve alt faktörlere ait ortalamaları arasında (MPS Ailesel Eleştiri alt faktörü dışında) anlamlı bir fark bulunamamıştır. Araştırmaya alınan çocukların benlik kavramı ve mükemmeliyetçilikleri arasındaki ilişki incelenmiş ve mükemmeliyetçilik arttıkça, benlik saygısının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Gürpınar (2006:1-279)'ın Bilişsel Değerlendirme Sisteminin (CAS) 8 yaş grubu için ön norm çalışması ve üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin bilişsel değerlendirilmesi konulu çalışmasında Naglieri ve Das (1997) tarafından geliştirilmiş olan Bilişsel Değerlendirme Sistemi (Cognitive Assessment System CAS)'nin sekiz yaş Türk çocukları üzerinde güvenilirlik, geçerlik ve ön norm çalışması amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini, İstanbul ilinde üç farklı sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi temsil ettiği düşünülen eğitim kurumlarındaki, 222 çocuk oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda, Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS)'nin güvenilir ve geçerli bir araç olduğu saptanmıştır. CAS bireysel farklılıkların incelenmesinde elde edilen ön normların Amerika örnekleme ile benzer olduğu belirlenmiştir.

Şenel (2006:1-323) çalışmasında, Naglieri ve Das (1997) tarafından geliştirilmiş ve PASS teorisine dayalı nöropsikolojik bir değerlendirme aracı olan Bilişsel Değerlendirme Sistemi (Cognitive Assessment System – CAS) tanıtılarak, ölçeğin 9 yaşında olan Türk öğrencileri üzerinde güvenilirlik, geçerlik ve ön norm çalışmaları yapılmıştır. Ayrıca testin 9 yaş grubu için Türkiye ön normları elde edildikten sonra zeka bölümü açısından normal dağılım içerisinde yer alan öğrenciler ile üstün zekâlı ve yetenekli olan öğrencilerin testten aldıkları puanlar karşılaştırılmıştır. Araştırmaya 207 öğrenci dahil edilmiştir. Ayrıca normal zekâ dağılımında bulunan öğrencilerle üstün zekâlı öğrencilerin Bilişsel Değerlendirme Sistemi Ölçeği'nde (CAS) elde ettikleri puanları karşılaştırırken T.C. Beyazıt İlköğretim Okulu'nun 4. sınıf düzeyinde öğrenim gören üstün zekâlı öğrencilerden 30 tanesi araştırmaya dahil edilmiştir. 9 yaşındaki öğrencilerin oluşturduğu bu örnekleme Bilişsel Değerlendirme Sistemi (CAS) bireysel olarak uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, Bilişsel Değerlendirme Sistemi'nin (CAS) güvenilir ve geçerli bir değerlendirme aracı olduğu saptanmıştır. Elde edilen ön norm değerlerinin Amerika örnekleme ile benzer olduğu belirlenmiştir.

Keskin (2006:1-105)'in Bilim ve Sanat Merkezlerinde (BİLSEM) öğrenim gören üstün ve özel yetenekli öğrencilerin bilgisayar ve bilgisayar dersine yönelik tutumlarını incelemeyi amaçladığı çalışmasında BİLSEM'de görev yapan yedi bilgisayar öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşme formuna dayalı olarak görüşmeler yapılmış ve BİLSEM'de öğrenim gören 240 öğrenciye bilgisayar ve bilgisayar dersine yönelik tutum ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonucunda üstün ve özel yetenekli öğrencilerin bilgisayar ve bilgisayar dersine yönelik oldukça olumlu bir tutum sergiledikleri

görülmüştür. Üstün yetenekli öğrencilerin evde bilgisayar olması, bilgisayar kullanım sıklığı, ileride bilgisayarla ilgili bir meslek seçmeyi düşünme, BİLSEM'deki diğer derslerde bilgisayar kullanımı değişkenlerinin bilgisayar ve bilgisayar dersine yönelik tutumu olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Özekin (2006:4)'in yaptığı araştırmada özel bir ilköğretim okulunda uygulanmakta olan Tasarımcı Düşünce Eğitim Modeli'ni değerlendirmektedir. Tasarımcı düşünme becerileri arasında zeka/yetenek durumu (üstün zeka, normal zeka düzeyi), yaş ve cinsiyet arasındaki farklılığı test etmektedir. Çalışma ile ilgili veriler araştırmacı tarafından geliştirilen ve yaratıcı yazılı etkinlik, yaratıcı çizim etkinliği ve üç boyutlu tasarım adı altında üç grupta toplanan etkinliklerin ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı sınıf olan normal gelişim gösteren öğrencilerle; uzman değerlendirmeleri sonucunda üstün yetenekli oldukları tanılanmış öğrencilerden oluşan toplam 83 öğrenciye uygulanması ile elde edilmiştir. Araştırma bulguları, yazılı yaratıcı etkinlik, yazılı çizim etkinliği ve üç boyutlu tasarım arasında pozitif ve yüksek düzeyde korelasyon olduğunu göstermektedir. Tasarımcı düşünme becerileri yaşa ve cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemiş, yetenek düzeylerinde ise anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Gür ve Temel (2007:56)'in araştırması Sanat Eğitim Programı'nın altı yaş üst sosyo-ekonomik düzey üstün yetenekli çocukların çizim becerilerine etkisinin incelenmesi amacı ile yapılmıştır. Araştırmada Goodenough- Harris Adam Çizme Testi uygulanmıştır. Bu testten 110 ve üzeri Zeka Bölümüne sahip olduğu belirlenen öğrencilere TKT 5-7 uygulanmış ve bu test sonucunda 130 ve üzeri ZB'ne sahip olduğu belirlenen 52 çocuk araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmada, deney grubuna altı hafta süre ile, haftada üç gün olmak üzere 18 oturumdan oluşan 30'ar dakikalık eğitim uygulanmıştır. Araştırmada hem deney hem de kontrol grubunda yer alan çocuklara önce ön test olarak Silver Çizim Testi uygulanmıştır. Deney ve kontrol gruplarının Silver Çizim Testi öntest-son test sonuçlarına göre; Sanat Eğitim Programına katılan çocukların çizim becerilerinde, bu tür programa katılmayan öğrencilere göre anlamlı bir gelişme olduğu saptanmıştır ($p < .001$). Araştırma sonucunda Sanat Eğitim Programına katılan çocukların Silver Çizim Testi öntest ve sontest puanları ile cinsiyet arasındaki ilişkinin istatistiksel açıdan önemli olmadığı görülmüştür. Programa katılan çocukların

Silver Çizim Testi öntest ve sontest puanları ile okul öncesi eğitim alma süresi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Leana (2005:1-82)'nin yaptığı çalışmada zekâ düzeyleri ve aldıkları eğitim türüne göre oluşturulan üç farklı grup, yönetsel fonksiyonlardan planlama becerisi açısından karşılaştırılmıştır. Araştırmaya Beyazıt İlköğretim Okulu'nun 2. sınıf düzeyindeki 30 üstün, 22 normal öğrenci ve Reşit Paşa İlköğretim Okulu'nun 2. sınıf düzeyindeki 36 normal öğrenci olmak üzere toplam 93 öğrenci katılmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin zekâ bölümlerini belirlemek üzere Raven'in Standart Progresif Matrisler Testi (RSPMT), yönetsel planlama becerilerini saptamak üzere Londra Kulesi Testi (LKTDX) ve bazı demografik özellikler hakkında bilgi toplamak amacı ile araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, Beyazıt İlköğretim Okulu'nda okuyan üstün zekâlı öğrenciler ile Reşit Paşa İlköğretim Okulu'nda okuyan öğrenciler arasında Londra Kulesi Testi DX ölçümlerinden toplam doğru sayısı, toplam hamle sayısı, toplam yürütme zamanı ve kural ihlâli puanları arasında anlamlı fark saptanmıştır. Bunun yanı sıra, üstün zekâlı öğrenciler ve Beyazıt İlköğretim Okulu'nda okuyan üstünlerle eğitim alan normal öğrenciler arasında sadece toplam yürütme zamanı ve toplam süre puanları bakımından anlamlı fark bulunmuştur.

Çakın (2005:9)'ın çalışmasında Bilim ve Sanat Merkezine devam edip etmemenin, öğrencilerin okul başarısı ile ilişkisi belirlenmeye çalışılmaktadır. Çalışmada Bilim ve Sanat Merkezine devam eden tüm öğrencilerin incelenmesi yerine, zihinsel yetenek alanında merkeze kayıt hakkı kazanmış öğrencilerin durumları ile Bilim ve Sanat Merkezine kayıt hakkı kazanmamış, ancak zihinsel yetenek alanından grup testini geçmiş öğrencilerin durumları karşılaştırılmıştır. Araştırmanın evrenini Türkiye genelindeki 25 Bilim ve Sanat Merkezi, örnekleme ise Uşak ve İzmir Bilim ve Sanat Merkezine genel zihinsel yetenek alanından devam eden öğrenciler ve grup testini geçmiş ancak Bilim ve Sanat Merkezine kayıt hakkı kazanmamış öğrenciler oluşturmaktadır. Bu karşılaştırma için İl Milli Eğitim Müdürlüklerince yapılan Seviye tespit sınav sonuçları ve öğrencilerin dönem sonu karne notları alınmış, istatistiksel hesaplamalar yapılmıştır. Araştırma sonucunda; Bilim ve Sanat Merkezine devam eden öğrencilerle Bilim ve Sanat Merkezine devam etmeyen öğrencilerin arasında okul başarısı açısından anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Erol (2004:1-62) çalışmasında Fen lisesi örneğinde üstün yeteneklilerde duygusal zeka ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma Trabzon, Rize, Ordu, Samsun, Sinop, Kocaeli ve Ankara illerindeki Fen liselerinin 356, dokuzuncu sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırma bulgularına göre üstün yeteneklilerde benlik saygısı ve duygusal zeka alt faktörleri arasında olumlu yönde ilişki saptanmıştır.

Atabay (2004:367-377) çalışmasında üstün yetenekli ergenlerin algıladıkları anne tutumları ile uyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi; üstün yetenekli olmayan ergenlerle karşılaştırmayı amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemi; 113 üstün yetenekli ve 96 üstün yetenekli olmayan ergenden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda; üstün yetenekli ergenlerin ahlaki değerler sisteminin yaşlılarından daha karmaşık ve gelişmiş olduğu tutarsız disiplin tutumlarını geçersiz sayarak uyumlarını koruduklarını ama annenin fiziki ceza tutumu karşısında; genel geçer kuralların dışına çıktıkları için rızacı davranmadıkları ve uyumlarını koruyamadıkları saptanmıştır. Üstün yetenekli ergenlerin uyum düzeylerinin bir belirleyicisinin de kendilerine uygun bir eğitim ortamında bulunmaları olduğu tespit edilmiştir. Üstün yetenekli ergenlerle ebeveyni tarafından gösterilen başarı için baskı ve ayrıcalıklarından yoksun bırakma davranışının onların sosyal uyumlarını etkilediği bulunmuştur.

Yürük (2003:1-79) ilköğretim çağındaki üstün yetenekli öğrencilerle normal gelişim gösteren öğrencilerin benlik saygılarını karşılaştırdığı çalışmasında resmi ilköğretim okullarının altıncı, yedinci ve sekizinci sınıflarına devam eden normal gelişim gösteren ve üstün yetenekli olduğu konunun uzmanlarınca belirlenmiş olan, üstün yetenekli çocuklar için açılmış Bilim ve Sanat Merkezlerine devam eden çocukların benlik kavramlarını karşılaştırmıştır. Araştırmada 132 üstün yetenekli ve 146 normal gelişim gösteren, toplam 278 çocuk çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırma sonucunda altıncı ve yedinci sınıfa devam eden üstün yetenekli erkek çocukların genel benliklerini normal gruba göre daha olumlu olarak algıladıkları belirlenmiştir. Kaygı puanı, popülerite, sosyal beğeni yada gözde olma puanı ortalamaları arasındaki farkın altıncı ve yedinci sınıf düzeyinde üstün yetenekli erkek çocuklar yönünde anlamlı olduğu bulunmuştur. Üstün yetenekli altıncı sınıf düzeyinde ve erkek öğrencilerin

davranış puanları ve mutluluk puanlarının diğer gruplara oranla daha yüksek olduğu görülmektedir.

Mısırlı Taşdemir(2003:1-101)'in üstün yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik, sınav kaygısı, benlik saygısı, kontrol odağı, öz yeterlilik ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında araştırma grubunu; Erzincan, Kayseri, Ordu, Samsun, Trabzon ve Zonguldak Fen liseleri ikinci ve üçüncü sınıfta öğrenim görmekte olan 162 kız, 327 erkek olmak üzere 489 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda üstün yetenekli öğrencilerde sınav kaygısı ile mükemmeliyetçilik arasında bir ilişkinin olduğu görülmektedir.Üstün yetenekli öğrencilerde sınav kaygısının mükemmeliyetçilik tutumlarından yordanmasında sonuçlar duyusallık boyutu için problem çözme becerilerinden aceleci ve kaçınan yaklaşım, kontrol odağı, öz-yeterlilik inançları ve hatalara aşırı ilgi ve davranışlardan şüphe mükemmeliyetçilik boyutları için istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Kuruntu boyutu için ise problem çözme becerilerinden aceleci, kaçınan, kendine güvenli ve planlı yaklaşım benlik saygısı, dışsal kontrol odağı, düşük öz-yeterlilik inançları ve hatalara aşırı ilgi, davranışlardan şüphe, ailesel eleştiri ve kişisel standartlar mükemmeliyetçilik boyutları için istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Biçer (1999:1-89)'in yaptığı çalışmada üstün yetenekli ve normal gelişim gösteren aynı sosyo ekonomik düzeyde 10-12 yaşlar arasındaki çocuklarda denetim odağını üstün yeteneklilik durumuna göre belirleme, yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, doğum sırası, anne baba eğitim düzeyi, kursa devam etme, en çok sevdiği kitap türü, spor yapma, en sevdiği ve hiç sevmediği ders, ileride eğitim almak istediği alan ve sinema tiyatroya gitme sıklığının denetim odağı üzerinde farklılık yaratıp yaratmadığını araştırmıştır. Araştırmada Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezine devam eden 10-12 yaşlar arasında 29 üstün yetenekli çocuk ile karşılaştırma grubu olarak Milli Eğitim Bakanlığı Yasemin Karakaya İlköğretim okuluna devam eden 10-12 yaş arasından seçilen 29 çocuk dahil edilmiştir. Araştırma bulgularına göre; üstün yetenekli olan ve olmayan çocukların denetim odağının içten yada dıştan olmasında, yaşın ve en sevdiği dersin istatistiksel olarak önemli olduğu saptanırken, cinsiyet, kardeş sayısının, doğum sırasının, anne baba eğitim düzeyinin, kursa devam etme durumunun, en çok sevdiği kitap türünün, spor yapıp yapmamanın,

hiç sevmediği dersin, ileride eğitim almak istediği alanın, sinemaya tiyatroya gitme sıklığının istatistiksel olarak önemli olmadığı saptanmıştır.

Karaduman (1997:53)'ın çalışmasında Ankara Fen Lisesi öğrencilerinin kendini kabul düzeyleri, cinsiyet, sınıf düzeyi, sosyo-ekonomik, anne ve babanın eğitim düzeyi değişkenleri bakımından araştırılmıştır. Araştırma bulgularına göre; Ankara Fen Lisesi öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun kendini kabul düzeyinin ortanın üstü ve yüksek düzeyde olduğu gözlenmiştir. Öğrencilerin kendini kabul düzeylerinde cinsiyet, sınıf düzeyi, sosyo-ekonomik düzey ve anne babalarının eğitim düzeyi değişkenlerinin anlamlı bir farklılık oluşturmadığı bulunmuştur. Ancak öğrencilerin sınıf düzeyleri ile cinsiyetlerinin onların kendini kabul düzeyleri üzerindeki ortak etkileri anlamlı bulunmuştur. Araştırma bulgularına göre; Ankara Fen Lisesi öğrencilerinin kendini kabul düzeyleri genel olarak yüksek görülmekte ve cinsiyet, sınıf düzeyi, sosyo-ekonomik düzey, anne ve babanın eğitim düzeyi değişkenlerinden bağımsız olarak değişmektedir. Ancak kız ve erkek öğrencilerin kendini kabul düzeylerinin, sınıf düzeylerine göre farklılaştığı ortaya koyulmuştur.

Dağlıoğlu (1995:132-134) araştırmasında ilkokul 2-5. sınıf öğrencilerinin tanımlanabilmesi için üçlü belirleme sistemi geliştirerek bu sistem içinde yer alan Öğretmen Gözlem Formu'nun ne derece başarılı olduğu ve belirleme sistemi sonucunda üstün yetenekli olarak tanımlanan öğrencilerin, cinsiyet, sınıf düzeyi, okullarının bulunduğu bölgenin sosyo ekonomik düzeyi, anne baba eğitimleri ve anne baba meslekleri değişkenleri ile WISC-R testi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda üstün yetenekli olarak belirlenen öğrencilerin Öğretmen Gözlem Formundan elde ettikleri sonuçlar ile Genel Yetenek Testi ve WISC-R testi sonucunda elde ettikleri puanlar arasındaki fark önemli bulunmuştur. Ayrıca Öğretmen Gözlem Formu, Genel Yetenek Testi ve WISC-R testinden elde ettikleri puanların ortalamaları incelendiğinde aralarında Öğretmen Gözlem Formundan elde edilen puan ortalamasının diğer testlerden daha fazla olduğu saptanmıştır. Üstün yetenekli olarak belirlenen öğrenciler cinsiyet açısından incelendiğinde kız erkek oranının tanılamada ayırıcı bir değişken olduğu bulunmuştur. Zeka bölümü yükseldikçe kız erkek oranında erkeklerin lehine yarı yarıya fark gözlenmekle birlikte üstün yetenekli olarak belirlenen toplam öğrenci sayısında da önemli bir düşme olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin anne babalarının eğitim düzeyleri ve anne baba meslekleri ile üstün yetenekli olma olasılığı arasında

babanın eğitim düzeyinin yüksek olması ve annenin çalışıyor olmasının etkili olduğu saptanmıştır.

Şahin (1995:1-46) üstün yetenekli ve üstün yetenekli olmayan çocukların aile sistemi algıları ve öz kavramını karşılaştırdığı araştırmasında çalışmaya katılan öğrencilerin 78'i üstün yetenekli, 56'sı üstün yetenekli olmayan çocuklardan oluşmaktadır. Araştırma sonucunda üstün yetenekli çocuklarla üstün yetenekli olmayan çocuklar arasında öz kavramı bağlamında farklılık olmadığı görülmektedir. Ayrıca, üstün yetenekli olan ve olmayan grupların benlik kavramı aile sistemi algısı bağlamında karşılaştırıldığında bir fark bulunamamıştır. Üstün yetenekli olan ve olmayan gruptaki çocukların öz kavramı aile sistemi bağlamında karşılaştırıldığında anlamlı bir fark bulunmuştur. Özellikle aile sistemlerini olumlu algılayan çocukların öz kavramları da yüksek bulunmuştur. Aile sistemi algısının çocukların öz kavramları üstünde önemli bir etkisi olduğu görülürken, bu çalışmada zekanın öz kavramı üstüne böyle bir etkisi gösterilememiştir.

Yüksel (1990:79-82) çalışmasında Fen Lisesi birinci ve üçüncü sınıf öğrencilerinin algılanmış yetenek, ilgi ve değer algı düzeylerini, bu algıların cinsiyet, sınıf seviyesi ve akademik başarı puanlarına göre değişip değişmediğini incelemiştir. Araştırma Ankara Fen lisesi öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan öğrencilerin 72'si lise bir, 52'si ise lise üçüncü sınıfta öğrenim görmektedir. Araştırma bulgularına göre, başarı puanı on, dokuz ve sekiz olan öğrencilerin bu puanları ile algılanmış yetenek, ilgi ve değer algı puanları arasında 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak akademik başarı puanı yedi olan öğrenciler iş ayrıntıları, yaratıcılık ve yarışma değer alanlarına ait soruları cevaplarken akademik başarı puanlarını dayanak noktası almışlardır. Elde edilen korelasyonlar 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

2.8.1.2. Üstün Yetenekli Çocukların Ebeveynleri İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Coşkun'un (2009:111) yaptığı çalışmada üstün yetenekli çocukların annelerinin, çocuk yetiştirme tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini, 2008-2009 öğretim yılında Kahramanmaraş ili Bilim ve Sanat Merkezi'ne

eğitim için başvuran öğrencilere yapılan WISC-R zekâ testi sonucunda, 120 ve üzerinde puan almış olan üstün yetenekli 123 öğrencinin annesi oluşturmaktadır. Örneklem ise, bu gruptan tesadüfi olarak seçilen 82 anneden oluşmaktadır. Araştırmada ‘Kişisel Bilgi Formu’ ve ‘‘Aile Hayatı ve ocuk Yetiştirme Tutum leği’’ kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, üstün yetenekli çocuğa sahip çalışmayan annelerin, üstün yetenekli çocuğa sahip memur olan annelere göre aşırı koruyucu oldukları ve aynı zamanda sıkı disipline inandıkları görülmüştür. Diğer yandan üstün yetenekli çocuğa sahip annelerin, eğitim durumlarına göre, aşırı koruyuculuk ve sıkı disiplin anlayışlarında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu; bir diğer değişken olan ailelerin aylık gelir durumuna bağlı olarak ta annelerin aşırı koruyucu, aile içi çatışma ve sıkı disiplin anlayışlarında anlamlı farklılaşmanın var olduğu görülmüştür.

Ataman’ın (2008:1-94) araştırması ile BİLSEM’e devam eden üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin çeşitli sosyo-kültürel ve ekonomik özellikler ile aile ortamlarının yapısı açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın rneklem grubunu 2007-2008 ğretim yılında BİLSEM’de çocukları öğrenim görmekte olan 100 ebeveyn oluşturmuştur. Araştırma kapsamına Bilgi Formu ve Aile Ortamı leği uygulanmıştır. Araştırma sonucunda; anne ve babaların Aile Ortamı leğinin hem toplam hem de Birlik–Beraberlik ve Denetim alt boyutlarından almış oldukları puanlar arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı anlaşılmıştır. Aile Ortamları leğinin Birlik Beraberlik alt boyutunda, ailede üstün yetenekli bir yetişkinin bulunma durumuna göre istatistiksel açıdan ,05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Farklı eğitim düzeylerine sahip ebeveynlerin çocuklarına karşı gösterdikleri uyuma yönelik davranışlar farklılık göstermektedir. Aile Ortamı leği hem toplamda hem de Birlik Beraberlik boyutunda; aile bireyelerine ait bir evde oturan ebeveynlerin çocuklarına ilişkin davranışları; kirada ve kendilerine ait bir evde oturanlardan farklılık göstermiştir. Üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin aile içinde birlik ve beraberlik puanları yükseldikçe buna bağlı olarak denetim puanları da yükselmektedir.

Avcı (2005:1-97) alışmasında anne-babaların üstün yetenekli çocuklarını farkındalıklarına ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmada Türkiye genelinde 21 Bilim ve Sanat Merkezinden sekiz ve dokuz yaşlar arasında ikinci ve nc sınıf öğrencilerin olduğu altı Bilim ve Sanat Merkezindeki ğrencilerin anne babaları araştırmanın örneklemine oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda ailelerin

çocuklarının üstün yetenekli olduklarını fark etmede etkili olan sosyal, kişilik ve bilişsel gelişimle ilgili bazı gözlemlerinde anne yaşı ve bilişsel gelişim özellikleri, baba yaşı ve sosyal gelişim özellikleri, ailenin gelir düzeyi ve bilişsel gelişim özellikleri arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Ailelerin çocuklarında gözlemledikleri gelişim özellikleri ile BİLSEM'deki zihinsel ve resim eğitim alanları arasında fark olduğu bulunmuştur.

Karakuş Atabay (2000:1-93) çalışmasında üstün yetenekli olan ve olmayan ergenlerin, çocukluk dönemlerine ilişkin olarak algıladıkları anne baba tutumları ile uyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda; üstün yetenekli ergenlerin akranlarından daha uyumlu olduğu ve anne babalarını tutarlı disiplin uygulayan, ilgili ve şefkatli, amaçlarına ulaşmada onları destekleyen ebeveynler olarak algıladıkları bulunmuştur. Üstün yetenekli olmayan ergenlerin ise anne babalarını başarı için baskı uygulayan ebeveyn olarak algıladıkları saptanmıştır. Üstün yetenekli ergenlerin anneleri için başarı için baskı, ayrıcalıklardan yoksun bırakma, ilgi ve şefkat göstermeme davranışlarını algıladıklarında sosyal uyumları olumsuz etkilenirken, fiziki ve duygusal ceza ile koruyucu tutumları algılamalarında ise bütün uyum boyutları olumsuz etkilenmektedir. Ebeveynlerin disiplin uygulamalarının tutarlı olup olmamasının ve standartların belirsiz olarak algılanmasının üstün yetenekli ergenlerin uyum düzeyini hiçbir boyutta etkilemediği bulunmuştur.

2.8.1.3. Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimcileri İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Yakmacı Güzel'in (2009:79) Türk öğretmenlerin üstün yeteneklilerin eğitimi konusundaki görüşlerini incelediği çalışmasında "Üstün Yeteneklilerin Eğitime Bakış Anketi" 284 öğretmene uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, örneklemdaki öğretmenlerin "üstün yeteneklilerin Türk toplumu için önemi, bu grubun da bazı özel hakları sahip olması gerektiği, zenginleştirme yönteminin üstün yeteneklilerin ihtiyaçlarını karşılama açısından yararlı olduğu, üstün yeteneklilerin öğretmeni olabilmek için bazı özel niteliklere sahip olunması gerekliliği, üstün yeteneklilerin de psikolojik desteğe ihtiyaç duyabileceği, üstün yeteneklilerin eğitimi konusunda yapılmakta olan çoğu itirazın anlamsız olduğu" konularına katıldıkları yönünde görüş bildirdikleri ortaya çıkmıştır. Çalışma kapsamında ayrıca, bazı değişkenlere göre

öğretmenlerin üstün yeteneklilerin eğitimi konusundaki düşünceleri açısından farklılıklar olup olmadığı da araştırılmış ve bazı farklılıklar olduğu görülmüştür.

Özden ve Özekin'in (2009:81) "Öğretmen Gözü İle Sınıfta Üstün Yetenekli Öğrenciler: İlköğretim İkinci ve Üçüncü Sınıfta Tanılanmış Üç Üstün Yetenekli Öğrencinin Ev Ödevlerine Verdikleri Tepkiler, Anektodlar" konulu çalışmalarında Erken Başarı Özel İlköğretim Okulu'nda üçüncü sınıfta akranları ile birlikte eğitim alan, üstün yetenekliliği tanılanmış üç öğrencinin yaptıkları ders ödevlerine verdikleri tepkiler, akademik ve davranışsal olarak nasıl etkilendikleri belirli aralıklarla gözlenmiştir. Ödevler dört ayrı türde örnek doküman olarak ele alınmıştır. Bunlar, "tekrar-pekiştirme ödevleri", "proje-performans ödevleri", "araştırma-inceleme ödevleri" ve "yaratıcılık ve tasarım" içeren ödevlerdir. Öğrencilerin tekrar-pekiştirme ödevlerinde yaşıt sınıf arkadaşlarına göre geniş kelime dağarcığı ve farklı formlar kullandıkları, sorulara doğru ve analiz-sentez düzeyinde tepkiler verdiği, proje-performans ödevleri, araştırma-inceleme ödevleri ve yaratıcılık-tasarım içeren ödevlerde ise yüksek derecede yaratıcı ve tasarımcı düşünce performansı gösterdikleri bulunmuştur.

Kurnaz ve diğ. (2009b:80) yaptıkları çalışmada sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilere ilişkin görüş ve uygulamalarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma ile ilk olarak sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerine ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. İkinci olarak sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrenciler için uyguladıkları sınıf içi öğretim etkinlikleri ile ilgili görüşleri belirlenmiştir. Üçüncü olarak sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrenciler için uyguladıkları sınıf dışı çalışma ve araştırmalar ile ilgili görüşleri belirlenmiştir. Araştırma 68 sınıf öğretmeni ile yapılmıştır. Bu öğretmenlerden 34'ünün sınıflarında Bilim ve Sanat Merkezine kayıt hakkı kazanmış öğrenciler bulunmaktadır. Araştırma sonucunda sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerinden en çok bilgi sahibi oldukları özellikler, hiç bilmedikleri özellikler ve kavram yanılgısı olarak sahip oldukları özellikler belirlenmiştir. İkinci olarak sınıf öğretmenlerinin sınıf içi öğretim etkinlikleri sırasında üstün yetenekli öğrencilere yönelik planlı ve sistematik uygulamalarının olmadığı, anlık gelişmelere göre yönlendirmeler yaptıkları, sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilerin sınıf dışı çalışma ve araştırmalara ilişkin düzenli ve bir ürünle sonuçlanan uygulamalarının olmadığı, diğer öğrencilere yaptırılan

performans ödevi ve proje görevlerini yaptırarak ve bu çalışmalarını üstün yetenekli öğrencilere göre şekillendirmedikleri sonucuna ulaşmıştır.

Coşkun (2007:1-155)'un yaptığı çalışmada görsel sanatlarda üstün yetenekli çocukların sanat eğitimi ile ilgili olarak ülkemizde yapılan çalışmalar araştırılarak, üstün yetenekli bireylerin eğitim aldığı Bilim ve Sanat Merkezleri ile Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri resim/resim-iş öğretmenlerinin konu ile ilgili görüşlerinin neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmaya 31 Bilim ve Sanat Merkezi resim/resim-iş öğretmeni ile 38 Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri resim/resim-iş öğretmenlerine 11 sorundan oluşan bir anket uygulanmıştır. Yapılan araştırmadan elde edilen bulgulara göre, araştırmaya katılan resim/resim-iş öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu üstün zeka ve üstün yetenek kavramını “yaşının üzerinde zihinsel performans gösterebilenler” olarak algıladıkları, görsel sanatlarda üstün yetenek kavramını ise “farklı bakış açısı ve algıya sahip olan, doğru gören, doğru ifade edebilen ve yorumlayabilenler” olarak algıladıkları belirlenmiştir. Üstün yetenekli çocukların eğitimi konusunda Bilim ve Sanat Merkezleri resim/resim-iş öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun hizmet içi eğitim seminerleri aldıkları, Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri resim/resim-iş öğretmenlerinin ise konu ile ilgili herhangi bir özel eğitim almadıkları tespit edilmiştir. Görsel sanatlarda üstün yetenekli çocukların eğitimi konusunda ise, herhangi bir özel eğitim almadıkları belirlenen resim/resim iş öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklara sanat eğitimi verecek öğretmenlerin özel eğitim almaları gerektiği görüşünde oldukları tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan resim/resim-iş öğretmenlerinin büyük çoğunluğu görsel sanatlarda üstün yeteneğe sahip çocuklara sanat eğitimi verecek öğretmenlerin, alanına hakim, bilgili, deneyimli eğitimeciler olması gerektiği ve bu çocuklara okul öncesinden itibaren başlayan bir eğitim verilmesi gerektiği görüşünde olduklarını belirtmişlerdir. Üstün yetenekli öğrencilere sanat eğitimi verilen okulların mimari yapılarının sanat eğitimine uygun olmadığı, bu okulların yeterli araç-gereç ve donanıma sahip olmadığı, ders süresinin yetersiz olduğu, bunun da eğitime olumsuz yansıdığı, görüşüne katılan öğretmenler, sanat eğitimine uygun bir mimari yapının oluşturulması, ders sürelerinin artırılması gerektiği ve okulların sanat eğitiminde ihtiyaç duyulabilecek araç-gereçler ile donatılması gerektiği görüşünde oldukları belirlenmiştir.

Gökdere ve Çepni (2004:1-14) çalışmalarında üstün yetenekli öğrencilerin fen öğretmenlerinin hizmet içi ihtiyaçlarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın

örneklemine Bayburt ve Trabzon Bilim Sanat Merkezlerinde görev yapan 9 fen öğretmeni oluşturmaktadır. Hizmet-içi İhtiyaç Değerlendirme Anketi, örneklem de yer alan öğretmenlere uygulanmıştır ve elde edilen veriler analiz edilmiştir. Verilerin analizinde örneklem de yer alan öğretmenlerin bir çok konuda ihtiyaç belirtmelerine rağmen en fazla proje tabanlı öğrenme yaklaşımı ve etkinlikler, yeteneklilikle ilgili internet siteleri ve süreli yayınlara ulaşım, modern öğretim teorileri ve uygulamalı etkinlikler, Bloom taksonomisi ve formal operasyon dönemi özellikleri, dünyadaki yetenek geliştirme modelleri, araştırmacı öğretmen modeli ve laboratuvar yaklaşımları konularında hizmet içi seminere ihtiyaç duydukları sonucu elde edilmiştir.

Ekinci (2002:1-125) araştırmasında öğretmenlerin ilköğretim okullarının üstün yeteneklilerin eğitime elverişlilik düzeyi ile ilgili görüşlerini incelemiştir. Araştırma evrenini Batman il merkezindeki 35 ilköğretim okulunda çalışan 101 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada Batman il merkezindeki 25 ilköğretim okulundan toplam 456 öğretmen örneklem grubuna alınmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular genel olarak Türk Eğitim Sistemi'nde üstün yeteneklilerin eğitime yeterince yer verilmediğini ve ilköğretim okullarının üstün yeteneklilerin eğitime elverişli olmadığını ortaya çıkarmaktadır.

Dağlıoğlu (2002:1-147) çalışmasında Ankara ili merkez ilçesinde kamu kuruluşlarına bağlı kreş, yuva, bakım evi ve anaokuluna devam eden 5-6 yaş grubu çocuklar arasından matematik alanında üstün yetenekli olanları belirlemeyi ve bu çocukları saptamak için kullanılan belirleme işlemlerinin bu çocukları seçmede ne derecede başarılı olduğunu belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin çocuklar hakkında ailelere göre çocukların gerçek performansları üzerinde daha olumlu düşüncelere sahip olduğu, öğretmenlerin matematik alanında ailelere göre çocukların becerisini daha iyi değerlendirdiği, zihinsel ve yaratıcılık becerilerini değerlendirmede ise ailelerin öğretmenlere göre daha başarılı oldukları belirlenmiştir.

2.8.2. Diğer Ülkelerde Yapılan Çalışmalar

2.8.2.1. Üstün Yetenekli Çocuklar İle İlgili Diğer Ülkelerde Yapılan Araştırmalar

Doring (2006:1-48) üstün yetenekli çocuklarının başarısının sosyal ve akademik belirleyicilerini incelediği araştırmasında özellikle üstün yetenekli çocukların akademik başarısında duygusal zekanın iki yönlü etkisini araştırmıştır. Bu iki yetenek olarak; duygusal alıcı yetenek ve duygu düzenleme incelenmiştir. Üstün yetenekli ve zekalı öğrenciler ile yapılan çalışmada öğrencinin cinsiyetinin yordayıcı bir faktör olduğu bulunmuştur. Bu programda kızların erkeklerden daha başarılı oldukları bulunmuştur. Ek olarak matematik başarısında duygusal alıcı yeteneğin cinsiyet üzerinde etkisi görülmüştür. Özellikle kızların duygusal alıcı yeteneği ve matematik başarısı arasında ters yönde bir korelasyon bulunmuştur.

Coyers (2004:1-70) çalışmasında üstün yetenekli çocuklarla ortalama zekaya sahip çocuklarda cinsiyet rolleri, akademik kontrol odağı ve kendilik kavramının arasındaki ilişkileri değerlendirmektedir. Çalışmada 13 üstün yetenekli erkek, 16 üstün yetenekli kız, 20 normal gelişim gösteren kız, 20 normal gelişim gösteren erkek çocuk gruba dahil edilmiştir. Araştırma verilerini toplamak için çocuklarda Cinsiyet Rol Envanteri (Children's Sex Role Inventory), Zihinsel Başarı Sorumluluğu Ölçeği (The Intellectual Achievement Responsibility Questionnaire) ve Pier Harris Ölçeği (Pier-Harris Children's Self-Concept Scale-Second Edition) kullanılmıştır. Weshler Zeka Testi ile çocukların zeka bölümü puanları ölçülmüştür. Zeka bölümü puanına bakılmaksızın erkekler cinsiyet rol envanterinin erkeklik ölçeğinden daha yüksek puan almışlardır. Sonuçta üstün yetenekli çocuklar ve ortalama zekaya sahip olan çocukların aldıkları puanlar açısından cinsiyet, akademik kontrol odağı ve kendilik kavramları arasındaki değişkenleri arasında da fark bulunmamıştır.

Cato (2002:1-2) çalışmasında üçüncü sınıftan yedinci sınıfa kadar üstün yetenekli öğrencilerin okuma matematik ve dil alanında başarı ilerlemelerini incelemeyi amaçlamıştır. Karşılaştırma grubu olarak da üstün yetenekli olmayan öğrenciler seçilmiştir. Araştırma verilerini toplamak için Iowa Temel Test (Iowa Test of Basic Skills) ve Stanford Başarı Testi (Stanford Achievement Test) beş yıl süre ile çocuklara uygulanmıştır. Cinsiyete göre başarılarında farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Sonuç

olarak üstün yetenekli çocukların üstün yetenekli olmayan çocuklara göre okuma matematik ve dil alanı puanlarının üçüncü sınıftan yedinci sınıfa doğru herhangi bir anlamlı bir artış yada düşüş göstermediği görülmüştür. Ama başarı puanlarını ortalaması diğer çocuklardan anlamlı bir şekilde yüksektir. Ancak bulgulara göre iki grup arasındaki başarı yükselişine yıllara göre bakıldığında zaman ve oran açısından aynıdır. Araştırma sonucunda başarı ilerlemelerinde iki grup arasında cinsiyet açısından fark bulunmamıştır.

Chan (2002:243-252) yaptığı çalışmada zeka bölümü puanı, üstün yeteneklilik algısı ve benlik kavramı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada 116 ikinci sınıf öğrencisi ile çalışılmıştır. Bu öğrenciler kendi okulları tarafından üniversitenin üstün yetenek programına katılmaya aday gösterilmişlerdir, çocukların zeka bölümü puanları belirlenmiştir, onların genel ve özel benlik kavramları, kendi üstün yetenekliliklerini algılamaları, kendi performanslarını değerlendirmede eleştirel tutumları ve ailelerinin yüksek beklentilerini başarmak için kendi deneyimleri değerlendirilmiştir. Araştırmaya göre farklı ilgiler ve eleştirel değerlendirmeler öğrencilerin benlik kavramlarını olumsuz yönde etkilerken, yüksek aile beklentisi daha fazla olumlu yönde etkiye sahiptir. Ayrıca çocukların sosyal kabul ve arkadaşlık konuları ile benlik kavramları çok güçlü ve olumsuz yönde etki göstermektedir.

Bickley (2001:1-206) çalışmasında eşzamanlı olmayan gelişimi ve özel eğitimsel gereksinimleri olan üstün yetenekli çocukların sosyal ve duygusal uyumlarını incelemiştir. Araştırma, yaşları 5-16 yaş arasında olan 12 üstün yetenekli çocuğun sosyal ve duygusal uyumunun incelendiği çoklu durum çalışmasıdır. Çocukların özellikleri ve yetenekleri, uyum örüntüleri, okul ev ve danışmanlık sistemleri, destek ve önleme birimleri ile ilgili derinlemesine görüşmeler yolu ile incelenmiştir. Araştırmaya göre üstün yetenekli çocuklarda altı zihinsel (güçlü sözel ifade, öğrenme isteği, yoğun merak ve istek duygusu, yeteneklerinin farkındalığı, yeni konuları çabuk anlama, ve derin anlamları kavrama yeteneği) ve dört kişilik özelliğinin (duygusal yoğunluk, yüksek düzeyde duyarlılık, içe dönüklülük, güçlü istek) ortak olduğu bulunmuştur. Çalışmada çocuklar eşzamanlı olmayan gelişim, sosyal yetersizlikler, yoğun iç güdü, duygusal kırılganlık, yüksek hassasiyet ve diğerlerinden beklentileri ile algılarından kaynaklanan zorluklar yaşadıklarını belirtilmiştir. Çalışma sonucuna göre çocukların akademik ortamda devam etmek için beş tür başa çıkma stratejisi kullandıkları

saptanmıştır. Stratejileri; seçimler yapma, geri çekilme, meydan okuma-teşvik etme, belli destekleri alma-verme ve diğer kişilerle etkileşimde bulunmadır. Araştırma sonucunda çocukların okula uyumlarında zeka bölümü puanı ve başarı testlerinin olumlu kullanımı, sosyal duygusal ihtiyaçların ve yeteneklerin fark edilmesi, kendi yetenekleri ve ilgilerine benzer kişilerle zaman geçirme, yetişkinlerin onları savunması, geçiş dönemlerinde yardım almanın onlara yardımcı olabileceği saptanmıştır.

2.8.2.2. Üstün Yetenekli Çocukların Ebeveynleri İle İlgili Diğer Ülkelerde Yapılan Araştırmalar

Wolk White (2009:1-231) zihinsel olarak üstün yetenekli çocukların ailelerinde ebeveyn çocuk ilişkilerini incelediği çalışmasında 100 anne, 23 baba, 50 kız çocuk ve 20 erkek çocuğun nicel analiz sonuçları değerlendirilmiştir. Çalışmada 189 anne, 14 baba, 65 kız öğrenci, 35 erkek öğrenci, sekiz çocuğun nitel sonuçları yer almaktadır. Nicel verilerin analizi sonucunda üstün yetenekli çocuklar, aileleri ile ilişkilerinin normal gelişim gösteren çocukların aileleri ile olan ilişkisinden çok daha olumlu olduğunu belirtmişlerdir. Üstün yetenekli çocuklar ve aileleri birbirleri ile olan ilişkilerini birbirilerinden farklı şekilde tanımlamışlardır, aileler birbirleri ile olan ilişkilerini çocuklarından daha olumlu tanımlamışlardır. Aileler kız çocukları ile erkek çocuklardan daha olumlu ilişki kurduklarını ve çocuklarda anneleri ile babalarından daha olumlu ilişki kurduklarını belirtmişlerdir. Anne ve babaların çocuklarına karşı davranışlarında önemli bir farklılık bulunmamıştır. Ayrıca kızların ve erkeklerin kendilerine karşı anne ve babalarının davranışlarını değerlendirmelerinde bir farklılık bulunmamıştır. Nitel veriler incelendiğinde ise; ailelerin kendi davranışlarını sık sık ılımlı, teşvik edici, destekleyici olarak nitelendirdikleri, fakat çocukların ailelerinin davranışlarını eleştirel ve fazla müdahale edici olarak algıladıkları saptanmıştır. Ayrıca, çocukların ailelerinin kendilerine karşı davranışlarını destekleyici olarak değerlendirdiklerini belirtilmektedir.

Morawska ve Sanders (2008:819-827)'in üstün yetenekli çocuklar ve ailelerinde; çocuk davranışları ve ailesel konularda önemli noktaları belirlemek amacı ile yaptıkları çalışmalarında 2-16 yaşları arasında çocukları bulunan 409 aile araştırma kapsamına alınmıştır. Çalışmada daha yüksek düzeyde güvene sahip ailelerin çocuklarının daha az davranışsal ve duygusal probleme sahip oldukları, bu ailelerin etkili olmayan disiplin

yöntemlerini daha az kullandıklarını, daha az stres ve depresyon yaşadıkları, çocuk yetiştirme konusunda daha az çatışma yaşadıkları ve çocukları ile olan ilişkilerinde daha çok doyum aldıkları saptanmıştır.

Dwairy (2004:275-284)'in üstün yetenekli çocukların ailelerinin çocuk yetiştirme stilleri ve üstün yetenekli ergenlerin ruhsal sağlığı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada üstün yetenekli olan ve olmayan Arap ergenler karşılaştırmıştır. Araştırmanın verileri Aile Otorite Anketi (The Parental Authority Questionnaire), Ailelere Karşı Çocuğun Tutumu (Child Attitude Toward Parents), Lipsitt'in Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği (Lipsitt's Self-Concept Scale for Children), Rosenberg'in Öz Değer Ölçeği (Rosenberg Self-Esteem Scale) ve Psikolojik Durum Ölçeği (The Psychological State Scale) aracılığıyla toplanmıştır. 118 üstün yetenekli ve 115 üstün yetenekli olmayan İsrail'de bulunan dokuzuncu sınıf Arap ergenler araştırmanın katılımcıları olarak seçilmiştir. Araştırmanın sonuçları üstün yetenekli çocukların ailelerinin üstün yetenekli olmayan çocukların ailelerine göre daha az otoriter olduklarını göstermektedir. Üstün yetenekli ergenlerin ailelerine karşı daha olumlu tutuma, daha yüksek düzeyde öz değere sahip ve daha az kimlik problemleri ve korkulara sahip oldukları saptanmıştır. Otoriter çocuk yetiştirme stiline her iki grupta da ruh sağlığının iyi olması ile ilişkili olduğu fakat otoriter çocuk yetiştirme stiline sadece üstün yetenekli çocuklarda ruhsal sağlığı olumsuz etkilediği yönünde bulgular elde edilmiştir.

Olszewski-Kubilius ve Lee (2004:156-165) çalışmalarında üstün yetenekli çocuğa sahip ailelerin çocuklara zengin ve uyarıcı nitelikte derslerin verildiği ve okul programına tamamlayıcı bir nitelikte olan Cumartesi Zenginleştirme Programının (Saturday Enrichment Program) etkileri hakkında ailelerin beklentilerini ve algılarını incelemişlerdir. Araştırmada ayrıca bu programın ailelerin davranışlarını nasıl etkilediği incelenmiştir. Araştırmacılar, sonuçları üç haftalık yaz programına odaklanan bir araştırma sonuçları ile karşılaştırmıştır. Araştırmanın katılımcıları Cumartesi Zenginleştirme Programına ve yaz programına devam eden çocukların aileleridir. Veriler Cumartesi Zenginleştirme Programı Aile Anketi (The Saturday Enrichment Program Parent) kullanılarak toplanmıştır. Anket dört bölümden oluşmaktadır: aile ile ilgili bilgiler, ailelerin çocuklarını programa dahil etme için güdülenme, programın hem aileler hem de çocuklar açısından etkileri konusunu ve ailelerin programın parçaları

konusunda doyum değerlendirmesidir. Yaz Aile Anketi de dört bölümden oluşmaktadır: (a) kişisel bilgiler (b) programın etkileri konusunda algılar (c) ailelerin programın parçaları konusunda doyum değerlendirmesi (d) yaz kursundan sonra daha başka eylem arayışı. 187 aile Cumartesi Zenginleştirme Programı Aile Anketine, 130 aile de Yaz Aile Anketine posta yolu ile yanıt vermiştir. Araştırmanın sonuçları, programın kalitesi konusunda ailelerin memnun oldukları ve çocuklarının özellikle akademik yetenek gelişiminde programın rolü konusunda yüksek beklentilere sahip olduklarını göstermektedir. Bu çalışmada aileler programın yeni arkadaşlıklar edinme veya sosyal olarak kendine güvenin artması gibi sosyal-duygusal gelişimle ilgili amaçlardan çok öğrenmek için daha güdülü olma veya akademik yetenek ve bilgilerde artış gibi akademik gelişme açısından yararlarını algılamaktadır. Cumartesi Zenginleştirme Programı ile ilgili olarak aileler bu derslerin normal sınıflarındaki derslerden daha uyarıcı ve talepkar olduğunu ve çocuklarına uygun düzeyde zorlayıcılık sunduğunu ve çocukları için eğlenceli olduğunu belirtmektedirler. Bu programın yararlarını belirtmelerine rağmen ailelerin çoğunluğu okul içinde ve dışında daha başka eğitimsel eylemleri arama konusunda gönülsüz oldukları saptanmıştır.

Strethill Wright (2000:1-149) çalışmasında üstün yetenek ile ilgili ailelerin algılarını incelemeyi amaçlamaktadır. Özellikle ailelerin küçük çocuklarının üstün yetenekli olduklarına nasıl inandıklarını, nasıl üstün yetenekli olduğunu tahmin ettiklerini, üstün yetenek terimini nasıl kavramlaştırdıklarını, üstün yetenekli bir çocuğa sahip olmanın etkileri ve ne tür endişelere sahip olduklarını araştırmıştır. Altı çocuk ve ailesi ile yapılan çoklu durum çalışmasıdır. Katılımcılar üstün yetenekliler ile ilgili organizasyonların üyelerinden seçilmiş ve en az bir ebeveynin çocuğun üstün yetenekli olduğuna inanması göz önünde bulundurulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme ile araştırma verileri toplanmıştır. Araştırma sonucunda ebeveynlerin çocuklarının üstün yetenekli olduklarını onları akranları ile karşılaştırma yada çocuğu gözleme ile belirlemede çocuğun öğrenme yeteneği, hafızaları ve erken gelişimleri açısından karşılaştırdıkları bulunmuştur. Üstün yeteneği kavramlaştırma ebeveynin cinsiyetine göre değişmektedir. Çoğu anne üstün yetenekliliğin çocuklarının içsel bir parçası olduğunu belirtirken, babaların çoğu eşsiz hafızaya bağlamaktadırlar. Üstün yetenekli çocuğun ailede, ortalama bir çocuktan daha büyük etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Bunun sebebinin de bu çocukların daha çok zaman, ilgi ve bakım talep etmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Araştırma sonucunda ayrıca altı çocuğun beşinin okula

uyum sorunları olduğu ve tüm ailelerin çocuklarının okul ortamına nasıl uyum sağlayacağı konusunda endişeleri olduğu saptanmıştır.

Solow (1999:1-379)'un çalışmasında ailelerin üstün yeteneklilik ile ilgili algılarını ölçmek amaçlanmıştır. Çalışmada derinlemesine görüşmeye dayalı durum çalışmaları ile ailelerin fikirleri incelenmiştir. Ailelerin kavramlarında bireysel farklılıklara rağmen ebeveynlerin üstün yeteneklilik konusunda inançlarında benzerlikler saptanmıştır. Ailelerin fikirlerindeki farklılıklar hem onların kendilerine ait eşsiz yaşam deneyimlerine hem de kavramlarının aşamalarındaki farklılığı yansıtmaktadır. Aileler bireysel farklılıklara sahiptir. Her aile yaşları 3-19 yaş arasında olan iki yada üç çocuğa sahiptir. Araştırmaya katılan ailelerin çocukluk deneyimleri, eğitimleri, değer yapıları, ebeveynlik rolleri ve üstün yetenekli çocuklar hakkındaki bilgi ve gözlemleri onların üstün yeteneklilik hakkındaki kavramlarına katkıda bulunmuştur. Araştırma sonucunda aileler üstün yetenek kavramını bütün bir kavram olarak ele aldıkları, çocuklarının sadece zihinsel yönlerine değil tüm alanlarda; ahlak, sosyal, ruhsal, insani alanlarda çocuklarının üstün yetenekli olmalarına odaklandıkları saptanmıştır. Ayrıca çocuklarının farklı yetenek ve özelliklerinin olduğu ve çoklu yetenek alanlarına sahip olduğu ebeveynleri tarafından belirtilmiştir. Aileler üstün yetenekliliğin yalnızca zeka testi ile ölçülebileceğine inanmamaktadır.

Shichtman (1999:1-267) çalışmasında akademik olarak başarılı üstün yetenekli çocukların ailelerinin endişe ve problemlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmada yüksek derecede başarılı, üstün yetenekli çocuğa sahip olan 10 ailenin problemleri ve endişeleri durum çalışması ile incelenmiştir. Araştırma sonucunda genel ebeveynlik ile ilgili alanlarda herhangi bir soruna yada endişeye sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu ailelerin üstün yetenekli çocuğa sahip olmayı bir problem yada endişe kaynağı olarak görmelerini birçok faktör etkilemektedir. Çocuk hakkında ailelerin algıları, herhangi bir durumda beklentileri, onların tutumları ve tepkileri hepsi birbiri ile etkileşim halindedir. Ailelerin o problemin yada endişenin varlığına inanmalarında etkilidirler. Bu ailelerin çocuklarının yeteneklerini takdir ettikleri ve anladıkları, çocuklarının tüm akademik ihtiyaçlarını okulların karşılamasını beklemedikleri, eksiklerini tamamlama sorumluluğunu aldıkları için okulu bir problem yada endişe olarak algılamadıkları saptanmıştır. Ailelerin çoğunluğunun daha çok çocuklarının özellikle küçük yaşta sosyalleşmeleri ile ilgili endişeye sahip oldukları bulunmuştur.

Rash (1998:1-2) çalışmasında zihinsel olarak üstün yetenekli çocukların ailelerinin özelliklerini incelemiştir. Çalışmada yaratıcılık, engellenme, oyun, kontrol, öğrenme ve öğretme amacı gibi belirtilen değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Ailelerin cinsiyet, eğitim düzeyi ve sosyo ekonomik düzeyleri incelenmiştir. Bütün katılımcılara “Bir Öğretmen Olarak Ebeveyn Envanteri (The Parent As A Teacher Inventory)” uygulanmıştır. Çalışma sonucunda yaratıcılık ve engellenme değişkenleri ile yordayıcı değişken olan cinsiyet, ekonomik durum ve eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ebeveynlerin cinsiyet ve eğitim düzeyi ile engellenme değişkeninde ekonomik durum ve eğitim düzeyi arasında anlamlı bir etkileşim bulunmuştur.

Wingert (1997:1-160) çalışmasında annelerin üstün yetenekli terimini kullanmasının etkilerini araştırmıştır. Çalışma kapsamında üstün yetenekli çocuğa sahip aileler ile çalışılmıştır. Bu ailelerden 27’si üstün yetenekli terimini kullanan, 21’i üstün yetenekli terimini kullanmaktan kaçınan ailelerdir. Bu çalışmada veriler yapılandırılmış görüşme ve ölçekler kullanılarak elde edilerek iki grup karşılaştırılmıştır. Genel olarak üstün yetenekli çocukların anneleri üstün yetenekliliğin ailelerden geldiğini (genetik vb.) ve sosyal problemlere yol açtığını belirtmişlerdir. Üstün yetenekli terimini kullanan aileler zekaya çok yüksek düzeyde değer vermekte, yoğun çalışmaya daha az önem vermektedirler. Çocuklarının okuldaki performansından daha az tatmin olmakta ve üstün yeteneklilik kavramının çocuklarını çok iyi tanımladığını ifade etmektedirler. Üstün yetenekli terimini kullanmayan ailelerin ise akademik üstün yetenekliliğe önem verdikleri ve çocukların okul performanslarını daha önemli olarak değerlendirdikleri saptanmıştır.

Alsop (1997:28-35) araştırmasında üstün yetenekli çocukların ailelerinin danışmanlık açısından desteklenmesi konusuna odaklanmıştır. Üstün yetenekli çocuğa sahip 42 ailenin aile/arkadaş ortamı, toplum ve okul ortamı olmak üzere üç ortamdaki deneyimleri ile ilgili veri toplamıştır. Veri toplama aracı olarak dört kısımdan oluşan Yüksek Zihinsel Potansiyele Sahip Çocukların Ailelerinin Deneyimleri Anketi (Parents of CHIP Experiences Questionnaire) kullanılmıştır. Anket, ailelerin demografik bilgilerini, çocuklarının üstün yetenekli olarak belirlenmesinden önceki ve sonraki deneyimlerine yönelik soruları içermektedir. Araştırma sonucunda, ailelerin bu üç

ortamda da olumsuz deneyimlere sahip olabildikleri ve desteğe ihtiyaçları olduğu saptanmıştır. Araştırma ailelerin karşılaştıkları güçlüklerle karşı hazırlıklı olmadıklarını aile/arkadaş gruplarından aldıkları destek ve önerilerin yeterli olmadığı hatta beşte biri üzerinde katılımcının problemleri deneyimlere sahip olduğunu göstermektedir. Bu çalışmanın önemli sonuçlarından biri de ailelerin, çocuklarının değerlendirmeleri hakkında eğitimcilere nadiren danışmalarıdır. Yaklaşık üçte bir durumda öğretmenlere, dörtte bir durumda ise okul müdürlerine danışılmadığı görülmektedir. Özel eğitim öğretmenleri çocuklar için bir kaynak olarak bulunmasına rağmen ailelerin % 70.2'si özel eğitim personeline danışmadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca ailelerin % 54.8'i toplumsal kaynaklara başvurmadıklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmadaki çok az ailenin eğitim alanı dışındaki profesyonellere danıştığı saptanmıştır.

Klaus (1996:1-72) çalışmasında üstün yetenekli çocuklar ve onların seçkisiz olarak seçilen akranları arasında aile doyum düzeyi ve aile özelliklerini karşılaştırmayı amaçlamıştır. Araştırma kapsamında 32 üstün yetenekli çocuğa sahip aile ve 41 normal gelişim gösteren çocuğa sahip aile alınmıştır. Araştırma kapsamındaki ailelere Aile Çevre Ölçeği (Family Environment Scale) ve Aile Doyum Ölçeği (Family Satisfaction Scale) uygulanmıştır. Araştırma sonucunda iki grup aile arasında aile doyum düzeyi ve aile özelliklerini ağırlama açısından fark bulunmamıştır.

2.8.2.3. Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimcileri İle İlgili Diğer Ülkelerde Yapılan Araştırmalar

Neumeister ve diğ. (2007:479-496) dördüncü sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekliliği algılamaları ve üstün yetenekli öğrencilere hizmet etme şekilleri ve tanımlama deneyimleri hakkında yaptıkları çalışmada 27 tane dördüncü sınıf üstün yetenekli çocukların öğretmeni ile çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin deneyimlerinin hala az algıya sahip oldukları ve kültür ve çevre faktörlerinin ekonomik olarak dezavantajlı ve azınlık olan üstün yetenekli çocukların deneyimlerini nasıl etkileyebileceğinin farkında olmadıkları saptanmıştır. Ayrıca bulgular bu öğretmenlerin ilgilerini üstün programlar için öğrencilerinin niteliklerinin yaklaşık olarak üçte birini açıklamaktadırlar. Bu ilgiler öncelikli olarak zayıf çalışma

alışkanlığı, davranış yada aile problemleri gibi bir alanda dezavantajlı becerilerine dayanmaktadır.

Sumreungwong (2003:1-112) çalışmasında sınıf öğretmeni adaylarının üstün yetenekli çocukların ihtiyaçları ve özellikleri hakkındaki tutumları, ve üstün yetenekliler ile ilgili bilgileri arasındaki olası ilişkileri incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmada öğretmen adaylarının üstün yetenekli çocukların ihtiyaçları ve özellikleri hakkındaki tutumlarının onların akademik alanları yada okutmayı istedikleri sınıf düzeyine göre değişip değişmediği incelenmiştir. Araştırma kapsamında 116 kişi ile çalışılmış ve bu öğretmen adaylarının Üstün Yetenekli Çocukların İhtiyaçları ve Özelliklerine Yönelik Tutumlar Ölçeği (Attitudes Toward the Characteristics and Needs of Gifted Children)'ni tamamlamaları istenmiştir. Sınıf öğretmeni öğretmen adaylarının üstün yetenekli çocukların ihtiyaçları ve özellikleri hakkındaki tutumları, üstün yetenekliler ile ilgili bilgileri ve üstün yetenekli çocuklarla önceki deneyimleri ve akademik alanları yada okutmayı istedikleri sınıf düzeyine göre anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Üstün yetenekli çocuklar ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalar incelendiğinde öncelikli olarak çocuklar ile yapılan çalışmalara ağırlık verildiği görülmektedir. Üstün yetenekli çocuklarla yapılan çalışmalarda; çocukların yaşlarına oranla daha ileri gelişim özellikleri gösterdikleri ve farklı eğitim uygulamalarına gereksinim duydukları görülmektedir. Bunun sonucu olarak üstün yetenekli çocuklara eğitim veren Bilim ve Sanat Merkezlerinin daha fazla yaygınlaştırılması gerektiği görülmektedir. Ayrıca üstün yetenekli çocukların eğitim gereksinimlerini karşılamak için farklı eğitim uygulamalarının ve eğitim kurumlarının desteklenmesi gerekmektedir. Böylece üstün yetenekli çocukların eğitim gereksinimlerinin desteklenmesi ve yeteneklerini en üst düzeyde gerçekleştirmelerinin sağlanacağı düşünülmektedir. Üstün yetenekli çocuklar ve aileleri ile yapılan çalışmalarda üstün yetenekli çocukların mükemmeliyetçi özellikler gösterdikleri ve ailelerinin de çocuklarının her konuda başarılı olmalarını bekledikleri ve ailelerin çocuklarında özellikle zihinsel başarıya odaklandıkları görülmektedir. Ailelerin çocukların her konuda başarılı olmalarını beklemelerinin çocukları mükemmeliyetçi tutumlara yönelttiği görülmektedir. Bu nedenle üstün yetenekli çocukların ve ailelerinin mükemmeliyetçi tutumlarını en az düzeye indirmeleri ve olumlu yönde kullanmaları için çocukların ve ailelerin bu konuda desteklenmeleri gerektiği görülmektedir. Üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynler ile

ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde üstün yetenekli çocukların aileleri ile ilişkileri incelendiğinde normal gelişim gösteren çocuklara göre aile ilişkilerinin çok daha olumlu olduğu görülmektedir. Aileler ile yapılan çalışmalar incelendiğinde ailelerin eğitim ihtiyacı olduğu ve desteğe gereksinim duyduğu görülmektedir. Üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlere verilen eğitimlerin sonuçları incelendiğinde ebeveynlerin çocuklarının problem davranışlarının azaldığı ve ailelerin ebeveynlik becerilerinde artış olduğu görülmektedir. Destek gruplarına katılımın ailelerin üstün yetenekli çocuklarının özelliklerini ve gereksinimlerini anlamada desteklediği ve üstün yetenekli çocuk ve aile arasındaki ilişkiyi olumlu yönde desteklediği görülmektedir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlere verilen eğitim ve desteğin hem çocuklar hemde diğer aile bireyleri üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu olumlu etkileri nedeni ile üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlere yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetleri ile aile ve çocukların desteklenmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Araştırmada ön test, son test, kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmada deney grubundaki ebeveynlere verilen eğitimin etkisini ölçmek amacı ile ebeveynlere ve çocuklara ön test-son test ve izleme çalışması yapılmıştır. Eğitimin deney grubu üzerindeki etkisini karşılaştırmak amacı ile kontrol grubu oluşturulmuştur. Kontrol grubundaki ebeveynlere herhangi bir eğitim verilmemiştir, ön test ve son testler uygulanmıştır (Büyüköztürk, 2002: 1-156, Karasar, 1991: 97; Kaptan, 1998:47).

Şekil 1: Araştırma Deseni

Gruplar	Ön Test (2 hafta)	İşlem (12 hafta)	Son Test (2 hafta)	Tekrar Test (İzleme) (2 hafta)
Deney	-Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu -AYDA Anne Baba ve Çocuk Formu -ÇokBoyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği	Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitim (4 hafta+ 8 hafta=12 hafta) -Dört oturum 120 dk.sürelili grup eğitimi -Sekiz oturum bilgisayar temelli eğitim	-Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu -AYDA Anne Baba ve Çocuk Formu -ÇokBoyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği	-Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu -AYDA Anne Baba ve Çocuk Formu -ÇokBoyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği
Kontrol	-Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu -AYDA Anne Baba ve Çocuk Formu -ÇokBoyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği	-	-Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu -AYDA Anne Baba ve Çocuk Formu -ÇokBoyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği	-

3.2. Araştırma Grubu

Ankara’da Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi (Ümit Bilim ve Sanat Merkezi) ve Ankara Bilim ve Sanat Merkezi olmak üzere iki Bilim ve Sanat Merkezi bulunmaktadır. Ebeveyn ve çocukların örneklenmesinde Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi (Ümit Bilim ve Sanat Merkezi) ve Ankara Bilim ve Sanat Merkezine devam eden üstün yetenekli çocuklar hakkında veriler elde edilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi (Ümit Bilim ve Sanat Merkezi) ve Ankara Bilim ve Sanat Merkezi’nden gerekli izinler sağlandıktan sonra web sayfasının oluşturulmasında ailelerin beklentilerini ve yaşadıkları sorunları belirlemek amacı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler uygulanmıştır. Araştırmacı ve okul yönetimi tarafından Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi’ne (Ümit Bilim ve Sanat Merkezi) devam eden çocukların ailelerine araştırmacı ve çalışma hakkında ön bilgileri içeren yazılı duyuru yapılmıştır. Araştırmacı tarafından Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi (Ümit Bilim ve Sanat Merkezi)’ne devam eden üstün yetenekli çocukların aileleri ile toplantı yapılarak Bilgisayar Temelli Aile Eğitim Programı hakkında bilgi verilmiştir. Toplantı sonrasında programa katılmaya gönüllü ebeveynler ile deney grubu oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında ebeveynlerin ve okul yönetiminin gönüllü olması ve ailelerin benzer özelliklere sahip olması dikkate alınarak Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi (Ümit Bilim ve Sanat Merkezi)’ndeki üstün yetenekli çocuklar ve ebeveynleri deney grubuna alınmıştır. Ebeveynlerin toplantılara katılabilecekleri gün ve saatler belirlenmiş, böylece eğitim programı kapsamında yapılacak olan grup toplantılarına katılabilecek gönüllü 20 ebeveyn deney grubunu oluşturmuştur. Ankara Bilim ve Sanat Merkezine devam eden çocukların ailelerinden 20 ebeveyn ise kontrol grubuna alınmıştır (Toplam 40 ebeveyn araştırma kapsamına alınmıştır). Deney grubundaki ailelere Bilgisayar Temelli Aile Eğitim Programı uygulanmıştır. Deney grubundaki ebeveynlere verilen eğitimden ve ailelerin birbirleri ile paylaşımlarından etkilenmemeleri amacı ile Ankara Bilim ve Sanat Merkezi’ndeki çocuklar ve ebeveynleri kontrol grubuna alınmıştır.

Şekil 2. Ebeveynlerin Demografik Bilgilerinin Dağılımı

	Deney		Kontrol		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	0,0	0,0	2,0	10,0	2,0	5,0
	Ortaokul	0,0	0,0	4,0	20,0	4,0	10,0
	Lise	8,0	40,0	7,0	35,0	14,0	37,5
	Ön Lisans	2,0	10,0	2,0	10,0	4,0	10,0
	Üniversite	8,0	40,0	5,0	25,0	13,0	32,5
	Y.Lisans	2,0	10,0	0,0	0,0	2,0	5,0
	TOPLAM	20,0	100,0	20,0	100,0	40,0	100,0
Baba Eğitim Durumu	Ortaokul	0,0	0,0	1,0	5,0	1,0	2,5
	Lise	1,0	5,0	5,0	25,0	5,0	15,0
	Ön Lisans	1,0	5,0	3,0	15,0	4,0	10,0
	Üniversite	12,0	60,0	9,0	45,0	21,0	52,5
	Y.Lisans	5,0	25,0	2,0	10,0	7,0	17,5
	Doktora	1,0	5,0	0,0	0,0	1,0	2,5
	TOPLAM	20,0	100,0	20,0	100,0	40,0	100,0
Anne Çalışma Durumu	Ev hanımı	10,0	50,0	13,0	65,0	23,0	57,5
	Memur	5,0	25,0	6,0	30,0	11,0	27,5
	İşçi	0,0	0,0	1,0	5,0	1,0	2,5
	Diğer	5,0	25,0	0,0	0,0	5,0	12,5
	TOPLAM	20,0	100,0	20,0	100,0	40,0	100,0
Baba Çalışma Durumu	Memur	9,0	45,0	8,0	40,0	17,0	42,5
	İşçi	0,0	0,0	5,0	25,0	5,0	12,5
	Serbest meslek	3,0	15,0	7,0	35,0	10,0	25,0
	Diğer	8,0	40,0	0,0	0,0	8,0	20,0
	TOPLAM	20,0	100,0	20,0	100,0	40,0	100,0
Anne Yaş	20-25	1,0	5,0	0,0	0,0	1,0	2,5
	26-30	0,0	0,0	1,0	5,0	1,0	2,5
	31-35	4,0	20,0	7,0	35,0	11,0	27,5
	36+	15,0	75,0	12,0	60,0	27,0	67,5
	TOPLAM	20,0	100,0	20,0	100,0	40,0	100,0
Baba Yaş	26-30	1,0	5,0	0,0	0,0	1,0	2,5
	31-35	0,0	0,0	1,0	5,0	1,0	2,5
	36+	19,0	95,0	19,0	95,0	38,0	95,0
	TOPLAM	20,0	100,0	20,0	100,0	40,0	100,0

Şekil 2’de araştırmaya katılan ebeveynlerin demografik bilgileri incelendiğinde; deney grubundaki annelerin en yüksek oranlarda % 40 üniversite mezunu, % 40’ının lise mezunu oldukları, kontrol grubundaki annelerin % 35’inin ise lise mezunu oldukları görülmektedir. Babaların eğitim düzeyi incelendiğinde deney (% 60) ve kontrol grubunda (% 45) babaların en yüksek oranda üniversite mezunu oldukları görülmektedir.

Ebeveynlerin çalışma durumu incelendiğinde; deney ve kontrol grubunda annelerin en yüksek oranda ev hanımı oldukları, her iki gruptaki babaların ise en yüksek

oranda memur oldukları görülmektedir. Ebeveynlerin yaşları incelendiğinde deney ve kontrol grubundaki anne ve babaların en yüksek oranda 36 yaş ve üzerinde oldukları görülmektedir.

Şekil 3’de araştırma grubunda yer alan Bilim ve Sanat Merkezine devam eden çocukların demografik bilgileri sunulmaktadır.

Şekil 3. Bilim ve Sanat Merkezine Devam Eden Çocukların Demografik Bilgilerinin Dağılımları

		Deney		Kontrol		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
Çocuğun Cinsiyeti	Erkek	13,0	65,0	13,0	65,0	26,0	65,0
	Kız	7,0	3,0	7,0	35,0	13,0	35,0
	TOPLAM	20,0	100,0	20,0	100,0	39,0	100,0
Çocuğun Bilim Sanat Merkezine Devam Süresi	1 Yılda az	1,0	5,0	0,0	0,0	1,0	2,5
	1 Yıl	9,0	45,0	4,0	20,0	12,0	32,5
	2 Yıl	8,0	40,0	11,0	55,0	19,0	47,5
	3+ yıl	2,0	10,0	5,0	25,0	7,0	17,5
	Toplam	20,0	100,0	20,0	100,0	40,0	100,0
Çocuğun Yaşı	12	20,0	100,0	20,0	100,0	40,0	100,0
	TOPLAM	20,0	100,0	20,0	100,0	40,0	100,0

Şekil 3 incelendiğinde ailelerin Bilim ve Sanat Merkezine devam eden çocuklarının deney ve kontrol grubunda % 65 oranında erkek olduğu görülmektedir. Çocukların Bilim Sanat Merkezine devam süreleri incelendiğinde ise deney grubunda en yüksek oranda (% 45) bir yıl, kontrol grubunda ise (% 55) oranında iki yıldır devam ettikleri görülmektedir.

İç Dış Geçerlilik

İç Geçerlik

- Zaman:** Denenen bağımsız değişken dışında kalan önemli bazı değişkenler, zamanla denenen değişken gibi etkili olabilmektedir. Bu ise, bağımlı değişkende meydana gelen değişikliğin (ya da değişmezliğin) gerçek nedenini bulmayı güçleştirir. Zaman uzadıkça, bu tür istenmedik değişkenlerin kontrol edilme olasılığı düşer. Bu nedenle iç geçerliliği kontrol etmek amacı ile deneyin süresi eğitim programının ebeveynler üzerinde etkili

olmasını sağlayacak ancak istenmeyen değişkenleri kontrol etmek amacı ile 12 hafta olarak belirlenmiştir.

2. **Deney öncesi ölçme:** Deney öncesinde, bağımlı değişken üzerinde yapılacak bir ölçme, denekleri uyarıcı, onları güdüleyici bir rol oynayarak, deney sonu ölçmeyi de, önemli derecede etkileyebilir. Bu nedenle ön testler uygulandıktan sonra 12 haftalık bir eğitim programı uygulanmıştır. 12 haftanın sonunda son testler uygulanmıştır.
3. **Ayrı ölçme araç ve süreçleri:** Karşılaştırılmak üzere, aynı ölçütlere göre yapılması gereken (deney öncesi- deney sonrası; deney- kontrol grupları) ölçmelerde, ayrı araç ve süreçlerin kullanılması ve izlenmesi karşılaştırmaları anlamsız kılabilir. Bu nedenle olabildiğince aynı işlemler uygulanmalıdır. Araştırmada bu etkiyi kontrol etmek amacı ile ön test-son test ve izlemede aynı ölçme araçları kullanılmıştır.
4. **Denek kaybı:** Araştırma süresince, bazı deneklerin ölüm ve benzeri zorunlu nedenlerle ya da isteyerek deneyden ayrılmaları, arta kalan grupların özelliklerini değiştirebilir, denklikleri bozabilir. Araştırmada denek kaybını önlemek amacı ile araştırmanın başlangıcında ebeveynlere eğitim sürecinin aşamaları ve süresi hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir ve düzenli katılımın önemi vurgulanmıştır.

Dış Geçerlik

Dış geçerlik, örnek grup üzerinde araştırma (deney) koşulları içinde varılan bir sonucun da, evrene, gerçek yaşama genellenebilirliğidir.

1. **Deneme tepkisi:** Deneme ortamının yapay olarak yarattığı fizik ve psikolojik etkiler sonucu, deneklerin, normal koşullarda göstermeyecekleri, tepkilere deneme tepkisi denir. Bu tepki ile, denemek istenen bağımsız değişkene gösterilen tepki arasında bir ilişki yoktur. Bu nedenle ebeveynlere uygulanan eğitim programının bir araştırma olduğunu vurgulama yerine ebeveynler ve çocukları için hazırlanmış bir eğitim programı olduğu vurgulanmıştır.
2. **Bağımsız değişkenlerin etkileşimi:** Birbiri ardından, değişik değişken ve düzeylerinin etkisine giren deneklerin, her yeni duruma, ötekilerden bağımsız olarak tepkide bulunma olasılığı yok gibidir. Böyle bir durumda,

bağımsız değişkenlerin sırası ve uygulanma zamanları bağımlı değişkenin değişik biçimlerde etkilenmesine neden olabilir. Bu değişkeni kontrol etmek amacı ile araştırma kapsamında yer alan ebeveynlerin araştırma süresince benzer bir eğitime katılmamaları kontrol altına alınmaya çalışılmıştır. Ayrıca deney ve kontrol grubu farklı Bilim ve Sanat Merkezine devam eden çocuklar ve ebeveynlerinden oluşturulmuştur.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada aşağıdaki veri toplama araçları kullanılmıştır.

3.3.1. Aile Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından düzenlenen bu formda, anne, baba ve çocuk hakkında demografik bilgileri içeren sorular (annenin ve babanın eğitim durumu, anne babanın yaşı, ebeveynin çalışma durumu, çocukların yaşları, cinsiyeti, devam ettikleri okul, üstün yetenekli çocuğun yaşı, Bilim ve Sanat Merkezine devam etme süresi gibi) yer almaktadır.

3.3.2. Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu

Araştırmacı tarafından üstün yetenekli çocuklar ve ebeveynleri ile ilgili literatür, yapılan araştırmalar, mevcut form ve ölçekler incelendiğinde üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin davranışlarını değerlendirmeye yönelik olarak yeterli form ve ölçeklerin olmadığı saptanmıştır. Yapılan deneysel çalışmalar incelendiğinde programın etkisini değerlendirmek amacı ile mevcut formları kullanmak yerine programa özgü olarak hazırlanmış formları kullanmanın daha doğru ve güvenilir sonuçlar verdiği görülmektedir. Bu nedenle araştırmacı tarafından üstün yetenekli çocuğa sahip anne babaların çocuklarına karşı davranışları, çocuklarına sağladıkları materyal ve imkanlar, çocukları ile iletişimleri ve anne baba olarak kendileri ile ilgili görüşlerini belirlemek amacı ile Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu hazırlanmıştır. Formun oluşturulabilmesi için araştırmacı tarafından ilgili ulusal ve uluslararası literatür taranmış, yapılan araştırmalar incelenmiştir. Ayrıca aileler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler değerlendirilerek form

oluşturulmuştur. Form ile ilgili ailelerin görüşleri alınarak forma son hali verilmiştir. Formun değerlendirilmesinde Her Zaman, Ara Sıra, Sık Sık, Nadiren, Hiçbir Zaman şeklinde seçeneklerden birinin işaretlenmesi beklenmektedir.

Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu oluşturulduktan sonra uzman görüşü alınarak Bilim ve Sanat Merkezine devam eden üstün yetenekli çocuğa sahip olan 100 ebeveyn 45 maddelik form uygulanmıştır. Ebeveynlerin hepsi üstün yetenekli tanısı almış ve Bilim ve Sanat Merkezine düzenli devam eden çocuklara sahip ebeveynlerdir. 45 madde ile yapılan geçerlilik çalışmasında üç maddenin ölçekten çıkarılması gerektiği gözlenmiştir. Bu maddeler çıkarıldıktan sonra Geçerlilik testi sonucunda Cronbach's Alpha katsayısı 0,952 olarak hesaplanmıştır. Buna göre güvenilirlik katsayısının yeterli büyüklükte olduğu saptanmıştır. Tek faktörlü toplam ölçeğin Alpha katsayısı=0,952 olarak tespit edilmiştir. Madde toplam korelasyonlarının da 0,2 den büyük olması maddelerin ölçek üzerinde açıklayıcılığının yeterli olduğunu göstermektedir. Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu 42 maddeden oluşmaktadır. Puanlama birden beşe doğru yapılmaktadır. Toplam üç madde puanlamada tersine çevrilmektedir. Ölçekten yüksek puan alınması ebeveynlerin davranışlarının olumlu olduğunu göstermektedir. Düşük puan ise olumsuz yönde davranış özelliklerini gösterdiklerini ortaya çıkarmaktadır. Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu'nda ebeveynlerin üstün yetenekli çocuklarına karşı davranışları, çocukları ile ilişkileri, çocuklarına sağladıkları imkan ve eğitim hizmetleri, başkalarının çocuklarına karşı davranışlarına karşı görüşleri ile ilgili maddeler yer almaktadır.

3.3.3. Aile Yapı / Sistemini Değerlendirme Aracı (AYDA)

Araştırmada uygulanan Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitim Programının ebeveynlerin ve çocukların aile ilişkileri ve yapısına etkisini belirlemek amacı ile AYDA Anne Baba Formu ve AYDA Çocuk Formu kullanılmıştır.

Araştırmada uygulanan eğitim programının ebeveynler ve çocukların aile ilişkilerini algılama düzeyine etkisi ile ilgili bilgi vermesi ve İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam Alt Boyutlarında değerlendirme imkanı sağlaması nedeni ile AYDA Anne Baba Formu ve AYDA Çocuk Formu kullanılmıştır.

AYDA, Gülerce tarafından 1996 yılında geliştirilmiştir. AYDA 36 maddeli bir ölçüm aracıdır. Ölçeğin bazı maddeleri ailedeki çocuk ve anne baba konumları için ayrı ayrı yazılmıştır. Yanıtlar ayrı bir form üzerinde ve “tıpkı bizimki gibi”den “bizimkinin tam tersi” ucuna giden 10 basamaklı ölçekler üzerinde derecelenmektedir.

Geçerlik

İlk ön çalışma için Gülerce tarafından (1996) AYDA'nın ilk halini yanıtlayan 100 üniversite öğrencisinin ölçümlerine madde analizi uygulanmıştır. Grubun alt ve üst % 27'si esas alınarak uç grupların yanıtları karşılaştırıldığında 7 maddenin iki grubu ayırt etme katsayısı düşük bulunmuştur. Bu maddelerin yeniden gözden geçirildikten sonra atılması veya yeniden yazılması ile toplam 54 maddeye ulaşılmıştır.

Ölçeğin bu şekli çeşitli sosyo ekonomik düzeylerden, yarısı kadın, 16-60 yaşları arasındaki ve “normal yani hiçbiri hali hazırda veya geçmişte psikiyatrik problemi olmayan ve parçalanmamış ailelerden gelen, 100 kişiye daha uygulanmıştır. 60 katılımcıya aynı zamanda Aile Ortamı Ölçeği de verilmiştir. Her iki ölçekten alınan toplam puanlar arasındaki Pearson Momentler çarpımı korelasyon katsayısı .53 olarak ve anlamlı ($p < .00$) bulunmuştur. Yine aynı ölçeğin Bütünlük altölçeği ile AYDA – Birlik ($r = .67$) ve Organizasyon /kontrol altölçeği ile AYDA- Yönetim ($r = .72$) puanlarının korelasyonları hesaplanmıştır.

Başka bir ölçüt ilintili geçerlik çalışması için, formlarında kendileri ile yüzyüze görüşülmesine izin verdiklerini belirten 12 aileye, daha çok klinik bir yöntem olan Beavers-Timberlawn Aile Değerlendirme Ölçeği uygulanmıştır. Bu amaçlarla ailelerle yapılan yapılandırılmış klinik görüşmeler video ile kaydedilmiştir. Bant çözümlenmeleri Beavers-Timberlawn Aile Değerlendirme Ölçeği'ne göre, bu konuda eğitilmiş ve ailenin AYDA yanıtlarından habersiz olan klinik bir psikolog tarafından değerlendirilmiştir. Ailelerin her iki ölçekteki toplam puanları anlamlı ve yüksek korelasyon verdiği saptanmıştır ($r = .78, p > .001$).

Ayrıca, yarısı kız olan 100 lise ikinci sınıf öğrencisinin AYDA toplam puanlarının Minnesota Danışma Envanteri Aile İlişkileri alt ölçek puanları ile ilişkisi anlamlı ve doyurucu bulunmuştur ($r = .69, p < .01$).

Ölçeğin, klinik problemi olan ve olmayan aileleri ayırt etme bazındaki kuruntu geçerliği çalışması için psikiyatrik tedavi gören 42 kişi ve onlarla benzer yaş, cinsiyet, sosyal konumunda olan “sağlıklı” 42 kişi, örneklem olarak alınmıştır. Özellikle tedavi

gören gruptakilerin çoğunun aile puanları (AYDA-Toplam) çeşitli sebeplerle makul bir zaman diliminde tamamlanamadığından, salt AYDA-Birey puanları karşılaştırılmıştır. Bu iki grubun birbirlerinden anlamlı ve beklenen yönde farklılık gösterdiği saptanmıştır ($t= 3.74$, $sd=40$, $p<.001$).

Güvenirlilik

İlk çalışmada yararlanılan 100 üniversite öğrencisine ölçek bir ay ara ile tekrar uygulanmıştır. Aracın değişmezlik yani test-tekrar-test güvenirlilik katsayısı, Pearson Momentler Çarpımı korelasyonu ile .79 bulunmuştur.

Ölçeğin güvenirliliğine iki yarım yöntemi ile de bakılmıştır. Bu amaçla “tek” ve “çift” maddeleri esas almak alt ölçekleri paylaşırma yoluna gidilmiştir. İki yarım arasındaki Stanley korelasyon katsayısı .85 olarak saptanmıştır. Daha dakik olmak ve sağlama yapmak amacı ile bulunan Pearson katsayısı .72 ile tüm ölçeğin güvenirliliği .83 olarak kestirilmiştir.

AYDA'nın iç tutarlığı Kuder Richardson 20 ile toplam puanlar için .70 bulunmuş ve bu düzeydeki benzeşiklik yeterli görülmüştür.

Ölçeğin 54 maddelik halinin madde-toplam puan korelasyon katsayıları daha geniş ve çeşitlilik gösteren bir örneklemin (N=300 aile) verileri için ayrıca hesaplanmıştır. Bulunan en düşük içtutarlık katsayılarının tüm ölçekte .24'ün, alt ölçeklerde de .28'in altına düşmediği ve genelde yüksek seyrettiği görülmüştür. Ancak yine bazı maddelerden, uygulaması daha çabuk ve etkili bir araca ulaşmak amacı ile vazgeçilmiştir.

Bu işlem sırasında özellikle bütün grupların tamamında benzer düzeyde işlevsel olan madde seçilmiş ve ölçek daha da kısaltılmıştır. Böylece AYDA, 9'u iletişim, 9'u birlik, 8'i yönetim, 5'i yetkinlik ve 5'i duygusal bağlam ile ilgili olan toplam 36 maddelik son şeklini almıştır.

Puanlama

AYDA yanıt formlarını puanlamaya geçmeden önce bunların geçerli olup olmadığı gözden geçirilmelidir. 36 maddenin tamamının yanıtlanması geçerlik açısından son derecede önemlidir. Her alt ölçeğin birer maddesinden daha çok maddenin boş bırakılması veya geçersiz işaretlenmesi halinde yanıt formu değerlendirmeye

alınmamaktadır. Geçerli formlar anahtar şablon ile puanlanmaktadır. Boş bırakılan maddesi olan alt endekslere tamamlama işlemi uygulanmaktadır.

AYDA'nın her maddesinden alınabilecek en düşük puan 1, en yüksek puan 5'tir. Bütün maddeler işaretlendiğinde alınabilecek en yüksek AYDA toplam puanı (AYDA-birey) 180'dir. Bir maddesi boş bırakılmış veya puanlanmayan alt ölçekler için aritmetik ortalama alınarak her alt ölçeğin kendi madde sayısı ile çarpılmaktadır. Toplam puan, düzeltilmiş altölçek puanları toplanarak hesaplanmaktadır. Bu durumda en düşük toplam AYDA ham puanı 31 ve hesaplanan puan 36 olabilmektedir.

AYDA ile Birey, Evlilik ve Aile puanlarının yanı sıra ailenin yapısı hakkında daha ayrıntılı bilgiler alınmaktadır. Örneğin, iletişim, Birlik, Yetkinlik, Yönetim ve Duygusal Bağlam puanları ve bunlara ek olarak Sistemde Çelişki, Evlilikte doyum, Değişmeye direnç gibi klinik kullanımı da olabilecek göstergeler yer almaktadır (Gülerce, 1996:41-50).

3.3.4. Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği

Yapılan çalışmalar ve ilgili literatür incelendiğinde üstün yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik özellikleri gösterdikleri vurgulanmaktadır. Mükemmeliyetçi özellikler gösteren üstün yetenekli çocukların sürekli mükemmel olma çabaları çocukların kendilerini yetersiz hissetmelerine yol açmaktadır. Mükemmeliyetçilik özelliği her şeyi kontrol etme baskısını ortaya çıkarmakta ve sonuç olarak çocukta stres yaratmaktadır. Mükemmeliyetçilik duygusuna sahip olan çocuklar sürekli olarak mükemmel yapmayı hedeflemektedirler ve risk almaktan kaçınılmaktadırlar (Klein,2007:68; Winebrenner,2001:13). Mükemmeliyetçi davranışlar çocukların çok az doyum sağlamasına neden olmaktadır. Bu durum çocukların aile içi ilişkilerini ve aile dinamiğini de önemli oranda olumsuz olarak etkilemektedir.

Araştırmada da üstün yetenekli çocukların ebeveynlerine uygulanan Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitimin üstün yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerine etkisini incelemek amaçlanmıştır. Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitim programının etkisini ölçmek amacı ile üstün yetenekli çocuklara Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği (Multidimensional Perfectionism Scale) ön test, son test ve izleme çalışması olarak uygulanmıştır.

Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği'nin Özbay ve Mısırlı Taşdemir (2003) tarafından Türkçe uyarlaması yapılmıştır. Orjinali Frost ve ark. tarafından geliştirilen FMPS (Frost Multidimensional Perfectionism Scale) “Hatalara Aşırı İlgi” (9 soru), “Kişisel Standartlar” (6 soru), “Aile Beklentileri” (25 soru), “Ailesel Eleştiri” (6 soru), “Davranışlardan Şüphe” (5 soru) ve “Düzen”(6 soru) alt ölçeklerinin puanları kadar toplam mükemmeliyetçilik puanlarından oluşan 35 maddelik, 5’li likert tipi ölçektir. 1-5 arası değerlendirme ile 1 Kesinlikle Katılmıyorum, 2 Katılmıyorum, 3 Kararsızım, 4 Katılıyorum, 5 Kesinlikle Katılıyorum cevaplarına karşılık gelecek şekilde düzenlenmiştir. Faktörlerden alınabilecek en yüksek puanlar ise şöyledir: “Düzen” 30 puan, “hatalara aşırı ilgi” 45 puan, “davranışlardan şüphe” 25 puan, “aile beklentileri” 25 puan, “ailesel eleştiri” 30 puan, “kişisel standartlar” 30 puan olmak üzere toplam 175 puandır.

Geçerlik ve güvenilirlik işlemleri Smith Koleji bayan öğrencileri üzerinde yapılan ölçeğin toplam içsel güvenilirliğinin .90 olduğu, alt ölçeklerinin güvenilirliğinin .77 ile .93 arasında değiştiği belirtilmiştir. Ölçeğin Türkçe’ye uyarlama çalışması Özbay ve Taşdemir tarafından değişik Fen Liselerinde (Erzincan, Kayseri, Ordu, Samsun, Trabzon ve Zonguldak) okuyan 489 (162 kız, 327 erkek) öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Geçerlilik

İlk aşamada araştırmacıların denetiminde Türkçe’ye çevrilmiş bu envanter, dil ve anlam uygunluğu sağlandıktan sonra alanda uzman dört kişi tarafından yapılan tercüme işleminden sonra tercüme işleminin geçerliliği sağlanmıştır. Böylece 35 madde daha ileri işlemler için hazır duruma getirilmiştir.

Test örneklem grubuna uygulandıktan sonra geçerlik yöntemi olarak faktör analizine tabi tutulmuştur. Faktör analizi SPSS FACTOR (SPSS/WINDOWS) ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan ilk faktör analizinde faktörlenebilirlik (Factorability) değişik yöntemlerle incelenmiştir. İlk olarak bütün maddeler arasında korelasyon matrisi incelenerek önemli oranda manidar korelasyonların olup olmadığına bakılmıştır ve faktör analizinin yapılabilmesine uygunluk gösterir nitelikte manidar ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir. Daha sonra örneklem uygunluğu (sampling adequacy) ve Sphericity testleri gerçekleştirilmiştir. KMO Örneklem Uygunluk

katsayısı .84 olarak bulunmuştur. Barlett Sphericity ise 4961.42 ile .001 düzeyinde manidar bulunmuştur.

Yapılan ilk faktör analizinde, döngüsüz metod (unrotated) kullanılarak faktör çözümlemesiyle (Scree Test) maksimum faktör sayısı incelenmiş ve açıklanabilir faktör sayısının yedi olduğu belirlenmiştir. Bu incelemeden sonra tekrar yapılan faktör analizinde Maksimum Likelihood tekniği ile Quartimax rotasyon faktör çözümlemesi sonuçları altı faktörlülükle sınırlandırılmıştır. Bu işlem sonucunda toplam varyansın % 47.8'ini açıklayan altı faktörlü yapı ortaya çıkmıştır.

Açıkladıkları varyans sırasına göre tüm faktör yapıları incelenmiş ve yapı geçerliği bulguları olarak değerlendirilmiştir. Birinci faktör olarak bulunan yapı “Düzen” adı altında ele alınmıştır. Bu faktör altında toplanan maddeler daha çok düzenli ve temiz olma eğilimini, mükemmeliyetçilikle ilgili olan düzen ve düzenliliğin önemini yansıtmaktadır. Bu faktör altındaki maddelerin faktör yüklemeleri .63 ile .82 arasında değişmektedir. Bu faktör toplam varyansın %16.6'sını açıklamakta ve 6 maddeden oluşmaktadır.

İkinci faktör olarak bulunan “Hatalara Aşırı İlgi” 9 maddeden oluşmaktadır. Bu faktör altında toplanan maddeler hatalara negatif tepkileri, hataları başarısızlıkla eşit olarak görme ve başarısızlığının sonucu diğerlerinin saygısını kaybedeceğine inanma eğilimini yansıtmaktadır. Faktör yüklemeleri .31 ile .70 arasında değişmektedir. Bu faktör toplam varyansın %12.2' sini açıklamaktadır. Kişisel Standartlar alt ölçeğinde yer alan 4. madde orijinal ölçekten farklı olarak bu faktör yapısına yerleşmiştir.

Üçüncü faktör olarak bulunan yapı “Davranışlardan Şüphe” adı altında ele alınmıştır. Bu faktör altında toplanan maddeler bireyin görevlerini (işlerini) tamamlama becerisinden şüphe etme eğilimini yansıtmaktadırlar. Bu faktör altındaki maddelerin faktör yüklemeleri .40 ile .68 arasında değişmektedir. Bu faktör toplam varyansın %6.1' ini açıklamakta ve 5 maddeden oluşmaktadır. Orijinal ölçekte Hatalara Aşırı İlgi boyutu içerisinde bulunan 34. madde bu faktör altında ele alınmıştır.

Dördüncü faktör olarak “Aile Beklentileri” ortaya çıkmıştır. Bu boyuttaki maddeler bireyin ebeveynlerinin çok yüksek standartlar oluşturduğuna inanma eğilimini

yansıtmaktadır. Faktör altındaki maddelerin faktör yüklemeleri .55 ile .73 arasında değişmektedir. Bu faktör toplam varyansın %5.3' ünü açıklamakta ve 5 maddeden oluşmaktadır.

Beşinci faktör olarak belirlenen “Ailesel Eleştiri” 4 maddeden oluşmaktadır. Bu faktör altında yer alan maddeler bireyin ebeveynlerini aşırı derecede eleştirel algılamasını yansıtmaktadır. Faktör altındaki maddelerin faktör yüklemeleri .41 ile .68 arasında değişmektedir. Bu faktör toplam varyansın %3.9' unu açıklamaktadır.

Ölçekte altıncı ve son faktör olarak “Kişisel Standartlar” belirlenmiştir. Faktör altında yer alan maddeler çok yüksek standartlar oluşturma ve öz-değerlendirmede bu standartların aşırı derecede önemli bir yeri olduğunu göstermektedir. Toplam varyansın %3.5' ini açıklayan faktör altında yer alan maddelerin faktör yüklemeleri .44 ile .62 arasında değişmektedir (Özbay ve Mısırlı Taşdemir, 2003).

Güvenirlilik

Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği için güvenirlik çalışması SPSS/RELIABILITY ile Cronbach Alfa (α) iç tutarlılık ve testin yarıya bölümü yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Genel ve alt ölçekler için belirlenen güvenirlik katsayıları .63 ile .87 arasında ortaya çıkmıştır. Testin genel güvenirlik katsayısı (α) .83 olarak hesaplanırken, α değerleri Düzen için .87, Hatalara Aşırı İlgi için .77, Davranışlardan Şüphe için .61, Aile Beklentileri için .71, Ailesel Eleştiri için .65 ve Kişisel Standartlar için .63 olarak bulunmuştur. Testin yarıya bölme güvenirlik katsayısı ise .80 olarak hesaplanmıştır (Özbay ve Mısırlı Taşdemir, 2003).

Türkiye’de Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Bencik (2006)’in üstün yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik ve benlik algısı arasındaki ilişkinin incelediği çalışmasında ve Mısırlı Taşdemir (2003)’in üstün yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik, sınav kaygısı, benlik saygısı, kontrol odağı, öz yeterlilik ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında kullanılmıştır.

3. 4. Verilerin Toplanması

Araştırma, deneysel nitelik taşımaktadır. Araştırma modeli, ön ve son test, kontrol gruplu yarı deneysel desenle yapılmıştır (Şekil 1).

Araştırmada **ilk aşama** olarak, literatür taraması yapılarak üstün yetenekliler ile ilgili yapılan mevcut çalışmalar, aile eğitim programları, bilgisayar temelli eğitim programları incelenmiş ve ailelerin aile eğitim programı ile ilgili ihtiyaç duydukları konular ve alanları belirlemek amacı ile ihtiyaç belirleme çalışmaları yapılmıştır.

İhtiyaç Belirleme Çalışması

Araştırmacı tarafından üstün yetenekli çocuklar ve aileleri ile ilgili mevcut yayın ve araştırmalar incelenmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi (Ümit Bilim ve Sanat Merkezi) ve Ankara Bilim ve Sanat Merkezinden gerekli izinler sağlandıktan sonra eğitim programının ve web sayfasının oluşturulmasında ailelerin beklentilerini ve yaşadıkları sorunları belirlemek amacı ile 10 aile ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Ailelerle yapılan görüşmeler sonucunda eğitim programının içeriğini belirlemek amacı ile ihtiyaç belirleme formu oluşturulmuştur. İhtiyaç belirleme formu üstün yetenekli çocuğa sahip 100 ebeveyne uygulanmıştır. İhtiyaç belirleme formu ile üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarının özellikleri, tanı süreci, ebeveynlerin çocuklarının üstün yetenekli olduğunu öğrendiklerinde yaşadıkları duygular, çocukları ile ilgili olarak yaşadıkları güçlükler, eğitim programında olmasını tercih ettikleri konular ve desteklenmeyi istedikleri alanlar saptanmıştır. Ayrıca üstün yetenekli çocuklar ile çalışan beş eğitimci ve üç yönetici ile görüşülerek üstün yetenekli çocuklar, ailelerinin genel özellikleri, eğitim gereksinimleri hakkında yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Bu konu ile ilgili ayrıntılı literatür taraması yapılmıştır.

İkinci aşamada örneklem grubundaki ailelerin aile eğitim programı ile ilgili ihtiyaç duydukları konular ve alanlar doğrultusunda danışman rehberliğinde Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Aile Eğitim Programı oluşturulmuştur.

Üçüncü aşamada; Deney ve kontrol grubundaki ailelere Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Aile Eğitim Programı'nın etkiliğini ölçmek için ön test olarak Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu, AYDA Anne Baba ve Çocuk Formu ve Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği uygulanmıştır.

Dördüncü aşamada; Hazırlanan “Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Aile Eğitim” programı kapsamında deney grubundaki ebeveynlere ilk önce dört oturum grup eğitim programı, sonra sekiz oturum Bilgisayar Temelli Aile Eğitim Programı bölümü web sayfası üzerinden uygulanmıştır.

Beşinci aşamada; Eğitim programının sonunda deney ve kontrol grubundaki ailelere Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu, AYDA Anne Baba ve Çocuk Formu ve Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği son test olarak uygulanmıştır.

Altıncı aşamada (İzleme Çalışması); Deney grubundaki ebeveynlere ve çocuklara uygulanan eğitim programının ebeveynler ve çocuklar üzerindeki uzun süreli etkilerini değerlendirmek amacı ile sekiz hafta sonra tekrar testler uygulanmıştır.

Eğitim Programının Oluşturulması

Ailelerle yapılan görüşmeler, yapılan araştırmalar ve literatür taraması sonucunda ebeveynlerin “üstün yetenekli çocukların özellikleri, kardeşler arası ilişkiler, iletişim, disiplin, üstün yetenekli çocukların eğitim uygulamaları” gibi konularda eğitime gereksinim duydukları saptanmıştır. Bu doğrultuda araştırmacı tarafından dört oturum 120 dakika sürecek grup toplantısı, sekiz oturum internet üzerinden uygulanacak bilgisayar temelli aile eğitim programı taslak programı hazırlanmıştır. Ebeveynlere verilecek eğitim programının uygulamasında; web sayfası üzerinden bilgisayar temelli eğitimin üstün yetenekli çocukların ebeveynlerine yönelik düzenlenen eğitim alanında daha önceden denenmemiş bir model olması, üstün yetenekli çocuklar ve ebeveynleri tarafından teknolojinin çok iyi kullanılması ve bu ailelerin okul programı dışında çocuklarının farklı etkinliklere katılmalarını destekledikleri için çok yoğun bir programa ve zaman sıkıntısına sahip olmaları ve web sayfası üzerinden yapılan eğitimlerin yüzyüze yapılan eğitim uygulamalarına göre daha ekonomik olması ve programa katılımı artırmak amacı ile grup eğitimi destekli bilgisayar temelli bir eğitim programının uygulanması planlanmıştır. Program içeriği konu ile ilgili üç uzman kişi

tarafından kontrol edilerek ve onların görüşleri doğrultusunda tekrar düzenlenmiştir. Araştırmacı tarafından eğitim programı tekrar gözden geçirilerek gerekli düzeltmeler yapılarak son hali verilmiştir.

Programda öncelikli olarak ebeveynlerin çocukları ile olumlu iletişim kurmaları ve üstün yetenekli çocukların özelliklerini algılamalarını sağlamak amaçlanmaktadır. Alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde mevcut eğitimlerin genellikle çocukları hedef aldığı, ailelere yönelik düzenli eğitim programlarının yetersiz olduğu görülmektedir. Üstün yetenekli çocukların uygun eğitim imkanlarından yararlanmasında ve çocukların yeteneklerini en üst düzeyde geliştirmelerinde anne babanın çocuğa karşı tutum ve davranışları çok önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle bu eğitim programında aileleri destekleyerek hem ebeveynlere hemde çocuklara olumlu yönde destek sağlamak amaçlanmıştır.

Kontrol grubundaki ebeveynlere anne baba ve çocuk ile ilgili demografik bilgileri içeren aile bilgi formu ve araştırmada kullanılan diğer formlar ön test olarak uygulanmıştır. Kontrol grubundaki ebeveynlere eğitim verilmemiştir.

Bilgisayar Temelli Aile Eğitim Programının Uygulanması

Deney grubuna verilen Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitim Programı'nın uygulanması araştırmacı tarafından Milli Eğitim Bakanlığı Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi (Ümit Bilim ve Sanat Merkezi)'nde yapılmıştır (Şekil 1).

Grup Eğitimi

Eğitimi programı öncesinde deney ve kontrol grubundaki ebeveynler ve çocuklara ön testler uygulanmıştır. Alan yazın incelendiğinde ailelerin üstün yetenekli çocuk yetiştirme hakkında bilgiye ve rehberliğe gereksim duydukları belirtilmektedir. Üstün yetenekli çocukların aileleri sık sık üstün yetenekli çocukları ve onların özel gereksinimleri ile nasıl başa çıkabilecekleri konusunda eğitime gereksinim duyduklarını ifade etmektedirler. Üstün yetenekli çocuğa sahip diğer aileler ile toplantılar, aileleri çok rahatlatmakta ve birbirleri ile deneyimlerini paylaşmaktadırlar. Aileler bu toplantılarda diğer üstün yetenekli çocukların aileleri ile yaygın sorun, kaygı ve deneyimlerini paylaşmaktadır. Üstün yetenekli çocukların aileleri üstün yetenekli çocuklar ile ilgili bilgilere ve üstün yeteneklilerle ilgili mevcut kaynakları öğrenmeye

gereksinim duymaktadırlar. Ayrıca aileler üstün yetenekli çocukların duygusal özellikleri, onların yüksek duyarlılık düzeyleri ve üstün yetenekli çocuklarda depresyon, stres yada mükemmeliyetçilik özellikleri hakkında bilgiye gereksinim duymaktadırlar (Adler,2006:28). Ailelerin ortak ilgi ve sorunları nedeni ile deney grubundaki ebeveynler için dört oturumlu “iletişim, empati, çocuğu dinleme-konuşma ve çocuğun eğitimi, disiplin” ile ilgili konuları kapsayan grup toplantıları düzenlenmiştir.

Araştırmacı tarafından dört hafta yüzyüze uygulanan grup eğitim programında eğitim ortamını ebeveynlerin rahat bir şekilde etkiliklere katılabileceği ve birbirini görebileceği şekilde U biçiminde düzenlenmiştir.

Grup toplantısı şeklinde uygulanan Aile Eğitim Programı haftada bir gün Cumartesi günleri 120 dakika olarak uygulanmıştır. Eğitim programının ilk oturumunda araştırmacı tarafından programa katılan ebeveynlere programın amacı ve kullanılacak yöntemler hakkında bilgi verilmiştir. Eğitim programında ebeveynlerin programa etkin katılımı sağlanmış, program eğitimci ve ebeveyn arasında karşılıklı etkileşime dayalı yöntemler kullanılarak uygulanmıştır. Eğitimci tarafından grup toplantılarına ebeveynlerin etkin katılımını sağlamak amacı ile soru-cevap, grup tartışması, düz anlatım, rol oynama, dramatizasyon, demostrasyon, beyin fırtınası yöntemleri kullanılmıştır. Eğitim sürecinde bilgilerin kalıcılığını artırmak amacı ile görsel-işitsel materyal ve sunular kullanılmıştır.

Yöntem ve Teknikler

Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Aile Eğitim Programında konuların kalıcılığını ve etkililiğini artırmak amacı ile Grup Eğitim Programı’nda düz anlatım, grup tartışması, beyin fırtınası, soru-cevap, rol oynama, dramatizasyon, demostrasyon, örnek olay incelemesi, eğitimsel alıştırmalar, eğitimsel oyunlar ve özetleme teknikleri kullanılmıştır. Eğitim programında verilen bilgileri görsel olarak desteklemek amacı ile powerpoint sunuları, resimler ve fotoğraflar kullanılmıştır. Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Aile Eğitim programında power point sunuları, resimler, fotoğraflar, ebeveynler ile Grup Eğitim Programında yapılan etkinliklerden görüntüler kullanılmıştır. Ayrıca eğitim sunularında ebeveynlerin çocukları ile birlikte yapabilecekleri etkinlikler, çalışmalar, cevaplayabilecekleri sorular ve bilmeceler kullanılmıştır.

Tanışma ve Ön Testlerin Uygulanması

Araştırmacı grup üyelerine kendini tanıtmış, ebeveynlere Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Aile Eğitim programının amacı, içeriği, süresi, grup kuralları ve eğitim sırasında kullanılacak yöntem ve teknikler açıklanmıştır.

Araştırmacı tarafından ebeveynlere Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu, AYDA Anne Baba Formu ölçekleri dağıtılmış, bir sonraki toplantıya kadar formları doldurmaları belirtilmiştir. Ayrıca AYDA Çocuk Formu ve Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği de ebeveynlere verilerek çocuklarının formları yanıtlaması istenmiştir.

I. Oturum

Eğitimci tarafından eğitim ortamı, ebeveynlerin birbirlerini görebilecek şekilde U biçiminde düzenlenmiştir. Bu oturumda gruptaki ebeveynlerin birbirini tanımaları ile ilgili etkinlikler uygulanmıştır. Oturuma ebeveynlerin birbirlerinin isimlerini öğrenmelerini ve tanışmalarını sağlamak amacı ile **İsim Oyunu** ve **Bize İsmimin Hikayesini Anlat** oyunları ile başlanmıştır.

Ebeveynlerin gruptaki ebeveynlerin mesleklerini, kişisel özelliklerini, memleketleri, çocuk sayıları, sevdikleri ve sevmedikleri şeyleri, hobilerini öğrenerek birbirlerini daha iyi tanımalarını sağlamak amacı ile **Ben Kimin?** ve **Eşlerini Tanıtma Oyunu** oynanmıştır.

Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Aile Eğitim programının içeriğini ebeveynlere tanıtmak ve ebeveynlerin programdan beklentilerini belirlemek amacı ile **Neden Böyle Bir Programa Katıldım ?** etkinliği yapılmıştır.

Tüm etkinlikler uygulandıktan sonra ebeveynler ile birlikte müzik eşliğinde rahatlama çalışması yapılmıştır. Ebeveynlere bir sonraki hafta konunun **“Çocuk İle İletişim Kurmanın Önemi”** olduğu ve bu konu ile ilgili etkinlikler uygulanacağı belirtilmiştir.

II. Oturum

Bu oturumda iletişim, iletişimin önemi, iletişim türleri (sözlü iletişim- sözsüz iletişim) konularını içeren etkinlikler uygulanmıştır. İlk olarak yetişkinler ve çocuklar

arasında bireysel farklılıklar olduğunu ve her bireyin birbirinden farklı olduğunu vurgulamak amacı ile ebeveynlerle **isimlerinin baş harfi, doğum tarihi-yaşları, göz rengi, işteki kıdem, çalışma süresi ve boylarına göre sıralanma oyunu** oynanmıştır. Etkinliğinin sonunda her bireyin farklı özelliklere sahip olduğu ve çocuklarında farklı özelliklere sahip oldukları vurgulanmıştır. Yetişkinler ve çocuklar arasında bireysel farklılıklar olduğu gibi üstün yetenekli çocuklarında normal gelişim gösteren çocuklardan farklı özellikler gösterdikleri vurgulanmıştır.

Daha sonra ebeveynlere **“İletişimin Önemi, Konuşma ve Dinlemede Dikkat Edilecek Noktalar”** konularını vurgulamak amacı ile **Pin Kodu, Kördüğüm, Ne Diyor Bu ?, Beni Anla, Beden Dili ve 1’den 10’a Kadar Sayma, Beni Anlat** oyunları oynanmıştır. Etkinliklerin sonunda iletişimin önemi, sağlıklı iletişim kurma yöntemleri, aile içi iletişimin önemi, sözlü ve sözsüz iletişimin önemi, iletişim kurmada sözel ifadelerin yanında jest ve mimiklerin iletişime kattığı anlam ve önem, konuşma ve dinleme konuları vurgulanmıştır.

Daha sonra ebeveynlerin kendi çocuklarını daha iyi tanımalarını ve çocuklarının özelliklerini farkına varmalarını sağlamak amacı ile **Çocuk Zinciri, Eşyalar Seni Anlatır, Benim Çocuğum, Çocuğuma Mektup** oyunları oynanmıştır. Etkinliklerin sonunda anne babaların çocukları ile ilgili duygu ve düşünceleri arasındaki benzerlikler tartışılmıştır. Katılımcılara çocukların benzerlikler ve farklılıkları hakkında bilgi verilerek paylaşımda bulunulmuştur. Oturumun sonunda üstün yetenekli çocuklarda görülen genel özellikler, çocukların birbirinden farklı özellikleri ve çocukların anne babanın yaşamındaki önemi vurgulanmıştır.

III. Oturum

Bu oturumda **“Anne Baba Çocuk İletişiminin Önemi, Çocukla Konuşma ve Dinleme Sırasında Dikkat Edilecek Noktalar”** konuları vurgulanmıştır. Eğitimci tarafından çocuğu dinlemenin önemi, çocuğu dinlerken dikkat edilmesi gereken noktalar, dinleme engelleri, çocuk ile konuşma konuları vurgulanmış ve ebeveynler ile tartışılmıştır. Ebeveynler ile çocukları ile konuşurken söyledikleri sözler ve bu sözlerin çocuklar üzerindeki etkileri ile ilgili tartışılmış ve gönüllü ebeveynler ile çocukla konuşma konusu ile ilgili rol oynama çalışmaları yapılmıştır. Sen dili ile konuşma ve

çocuk üzerindeki etkileri ve Ben dili ile konuşmanın önemi, ebeveyn ve çocuk üzerindeki etkileri vurgulanmıştır. Ebeveynler ile ben dilinin önemi, ve ben dili ile konuşurken dikkat edilecek noktalar ve ben dilinin kişiler üzerindeki etkilerini tartışabilmek amacı ile rol oynama çalışmaları yapılmıştır. Grup eğitim programının III. oturumunda düz anlatım, tartışma, rol oynama, görsel ve işitsel sunular olmak üzere farklı eğitim teknikleri kullanılmıştır.

IV. Oturum

Bu oturumda eğitimci tarafından **“Ebeveynlerin Çocuk Eğitiminde Kullandıkları Sözel ve Fiziksel Disiplin Yöntemleri, Kural Koyma, Kural Koyarken ve Kuralları Uygularken Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar”** vurgulanmıştır. Ebeveynlerle çocukları ile ilgili kuralları ve kural koyma konusundaki tutumları tartışılmıştır. Eğitimci tarafından kural koymada dikkat edilmesi gereken noktalar vurgulanmıştır. Olumsuz davranışları engelleme ve olumlu davranışlar kazandırma, olumlu davranışları ödüllendirme konuları eğitimci tarafından tartışma, soru cevap, rol oynama teknikleri ve görsel sunular kullanılarak vurgulanmıştır.

Eğitimci tarafından ebeveynlere, Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Aile Eğitim Programının sekiz oturumluk bölümünü düzenlenen web sayfası üzerinden takip edecekleri belirtilmiştir. Eğitimci tarafından ebeveynlere web sayfası üzerinden takip edecekleri programının ilkeleri ve kuralları hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca ebeveynlere web sayfasında yer alan bölümler ve sayfanın kullanım koşulları, web sayfasında yer alan menüler, programın yer aldığı bölümler ve programın süresi ile ilgili bilgi verilmiştir. Ebeveynlere web sayfasına giriş şifreleri verilmiştir. Ebeveynlere verilen şifrelerin kişiye özel olduğu, web sayfasında şifre kullanımının önemi, şifrelerin sadece kendilerine ait olduğu ve programın önemi açısından başka ebeveynler ile paylaşmamaları gerektiği belirtilmiştir.

Bilgisayar Temelli Aile Eğitim Programı Uygulaması

Bilgisayar Temelli Aile Eğitimi için web sayfasının tasarımı amacı ile araştırmacı tarafından mevcut web sayfaları incelenmiştir. Web sayfası tasarımı için araştırmacı ve uzman bir grup tarafından çalışmalar yapılmıştır. Araştırmacı tarafından eğitim

programında yer alması gereken bölümler belirlenmiş ve web sayfasının taslak planı oluşturulmuştur. Daha sonra web sayfası tasarımı alanında uzman bir grup tarafından web sayfasının tasarımı yapılmıştır. Eğitim programının uygulanması için yeni bir web sayfası açılmıştır. Eğitim programı kapsamında kullanılacak olan web sayfası uzman grubun kontrolünde şifre ile kullanıma açık gruba özel olarak düzenlenmiştir. Deney grubundaki ebeveynlerin web sayfası üzerinden eğitim programına katılabilmeleri için her ebeveynin kendine özel kullanıcı adı ve şifreleri belirlenmiştir. Ebeveynler ile eğitim programının kural ve beklentileri ile ilgili görüşülmüş ve programa katılım kuralları araştırmacı ve ebeveynler tarafından belirlenmiştir. Araştırmacı tarafından ebeveynlere web sayfasında yer alan bölümleri tanıtılmıştır. Web sayfasında yer alan bölümlerde yer alan Ana Sayfa, Eğitim Sunuları, Üstün Yetenekli Çocuklar İle İlgili Makale ve Kitap Listeleri, Üstün Yetenekli Çocuklar ile İlgili Kurumlar ve Web Sayfası Adresleri, Konular ile İlgili Hikayeler ve Şiirler ve Üstün Yetenekli Çocuklar ile İlgili Makale bölümleri ve kullanım koşulları ile ilgili bilgi verilmiştir. Dört oturum grup eğitiminden sonra ebeveynlerin web sayfasına özel şifre ile giriş yapabildiği sekiz oturum Bilgisayar Temelli Aile Eğitim Programı uygulanmıştır.

Üstün yetenekli çocuğa sahip anne babalar için düzenlenmiş olan web sayfasında ana sayfa dışındaki bölümlere şifresiz giriş izni verilmemiştir. Eğitim programının deney grubundaki ebeveynler üzerindeki etkisini kontrol edebilmek amacı ile sadece deney grubundaki ailelerin ana sayfa dışındaki bilgilere ve eğitim programını kapsayacak bölümlere şifre ile ulaşması sağlanmıştır.

Web sayfası tasarımında aşağıdaki bölümler yer almaktadır;

- Ana Sayfa,
- Eğitim Sunuları,
- Üstün Yetenekli Çocuklar İle İlgili Makale ve Kitap Listeleri
- Üstün Yetenekli Çocuklar İle İlgili Kurumlar ve Web Sayfası Adresleri,
- Konular İle İlgili Hikayeler ve Şiirler,
- Üstün Yetenekli Çocuklar İle İlgili Makaleler

Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Aile Eğitim Programı'nda web sayfası üzerinden sekiz oturum bilgisayar temelli eğitim verilmiştir. Eğitim programında her

hafta pazartesi günü o haftaki oturum için hazırlanan bölümler web sayfasına yerleştirilmiştir.

Her oturumda ilgili literatür incelenmesi ve yapılan ihtiyaç belirleme çalışmaları sonucunda belirlenen üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin ihtiyaç duydukları bir konu power point sunusu olarak hazırlanmıştır. Eğitim sunularının içinde ebeveynlerin çocukları ile iletişimlerini artırmak ve o oturumdaki konuda verilen bilgileri çocukları ile uygulamalarını desteklemek amacı ile ebeveynlerin çocukları ile birlikte yapabilecekleri etkinlikler, çalışmalar, cevaplayabilecekleri sorular ve bilmeceler yer almaktadır. Özellikle sorular ve bilmeceler yolu ile ebeveynlerin çocuklarının yetenekleri konusundaki farkındalıklarını ve çocukları ile etkileşimlerini artırmak istenmiştir. Ebeveynlerin eğitim programına devamlılığını sağlamak ve konuları düzenli takip etmelerini desteklemek ve program ile ilgili merak uyandırmak amacı ile eğitim sunuları içerisinde yer alan çalışmaların, soru ve bilmecelerin cevaplarına bir sonraki haftanın eğitim sunusunun içinde yer verilmiştir.

Üstün yetenekli çocukların anne babaları ile yapılan çalışmaların incelenmesi ve aileler ile yapılan görüşmeler sonucunda; ebeveynlerin üstün yetenekli çocuklar ile ilgili olarak yapılan çalışmalar konusunda sürekli araştırma yaptıkları ve alan ile ilgili çalışmaları ve gelişmeleri takip etmeye istekli oldukları saptanmıştır. Bu nedenle her oturumda ebeveynlerin üstün yetenekli çocuklar ile ilgili olarak ihtiyaç ve ilgi duydukları konular ile ilgili yapılmış bilimsel makalelerden iki makalenin özeti web sayfasına yerleştirilmiştir.

Yetişkin eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde yalnızca düz anlatım yolu ile bilgi verilen programlar yerine, farklı etkinlikler ve çalışmalar yolu ile verilen bilgi ve mesajların eğitim sürecinin etkililiğini ve verimliliğini artırdığı ve verilen bilgilerin kalıcılığını artırdığı görülmektedir. Bu nedenle her oturumda ilgili bölüme eğitim programında yer alan, anne baba çocuk iletişimi, çocuk eğitimi vb. konuları içeren iki şiir ve iki hikaye yerleştirilmiştir.

Bilgisayar Temelli Aile Eğitim Programı'nın İçeriği

Üstün yetenekli çocuklar ve aileleri ile ilgili ulusal ve uluslararası literatür taraması, ailelerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler ve ihtiyaç belirleme

formlarının değerlendirilmesi sonucunda eğitim programı aşağıdaki konulardan oluşturulmuştur.

1. Hafta: Üstün Yetenekli Çocukların Dil Gelişim Özellikleri, Zihinsel Gelişim Özellikleri, Fiziksel ve Psikomotor Gelişim Özellikleri
2. Hafta: Üstün Yetenekli Çocukların Sosyal Duygusal Gelişim Özellikleri
3. Hafta: Üstün Yetenekli Çocuklar ve Mükemmeliyetçilik
4. Hafta: Üstün Yetenekli Çocukların Kardeş ve Arkadaş İlişkileri
5. Hafta: Üstün Yetenekli Çocukların Ailelerinin Yaşadıkları Güçlükler, Aile İçi İlişkiler
6. Hafta: Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimleri ve Eğitim Uygulamaları
7. Hafta: Üstün Yetenekli Çocuklar ve Stres
8. Hafta: Üstün Yetenekli Çocuklar ve Meslek Seçimi

Ayrıca Grup Eğitimi programında yer alan konular ile ilgili olarak hazırlanmış çocuk eğitimi, çocukta olumlu davranış kazandırma, olumsuz davranışları engelleme, kural koyma ve uygulama, aile içi iletişim kurma, çocuğu dinleme ve konuşma konularını içeren dört eğitim sunusu aileleri bu konularda desteklemek amacı ile eğitim programının başlangıcında web sayfasına yerleştirilmiştir.

Son Testlerin Uygulanması:

Grup Eğitim Programının dört oturum uygulanması ve sekiz oturum Bilgisayar Temelli Aile Eğitiminin Programının uygulanmasından sonra programın etkiliğini ölçmek amacı ile deney ve kontrol grubundaki ebeveynlere Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu, AYDA Anne Baba Formu ölçekleri uygulanmıştır, çocuklara ise AYDA Çocuk Formu ve Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği son test olarak uygulanmıştır. Kontrol grubundaki ebeveynlere ve çocuklara hiçbir eğitim verilmemiştir. Sadece ön test ve son test olarak ebeveynlere Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu, AYDA Anne Baba Formu ölçekleri uygulanmıştır, çocuklara ise AYDA Çocuk Formu ve Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği uygulanmıştır.

İzleme Çalışması

Araştırmanın deney grubundaki ebeveynler ve çocuklar üzerindeki uzun süreli kalıcı etkisini ölçmek amacı ile son testlerin uygulanmasından sekiz hafta sonra

uygulan testler deney grubundaki çocuklara ve ebeveynlere tekrar uygulanmıştır. Eğitimin etkisinin kalıcılığını belirlemek amacı ile yapılan izleme çalışmaları sekiz hafta süreden daha önce yapıldığında eğitimin kısa süreli etkisini belirlediği için deney grubundaki ebeveynlere Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu, AYDA Anne Baba Formu, çocuklara AYDA Çocuk Formu ve Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği son test uygulamasından sekiz hafta sonra tekrar uygulanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Bu çalışmada elde edilen veriler SPSS 12 paket programı yardımı ile değerlendirilmiştir.

Deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu” ve “AYDA”, çocukların “AYDA” ve “Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği”nden aldıkları puanların normal dağılım gösterip göstermediği Shapiro-Wilk Testi ile incelenmiştir. Shapiro-Wilk Testi, örneklem grubunun $7 < n < 2000$ arasında olduğu durumlarda yaygın olarak tercih edilmektedir. Normallik testleri sonrasında denek sayısı da dikkate alınarak kullanılacak istatistiksel testlerin seçimi gerçekleştirilmiştir. Shapiro-Wilk Testi sonucunda elde edilen sonucun anlamlı çıkması kullanılan ölçeklerden alınan puanların normal dağılmadığını göstermektedir.

Deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu aldıkları puanların normal dağılım gösterip göstermediği Shapiro-Wilk Testi ile incelenmiştir.

Deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu ön test ve son test puanlarının Shapiro-Wilk Testi sonuçları Çizelge 1’ de verilmiştir.

Çizelge 1. Deney ve Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu” Ön Test ve Son Test Puanlarının Shapiro-Wilk Testi Sonuçları

	Deney Grubu			Kontrol Grubu		
	Shapiro-Wilk			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	p	Statistic	df	p
Ön Test	0,966	20	0,672	0,903	20,000	0,047*
SonTest	0,639	20	0,000*	0,864	20,000	0,009*

“Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu” ön test ve son test puanlarının Shapiro-Wilk testi sonuçları incelendiğinde deney grubundaki ebeveynlerin ön test puanlarının normal dağıldığı görülmektedir ($p>0,05$). Deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu” son test puanları ile kontrol grubundaki ebeveynlerin ön test puanlarının normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p<0,05$). Buna göre deney ve kontrol grubunda ön test ve son test puanlarının karşılaştırılmasında Student t testi ve Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin AYDA ön test ve son test puanlarının Shapiro-Wilk Testi sonuçları Çizelge 2’ de verilmiştir.

Çizelge 2. Deney ve Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin AYDA Puanlarının Shapiro-Wilk Testi Sonuçları

	Deney Grubu			Kontrol Grubu		
	Shapiro-Wilk			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	p	Statistic	df	p
AYDA İletişim Ön Test	0,965	20	0,657	0,910	20,000	0,049
AYDA İletişim Son Test	0,868	20	0,011	0,940	20,000	0,239
AYDA Birlik Ön Test	0,977	20	0,049	0,939	20,000	0,227
AYDA Birlik Son Test	0,937	20	0,021	0,962	20,000	0,585
AYDA Yönetim Ön Test	0,979	20	0,919	0,906	20,000	0,039
AYDA Yönetim Son Test	0,917	20	0,046	0,948	20,000	0,333
AYDA Yetkinlik Ön Test	0,953	20	0,417	0,776	20,000	0,000
AYDA Yetkinlik Son Test	0,802	20	0,001	0,783	20,000	0,000
AYDA Duygusal Bağlam Ön Test	0,956	20	0,474	0,904	20,000	0,030
AYDA Duygusal Bağlam Son test	0,819	20	0,002	0,965	20,000	0,642

Deney grubundaki ebeveynlerin AYDA İletişim, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam ön test puanlarının normal dağıldığı görülmektedir ($p>0,05$). Deney grubunda Birlik ön test puanlarının ve İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam son test puanlarının normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p<0,05$).

Kontrol grubundaki ebeveynlerin Birlik ön test puanlarının ve İletişim, Birlik, Yönetim, Duygusal Bağlam son test puanlarının normal dağılım gösterdiği görülmektedir ($p>0,05$). Kontrol grubundaki ebeveynlerin AYDA İletişim, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam ön test puanlarının ve Yetkinlik son test puanlarının

normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p < 0,05$). Buna göre deney ve kontrol grubunda alt ölçeklere göre karşılaştırmalarda Student t testi kullanılmıştır. AYDA toplam puan karşılaştırmasında tek yönlü Manova analizi kullanılmıştır.

Deney ve kontrol grubundaki çocukların AYDA ön test ve son test puanlarının Shapiro-Wilk Testi sonuçları Çizelge 3' de verilmiştir.

Çizelge 3. Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların AYDA Puanlarının Shapiro-Wilk Testi Sonuçları

	Deney Grubu			Kontrol Grubu		
	Shapiro-Wilk			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	p	Statistic	df	p
AYDA İletişim Ön Test	0,967	20	0,691	0,922	20,000	0,039
AYDA İletişim Son Test	0,905	20	0,042	0,914	20,000	0,075
AYDA Birlik Ön Test	0,968	20	0,713	0,925	20,000	0,037
AYDA Birlik Son Test	0,804	20	0,001	0,946	20,000	0,313
AYDA Yönetim Ön Test	0,867	20	0,010	0,882	20,000	0,019
AYDA Yönetim Son Test	0,733	20	0,000	0,904	20,000	0,049
AYDA Yetkinlik Ön Test	0,945	20	0,293	0,830	20,000	0,002
AYDA Yetkinlik Son Test	0,753	20	0,000	0,791	20,000	0,001
AYDA Duygusal Bağlam Ön Test	0,964	20	0,628	0,923	20,000	0,049
AYDA Duygusal Bağlam Son test	0,947	20	0,319	0,901	20,000	0,040

Deney grubundaki çocukların AYDA İletişim, Birlik, Yetkinlik, Duygusal Bağlam ön test ve Duygusal Bağlam son test puanlarının normal dağılım gösterdiği görülmektedir ($p > 0,05$). Deney grubundaki çocukların AYDA Yönetim ön test puanlarının ve İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik son test puanlarının normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p < 0,05$).

Kontrol grubundaki çocukların AYDA Birlik son test puanlarının normal dağılım gösterdiği görülmektedir ($p > 0,05$). Kontrol grubundaki çocukların AYDA diğer alt ölçeklerinde ön test ve son test puanlarının normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p < 0,05$). Buna göre deney ve kontrol grubunda alt ölçeklere göre karşılaştırmalarda Student t testi kullanılmıştır. AYDA toplam puan karşılaştırmasında tek yönlü Manova analizi kullanılmıştır.

Deney ve kontrol grubundaki çocukların ÇBMÖ ön test ve son test puanlarının Shapiro-Wilk Testi sonuçları Çizelge 4' de verilmiştir.

Çizelge 4. Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların “ÇBMÖ” Puanlarının Shapiro-Wilk Testi Sonuçları

	Deney Grubu			Kontrol Grubu		
	Shapiro-Wilk			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	p	Statistic	df	p
Düzen Ön Test	0,897	20	0,036	0,944	20,000	0,290
Düzen Son Test	0,850	20	0,005	0,949	20,000	0,359
Hatalara Aşırı İlgi Ön Test	0,912	20	0,049	0,919	20,000	0,094
Hatalara Aşırı İlgi Son Test	0,929	20	0,150	0,884	20,000	0,021
Davranışlardan Şüphe Ön Test	0,912	20	0,047	0,953	20,000	0,417
Davranışlardan Şüphe Son Test	0,915	20	0,045	0,961	20,000	0,559
Aile Beklentileri Ön Test	0,884	20	0,021	0,825	20,000	0,002
Aile Beklentileri Son Test	0,867	20	0,010	0,851	20,000	0,006
Ailesel Eleştiri Ön Test	0,958	20	0,500	0,859	20,000	0,007
Ailesel Eleştiri Son Test	0,757	20	0,000	0,860	20,000	0,008
Kişisel Standartlar Ön Test	0,985	20	0,981	0,876	20,000	0,015
Kişisel Standartlar Son Test	0,962	20	0,575	0,916	20,000	0,049

Deney grubundaki çocukların ÇBMÖ Hatalara Aşırı İlgi, Kişisel Standartlar son test puanları ile Ailesel Eleştiri ve Kişisel Standartlar ön test puanlarının normal dağılım gösterdiği görülmektedir ($p>0,05$). Deney grubundaki çocukların diğer alt ölçek puanlarının normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p<0,05$).

Kontrol grubundaki çocukların ÇBMÖ Düzen ve Davranışlardan Şüphe alt ölçekleri ön test ve son test puanlarının normal dağılım gösterdiği görülmektedir ($p>0,05$). Kontrol grubundaki çocukların ÇBMÖ diğer alt ölçeklerdeki ön test ve son test puanlarının normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p<0,05$). Buna göre deney ve kontrol grubunda karşılaştırmalarda Student t testi kullanılmıştır

Yapılan analizlerde anlamlılık seviyesi olarak 0,05 kullanılmış olup, $p<0,05$ olması durumunda anlamlı farklılığın olduğu, $p>0,05$ olması durumunda ise anlamlı farklılığın olmadığı belirtilmiştir (Büyüköztürk, 2002, Kaptan, 1998).

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitim Programı kapsamında araştırmaya dahil edilen deney ve kontrol grubundaki ebeveyn ve çocukların araştırma sonucunda elde edilen “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu”, “AYDA Anne Baba Formu”, “AYDA Çocuk Formu” ve “Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği”ne ilişkin bulgularına ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 1, 2 ve 3’de deney ve kontrol grubunda bulunan ebeveynlerin “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu” puanlarına ilişkin istatistiksel sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 1. Deney ve Kontrol Grubunda Bulunan Ebeveynlerin “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu” Ön Test-Son Test Puanlarının Mann-Whitney U Testi Sonuçları

				Mann-Whitney U	
		n	Sıra ortalaması	z	p
Ön test	Deney	20,0	18,0	-1,354	0,176
	Kontrol	20,0	23,0		
Son test	Deney	20,0	30,4	-5,366	0,000
	Kontrol	20,0	10,6		

Tablo 1 incelendiğinde deney grubundaki ebeveynlerin “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu” Puan Ortalamalarının ön test puanlarının sıra ortalaması 18,0 kontrol grubundaki ebeveynlerin ön test puanlarının sıra ortalaması 23,0’dır. Deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin ön test puanları karşılaştırıldığında kontrol grubundaki ebeveynlerin deney grubuna göre daha yüksek puanlar aldığı görülmektedir. Bu eğitimin başlangıcında kontrol grubunun deney grubundan daha olumlu yüksek puanlara sahip olduğunu göstermektedir.

Ancak deney grubundaki ebeveynlerin “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu” Puan Ortalamalarının son test puanlarının sıra ortalaması 30,4, kontrol grubundaki ebeveynlerin son test puan ortalaması 10,6’dır. Bu bulgulara göre deney grubundaki ebeveynlerin “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu” son test puanlarının ön test puanlarına göre anlamlı derecede yükseldiği görülmektedir ($p<0,05$).

Araştırma bulguları incelendiğinde deney grubundaki ebeveynlerin ön test puanlarında kontrol grubuna göre çok düşük puan almalarına rağmen Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu son test puanlarının kontrol grubuna oranla eğitimin etkisi sonucunda anlamlı derecede yükseldiği görülmektedir. Bu artışın nedeni deney grubunda ebeveynlere uygulanan, ebeveynlerin etkin katılımı sağlanarak üstün yetenekli çocukların özellikleri, eğitim uygulamaları, çocuklarla iletişim kurma gibi konularda eğitim verilmesi olabilir. Bu eğitim sonucunda ebeveynlerin eğitim sonucunda kendilerini daha olumlu değerlendirdikleri düşünülmektedir. Ayrıca eğitimin sonucunda eğitimde yer alan iletişim ile ilgili konular ve etkinlik uygulamaları sonucunda ebeveynler ve çocuklar arasında iletişim ve ilişkilerin daha olumlu yönde gelişmesi nedeni ile ebeveynlerin kendilerini daha olumlu değerlendirdikleri düşünülmektedir. Bu yükselişin Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitimin etkisinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Kontrol grubundaki ebeveynlerin puanlarının da ön testlerde deney grubundan yüksek olmasına rağmen, son testlerde ön test puanlarına göre anlamlı derecede düştüğü görülmektedir. Kontrol grubundaki ebeveynlerin son test puanlarındaki düşmesinin, deney grubuna verilen eğitim ile benzer bir eğitim verilmemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Adler (2006:1-113) çalışmasında üstün yetenekli çocukların ailelerine odaklanan destek gruplarına katılımın aileler üzerindeki etkisini incelemiştir. Bu çalışmada destek gruplarına katılımın ailelerin üstün yetenekli çocukları ve onların özel gereksinimlerini anlamaları, aile ve üstün yetenekli çocuk arasındaki ilişki ve ebeveynlerin üstün yetenekli çocukları ile ilgili ebeveynlik otoriteleri üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırma sonucunda aile destek grubuna katılan ebeveynlerin üstün yetenekli çocukların özellikleri hakkında ve üstün yetenekli çocuklar ile ilgili teknikler hakkında daha fazla bilgi edindikleri saptanmıştır. Ayrıca ailelerin aile destek gruplarından sonra üstün yetenekli çocuklarının davranışlarını daha iyi anladıkları ve onlarla daha fazla empati kurabildikleri saptanmıştır.

Yapılan çalışmada Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitim Programı sonucunda ebeveynlerin “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu”son test puanlarında anlamlı derecede yükselme görülmektedir. Adler’in çalışmasında olduğu gibi araştırmada deney grubundaki ebeveynlerin son test puanlarındaki yükselme ebeveynlere

verilen eğitim sonucunda bu tür eğitimlere katılımın ebeveynlerin kendilerini daha olumlu yönde değerlendirmelerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Henderson (2002:1-36) çalışmasında farklı kültürel geçmişleri olan üstün zekalı ve yetenekli kızların başarıları üzerinde ailelerinin etkilerini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre ailelerin üstün zekalı ve yetenekli çocukları ile ilgili olarak yüksek beklentiye sahip oldukları, üstün zekalı ve yetenekli çocuklarını desteklemek için sık sık kaynak aldıkları, çocuklarına cesaretlendirici sözcükler söyledikleri ve ailelerin çocuklarına sürekli olarak rehberlik sağladıkları bulunmuştur. Araştırma sonucunda deney grubunda ebeveynlik ile ilgili puanlarında yükselme görülmesi Henderson'un çalışmasında olduğu gibi üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin çocuklarına karşı tutumlarının olumlu olması ile paralellik göstermektedir.

Dangel ve Walker (1991:40-42) Amerika Birleşik Devletleri Georgia Eyaletinde yaşayan üstün yetenekli çocuğa sahip 159 ailenin aile eğitim programları hakkında ihtiyaçlarını incelemiştir. Ailelerin % 25'inden fazlası dokuz alanda desteğe ihtiyaç duyduklarını belirtmektedirler. Ailelerin çocuklarını güdüleme, çocuğunun sorumluluk almasını sağlama, ergen çocuğu ile yaşama, sosyal gelişimi destekleyici etkinlikler geliştirme, çocuğu için boş zaman sağlama, çocuğunun finansal geleceğini planlama gibi konularda eğitim ihtiyaçları olduğu saptanmıştır. Aileler ayrıca okul ile ilgili olarak üstün yetenekli çocukları belirlemede kullanılan testleri anlamak ve okul çalışmalarını destekleyici etkinlikler geliştirme konularında aile eğitimine ihtiyaçları olduğunu belirtmişlerdir. Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitim Programında yer verilen konular Dangel ve Walker'in yaptıkları ihtiyaç belirleme çalışmasında ebeveynlerin ihtiyaç duydukları konular ile benzerlik göstermektedir. Eğitim sonucunda ebeveynlerin "Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu" son test puanlarında yükselme Dangel ve Walker'in çalışmasındaki gibi ebeveynlerin bu konularda eğitimlere ve desteklenmeye gereksinim duyduğunu göstermektedir. "Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu" puanlarının yükselmesi ihtiyaca uygun program hazırlanmasından kaynaklanabilir. Ebeveyn Eğitim Programının etkililiğinin ihtiyaç belirleme ile bağlantılı olarak program hazırlanmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Adler, Henderson, Dangel ve Walker'in bulgularında araştırma bulgularını destekler nitelik taşımaktadır. Üstün yetenekli çocuklara sahip ebeveynlere sağlanan eğitim ve desteklerin ebeveynler üzerindeki olumlu etkileri araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Tablo 2. Deney ve Kontrol Grubunda Bulunan Ebeveynlerin “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu” Ön Test-Son Test Puan Ortalamalarına İlişkin İki Ortalama Arasındaki Farkın Önemlilik Testi Sonuçları

Grup	Test	n	\bar{X}	SS	t	p
Deney	Ön test	20,0	154,0	8,4	-20,710	0,000*
	Son test	20,0	214,8	9,2		
Kontrol	Ön test	20,0	159,2	13,2	3,774	0,001
	Son test	20,0	155,4			

*p<0.05

Tablo 2 incelendiğinde deney grubundaki ebeveynlerin “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu” puan ortalamalarının ön test puan ortalaması $\bar{X} = 154,0$, son test puanları ortalaması $\bar{X} = 214,8$ 'dir.

Kontrol grubunda ise “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu” Puan Ortalamalarının ön test puanlarının $\bar{X} = 159,2$, son test puanlarının ise $\bar{X} = 155,4$ olduğu görülmektedir. Buna göre deney grubundaki ebeveynlerin son test puan ortalamaları ön test puan ortalamalarından daha yüksek olup ön test ve son test puanları arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır (p<0.05). Bu sonuçlar doğrultusunda deney grubundaki ebeveynlerin eğitim sonucunda “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu” puanlarında olumlu yönde yükselme olduğu görülmektedir. Kontrol grubunda ise son test puanlarında ön test puanlarına göre anlamlı derecede düşme görülmektedir. Buna göre kontrol grubunun “Ebeveyn Davranış Değerlendirme” puanlarında olumsuz yönde değişme görülmektedir. Kontrol grubundaki son test puanlarındaki düşüşünde kontrol grubuna ebeveynlik becerileri ve aile içi iletişim ile ilgili eğitim verilmemesinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Adler (2006:1-113) üstün yetenekli çocukların ailelerinin destek gruplarına katılmasının etkilerini incelediği çalışmasında, destek gruplarında ailelerin duygularını ve deneyimlerini paylaştıklarını, ailelerin bu tür duygusal desteklere gereksinim duyduklarını ve bu grupların ailelere bilgi ve rehberlik sağladığını belirtmektedir.

Ayrıca araştırma sonucunda destek gruplarına katılmanın aileleri olumlu yönde desteklediği saptanmıştır.

Araştırmada deney grubundaki ebeveynlerin son test puanlarında olumlu yönde artış sonucunda Adler'in çalışmasında olduğu gibi verilen eğitimin aileleri olumlu yönde etkilediği görülmektedir.

Sarı (1999:53-55) özel gereksinimli çocuğu olan ailelere verilen Aile Eğitim programının aileler üzerindeki etkilerini, ailelerin engelli çocuklarına karşı tavır, düşünce ve tutumlarındaki değişikliklerini incelediği araştırmasında Aile Eğitim Programının deney grubundaki anne babaların çocuklarına yönelik tutumlarında olumlu yönde etkisi olduğu saptanmıştır. Sarı'nın çalışmasında araştırma bulgularında olduğu gibi ebeveynlerin eğitim sonucunda olumlu yönde etkilendiğini göstermektedir.

Adler ve Sarı'nın çalışmalarının bulguları araştırma bulgularında ortaya çıkan verilen eğitim sonucunda ebeveynlerin davranışlarında olumlu yönde değişim görüldüğünü destekler niteliktedir.

Tablo 3. Deney Grubunda Bulunan Ebeveynlerin “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu” Son Test- İzleme Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları

Grup	Test	n	\bar{X}	SS	t	p
Deney	Son test	20,0	214,8	9,2	1,174	0,255
	İzleme	20,0	213,3	11,5		

$p > 0,05$

Tablo 2 ve 3 incelendiğinde deney grubundaki ebeveynlerin son test puanları $\bar{X} = 214,8$, izleme puanları ise $\bar{X} = 213,3$ 'dür. Buna göre deney grubundaki ebeveynlerin “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu” puan ortalamalarına ilişkin farkın önemlilik testi son test ve izleme puanlarının ön test puanlarından anlamlı derecede yükseldiği görülmektedir ($p < 0,05$). Son test puanı ile izleme puanı arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p > 0,05$). Buna göre deney grubundaki ebeveynlere uygulanan Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitim Programının

Ebeveynlerin Davranış Değerlendirme puanlarının artmasına neden olduğu görülmektedir.

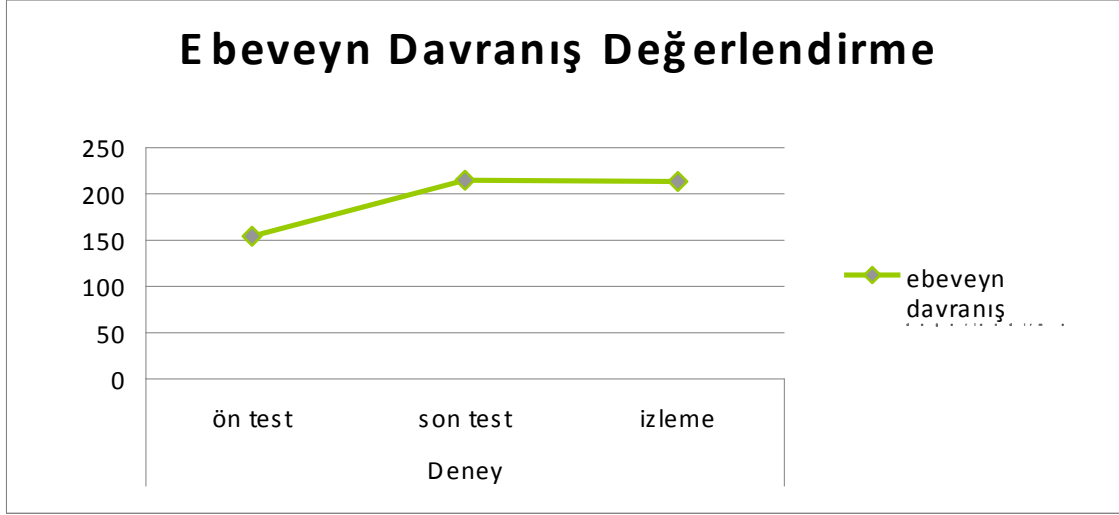
Bu bulgular sonucunda izleme testinin verilen eğitimden sekiz hafta sonra uygulanmasına rağmen ortalama puanlardan elde edilen yüksek sonuçtan eğitimin etkisinin kalıcı olduğu sonucunu çıkarılabilir. Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitim Programı'nda verilen "anne baba çocuk iletişimi, üstün yetenekli çocukların gelişimsel özellikleri, üstün yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik, eğitim uygulamaları" gibi konuların ebeveynlerin üstün yetenekli çocuklarına karşı davranışlarının ve ebeveyn olarak kendilerine ilişkin görüşlerinin olumlu yönde değişmesine neden olabileceği düşünülmektedir. Özellikle olumlu iletişim kurma davranışlarını bireyin uygulamaya geçirmesi ve davranış haline getirmesinin uzun sürede gerçekleştiği düşünülerek, eğitimde yer verilen olumlu iletişim uygulamalarının etkisinin uzun vadede daha etkili olduğu düşünülmektedir. Böylece eğitim programında yer alan iletişim ile ilgili konu ve etkinliklerin uzun vadede ebeveyn ve çocuk arasındaki iletişime yansıdığı ve anne baba çocuk ilişkisinde uzun süreli etkiye sahip olduğu düşünülmektedir.

Ünal (2003:58-98)'ın deney grubundaki annelere verilen Empatik İletişim Eğitimi'nin annelerin empatik beceri düzeylerine etkisini incelediği çalışmasında son testten bir ay sonra yaptığı izleme çalışmasında son test ve izleme çalışmasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

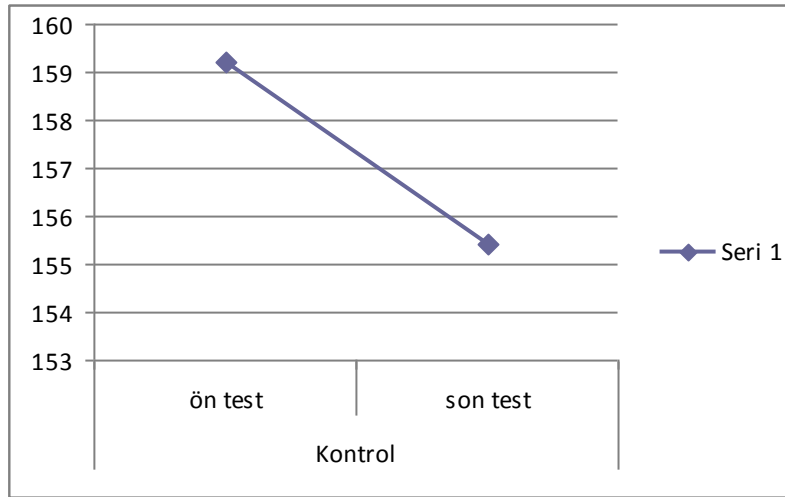
Ünal'ın çalışmasında olduğu gibi Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitim Programında son testlerden sekiz hafta sonra yapılan izleme çalışmasında; son test ve izleme puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Ünal'ın bulgularında araştırma bulgularını desteklemektedir.

Yapılan çalışmalarda ailelere verilen desteklerin ve eğitim uygulamalarının ebeveynlerin duygusal gereksinimlerine, kendilerine güvenlerine, ebeveyn olarak kendilerini değerlendirmelerine ve ebeveynlerin çocuklarına karşı tutum ve davranışları üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Şekil 4. Deney Grubundaki Ebeveynlerin “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu” Ön Test-Son Test-İzleme Puanları Grafiği

Şekil 5. Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu” Ön Test-Son Test Puanları Grafiği

Şekil 4 ve 5’de deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu” puanları incelendiğinde; deney grubundaki ebeveynlerin puanlarının (ön test = 154,0, son test \bar{X} =214,8) anlamlı bir şekilde arttığı görülmektedir ($p < 0.05$). Buda deney grubundaki ebeveynlere uygulanan Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitimin ebeveynlerin ebeveynlik ile ilgili davranışlarında olumlu

yönde etkili olduğunu göstermektedir. Eğitimden sekiz hafta sonra deney grubuna uygulanan izleme çalışması sonucunda elde edilen puanlara bakıldığında son test $\bar{X}=214,8$, izleme $\bar{X}=213,3$ olduğu görülmektedir. Elde edilen puanlar sonucunda deney grubunda son test ve izleme puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Deney grubundaki ebeveynlerde eğitimin kalıcı etkisinin devam ettiği görülmektedir.

Kontrol grubundaki ebeveynlerin ön ve son test puanları karşılaştırıldığında; kontrol grubunun son test puanlarında ön test puanlarına göre düşme görülmektedir. Buna göre kontrol grubunun ebeveyn davranış değerlendirme puanlarında olumsuz yönde düşme görülmektedir.

Tablo 4: Deney ve Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin AYDA Toplam Puan Ön Test-Son Test Karşılaştırmaları Ortalama Tablosu

	Ortalama	Ss	n
AYDA öntest deney	116,7000	10,06871	20
AYDA son test deney	156,3500	6,14967	20
AYDA ön test kontrol	128,4500	14,03932	20
AYDA son test kontrol	125,5500	11,78971	20

Deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin AYDA toplam puanları ortalamaları incelendiğinde deney grubundaki ebeveynlerin AYDA toplam ön test puanlarının 116,70, son test ortalamalarının 156,35 olduğu görülmektedir. Kontrol grubundaki ebeveynlerin ön test puan ortalamalarının 128,45, son test ortalamalarının 125,55 olduğu görülmektedir.

Tablo 5: Deney ve Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin AYDA Toplam Puan Ön Test-Son Test Karşılaştırmaları Tek Yönlü Manova Analizi Tablosu

	Wilks'		Hipotez sd	Hata sd	p	η^2
	Lambda	F				
Grup	,657	9,919 ^a	1,000	19,000	,005	,343
Zaman	,148	109,620 ^a	1,000	19,000	,000	,852
Grup*zaman	,065	273,560 ^a	1,000	19,000	,000	,935

Deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin ön test ve son test ortalama puanları grup etkileşimi incelendiğinde Wilks' Lambda f: 9,919^a p<0,05, zaman etkileşimi incelendiğinde f: 109,620^a p< 0,05, grup*zaman etkileşimi incelendiğinde f= 273, 56 p< 0,05 anlamlı olduğu görülmektedir. Grup*zaman etkileşimi anlamlı olduğu için Post Hoch etkisi yorumlanmıştır.

Tablo 6: Deney ve Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin AYDA Toplam Puan Ön Test -Son Test Karşılaştırma Tablosu

	\bar{X}	Ss	Sh	GA		t	Sd	p
				Alt	Üst			
AYDA ön test deney	-11,75000	14,63908	3,27340	-18,60130	-4,89870	-3,590	19	,002
AYDA ön test kontrol								
AYDA son test deney	30,80000	14,75627	3,29960	23,89386	37,70614	9,334	19	,000
AYDA son test kontrol								

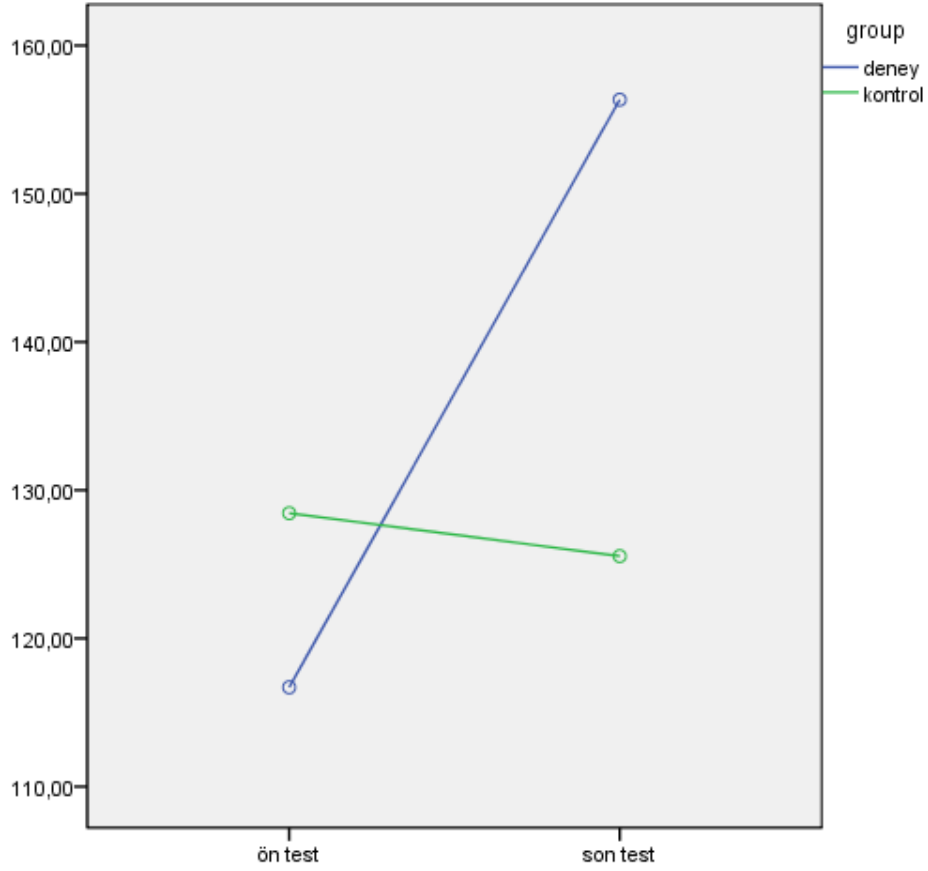
Deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin ön test-son test puan ortalamaları incelendiğinde; ön testlerde deney grubunun daha düşük, son testlerde ise deney grubunun daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre deney grubundaki ebeveynlere verilen eğitimin ebeveynlerin AYDA toplam puan ortalamalarını olumlu yönde etkilediği görülmektedir.

Pehrson ve Cylde (1990:221-235)'un 10 haftalık Ebeveyn Eğitimi Kursu'na katılmanın ebeveynlerin kendilerine güven duyma, çocuklarının davranışlarının nedenlerini anlama ve çocuklarına karşı anlayışlı olmada etkisini inceledikleri çalışmalarında Ebeveyn Eğitimi Kurslarının ebeveynlerin kendilerine güvenini arttığı saptanmıştır. Ayrıca verilen kursun ebeveynlerin ebeveyn davranış ve tutumlarını arttırmada etkili olduğu bulunmuştur. Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitim Programı sonucunda deney grubundaki ebeveynlerin son test puanlarındaki yükselme Pehrson ve Robinson'un çalışmasında olduğu gibi ebeveynlerin eğitim sonucunda davranış ve tutumlarında değişim olduğunu göstermektedir.

Morawska ve Sanders (2009a:463-470) çalışmalarında üstün yetenekli çocukların anne-babalarının ebeveynlik becerilerini arttırmak için ebeveynlik davranışsal müdahale katılım programının etkisini ve üstün yetenekli çocuğun davranışsal ve duygusal uyumunun bu değişikliklerine etkisini incelemiştir. Program aileler için çocukların gelişimini destekleme, etkinlikleri ve rutinleri planlama, istenmeyen davranışları yönetme olarak üç alanda eğitimi içermektedir. Çalışma sonucunda ailelerin kendi ebeveynlik stillerinde ve çocuklarının disiplini konularında fazla söz hakkını içeren konularda önemli gelişmeler gösterdikleri saptanmıştır. Eğitimin çocukların davranış problemlerinde ve hiperaktivitede davranışlarında kısa vadeli etkileri olduğu görülmektedir. Ayrıca araştırma sonucunda Davranışsal Ebeveynlik Programı sonucunda ailelerin ebeveynlik becerilerinde gelişme olduğu saptanmıştır.

Araştırmada olduğu gibi Morawska ve Sanders'in çalışmasında da ebeveynlere verilen destek ve eğitim sonucunda ebeveynlerin ebeveynlik becerilerinde ve çocuklarına karşı davranışlarında olumlu değişiklikler olduğu görülmektedir.

Şekil 6: Deney ve Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin AYDA Toplam Puan Ön Test-Son Test Karşılaştırmaları Grafiği

Tablo'da deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin AYDA toplam puan ortalama puanları incelendiğinde; deney grubundaki ebeveynlerin AYDA toplam ön test puanlarının 116,70, son test ortalamalarının 156,35 olduğu görülmektedir. Kontrol grubundaki ebeveynlerin ön test puan ortalamalarının 128,45, son test ortalamalarının 125,55 olduğu görülmektedir. Deney grubundaki ebeveynlerde olumlu yönde yükselme olduğu görülmektedir. Kontrol grubunda ise ön test puanlarına göre son test puanlarında olumsuz yönde azalma olduğu görülmektedir. Bu sonuçta ebeveynlere verilen eğitim programının AYDA toplam puanlar üzerinde olumlu yönde etkisinin olduğunu göstermektedir.

Tablo 7, 8, 9 ve 10'da deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin AYDA Anne-Baba Formu İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam Alt Boyut puanlarına ilişkin istatistiksel sonuçlar sunulmaktadır.

Tablo 7. Deney ve Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam Alt Boyutlarında Ön Test Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları

AYDA Alt ölçek	Grup	n	\bar{X}	SS	t	p
İletişim	Deney	20,0	28,1	4,0	-2,319	0,026*
	Kontrol	20,0	31,5	5,2		
Birlik	Deney	20,0	28,3	3,2	-0,422	0,675
	Kontrol	20,0	28,8	4,2		
Yönetim	Deney	20,0	26,0	2,8	-3,039	0,004*
	Kontrol	20,0	29,3	4,0		
Yetkinlik	Deney	20,0	18,2	2,7	-3,674	0,000*
	Kontrol	20,0	21,5	3,6		
Duygusal Bağlam	Deney	20,0	16,2	2,2	-1,435	0,159
	Kontrol	20,0	17,5	3,2		

*p>0,05

Tablo 7’de deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik ve Duygusal Bağlam Alt Ölçekleri ön test puanları incelendiğinde; AYDA Birlik, Duygusal Bağlam alt boyutlarında deney ve kontrol grubu arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>0,05$). İletişim, Yönetim ve Yetkinlik alt boyutlarında kontrol grubunda değerler anlamlı derecede yüksek görülmektedir ($p<0,05$).

Deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin ön test puanları incelendiğinde deney grubundaki ebeveynlerin ön test puanlarının bazı alt ölçeklerde kontrol grubuna göre daha düşük olduğu görülmektedir. Deney grubundaki çalışmaya katılmaya gönüllü olan ebeveynlerden oluşturulduğu ve ebeveynlerin gönüllü olarak eğitime katılmaya istekli oldukları düşünüldüğünde bu gruptaki ebeveynlerin özellikle iletişim, yetkinlik, yönetim ile ilgili alanlarda desteklenmeye gereksinimleri olduğu ve bu tür konularda desteğe gereksinim duymaları nedeni ile eğitime katıldıkları düşünülmektedir.

Tablo 8. Deney ve Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam Alt Boyutlarında Son Test Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları

AYDA Alt ölçek	Grup	n	\bar{X}	SS	t	p
İletişim	Deney	20,0	36,3	30,0	-5,181	0,000*
	Kontrol	20,0	29,1	11,0		
Birlik	Deney	20,0	35,5	3,9	4,746	0,000*
	Kontrol	20,0	29,4	4,2		
Yönetim	Deney	20,0	38,4	1,1	10,951	0,000*
	Kontrol	20,0	28,8	3,8		
Yetkinlik	Deney	20,0	24,1	1,1	-4,045	0,000*
	Kontrol	20,0	20,8	3,4		
Duygusal Bağlam	Deney	20,0	22,2	2,2	-4,452	0,000*
	Kontrol	20,0	17,5	2,9		

*p<0,05

Tablo 8’de deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik ve Duygusal Bağlam Alt Ölçekleri son test puanları incelendiğinde; ebeveynlerin Ayda son test İletişim, Yetkinlik, Birlik, Yönetim, ve Duygusal Bağlam Alt boyutunda deney grubunda değerler kontrol grubuna göre anlamlı derecede yüksek görülmektedir (p<0,05).

Deney ve kontrol grubu arasındaki ebeveynlerin AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik ve Duygusal Bağlam alt ölçekleri son test puan farkının Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitimin programına yer alan iletişim ve aile ilişkilerini kapsayan konuların etkisi ile oluştuğu düşünülmektedir. Ayrıca eğitim programında bu konular ile ilgili olarak hem teorik bilgilerin verilmesi hemde anne babaların aktif katılımını destekleyen öğretim teknikleri ile uygulanmasından son test puanlarının artışında olumlu yönde desteklediği düşünülmektedir.

İncelenen diğer çalışmalarda aile eğitimlerinin etkileri araştırılmıştır.

Conroy ve Mayer (1994)’in çalışmasında aile eğitiminin aile-çocuk iletişimini etkilediği, çocukların öğrenmesini arttırdığı, ebeveynlerin çocuk yetiştirme becerilerini geliştirdiği ve ailelerin karar vermeye yönelik tutumlarında daha eşitlikçi olmalarına yardım ettiği saptanmıştır. Aile eğitiminin etkili bir şekilde ebeveynlerin tutumları ve davranışlarında değişimleri sağladığı vurgulanmaktadır (Akt.Applebaum,1998:61-62).

Conroy ve Mayer'in bulgularında araştırma sonucunda elde edilen eğitimin deney grubundaki ebeveynler üzerinde ebeveynlik ve aile ilişkileri becerilerinde olumlu yönde etkisini destekler nitelik taşımaktadır. Araştırma bulguları da bu bulguları destekler nitelik göstermektedir.

Tablo 9. Deney ve Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam Alt Boyutlarında Ön Test-Son Test Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları

AYDA Alt ölçek	Grup	Test	n	\bar{X}	SS	t	p
İletişim	Deney	Ön test	20,0	28,1	4,0	-9,554	0,000
		Son test	20,0	36,3	1,3		
	Kontrol	Ön test	20,0	31,5	5,2	3,028	0,007
		Son test	20,0	29,1	3,5		
Birlik	Deney	Ön test	20,0	28,3	3,2	-5,632	0,000
		Son test	20,0	35,5	3,9		
	Kontrol	Ön test	20,0	28,8	4,2	-2,557	0,019
		Son test	20,0	29,4	4,2		
Yönetim	Deney	Ön test	20,0	26,0	2,8	-18,388	0,000
		Son test	20,0	38,4	1,1		
	Kontrol	Ön test	20,0	29,3	4,0	1,697	0,106
		Son test	20,0	28,8	3,8		
Yetkinlik	Deney	Ön test	20,0	18,2	2,7	-10,688	0,000
		Son test	20,0	24,1	1,1		
	Kontrol	Ön test	20,0	21,5	3,6	2,221	0,039
		Son test	20,0	20,8	3,4		
Duygusal Bağlam	Deney	Ön test	20,0	16,2	2,2	-7,236	0,000
		Son test	20,0	22,2	2,2		
	Kontrol	Ön test	20,0	17,5	3,2	0,000	1,000
		Son test	20,0	17,5	2,9		

p<0,05

Deney grubundaki ebeveynlerin AYDA tüm alt ölçeklerde puan artış oranları daha fazla olmakla birlikte kontrol grubundaki ebeveynlerin ise AYDA Birlik Alt Ölçeği ön test $\bar{X}=28,8$, son test $\bar{X}=29,4$ puanları arasında anlamlı bir artış görülmektedir. Kontrol grubunda Yönetim alt boyutunda ön test puanları $\bar{X}=29,3$ son test $\bar{X}=28,8$ puanları arasında anlamlı bir düşme görülmektedir. Deney grubunda ön test ve son test puanları incelendiğinde en fazla İletişim alt boyutuna ilişkin puanlarda yükselme olduğu görülmektedir. Deney grubundaki ebeveynlerin dört hafta grup toplantısı şeklinde, sekiz haftada bilgisayar temelli eğitim olarak toplam 12 hafta eğitim almaları nedeni ile aile ilişkileri ile ilgili olarak tüm alt boyutlarda olumlu yönde değişimler gösterdikleri ve aile ilişkilerini daha olumlu değerlendirdikleri görülmektedir. Ayrıca uygulanan eğitim programı sırasında ebeveynlerin günlük

yaşamlarında karşılaşacakları durumlara ve olaylara yönelik olarak uygulamalı çalışmalara ve etkinlik örneklerine yer verilmesi, ebeveynlerin evde çocukları ve eşleri ile birlikte uygulayabileceği alıştırma ve uygulamaların yapılmasının ebeveyn ve çocuklar arasındaki ilişkileri olumlu yönde desteklediği ve aile ilişkilerini güçlendirdiği düşünülmektedir. Böylece ebeveynlerin aile ilişkilerini algılama ile ilgili puanlarında olumlu yönde artışın olduğunu destekler niteliktedir.

Kontrol grubundaki ebeveynlerin Birlik alt ölçeği son test puanlarındaki artışın; kontrol grubundaki ebeveynlerinde çocuklarının BİLSEM'e devam etmeleri, BİLSEM'de çocukların ve ailelerin aldıkları eğitimin ve ailelerine tanınan olanakların ebeveynlerin aile birliğini algılamalarını olumlu yönde etkilemesinden kaynaklanabilir. Şekil 3'de görüldüğü gibi araştırma kapsamına dahil edilen üstün yetenekli çocukların çoğunluğun (%47,5) iki yıldır Bilim ve Sanat Merkezine devam ettiği görülmektedir. Kontrol grubundaki ebeveynlerin çocuklarının Bilim ve Sanat Merkezi'ne uzun süredir devam etmesi ve burada verilen eğitimin etkisi ile Birlik Alt boyutunda olumlu yönde artış olduğu düşünülmektedir.

Tablo 10'da Deney Grubundaki Ebeveynlerin AYDA Anne-Baba Formu İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam Alt Boyutlarında Son Test-İzleme Puan Ortalamalarına İlişkin İstatistik Sonuçları verilmiştir.

Tablo 10. Deney Grubundaki Ebeveynlerin AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam Alt Boyutlarında Son Test-İzleme Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları

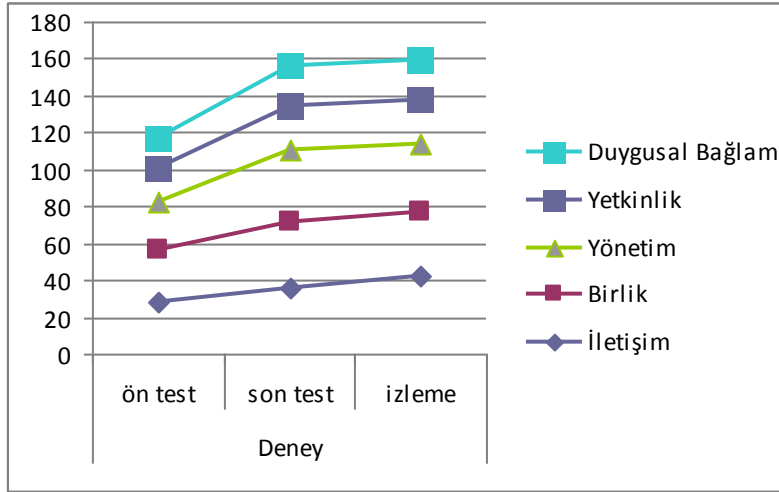
AYDA Alt ölçek	Test	n	\bar{X}	SS	t	p
İletişim	Son test	20,0	36,3	1,3	-14,827	0,000*
	İzleme	20,0	42,7	1,3		
Birlik	Son test	20,0	35,5	3,9	1,422	0,171
	İzleme	20,0	34,5	3,4		
Yönetim	Son test	20,0	38,4	1,1	3,297	0,004
	İzleme	20,0	36,4	2,8		
Yetkinlik	Son test	20,0	24,1	1,1	0,295	0,772
	İzleme	20,0	24,0	1,2		
Duygusal Bağlam	Son test	20,0	22,2	2,2	0,224	0,825
	İzleme	20,0	22,1	1,2		

p<0,05

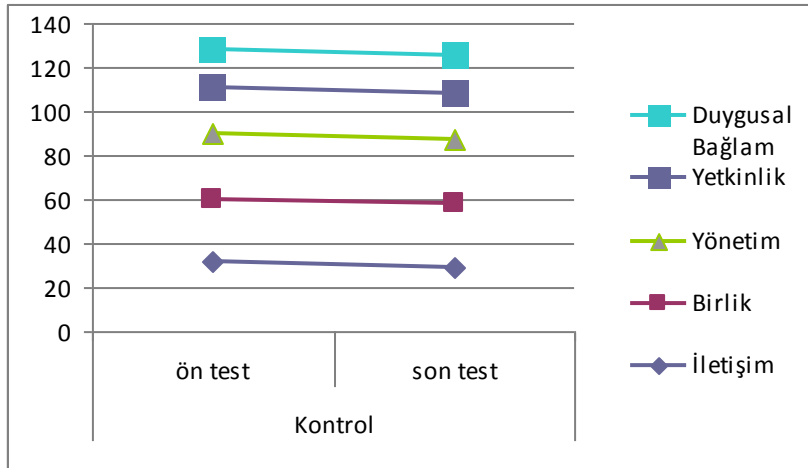
AYDA son test ve izleme puanları karşılaştırıldığında İletişim alt ölçeği izleme testi ortalama puanlarının son test puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir ($p<0,05$). İletişim ve yönetim alt ölçek puanlarına göre eğitimin etkisinin artarak devam ettiği görülmektedir. Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitim Programı'nda özellikle "İletişim ve Disiplin" konularına öncelik verilmesi, ebeveynlerle iletişim konusunda uygulamalar yapılması ve bu konuda evde tüm aile bireyleri ile birlikte uygulanacak alıştırmalara yer verilmesi sonucunda ebeveynlerin "Üstün Yetenekli Çocuklar, Aile İçi İletişim, Aile İlişkileri" gibi konularda farkındalık düzeylerinde artma olduğu ve bu artışın davranışlarında uygulama düzeyinde artmış olabileceği düşünülmektedir. Ebeveynlerin çevresel kaynaklardan daha fazla yararlanmaları ve edindikleri bilgileri özümseyerek içselleştirmeleri sonucunda eğitimin etkisinin artarak devam etmesine neden olabileceğini düşündürmektedir.

AYDA son test ve izleme puanları karşılaştırıldığında Yönetim alt ölçeği izleme testi ortalama puanlarının son test puanlarından anlamlı derecede düşük olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Ebeveynlerin Yönetim alt ölçeğine ilişkin izleme puanlarında ön test puanlarına göre yükselme olduğu, ancak son test puanlarına göre düşme olduğu görülmektedir. Bu düşmenin nedeninin yönetim ile ilgili davranışları uygulamaya yansıtılabilmenin uzun sürede kazanılabileceği ve ailedeki tüm bireylerin aynı davranışları göstermesi ile ortaya çıkabileceğinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Ayrıca eğitimin sürecinin tamamlanması ve tüm aile bireylerinin eğitime katılmaması nedeni ile Yönetim alt ölçeğinde izleme puanlarında düşme olabileceği düşünülmektedir.

Şekil 7. Deney Grubundaki Ebeveynlerin AYDA Ön Test-Son Test-İzleme Puanları

Şekil 8. Kontrol Grubundaki Ebeveynlerin AYDA Ön Test-Son Test Puanları

Şekil 7 ve 8’de deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin AYDA puanları incelendiğinde; deney grubundaki ebeveynlerin son test puanlarında AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam Alt Boyutları puanlarında artış olduğu görülmektedir. Buna göre deney grubundaki ebeveynlerin 12 haftalık Grup Destekli Bilgisayar Temelli Eğitim sonucunda aile ilişkilerini algılama düzeylerinde olumlu yönde artış olduğu görülmektedir. Deney grubundaki ebeveynlerin izleme çalışmaları puanlarına bakılığında son test puanları ile anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Şekil 7 incelendiğinde eğitimin etkisinin izleme çalışmalarında da devam ettiği görülmektedir. Deney grubundaki ebeveynlere uygulanan Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitim Programında özellikle çocukla konuşma, çocuğu dinleme,

anne baba çocuk iletişimi gibi konulara yer verilmiştir. Özellikle grup toplantılarında iletişim ile ilgili örnek uygulamalara, rol oynama, dramatizasyon çalışmalarına yer verilmesinin ve Bilgisayar temelli program kısmında da örnek alıştırmaya, ev uygulamaları gibi iletişim ile ilgili çalışmaların yer almasının son test puanlarında olumlu yönde artışı desteklediği düşünülmektedir.

Deney grubundaki ebeveynler ile kontrol grubundaki ebeveynlerin puanları karşılaştırıldığında deney grubundaki ebeveynlerin son test puanlarında kontrol grubuna göre anlamlı bir şekilde yükselme görülmektedir.

Işık (1993:73) ebeveynlere verilen iletişim becerilerinin ebeveynlerin çatışmaya girme eğilimlerine etkisini incelediği araştırmasında eğitim sonucunda ebeveynlerin iletişim becerilerinin arttığı görülmektedir. Işık'ın çalışmasında olduğu gibi araştırma bulgularında da ebeveynlere verilen iletişim becerilerini destekleyici etkinlikler yolu ile ebeveynlerin aile bireyleri ile iletişimlerinin arttığı ve böylece ebeveynlerin aile ilişkilerini daha olumlu algıladıkları düşünülmektedir.

Yapılan çalışmalarda iletişim ile ilgili konularda verilen eğitimlerin ebeveynlerin iletişim becerilerine etkisi incelenmiştir.

Kanisberg ve Levant (1988:152-154) araştırmalarında davranışsal beceri ve iletişim becerileri eğitimi grubundan birine katılan ebeveynlerin eğitim sonucundaki tutumlarını ve çocukların benlik kavramlarındaki ve davranışlarındaki değişiklikleri incelemişlerdir. Araştırma sonucunda iletişim becerileri eğitimi alan ebeveynlerin kontrol grubundaki ebeveynlere göre çocukları ile daha olumlu iletişim kurdukları saptanmıştır.

Ayçiçeği (1993:1-104)'in Anne Eğitim Programının etkilerini ve programın annelerin çocukları ile olan ilişkilerinde daha modern bir bakış açısı kazanma becerileri üzerinde etkisini incelediği çalışmasında Anne Eğitim Programına katılan annelerde kadınların eşitliği, karar verme güçleri ve eşleri ile iletişimlerinde olumlu gelişmeler saptanmıştır.

Tebes, Grady ve Snow (1989:243-247) yaptıkları çalışmada anne babalara verilen eğitim sonucunda eğitimin ebeveynlerin empatik becerilerini geliştirmede etkili olduğu saptanmıştır.

Araştırmada deney grubundaki ebeveynlere verilen eğitim sonucunda ebeveynlerin aile ilişkilerini algılama düzeylerindeki görülen yükselmeye olduğu gibi Tebes, Grady ve Snow (1989), Ayçiçeği (1993) ve Kanisberg ve Levant (1988)'in çalışmalarında da ebeveynlerin eğitim sonucunda eşleri ve çocukları ile daha olumlu iletişim kurdukları ve empati becerilerinin olumlu yönde arttığı görülmektedir.

Tablo 11: Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların AYDA Toplam Puan Ön Test-Son Test Karşılaştırmaları Ortalama Tablosu

	Ortalama	Ss	n
AYDA öntest deney	115,6000	11,24090	20
AYDA son test deney	161,6000	8,54339	20
AYDA ön test kontrol	87,2000	10,35984	20
AYDA son test kontrol	93,5000	9,67634	20

Deney ve kontrol grubundaki çocukların AYDA toplam puan ortalamaları incelendiğinde deney grubundaki çocukların AYDA toplam ön test puanlarının 115,60 son test ortalamalarının 161,60 olduğu görülmektedir. Kontrol grubundaki çocukların ön test puan ortalamalarının 87,20, son test ortalamalarının 93,50 olduğu görülmektedir.

Tablo 12: Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların AYDA Toplam Puan Ön Test-Son Test Karşılaştırmaları Tek Yönlü Manova Analizi Tablosu

	Wilks'					
	Lambda	F	Hipotez sd	Hata sd	p	η^2
Grup	,057	314,128 ^a	1,000	19,000	,000	,943
Zaman	,063	281,515 ^a	1,000	19,000	,000	,937
Grup*zaman	,154	104,047 ^a	1,000	19,000	,000	,846

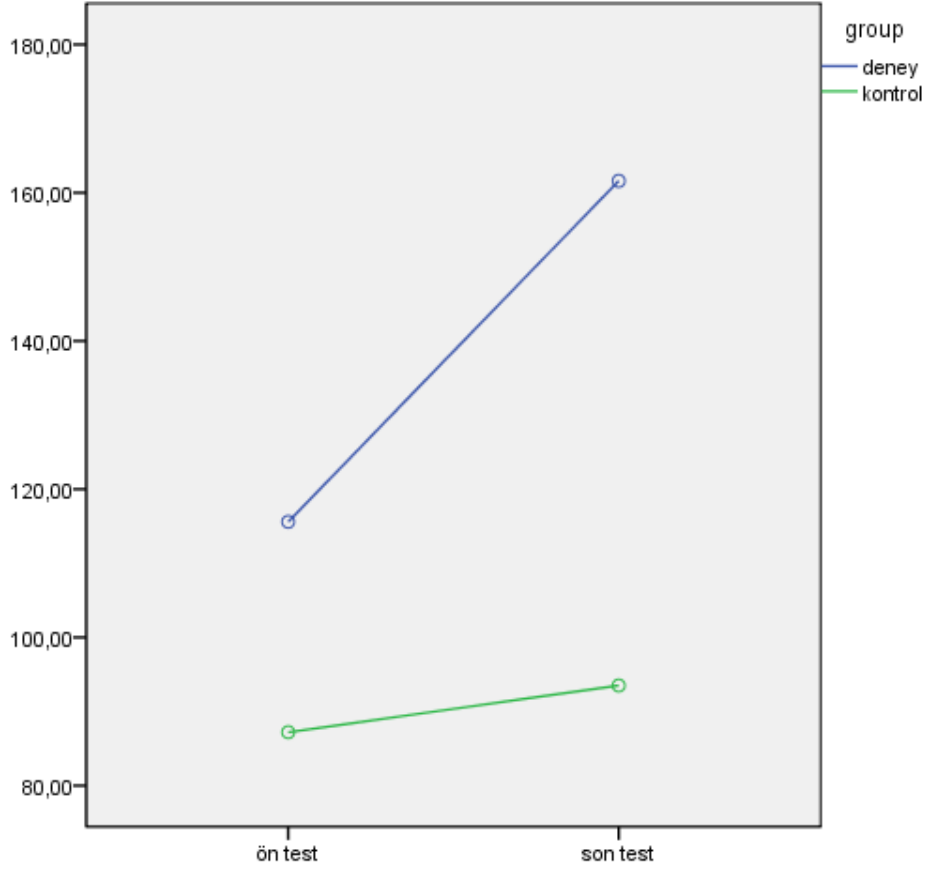
Deney ve kontrol grubundaki çocukların ön test ve son test ortalama puanları grup etkileşimi incelendiğinde Wilks' Lambda f: 314,128, $p < 0,05$, zaman etkileşimi incelendiğinde f: 281,515^a $p < 0,05$, grup*zaman etkileşimi incelendiğinde f= 104,047, $p < 0,05$ anlamlı olduğu görülmektedir. Grup*zaman etkileşimi anlamlı olduğu için Post Hoch etkisi yorumlanmıştır.

Tablo 13: Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların AYDA Toplam Puan Ön Test-Son Test Karşılaştırma Tablosu

						t	Sd	p
	\bar{X}	Ss	Sh	GA				
				Alt	Üst			
AYDA ön_test deney AYDA ön test kontrol	28,40000	16,25261	3,63419	20,79354	36,00646	7,815	19	,000
AYDA son deney AYDA son kontrol	68,10000	13,55651	3,03133	61,75536	74,44464	22,465	19	,000

Deney ve kontrol grubundaki çocukların ön test-son test puan ortalamaları incelendiğinde; son testlerde deney grubunun daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre deney grubundaki ebeveynlere verilen eğitimin çocukların AYDA toplam puan ortalamalarını olumlu yönde etkilediği görülmektedir.

Şekil 9: Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların AYDA Toplam Puan Ön Test-Son Test Karşılaştırma Grafiği

Deney grubundaki çocukların AYDA toplam ön test puanlarının 115,60, son test ortalamalarının 161,60 olduğu görülmektedir. Kontrol grubundaki çocukların ön test puan ortalamalarının 87,20, son test ortalamalarının 93,50 olduğu görülmektedir. Grafikte deney ve kontrol grubundaki çocukların AYDA toplam puan ortalama puanları incelendiğinde; kontrol grubunun başlangıçta deney grubunun puanlarına göre düşük olduğu görülmektedir. Deney grubundaki çocuklarda ön test ve son test arasında olumlu yönde yükselme olduğu görülmektedir. Kontrol grubunda da ön test puanlarına göre son test puanlarında bir artış olduğu görülmektedir. Ancak deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanları arasında kontrol grubuna oranla daha fazla bir artışın olduğu görülmektedir. Buna göre ebeveynlere verilen eğitim programının çocukların AYDA puanları üzerinde olumlu yönde etkisinin olduğunu görülmektedir.

Tablo 14, 15, 16 ve 17’de deney ve kontrol grubundaki çocukların AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam Alt Boyutlarına ilişkin tablolar yer almaktadır.

Tablo 14. Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam Alt Boyutlarında Ön Test Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları

AYDA Alt ölçek	Grup	n	\bar{X}	SS	t	p
İletişim	Deney	20,0	27,9	4,0	-1,908	0,064
	Kontrol	20,0	30,6	5,1		
Birlik	Deney	20,0	28,2	2,8	-0,960	0,343
	Kontrol	20,0	29,3	4,5		
Yönetim	Deney	20,0	26,0	3,8	-2,046	0,048*
	Kontrol	20,0	28,9	5,1		
Yetkinlik	Deney	20,0	18,5	2,4	-2,873	0,007*
	Kontrol	20,0	21,2	3,5		
Duygusal Bağlam	Deney	20,0	15,2	2,9	-3,719	0,001*
	Kontrol	20,0	18,1	2,0		

*p<0.05

Tablo 14’de deney ve kontrol grubundaki çocukların AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam Alt Boyutlarında Ön Test Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları incelendiğinde İletişim ve Birlik puanları açısından deney ve kontrol grubu arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>0,05$). Yönetim, Yetkinlik ve Duygusal Bağlam alt boyutlarında kontrol grubu ön test puanlarının deney grubuna göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Deney grubundaki çocukların ön test puanlarının Yönetim, Yetkinlik ve Duygusal Bağlam alt boyutlarında kontrol grubudan daha düşük olduğu ortaya çıkmaktadır. Deney grubundaki çocukların Yönetim, Yetkinlik ve Duygusal Bağlam alt boyutlarındaki ön test puanlarının kontrol grubuna göre düşük olmasının nedenin eğitime katılan deney grubundaki ebeveynlerin aile ilişkileri konusunda destek almaya gereksinim duyarak eğitime katılmayı tercih ettikleri düşünüldüğünde bu ebeveynlerin çocuklarında bu konularda desteğe gereksinimleri olması ve ebeveynlerin bu konulardaki yetersizliklerinin çocuklara yansımından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 15. Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam Alt Boyutlarında Son Test Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları

AYDA Alt ölçek	Grup	n	\bar{X}	SS	t	p
İletişim	Deney	20,0	42,7	1,8	10,404	0,000*
	Kontrol	20,0	30,0	5,1		
Birlik	Deney	20,0	35,8	4,8	3,879	0,000*
	Kontrol	20,0	30,1	4,5		
Yönetim	Deney	20,0	37,0	2,5	6,041	0,000*
	Kontrol	20,0	29,2	5,2		
Yetkinlik	Deney	20,0	24,2	1,1	4,132	0,000*
	Kontrol	20,0	20,9	3,5		
Duygusal Bağlam	Deney	20,0	22,0	1,7	5,904	0,000*
	Kontrol	20,0	18,1	2,4		

*p<0.05

Tablo 15 Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam alt boyutlarında son test puan ortalamalarına ilişkin farkın önemlilik testi sonuçları incelendiğinde tüm alt boyutlarda deney grubu ortalama puanlarında kontrol grubuna göre yükselme olduğu görülmektedir (p<0,05). Özellikle ebeveynlerinin İletişim alt boyutu son test puanlarının deney grubunda anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir (Ön test $\bar{X} = 27,9$, Son test $\bar{X} = 42,7$).

Deney grubundaki ebeveynlere verilen eğitimin çocukların aile ilişkilerini algılamalarında tüm alt boyutlarda etkili olduğu görülmektedir. Özellikle iletişim alt boyutunda önemli bir artış olduğu görülmektedir. Bu yükselişin Grup Destekli Bilgisayar Temelli Eğitim Programında verilen anne baba çocuk iletişimi, iletişimin önemi, çocuğu dinleme, çocuk ile konuşma konularının ebeveynlerin eğitim sürecine etkin katılımlarını destekleyen yöntemler yolu ile tartışılması, bu konuda uygulamalar yapılması, ebeveynlerin çocukları ile uygulayabilecekleri alıştırmalar, etkinlikler yolu ile desteklenmeleri ve anne babalardaki bu olumlu gelişmenin çocukları ile olan iletişime yansması ve dolaylı olarak çocukların iletişim becerilerini ve aile ilişkilerini olumlu yönde algılamalarını desteklemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Kanisberg ve Levant (1988:152-154) araştırmalarında davranışsal beceri ve iletişim becerileri eğitimi grubundan birine katılan ebeveynlerin eğitim sonucundaki tutumlarını ve çocukların benlik kavramlarındaki ve davranışlarındaki değişiklikleri incelemişlerdir. Davranış becerileri grubunda 15 ebeveyn, iletişim becerileri grubunda yedi ebeveyn ve kontrol grubunda 12 ebeveyn yer almıştır. Her iki deney grubuna da sekiz hafta boyunca haftada iki saatlik grup toplantıları şeklinde eğitim verilmiştir. Grup toplantıları sonucunda ebeveynlere evde uygulamaları için etkinlikler verilmiştir ve bunların değerlendirilmesi yapılmıştır. Araştırma sonucunda iletişim becerileri eğitimi alan ebeveynlerin kontrol grubundaki ebeveynlere göre çocukları ile daha olumlu iletişim kurdukları saptanmıştır. Her iki deney grubundaki çocukların benlik kavramlarında eğitim sonucunda olumlu gelişmeler görülmüştür

Kanisberg ve Levant'ın çalışmasında olduğu gibi deney grubundaki ebeveynlere verilen Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitim sonucunda çocukların son test puanlarında olumlu yönde değerimin olduğu görülmektedir. Başka bir ifade ile ebeveynlere verilen eğitimin çocuklar üzerinde de olumlu yönde etkide bulunduğu görülmektedir.

Tablo 16. Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam Alt Boyutlarında Ön Test- Son Test Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları

AYDA Alt ölçek	Grup	Test	n	\bar{X}	SS	t	p		
İletişim	Deney	Ön test	20,0	27,9	4,0	-17,345	0,000*		
		Son test	20,0	42,7	1,8				
	Kontrol	Ön test	20,0	30,6	5,1			2,108	0,051
		Son test	20,0	30,0	5,1				
Birlik	Deney	Ön test	20,0	28,2	2,8	-5,695	0,000*		
		Son test	20,0	35,8	4,8				
	Kontrol	Ön test	20,0	29,3	4,5			-2,380	0,028*
		Son test	20,0	30,1	4,5				
Yönetim	Deney	Ön test	20,0	26,0	3,8	-10,365	0,000*		
		Son test	20,0	37,0	2,5				
	Kontrol	Ön test	20,0	28,9	5,1			-0,603	0,554
		Son test	20,0	29,2	5,2				
Yetkinlik	Deney	Ön test	20,0	18,5	2,4	-11,455	0,000*		
		Son test	20,0	24,2	1,1				
	Kontrol	Ön test	20,0	21,2	3,5			1,277	0,217
		Son test	20,0	20,9	3,5				
Duygusal Bağlam	Deney	Ön test	20,0	15,2	2,9	-9,637	0,000*		
		Son test	20,0	22,0	1,7				
	Kontrol	Ön test	20,0	18,1	2,0			0,000	1,000
		Son test	20,0	18,1	2,4				

*p<0.05

Tablo 16 incelendiğinde deney grubundaki çocukların İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik ve Duygusal Bağlam ön test -son test puanları arasında farka bakıldığında son test ortalama puanlarının ön test ortalama puanlarından anlamlı derecede yükseldiği görülmektedir (p<0,05).

Ailelere verilen eğitimin öncelikli olarak ebeveynlerin iletişim, etkileşimlerini olumlu yönde desteklediği, ebeveynlerin aile ilişkilerini değerlendirmede olumlu katkıları olduğu ve böylece ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkilere ve çocukların aile ilişkilerini olumlu yönde değerlendirmelerine olumlu katkılar sağladığı düşünülmektedir.

Ergin'in çalışmasında iletişim becerilerini desteklemeye yönelik eğitim programının etkisi incelenmiştir.

Ergin (2004:107-121) zeka düzeyinin iletişim becerileri eğitim programından yararlanma düzeyine etkisini incelediği araştırmasında duyguları tanıma, göz kontağı kurma, dinleme ve duyguları ifade etme olmak üzere dört iletişim beceri alanını içeren bir eğitim programı geliştirilmiş ve bu eğitim programının zeka düzeyleri farklı olan okul öncesi dönem çocukları üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir. Deney grubundaki çocuklara 22 oturumluk “İletişim Becerileri Eğitimi” uygulanmıştır. Araştırma sonucunda çocukların zeka düzeyi yükseldikçe “İletişim Becerileri Eğitim Programı”ndan yararlanma düzeylerinde artış olduğu görülmektedir.

Ergin’in çalışmasında araştırma bulgularında olduğu gibi iletişim becerilerini destekleyen eğitim programları sonucunda iletişim becerilerinde olumlu yönde değişimin olduğunu göstermektedir. Araştırmada deney grubundaki çocuklarda görülen olumlu yönde değişimin ebeveynlere verilen eğitimin etkilerinin çocuklara yansması sonucunda olduğu düşünülmektedir.

Bekman (1996-1999:17-33) araştırmasında Anne-Çocuk Eğitim Programının çocukların okul başarısı üzerindeki kısa ve uzun süreli etkilerini incelemiştir. Araştırmada 102 deney, 115 kontrol grubu olmak üzere toplam 217 anne-çocuk ikilisi ile çalışılmıştır. Programın sonucunda programa katılan annelerin çocuklarının sözel ve sayısal becerilerinde önemli bir yükselme görülmüştür. Programa katılan ve katılmayan çocuklar karşılaştırıldığında programın çocukların zihinsel gelişiminde sözel ve sayısal becerilerini geliştirmede kısa süreli, daha iyi geçme notu, daha erken okumayı öğrenme, daha iyi sözel ve sayısal beceriler kazanma ve öğretmenleri tarafından okula hazır ve başarılı olarak algılanma gibi uzun süreli etkilerinin de olduğu saptanmıştır.

Madden ve diğ. (1984:636-647)’in araştırmasında evde anne çocuk etkileşimini destekleyerek alt sosyo ekonomik düzeyin iki-dört yaş çocukları üzerindeki etkilerini azaltmayı amaçlayan Anne Çocuk Uygulama Programının (MCHP) dokuz yıllık uygulamasının sonuçları incelenmiştir. Program sonucunda annelerin çocukları ile sözel iletişimlerinde olumlu etkileri saptanmıştır. Çocukların bilişsel gelişimlerinde de kısa dönemde olumlu etkileri görülmüştür.

Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanlarındaki farka bakıldığında Bekman, Madden ve diğ.’in çalışmalarında olduğu gibi ebeveynlere verilen eğitimlerin çocuklar üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu görülmektedir.

Kontrol grubundaki çocukların ise AYDA İletişim (ön test $\bar{X}=30,6$, son test $\bar{X}=30,0$), Yetkinlik (ön test= 21,2, son test $\bar{X}= 20,9$) ve Duygusal Bağlam (ön test $\bar{X}=18,1$, son test $\bar{X}=18,1$), Yönetim (ön test $\bar{X}=28,9$, son test $\bar{X}= 29,2$) alt ölçek puanlarında ön test ve son test puanları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Kontrol grubundaki çocuklarda AYDA Birlik alt ölçek puanlarında ise ön test ve son test puanları arasındaki farkın (ön test= 29,3, son test= 30,1) anlamlı olduğu görülmektedir ($p<0,05$). BİLSEM’lerde üstün yetenekli çocuklara haftada iki gün yada hafta sonu bir yarım gün eğitim verilmektedir. Ayrıca BİLSEM’ e devam eden çocukların ebeveynlerine çocukların BİLSEM’e başladıkları ilk yıl uyum aşamasında genellikle iki oturumdan oluşan kısa süreli bir eğitim verilmektedir. Kontrol grubunda AYDA Birlik alt ölçek puanlarındaki artışında BİLSEM’lerde çocuklara ve ailelerine verilen eğitimin çocuklar üzerindeki olumlu yöndeki katkısından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 17. Deney Grubundaki Çocukların AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam Alt Boyutlarında Son Test-İzleme Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları

AYDA Alt ölçek	Test	n	\bar{X}	SS	t	p
İletişim	Son test	20,0	42,7	1,8	1,022	0,320*
	İzleme	20,0	42,4	1,8		
Birlik	Son test	20,0	35,8	4,8	1,405	0,176*
	İzleme	20,0	35,0	4,2		
Yönetim	Son test	20,0	37,0	2,5	0,677	0,506*
	İzleme	20,0	36,7	2,4		
Yetkinlik	Son test	20,0	24,2	1,1	-0,679	0,505*
	İzleme	20,0	24,4	0,7		
Duygusal Bağlam	Son test	20,0	22,0	1,7	0,922	0,368*
	İzleme	20,0	21,7	1,8		

* $p<0,05$

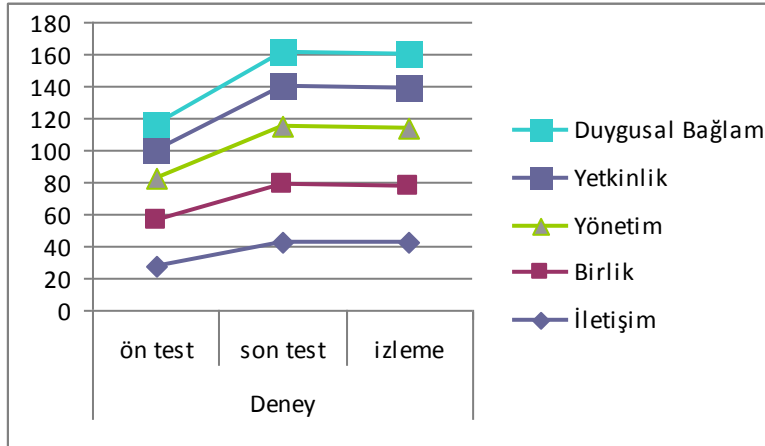
Tablo 17 incelendiğinde deney grubundaki çocukların AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik ve Duygusal Bağlam alt ölçek puanlarında son test ile izleme puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p<0,05$). Bu sonuç eğitimin etkisinin kalıcılığına işaret etmektedir. Araştırma bulgularına göre ebeveynlere verilen eğitimin izleme çalışmalarında ebeveynler üzerinde de kalıcı etkisinin devam ettiği görülmektedir. Buna göre eğitimin deney grubundaki çocukların ebeveynler üzerindeki

kalıcı etkisinin çocuklara yansması ve etkinin uzun süreli olmasından kaynaklandığı son test puanları ile izleme testi arasında farklılık görülmemesi ile etkili olarak düşünülmektedir.

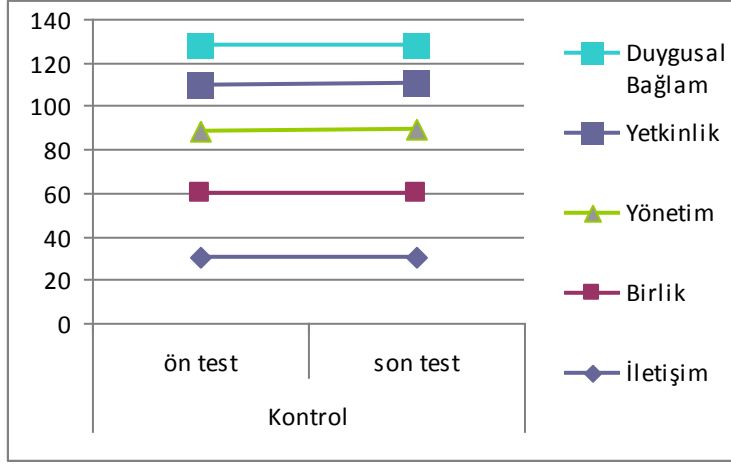
Rauh ve arkadaşları (1988:544-553) düşük doğum ağırlıklı bebeklerin ailelerine verilen eğitimin çocuklar üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırmada doğum kilosu 2,250 gramdan az olan ve en az 10 gün yoğun bakımda kalan bebeklerin annelerinden 38'i deney grubuna, 40'ı kontrol grubuna alınmıştır. Programda birer saat süren oturumlar halinde hemşire, bebek anne ve mümkünse babanın da katıldığı 11 oturumdan oluşmuştur. Ön test son test sonuçlarına göre annelerin düşük doğum ağırlıklı bebeklerine uyumu ve bebeklerin bilişsel gelişimlerinde uzun dönemde olumlu etkilerinin olduğu bulunmuştur.

Rauh ve arkadaşlarının çalışmasında olduğu gibi araştırma bulgularında ailelere verilen eğitimin çocuklar üzerinde olumlu etkilerinin uzun süreli olarak devam ettiğini göstermektedir.

Şekil 10. Deney Grubundaki Çocukların AYDA Ön Test-Son Test-İzleme Puanları

Şekil 11. Kontrol Grubundaki Çocukların AYDA Ön Test-Son Test-İzleme Puanları

Şekil 10 ve 11’de deney ve kontrol grubundaki çocukların AYDA puanları incelendiğinde; deney grubunda ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Ebeveynlere verilen eğitim sonucunda deney grubundaki çocukların AYDA puanlarında yükselme görülmektedir. Deney grubundaki çocukların izleme puanları incelendiğinde çocukların puanlarındaki artışın devam ettiği bir başka ifade ile eğitimin etkisinin devam ettiği görülmektedir. Deney ve kontrol grubundaki çocukların son test puanları incelendiğinde deney grubundaki çocukların AYDA puanlarının kontrol grubuna göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Bundan sonra bölümde deney ve kontrol grubundaki çocukların Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği puanlarına ilişkin istatistiksel sonuçlar sunulmaktadır.

Tablo 18. Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Ön Test Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları

ÇBMÖ Alt ölçek	Grup	n	\bar{X}	SS	t	p
Düzen	Deney	20,0	24,6	4,9	0,963	0,342
	Kontrol	20,0	23,1	5,0		
Hatalara aşırı ilgi	Deney	20,0	31,1	5,1	4,729	0,000*
	Kontrol	20,0	24,1	4,2		
Davranışlardan şüphe	Deney	20,0	15,0	2,7	1,440	0,158
	Kontrol	20,0	13,9	2,1		
Aile beklentileri	Deney	20,0	22,3	2,2	3,179	0,003*
	Kontrol	20,0	19,4	3,5		
Ailesel eleştiri	Deney	20,0	10,1	2,4	3,085	0,004*
	Kontrol	20,0	7,8	2,2		
Kişisel standartlar	Deney	20,0	24,3	3,1	2,303	0,027*
	Kontrol	20,0	22,1	3,0		

*p<0.05

Tablo 18’de deney ve kontrol grubundaki çocukların Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Ön Test Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları incelendiğinde Düzen ve Davranışlardan Şüphe alt boyutlarında deney ve kontrol grubundaki çocukların ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>0,05$). Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği puanlarının yüksek olması olumsuz mükemmeliyetçilik özelliklerini göstermektedir. Hatalara Aşırı İlgi, Aile Beklentileri, Ailesel Eleştiri ve Kişisel Standartlar alt ölçek puanlarında deney grubundaki çocukların ön test puanları kontrol grubuna göre anlamlı derecede yüksek görülmektedir ($p<0,05$). Bunun nedeni deney grubunda yer alan çocukların ebeveynlerinin eğitim gereksinimlerinin çocukları bu alt ölçekler ile ilgili durumlarda olumsuz olarak etkilemeleri, çocuklarını bu alanlarda yeterli düzeyde destekleyememeleri ve ebeveynlerin kendilerini yetersiz hissetmelerinin çocuklara yansması ile çocukların bu alt ölçeklerde daha yüksek puanlar almasına etkide bulunduğu düşünülmektedir.

Deney ve kontrol grubundaki çocukların ön test puanları incelendiğinde deney grubunun tüm alt boyutlarda kontrol grubuna göre daha yüksek puan aldığı görülmektedir. Bu sonuçta deney grubundaki çocukların kontrol grubuna göre daha fazla mükemmeliyetçi özellikler gösterdiğini ortaya çıkarmaktadır. Yetenekli çocuklar ile ilgili alan yazın incelendiğinde üstün yetenekli çocukların çoğunlukla mükemmeliyetçi özellikler gösterdikleri vurgulanmaktadır. Mükemmeliyetçi özellikler gösteren çocukların yaptıkları her şeyi mükemmel şekilde yapmaya çalıştıkları, ailenin ve diğer bireylerin beklentilerine ve tutum ve davranışlarına karşı daha hassas davrandıkları, kendilerine yüksek standartlar belirledikleri görülmektedir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular üstün yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik özelliklerinin görüldüğünü doğrular nitelik taşımaktadır.

Tablo 19. Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Son Test Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları

ÇBMÖ Alt ölçek	Grup	n	\bar{X}	SS	t	p
Düzen	Deney	20,0	23,9	4,2	0,211	0,834
	Kontrol	20,0	23,6	4,8		
Hatalara aşırı ilgi	Deney	20,0	15,4	2,7	-11,367	0,000*
	Kontrol	20,0	26,9	3,7		
Davranışlardan şüphe	Deney	20,0	7,7	2,0	-12,284	0,000*
	Kontrol	20,0	15,0	1,7		
Aile beklentileri	Deney	20,0	10,0	2,1	-10,557	0,000*
	Kontrol	20,0	20,1	3,7		
Ailesel eleştiri	Deney	20,0	5,2	1,5	-5,041	0,000*
	Kontrol	20,0	8,4	2,4		
Kişisel standartlar	Deney	20,0	20,3	3,8	-2,978	0,005*
	Kontrol	20,0	23,2	2,2		

*p<0.05

Tablo 19’da deney ve kontrol grubundaki çocukların Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği son test puan ortalamalarına ilişkin farkın önemlilik testi sonuçları incelendiğinde Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği; Hatalara Aşırı İlgi, Davranışlardan Şüphe, Aile Beklentileri, Ailesel Eleştiri ve Kişisel Standartlar alt ölçeklerinde deney grubundaki çocukların son test puanlarında olumlu yönde anlamlı derecede düşüş görülmektedir (p<0,05). Üstün yetenekli çocukların mükemmeliyetçi

davranışları anne babaları ve çevrelerindeki diğer bireylerin tutumlarından etkilenmektedir. Çocuğun anne babası üstün yetenekli çocuğun her konuda başarılı olmasını istediğinde ve mükemmel sonuçlar beklediğinde çocuklarda doğal olarak ortaya çıkan mükemmeliyetçilik davranışları olumsuz yönde gelişmektedir. Böylece üstün yetenekli çocuklarda istenmeyen özellik olan mükemmeliyetçi tutumlar ortaya çıkmakta ve çocuk sürekli olarak en mükemmelini yapmayı istemekte ve daha az başarı çocuğu memnun etmemektedir (Applebaum,1998:30; Winebrenner,2001:13).

Yapılan çalışmada ebeveynlere verilen Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitim Programında üstün yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik, anne babaların çocuklarına karşı mükemmeliyetçi davranışlarını engelleme ve çocukların mükemmeliyetçi davranışlarını azaltma konularına yer verilmesi nedeni ile ebeveynlerin çocuklarına karşı mükemmeliyetçi davranışlarında ve ebeveynlerin çocuklarının sadece akademik başarılarına odaklanma durumlarında azalma olduğu düşünülmektedir. Böylece ebeveynlerin davranışlarının çocuklara yansımaları yolu ile çocuklarında mükemmeliyetçi tutum ve davranışlarında azalma görüldüğü düşünülmektedir.

Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği son test puanlarında Düzen alt boyutunda deney grubu puanlarında kontrol grubuna göre düşme görülmemektedir. Deney grubundaki ebeveynlerin eğitim sırasında düzene çok fazla önem verdikleri ve çocuklarından düzen ile ilgili davranışlar bekledikleri görülmüştür. Ebeveynler grup toplantılarında çocuklarına düzenli olma becerisini kazandırma ile ilgili kaygı duyduklarını ve çocuklarının düzenli olmadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerle yapılan toplantılarda düzen konusunda çok hassas davrandıkları ve çocuklarında bu konuda zorladıkları görülmüştür. Bu nedenle deney grubunda eğitim sonucunda çocukların Düzen alt boyutu ile ilgili puanlarında diğer alt boyutlarda olduğu kadar düşme olmadığı ve çocukların düzen ile ilgili mükemmeliyetçi tutumlarının devam ettiği düşünülmektedir.

Tablo 20. Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Ön Test-Son Test Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları

	Grup	Test	n	\bar{X}	SS	t	p
Düzen	Deney	Ön test	20,0	24,6	4,9	0,865	0,398
		Son test	20,0	23,9	4,2		
	Kontrol	Ön test	20,0	23,1	5,0		
		Son test	20,0	23,6	4,8		
Hatalara Aşırı İlgisi	Deney	Ön test	20,0	31,1	5,1	12,115	0,000*
		Son test	20,0	15,4	2,7		
	Kontrol	Ön test	20,0	24,1	4,2		
		Son test	20,0	26,9	3,7		
Davranışlardan Şüphesi	Deney	Ön test	20,0	15,0	2,7	9,259	0,000*
		Son test	20,0	7,7	2,0		
	Kontrol	Ön test	20,0	13,9	2,1		
		Son test	20,0	15,0	1,7		
Aile Beklentileri	Deney	Ön test	20,0	22,3	2,2	22,794	0,000*
		Son test	20,0	10,0	2,1		
	Kontrol	Ön test	20,0	19,4	3,5		
		Son test	20,0	20,1	3,7		
Ailesel Eleştirisi	Deney	Ön test	20,0	10,1	2,4	8,320	0,000*
		Son test	20,0	5,2	1,5		
	Kontrol	Ön test	20,0	7,8	2,2		
		Son test	20,0	8,4	2,4		
Kişisel Standartlar	Deney	Ön test	20,0	24,3	3,1	3,928	0,001*
		Son test	20,0	20,3	3,8		
	Kontrol	Ön test	20,0	22,1	3,0		
		Son test	20,0	23,2	2,2		

*p<0.05

** p<0.05

Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Hatalara Aşırı İlgisi, Davranışlardan Şüphesi, Aile Beklentileri, Ailesel Eleştirisi ve Kişisel Standartlar alt ölçeklerinde deney grubu ön test ve son test puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p<0,05).

Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği mükemmeliyetçilik puanlarının beş alt boyutunda puanların anlamlı derecede düşmesi ebeveynlere verilen eğitimin çocuklarda mükemmeliyetçilik özelliğini azaltarak olumlu yönde değiştirdiği sonucuna işaret etmesi bakımından önemlidir. Eğitim sırasında deney grubunda yer alan ebeveynlerin düzen konusuna çok önem verdikleri gözlenmiştir. Ebeveynler eğitim sürecinde sürekli

olarak çocuklarının düzenli olmadıklarını ve çocuklarının düzenli olmalarını beklediklerini ifade etmişlerdir. Ebeveynlerin çocuklarının düzen ile ilgili davranışlarını yetersiz görmeleri ve çocuklarının düzenli olmalarını istediklerini vurgulamalarının çocukların kendilerini düzen alanında yetersiz hissetmelerine neden olabileceği düşünülmektedir.

Yapılan çalışmalarda üstün yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik ve benlik algısı ile ilgili özellikleri incelenmiştir.

Bencik (2006:77-126)'in Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği uygulaması sonuçlarına göre, örneklem grubundaki çocukların, mükemmeliyetçilik düzeylerinin yüksek olduğu, ancak cinsiyetler arasında anlamlı farklılığın olmadığı görülmüştür. Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin alt faktörlerine ilişkin bulgularda, kızların erkeklere göre daha “düzenli” olduğu, erkeklerin ise “davranışlardan şüphe etme” ve “aile beklentileri” alt faktörlerinde daha yüksek ortalamaya sahip olduğu saptanmıştır. Bencik'in araştırma bulguları sonucunda üstün yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik özelliklerine sahip olduğunu gösteren araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Mısırlı Taşdemir (2003:1-147)'in çalışmasında üstün yetenekli öğrencilerde sınav kaygısının mükemmeliyetçilik tutumlarından yordanmasında sonuçlar duyusallık boyutu için problem çözme becerilerinden aceleci ve kaçınan yaklaşım, kontrol odağı, öz-yeterlilik inançları ve hatalara aşırı ilgi ve davranışlardan şüphe mükemmeliyetçilik boyutları için istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Araştırma bulguları sonucunda kontrol grubundaki çocuklarda görülen üstün yetenekli çocukların Hatalara Karşı Aşırı İlgi ve Davranışlardan Şüphe alt boyutlarında mükemmeliyetçi tutumlar göstermesi Mısırlı Taşdemir'in araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Bencik(2006) ve Mısırlı Taşdemir(2003)'in araştırmaları Bilim ve Sanat Merkezine devam eden üstün yetenekli çocukların Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği ön test puanlarından elde edilen mükemmeliyetçi özellikler gösterdiği bulgularını destekler niteliktedir. Çalışmada ebeveynlere verilen Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitiminde ebeveynlere üstün yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik davranışları ve çocuklardaki mükemmeliyetçi davranışları azaltmak için yapılması gerekenler konusuna yer verilmesi nedeni ile öncelikli olarak

ebeveynlerin çocuklarına karşı mükemmeliyetçi beklentilerinde azalma olduğu ve ebeveynlerin bu davranışlarının çocukların mükemmeliyetçilik puanlarında azalmaya neden olduğu düşünülmektedir.

Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği (ÇBMÖ) Düzen alt boyutunda ise deney grubu çocukların ön ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$). Ancak tablo 20’de deney grubundaki çocukların Düzen alt boyutuna ilişkin puan ortalamalarının düştüğü de görülmektedir. Deney grubunda yer alan düzene önem veren ebeveynler oturumlar sırasında verdikleri örneklerle çocuklarını düzene yönlendirmeye yönelik davranış ve eylemlerde bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu durumun deney grubundaki çocukların Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin Düzen Alt Boyutundaki puanlarının nispeten düşüşe neden olabileceği düşünülmektedir

Kontrol grubunda da Hatalara Aşırı İlgi, Davranışlardan Şüphe, Aile Beklentileri ve Kişisel Standartlar alt ölçeklerinde ön test ve son test arasında fark anlamlı çıkmıştır ($p<0,05$). Tabloda da görüldüğü gibi bu fark eksi yöndedir. Bir başka ifade ile kontrol grubundaki çocukların ÇBMÖ puanları artış göstermektedir. Üstün yetenekli çocuklarda istenmeyen bir özellik olan mükemmeliyetçilik puanlarının özellikle Hatalara Aşırı İlgi, Davranışlardan Şüphe, Aile Beklentileri ve Kişisel Standartlar ile ilgili özelliklerde arttığı görülmektedir. Bu artış kontrol grubundaki çocuklara ve ebeveynlere bu özelliklerin azaltılmasına yönelik eğitim verilmemesinden kaynaklanabilir.

Üstün yetenekli çocuklar zor beğenir olma, mükemmeli yapmayı isteme, yüksek standartlar belirleme ve kendilerine ulaşılması zor hedefler belirleme gibi davranışlar göstererek kendilerini mükemmel olmaya zorlamaktadırlar. Birçok üstün yetenekli yaptıklarında her zaman mükemmel olma eğilimi göstermektedir ve kendisini sürekli olarak mükemmel olan kişilerle karşılaştırmaktadırlar. Üstün yetenekli çocukların gösterdikleri mükemmeliyetçilik davranışlarını olumlu yönde yönlendirmek için gerekli destek verilmediğinde çocuklarda başarısızlık, çaresizlik, düşük benlik saygısının gelişmesi ve etkin olmayan problem çözme becerilerinin gösterilmesine neden olmaktadır. Ayrıca üstün yetenekli çocuklarda görülen mükemmeliyetçi davranışların çocuklarda ve ebeveynlerinde stresli yaşantılara yol açtığı bilinmektedir (Palancı, 2004:408; Mısırlı Taşdemir ve Özbay, 2004:301-319).

Tablo 21. Deney Grubundaki Çocukların Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Son Test-İzleme Puan Ortalamalarına İlişkin Farkın Önemlilik Testi Sonuçları

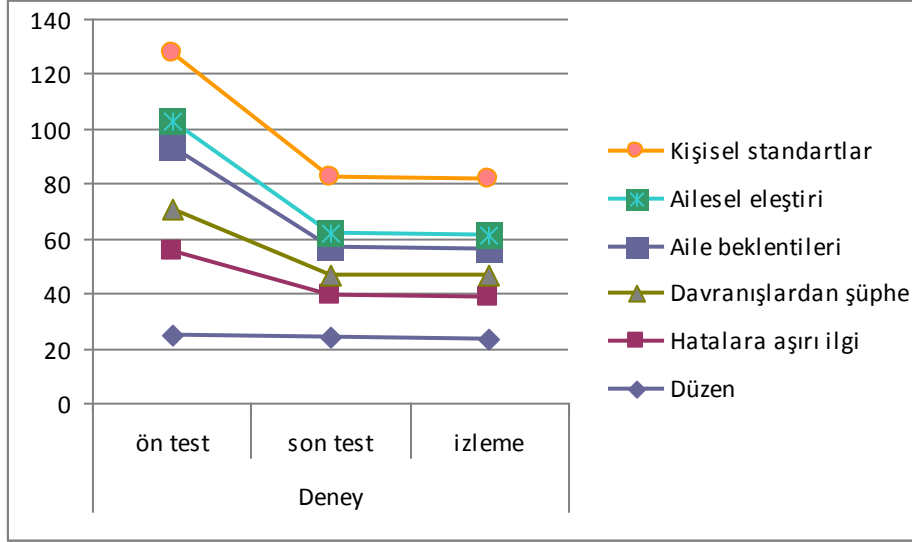
	Test	n	\bar{X}	SS	t	p
Düzen	Son test	20,0	23,9	4,2	0,839	0,412
	İzleme	20,0	23,4	4,3		
Hatalara Aşırı İlgi	Son test	20,0	15,4	2,7	-0,278	0,784*
	İzleme	20,0	15,6	3,6		
Davranışlardan Şüphe	Son test	20,0	7,7	2,0	-0,266	0,793*
	İzleme	20,0	7,8	1,8		
Aile Beklentileri	Son test	20,0	10,0	2,1	1,000	0,330*
	İzleme	20,0	9,6	1,7		
Ailesel Eleştiri	Son test	20,0	5,2	1,5	1,099	0,286*
	İzleme	20,0	4,8	0,8		
Kişisel Standartlar	Son test	20,0	20,3	3,8	-0,404	0,691*
	İzleme	20,0	20,5	3,6		

*p>0.05

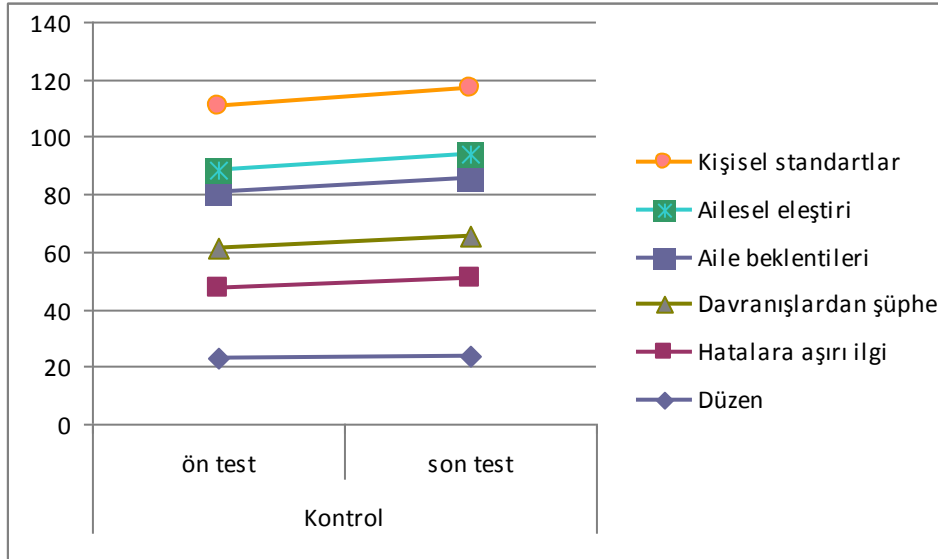
Tablo 21’de görüldüğü gibi deney grubundaki çocukların Hatalara Aşırı İlgi, Davranışlardan Şüphe, Aile Beklentileri, Ailesel Eleştiri, Kişisel Standartlar alt ölçekleri son test ve izleme puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır (p>0,05). Uygulanan aile eğitim programında eğitime dahil edilen hedef kitle ebeveynler olmasına rağmen üstün yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik puanlarının azalması ve izleme ölçümlerinde son test ölçümleri ile aynı düzeyde kalması eğitimin etkilerinin çocuklara da yansıdığı ve bu etkilerinin de kalıcı olabileceği görüşünü yansıtmaktadır.

Bunun sonucunda deney grubunda yer alan ebeveynlerin çocuklarının eğitim sonucunda mükemmeliyetçi davranışlarının düştüğü ve bu etkinin uzun süreli olarak devam ettiği görülmektedir.

Şekil 12. Deney Grubundaki Çocukların ÇBMÖ Ön Test-Son Test-İzleme Puanları

Şekil 13. Kontrol Grubundaki Çocukların ÇBMÖ Ön Test-Son Test-İzleme Puanları

Şekil 12 ve 13’de deney ve kontrol grubundaki çocukların ÇBMÖ puanları incelendiğinde; deney grubundaki çocukların son test puanlarının ön test puanlarına göre anlamlı şekilde düştüğü görülmektedir. ÇBMÖ puanlarının düşmesi olumlu yönde etkiyi göstermektedir. Buna göre ebeveynlere verilen Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar

Temelli Eğitim sonucunda deney grubundaki ebeveynlerin çocuklarının mükemmeliyetçilik özelliklerinde azalma görülmektedir. Deney grubunda son testlerden sekiz hafta sonra yapılan izleme testi puanlarına bakıldığında eğitimin çocukların mükemmeliyetçilik düzeyleri üzerindeki olumlu etkisinin devam ettiği görülmektedir.

Kontrol grubundaki çocukların ÇBMÖ puanları incelendiğinde son test puanlarının ön teste göre yükseldiği görülmektedir. Bir başka ifade ile kontrol grubundaki çocukların mükemmeliyetçilik özelliklerinin arttığı görülmektedir.

Elde edilen bulgular sonucunda deney grubunda bulunan ebeveynlere verilen Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitim Programının ebeveynler ve çocukların aile ilişkilerini algılama düzeylerinde ve çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerinde olumlu düzeyde etkide bulunduğu görülmektedir. Ayrıca deney grubunda görülen bu etkinin uzun süreli olarak devam ettiği görülmektedir. Bu nedenle üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynlere yönelik olarak eğitim programlarının düzenlenmesi ve yaygınlaştırılması önerilmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Bu bölümde bu araştırmadan elde edilen sonuçlara ve konu ile ilgili önerilere yer verilmiştir.

Araştırmada deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin ve çocukların aile ilişkilerini algılama düzeylerini ve çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerini saptamak için Ebeveynlere Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu, AYDA Anne Baba Formu ölçekleri, çocuklara AYDA Çocuk Formu ve Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmada deneysel işlemde kullanılmak üzere ebeveynler için “İletişim, Çocukla Konuşma ve Dinleme, Empati Kurma, Anne Babaların Kullandıkları Disiplin Yöntemleri, Üstün Yetenekli Çocukların Dil Gelişim Özellikleri, Zihinsel Gelişim Özellikleri, Fiziksel ve Psikomotor Gelişim Özellikleri, Üstün Yetenekli Çocukların Sosyal Duygusal Gelişim Özellikleri, Üstün Yetenekli Çocuklar ve Mükemmeliyetçilik, Üstün Yetenekli Çocukların Kardeş ve Arkadaş İlişkileri, Üstün Yetenekli Çocukların Ailelerinin Yaşadıkları Güçlükler, Aile İçi İlişkiler, Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimleri ve Eğitim Uygulamaları, Üstün Yetenekli Çocuklar ve Stres, Üstün Yetenekli Çocuklar ve Meslek Seçimi” konularını içeren dört oturumluk grup eğitimi ve sekiz oturumluk web sayfası üzerinden verilen toplam 12 oturumluk Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitim Programı hazırlanmıştır. Araştırmada Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Ebeveyn Eğitim Programı’nın aile bireylerinin aile ilişkilerini algılamalarına ve çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerine etkisi incelenmiştir.

Ebeveynlere verilen Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitim sonucunda deney grubundaki ebeveynlerin “Ebeveynlerin Davranış Değerlendirme Formu” puan ortalamaları incelendiğinde, son test ve izleme puanlarının, ön test puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0,005$). Deney grubundaki ebeveynlerin “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu” son test puanlarının sıra ortalaması 30,4, kontrol grubundaki ebeveynlerin son test puan ortalaması 10,6’dır. Bu bulgulara göre deney grubundaki ebeveynlerin “Ebeveyn Davranış Değerlendirme Formu” son test puanlarının ön test puanlarına göre anlamlı

derecede yükseldiği görülmektedir ($p<0,05$). Bu yükselişin Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitimin etkisinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Deney ve kontrol grubundaki ebeveynlerin ve çocukların AYDA toplam puan ön test-son test puan ortalamaları incelendiğinde; son testlerde deney grubunun puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre deney grubundaki ebeveynlere verilen eğitimin ebeveynlerin ve çocukların AYDA toplam puan ortalamaları üzerinde olumlu yönde etkisinin olduğunu görülmektedir. Deney grubundaki ebeveynlerin ve çocukların Aile Yapı/Sistemini Değerlendirme Aracı (AYDA) İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik ve Duygusal Bağlam alt ölçeği son test puanlarının ön test puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0,005$). Deney ve kontrol grubu AYDA son test puanları karşılaştırıldığında; İletişim, Yetkinlik, Birlik, Yönetim, ve Duygusal Bağlam Alt boyutlarında deney grubunda değerlerin anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Deney ve Kontrol Grubundaki Çocukların AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik, Duygusal Bağlam Alt Boyutlarında son test sonuçları incelendiğinde tüm alt boyutlarda deney grubu puanlarında kontrol grubuna göre yükselme olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Özellikle İletişim alt boyutu puanlarının deney grubunda anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir (Ön test $\bar{X} = 27,9$, Son test $\bar{X} = 42,7$). Deney grubundaki çocukların AYDA İletişim, Birlik, Yönetim, Yetkinlik ve Duygusal Bağlam ön test ve son test puanları arasındaki farka bakıldığında son test puanlarının anlamlı derecede yükseldiği görülmektedir ($p<0,05$).

Deney ve kontrol grubundaki çocukların Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği son test puan ortalamalarına ilişkin farkın önemlilik testi sonuçları incelendiğinde Hatalara Aşırı İlgi, Davranışlardan Şüpheler, Aile Beklentileri, Ailesel Eleştiri ve Kişisel Standartlar alt ölçeklerinde deney grubunda son test puanlarında anlamlı derecede düşüş görülmektedir ($p<0,05$). Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği puanlarında düşme olumlu yönde değişimi göstermektedir. Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Düzen alt boyutunda deney grubu ön ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$). Kontrol grubundaki çocukların ise Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği puanlarında olumsuz yönde artış görülmektedir.

Bu bulgular sonucunda ebeveynlere uygulanan Grup Eğitimi Destekli Bilgisayar Temelli Eğitim Programının deney grubundaki ebeveynlerin ve çocukların aile ilişkilerini algılamalarında ve çocukların mükemmeliyetçilik özelliklerinde olumlu yönde etkide bulunduğu görülmüştür.

5.2. Öneriler

Bu araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda araştırmacılara, eğitimcilere ve anne babalara yönelik olarak aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

a) Araştırmacılara ve Eğitimcilere Yönelik Öneriler;

Araştırmadan elde edilen veriler incelendiğinde anne babalara verilecek eğitimlerin hem kendilerine hemde çocuklarına olumlu yönde etkisi olduğu sonucu düşünülerek aşağıdaki öneriler verilebilir.

- Üstün yetenekli çocuklar ile ilgili alana önem verilerek bu konuda yapılan çalışmalar artırılmalıdır.
- Üstün yetenekli çocuklar ile ilgili olarak yurt dışında yapılan çalışmalar incelenerek Türkiye için uygun olan yöntem ve tekniklerin uygulanması sağlanmalıdır.
- Üstün yetenekli çocuğa sahip ebeveynler için rehberlik sağlayıcı kitaplar ve materyaller hazırlanarak ailelerin desteklenmesi sağlanmalıdır.
- Araştırmada her aileden sadece bir ebeveyn ile çalışılmıştır. Bundan sonraki çalışmalarda anne babaların birlikte katılabileceği eğitim programları planlanabilir ve programın anneler, babalar, üstün yetenekli çocuk ve kardeşleri üzerindeki etkisi ayrı ayrı incelenebilir.
- Bu çalışmada ebeveynlere dört oturumluk grup eğitimi, sekiz oturumluk ise internet üzerinden yürütülen bir program uygulanmıştır. Bundan sonraki araştırmalarda anne babalara farklı sürelerde, farklı yaklaşım ve uygulamaları kapsayan bir eğitim verilerek eğitim programlarının etkileri karşılaştırılabilir. Ayrıca ailelerin öncelikli ihtiyaçları olan konular kısa süreli bir eğitimle verilerek kısa süreli ve uzun süreli programların ebeveynler ve çocuklar üzerindeki etkileri karşılaştırılabilir.

- Eğitimciler aile eğitim programının süresini üstün yetenekli çocuğa sahip ailelerin ihtiyaçlarına göre bir yada iki yıllık bir süreyi kapsayacak şekilde planlayıp daha uzun süreli ve farklı konuları içeren programlar geliştirebilirler.
- Üstün yetenekli çocuğa sahip aileler için hazırlanan programlar üstün yetenekli çocuklar ve aileleri ile çalışan kurumlarda uygulanmak üzere paket programlar ve özel gereksinimlere yönelik eğitim materyalleri hazırlanabilir ve eğitim sürekli hale getirilebilir.
- Üstün yetenekli çocuğa sahip olan ebeveynlerin istek ve ihtiyaçları doğrultusunda ebeveynler için destek programları düzenlenmelidir. Destek programları kapsamında ebeveynlerin gereksinimlerine göre bireysel destek hizmetleri de verilmelidir. Ayrıca ailelere sosyal haklar, üstün yetenekli çocuklar ile ilgili örgütlenmeler, eğitim sorunlarının çözülmesi gibi konularda da destek olunmalıdır.
- Ebeveynler için hazırlanan programlara çocuklarda dahil edilmeli ve üstün yetenekli çocukların istek ve ihtiyaçları doğrultusunda eğitim programları hazırlanmalıdır. Düzenlenen eğitim programlarında ebeveyn ve çocukları birlikte kapsayan eğitim programlarının etkisi incelenebilir.
- Ebeveynler için hazırlanan programlara daha fazla sayıda ebeveynin katılmasını sağlamak için verilen eğitim programları hafta içi, hafta sonu ve akşam saatleri olmak üzere farklı zamanlarda planlanmalıdır.
- Üstün yetenekli çocuklara eğitim veren kurumlar arasında yer alan Bilim ve Sanat Merkezlerinde üstün yetenekli çocukların kuruma ilk başladığı yıl uyum aşamasında kısa süreli bir aile eğitim programı uygulanmaktadır. Ancak daha etkili ve verimli olmasını sağlamak için daha uzun süreli ve kapsamlı programlar hazırlanmalıdır. Üstün yetenekli çocuğa sahip tüm ebeveynlere ihtiyaçları doğrultusunda eğitim vermek için bu tür ebeveyn programları Bilim ve Sanat Merkezlerinde düzenli olarak uygulanmalı ve Bilim ve Sanat Merkezlerinin görevleri arasında yer almalıdır.
- Büyük gruplarla çalışmanın yanısıra ailelerle bireysel görüşmeler yolu ile üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin yaşadıkları güçlükler, istekleri ve ihtiyaçları belirlenerek eğitim programları planlanmalıdır.

- Araştırmacılar tarafından üstün yetenekli çocukların eğitim sorunları ve çözümü için projeler geliştirilebilir.
- Hazırlanan projeler ülke çapında yaygınlaştırılarak üstün yetenekli çocukların eşit eğitim imkanlarından yararlanması sağlanabilir.
- Üstün yetenekli çocukların tanınmasında okul öncesi dönem ile ilgili çalışmalar artırılarak çocuklara erken yaşlarda uygun eğitim imkanları tanınması sağlanmalıdır.
- Üstün yetenekli çocuklar ve aileleri ile ilgili dernek ve gönüllü kuruluşların çalışmalarının artırılması sağlanmalıdır.
- Milli Eğitim Bakanlığına bağlı üstün yetenekli çocuklar ile ilgili eğitim hizmetleri ile ilgili çalışmaları yürüten Özel Yetenekli Çocuklar Şubesi tarafından yapılan çalışmaların artırılması ve mevcut sistemlerin iyileştirilmesi sağlanmalıdır.
- Üstün yetenekli çocuklar ve aileleri ile ilgili olarak yurt dışında yapılan çalışmalar incelenerek ülkemizde yapılacak çalışmaların geliştirilmesi ve uygun yöntemlerin ülkemiz eğitim sisteminde uygulanması sağlanmalıdır.

b) Anne Babalara Yönelik Öneriler;

- Ebeveyn eğitim programlarının daha fazla başarılı olmasını sağlamak için programa yalnızca bir ebeveynin katılması yerine hem anne hemde baba birlikte katılmalıdır.
- Ebeveynler eğitim programlarında öğrendikleri bilgileri mutlaka ailelerindeki diğer bireylerle paylaşmalıdırlar ve günlük yaşamlarında uygulamaya geçirmelidirler.
- Ebeveynler onlar için düzenlenen eğitim programlarına düzenli olarak katılmalıdır.

Aile eğitim programlarından daha yüksek oranda yarar sağlanmasını sağlamak için bundan sonraki araştırmalar planlanırken bu öneriler doğrultusunda planlanarak uygulanması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

www.tevitok.k12.tr.Tev İnanç Türkes Özel Lisesi (TEVİTÖL)

(Erişim tarihi: 24.12.2009).

http://www.beyazit.k12.tr Beyazit İlköğretim Okulu (Beyazit Ford Otosan İlköğretim

Okulu)(Erişim tarihi: 24.12.2009).

www.nagc.org. National Association For Gifted Children. Supporting The Needs of High Potential Learners (Erişim tarihi: 14.02.2009).

Adler, D. M. (2006) *The effects of participating in support groups focusing on parenting gifted children*. Unpublished doctoral dissertation. Kent State University. Ohio.

Akarsu, F. (2000). A Learning Model for İstanbul Science and Art Center (BİLSEM). *Gifted and Talented International*, 15(2). 124-129.

Akarsu, F., Toros, A., Yakmacı Güzel, B., ve Şirin, M. R. (2004) *Üstün yetenekli çocukların eğitimi*. Üstün Yetenekli Çocuklar Politika Önerileri Komisyonu Ön Raporu. Çocuk Vakfı Yayınları: 68. I. Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Yayın Dizisi: 6. İstanbul.

Akkakanat, H.(1999) Üstün veya özel yetenekliler. *Milli Eğitim Dergisi*, 103, 169,170,187.

Akkök, F. (1997) *Farklılıkla yaşamak aile ve toplumun farklı gereksinimleri olan bireylerle birlikteliği.*, N. Kalancı (Editör). Türk Psikologlar Derneği Yayınları No:13. 1. baskı. Ankara: Şelale Matbaacılık.

Aktan Kerem E. ve Kınık E. (2003) *Erken çocukluk eğitiminde üstün yetenekli çocuklara "kimlikli bebekler" çalışmasıyla farklı bir bakış: Bir uygulama örneği "Deha Bebek"*. I. Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı. Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.

Alberta Learning (2004) *The Journey: A Handbook for Parents of Children Who are Gifted and Talented*. Alberta Learning Cataloguing In Publication Data. Alberta Learning. Learning and Teaching Resources Branch. ISBN 0-7785-2597-3. LC 3995.4.A3.A333. Edmonton. Alberta. Canada.

Allen, K. E. and Glynnis E. C. (2005) *The exceptional child inclusion in early childhood education* (Fifth Edition). USA. Thomson Delmar Learning. Pres.

Applebaum, A. S. (1998). *Learning to parent the gifted child: Development of a model parenting program to prevent underachievement and other related emotional difficulties in gifted children*. Yayınlanmamış doktora tezi. Widener University. Pennsylvania, PA.

Aksoy, A. (2001). Anne Baba Eğitimi, *Çağdaş Eğitim*, 26(277), 29.

Alsop, G. (1997). Coping or counseling: Families of intellectually gifted students. *Roepers Review*, 20(1), 28-35.

Atabay, N. (2004) *Üstün yetenekli olan ve olmayan ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları ile uyum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. I. Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı. Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.

Ataman, A. B. (2008) *Üstün yetenekli çocuklarda aile ortamının bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi: İstanbul Bilsem örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ataman, A. (2003 a) *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş.*, (Ed. Ayşegül Ataman) Ankara. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

- Ataman, A. (2003b) Üstün yetenekli/zekalı çocuk ile yaşamak. *Bilim ve Akılın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 39 (Mayıs).
- Ataman, A. (2005) *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*. (Ed. Ayşegül Ataman) Geliştirilmiş İkinci Basım. Ankara. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Avcı, A. (2005). *Anne-babaların üstün yetenekli çocuklarını farkındalıklarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ayçiçeği, A. (1993). *The Effect Of The Mother Training Program*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi. İstanbul.
- Baykoç Dönmez, N. (2004) *Bilim Sanat Merkezleri'nin kuruluşu ve işleyişinde yapılması gereken düzenlemeler*. 1. Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı. Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Baykoç Dönmez, N. ve Bozkurt, Ö, S. (25-27 Mart 2009). *Okul öncesi dönemde öğretmenleri tarafından yaşitlarına göre üstün ve özel yetenekli olarak aday gösterilen çocukların gelişim özelliklerinin incelenmesi*. Üstün Yetenekli Çocuklar II. Kongresi Yeni Açılımlar, Eskişehir.
- Bekman, S. (1996-1999). Anne Çocuk Eğitim Programı'nın Okul başarısına Etkisi. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, XVII :17-33.
- Bekman, S. (2000) *Eşit Fırsat Anne-Çocuk Eğitim Programı'nın Değerlendirilmesi*. Anne-Çocuk Eğitim Vakfı Yayınları-12. Kansa Matbaası. İstanbul.
- Bencik, S. (2006). *Üstün yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik ve benlik algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Beşkardeş Günay, S. (2007). *Üstün zekalı ve özel yetenekli öğrencilerin yabancı dil (İngilizce öğretiminde metafor sisteminin uygulanması yayımlanmamış)*
Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bickley, N. Z. (2001). *The social and emotional adjustment of gifted children who experience asynchronous development and unique educational needs.*
Unpublished doctoral dissertation. University of Connecticut, Canada.
- Biçer, G. (1999). *Üstün yetenekli ve normal gelişim gösteren on-oniki yaş grubundaki çocuklarda denetim odağının incelenmesi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bildiren, A., Erdik, E. ve Çimşitoğlu, G. (25-27 Mart 2009). *Üstün yetenekli çocukların zeka düzeylerinin ailelerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi.* Üstün Yetenekli Çocuklar II. Kongresi Yeni Açılımlar. Eskişehir.
- Biröl, Z.N. ve Yazıcı, H. (25-27 Mart 2009). *Fen ve Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinde mükemmeliyetçilik, benlik saygısı ve liderlik özellikleri .* Üstün Yetenekli Çocuklar II. Kongresi Yeni Açılımlar, Eskişehir.
- Budak, İ. (2007). *Matematikte üstün yetenekli öğrencileri belirlemede bir model.*
Yayımlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Büyüköztürk, Ş.(2002). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum.* Ankara:Pegem Yayıncılık.
- Carroll, L and Tober, J. (1999) *İndigo çocuklar / The new kids have arrived* (Çev. S. Ayanbaşı). İstanbul: Avcı Ofset.
- Cato, S.K.W. (2002). *Analysis of achievement trends of gifted students.* Unpublished doctoral dissertation. University of Southern Mississippi, Canada.
- Chun, M. (2001) *A Differentiated Gifted Preschool Program: A Case Study.*
Unpublished doctoral dissertation. Columbia University. Colombia.

- Chan, D. W. (2002) Perceptions of Giftedness and Self-Concepts Among Junior Secondary Students in Hong Kong. *Journal of Youth and Adolescence*, 31 (4) August, 243-252.
- Chin, S. C. and Harrington, D.M. (2007) Supporting the development of musical talent. *Gifted Child Today*, 30 (1), 41.
- Cho, S. ve Yoon, Y. (2005) Family processes and psychosocial problems of the young Korean gifted. *International Journal for the Advancement of Counselling*, Vol. 27, No: 2, (June 2005).
- Colangelo, N. ve Dettmann, D. F. (1983) A review of research on parents and families of gifted children. *Exceptional Children*, Vol 50(1), (Sep 1983), 20-27.
- Coşar Ciğerci, Z. (2006). *Üstün yetenekli olan ve olmayan ergenlerde benlik saygısı, başkalarının algılanması ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Coşkun, Y. (25-27 Mart 2009). *Üstün yetenekli çocukların anne tutumlarının incelenmesi*. Üstün Yetenekli Çocuklar II. Kongresi Yeni Açılımlar, Eskişehir.
- Coşkun, B. (2007) *Görsel sanatlarda üstün yetenekli çocukların ile ilgili öğretmen görüşleri ve değerlendirmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Coyers, J. (2004). *Relationship among sex-roles, academic locus of control, and self-concept in gifted and average children*. Unpublished doctoral dissertation. Hofstra University, Canada.
- Cutts, N. E. and Moseley, N. (2004) *Üstün zekalı ve yetenekli çocukların eğitimi/ Teaching the bright and gifted*. (Çev. İ. Ersevim) İstanbul: Özgür Yayınları.
- Çağdaş, A. ve Şahin Seçer, Z. (2007) *Anne-Baba Eğitimi*. (Editör Aysel Çağdaş) Kök Yayıncılık. Ankara.

- Çakın, N. (2005). *Bilim ve Sanat merkezine zihinsel alandan devam eden öğrencilerin akranları ile okul başarıları açısından karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Afyonkarahisar.
- Çeken, R., Akbüber, C., Güler, S. Z. ve Tüven, E. (25-27 Mart 2009). *Üstün yetenekli öğrencilerin yaş düzeyinin başarıya etkisi*. Üstün Yetenekli Çocuklar II. Kongresi Yeni Açılımlar, Eskişehir.
- Dağlıoğlu, E. H. (1995). *İlkokul 2.-5. sınıflara devam eden çocuklar arasından üstün yetenekli olanların belirlenmesi* . Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dağlıoğlu, E. H. (2002). *Anaokuluna devam eden beş-altı yaş grubu çocuklar arasından matematik alanında üstün yetenekli olanların belirlenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dağlıoğlu, H. E. (2004) *Okul öncesi çağıdaki üstün yetenekli çocukların eğitimleri*. 1. Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı. Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Dangel, H.,& Walker, J. J. (1991). An assessment of the needs of parents of gifted students to parent education programs. *Roeper Review*, 14(1), 40-42
- Davaslıgil, Ü., ve Zeana, M (2004) *Üstün zekalıların eğitimi projesi*. 1. Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı. Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Davaslıgil, Ü., Uzun, Ç., Köse, M. A., Çapkan, N. ve Şirin, M. R. (2004) *Üstün yetenekli çocuklara niçin özel eğitim gereklidir? Üstün yetenekli çocuklar durum tespiti komisyonu ön raporu*. Çocuk Vakfı Yayınları:67. I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Yayın Dizisi: 5, İstanbul.

- Dwairy, M. (2004). Parenting styles and mental health of Arab gifted adolescents. *Gifted Child Quarterly*, 48, 275-286.
- Demirel, Ş. (2008) *Abraham Tannenbaum'un üstün yetenek sınıflandırmasına giren örnek yetenek türlerinin toplumsal değeri üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Delisle, J. and Galbraith, J. (2002) *When gifted kids don't have all the answers. how to meet their social and emotional needs*. Minneapolis: Free Spirit Publishing Inc.
- Delisle, J.R. (2006) *Parenting gifted kids tips for raising happy and successful children*. Waco, Texas: Prufrock Pres Inc.
- Desforges, C. ve Abouchaar, A. (2003) *The Impact of Parental Involvement, Parental Support and Family Education on Pupil Achievements and Adjustment: A Literature Review*. Research Report No:433. Queen's Printer.
- Devries, A.R., and Webb, J.T. (2007) *Gifted parent groups: The Seng Model 2 nd edition*. Scottsdale: Great Potential Press Inc.
- Doğan, M., Tekcan, N., Cürebal, F. (2004) *Üstün ve özel yetenekli öğrencilere yönelik bir okul modeli: TEVİTÖL*. I.Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı. Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Doğan, Z. (2007). *İlköğretim düzeyindeki öğrencilerde ve üstün yeteneklilerde kavram gelişimi: buharlaşma, yoğunlaşma ve kaynama kavramları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Doring, D.P. (2006). *Social and academic predictors of success for gifted children*. Unpublished doctoral dissertation. St. John's University, New York.

- Ekinci, B.(2002). *İlköğretim okullarının sütün yetenekli çocukların eğitimine elverişlilik düzeyi ile ilgili öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi (Batman İli Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Enç, M. (2005) *Üstün beyin gücü*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Ergin, H. (2004) *Zeka düzeyinin “İletişim Becerileri Eğitim Programı”ndan yararlanma düzeyine etkisi*. 1.Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı. Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Erol , B. (2004). *Üstün yeteneklerde duygusal zeka ile benlik saygısı arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Galbraith, J. (2000) *You know your child is gifted when... A beginner’s guide to life on the bright side*. Minneapolis: Free Spirit Publishing Inc.
- Gökdere, M. ve Çepni, S. (2003) üstün yetenekli çocuklara verilen değerler eğitiminde öğretmenin rolü. *Değerler Eğitim Dergisi*, 1 (2), 93-107.
- Gökdere, M. ve Çepni, S. (2004) üstün yetenekli öğrencilerin fen öğretmenlerinin hizmet içi ihtiyaçlarının değerlendirilmesine yönelik bir çalışma: bilim sanat merkezi örnekleme. *Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24 (2),1-14.
- Gülerce, A. (1996). *Türkiye’de Ailelerin Psikolojik Örüntüleri*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Gür, Ç. (2006) *Sanat eğitimi programının üst sosyo –ekonomik düzeyden gelen altı yaş üstün yetenekli çocukların çizim becerilerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Gür, Ç. ve Temel F. (2007) *The effect on Art Education Programme on the drawing skills of six year –old gifteds*” 17 th Biennial Conference your programme guide University of Warwick, England. August World Council For Gifted and Talented Children. Session: 67 Theme: CP Format: Paper, 56.
- Gürpınar, N. (2006). *Bilişsel değerlendirme sistemi'nin (CAS) 8 yaş grubu için ön norm çalışması ve üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin bilişsel değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hannell, G. (2006) *Identifying children with special needs checklists and action plans for teachers*. London: Corwin Pres.
- Henderson, M. E. (1-5 April 2002) *Achievement: An Exploration of Parental Influences on Gifted and Talented Females from Culturally Diverse Backgrounds*. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association, New Orleans, LA.
- Hökelekli, H. ve Gündüz, T. (2004) *Üstün yetenekli çocukların karakter özellikleri ve değerler eğitimi*. 1.Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı. Çocuk Vakfı Yayınları. İstanbul.
- Işık, A., Z. (1993) *İletişim becerileri konusunda ebeveynlere verilen eğitimin iletişim çatışmalarına girme eğilimi üzerindeki etkisi*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Işık E. ve Zennur Z. (2004) *Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi için temel prensipler ve kullanılan teknikler*. 1. Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı. Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- İşlekeller, A. (16-17 Mayıs 2008). *Üstün ve normal öğrencilerin kendine saygılarının karşılaştırılması*. Üstün Zekalı ve Yetenekli Çocuklar Kongresinde sunuldu, Ankara.

- Jacobson, A. L. ve Engelbrecht, J. (2000) Working with Families Parenting Education Needs and Preferences of Parents of Young Children. *Early Childhood Journal*. Vol:2, No:2.
- Jackson-Kemp, E. (2006) *The effecetiveness of the kids on the block program in changing children's attitudes toward, and increasing their knowledge of, gifted and talented children*. Unpublished doctoral dissertation.University of Houston. Houston, TX.
- Kağıtçıbaşı, Ç., Bekman, S. ve Sunar, S. (1993) *Başarı Ailede Başlar. Çok Amaçlı Eğitim Modeli*. Ya-Pa Yayın Pazarlama. İstanbul.
- Kağıtçıbaşı, Ç., Bekman, S. ve Sunar, D. (1991) *Anne Eğitim Programı Kılavuzu*. UNICEF Ajans-Türk Matbaacılık. Ankara.
- Kanisberg, J. S. and Levant, R. F. (1988). Parental Attitudes And Children's Self-Concept And Behavior Following Parent's Participation In Parent Training Groups. *Journal of Community Psychology* ,16 :152-154.
- Kaptan, S. (1998) *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. Ankara. Tekışık Web Ofset.
- Karaduman, B. D. (1997). *Ankara Fen Lisesi öğrencilerinin kendini kabul düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karakuş Atabay, N. (2000). *Üstün yetenekli olan ve olmayan ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları ile uyum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karasar, N. (1991) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara. Hacettepe Taş Yayınları.
- Karolyı, C.V. (2001) *Issue awareness, emotional intesity and altruistic intent in young highly gifted children: Do the claims hold up?.* Unpublished doctoral dissertation. Boston College.

- Keskin, S. (2006). *Üstün ve özel yetenekli çocuklar ve bilgisayara ve bilgisayar dersine yönelik tutumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- Klaus, B. (1996). *A comparison of family characteristics of high achievers and their randomly selected peers*. Unpublished doctoral dissertation. University of Pittsburgh, Canada.
- Klein, B. (2007) *Raising gifted kids. everthing you need to know to help your exceptional child thrive*. New York:Amacom American Management Association.
- Kaya, Ö.M. (2002) *Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara ailelerin ilgi ve katılımları ile okul öncesi eğitim kurumlarının aile eğitimine katkısı konusunda anne baba görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Koçal, Z. D, Kanar, E, Ermiş, S, ve Pınar Kanar, K. (25-27 Mart 2009). *Bilim ve Sanat Merkezine Devam Eden Üstün Yetenekli Öğrencilerin Temel İhtiyaçları: Amasya Örneği*. Üstün Yetenekli Çocuklar II. Kongresi Yeni Açılımlar, Eskişehir.
- Konyalıoğlu, A.P. ve Varlı, M.F. (25-27 Mart 2009). *Üstün ve normal zekalı çocukların sosyal duygusal uyum düzeylerinin karşılaştırılması*. Üstün Yetenekli Çocuklar II. Kongresi Yeni Açılımlar, Eskişehir.
- Köksal, A. (2007) *Üstün zekalı çocuklarda duygusal zekayı geliştirmeye dönük program geliştirme çalışması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kurnaz, A., Kirlenmez, D. ve Obalı, İ. (25-27 Mart 2009a). *Bilim ve sanat merkezlerine öğrenci yönlendirme sürecinde gözlem formunun resim ve müzikle ilgili maddelerinden yüksek puan alan öğrencilerin TKT (7-11) ve Wisc-R uygulamalarındaki durumlarının değerlendirilmesi* . Üstün Yetenekli Çocuklar II. Kongresi Yeni Açılımlar, Eskişehir.

- Kurnaz, A., Tüybek, C. ve Taşkesen, Ü. S. (25-27 Mart 2009b). *Sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilere ilişkin görüş ve uygulamaları*. Üstün Yetenekli Çocuklar II. Kongresi Yeni Açılımlar, Eskişehir.
- Leana, M. Z. (2005). *Üstün zekalı ve normal çocuklarda yönetsel fonksiyonlar: Londra Kulesi Testi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Leana, M. Z. ve Köksal, A. (7-9 Mayıs 2007). *Üstün ve normal zihin düzeyindeki ilkokul öğrencilerinin IQ ve EQ'ları arasındaki ilişki*. International Emotional Intelligence and Communication Symposium, İzmir.
- Leana, M. Z. ve Özkardeş, O. (16-17 Mayıs 2008). *Üstün ve normal öğrencilerin zeka profilleri ve okuma yazma becerileri açısından karşılaştırılması*. Üstün Zekalı ve Yetenekli Çocuklar Kongresi, Ankara.
- Madden, J., O'hara, J. ve Levenstein, P. (1984). Home Again: Effects of the Mother-Child Home Program and Child. *Child Development*, 55: 636-647
- MEB (2009) Milli Eğitim Bakanlığı Özel Yetenekli Çocuklar Şubesi İstatistik Verileri.
- Mendaglio, S. and Tillier, W. (2006) Dabrowski's the of positive disintegration and giftedness: overexcitability research finding. *Journal for the Education of the Gifted*, 30(1), 75.
- Mendaglio, S (1998) *Understanding gifted children's intense emotionality: Sensitivity*. The emotional drama of giftedness. Conference Proceedings of the Annual Conference of the Society for the Advancement of Gifted Education (SAGE) ED 429388. EC 307126.
- Mısırlı Taşdemir, Ö. (2003). *Üstün yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik, sınav kaygısı, benlik algısı, kontrol odağı, öz yeterlik ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

- Mısırlı Taşdemir, Ö. ve Özbay, Y. (2004). *Üstün yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik, sınav kaygısı, benlik saygısı, kontrol odağı, öz-yeterlik ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. 1. Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı. Çocuk Vakfı Yayınları. İstanbul.
- Morawska, A., & Sanders, M. R. (2008). Parenting gifted and talented children: what are the key child behavior and parenting issues? *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 42 (9) 819-827.
- Morawska, A., & Sanders, M. (2009a). An evaluation of a behavioural intervention for parents of gifted children. *Behavior Research and therapy*, 47, 463-470.
- Morawska, A., & Sanders, M. R. (2009b). Parenting gifted and talented children: Conceptual and Empirical Foundations. *Gifted Child Quarterly*. 53(3),163-173.
- Myers, R. (1996). *Hayatta kalan oniki üçüncü Dünya'da erken çocukluk dönemi programlarının gelişimi programlarının güçlendirilmesi*, Anne Çocuk Eğitim Vakfı Yayını No : 5, Varol Matbaası. Ankara.
- Neumeister, K.L.S., Adams, C. M., Pierce, R. L., Cassady, J. C. and Dixon, F. A. (2007) Fourth-grade teachers' perceptions of giftedness: Implications for identifying and serving diverse gifted students. *Journal for the Education of the Gifted*, 30 (4), 479-499.
- Oğurlu, Ü. (2007) *Bilişsel değerlendirme sisteminden (CAS) 12 yaş grubu için geçerlik, günevirlilik ve norm çalışması ile üstün zekalı ve yetenekli çocukların normal yaşlılarıyla karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Olszewski-Kubilius, P., ve Lee, S. (2004). Parent perceptions of the effects of the Saturday Enrichment Program on gifted students' talent development. *Roeper Review*, 26(3), 156-165
- Ömeroğlu, E. (1993) *Okulöncesinde üstün yetenekli çocuklar ve eğitimi*. 9. Ya-Pa Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.

- Özaslan, H, Yıldız, N. ve Çetin, Y. (25-27 Mart 2009). *Üstün yetenekli öğrencilerin yetenekleri dışındaki mesleklere yönelme nedenleri ve sakıncaları*. Üstün Yetenekli Çocuklar II. Kongresi Yeni Açılımlar, Eskişehir.
- Özbay, Y. ve Mısırlı Taşdemir, Ö. (2003). “Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması”.
- Özden, İ. ve Özekin, M. (25-27 Mart 2009). *Öğretmen gözü ile sınıfta üstün yetenekli öğrenciler: ilköğretim ikinci ve üçüncü sınıfta tanınmış üç üstün yetenekli öğrencinin ev ödevlerine verdikleri tepkiler, anekdotlar*. Üstün Yetenekli Çocuklar II. Kongresi Yeni Açılımlar, Eskişehir.
- Özekin, M. (2006) *İlköğretim 2., 3., 4., 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin eğitimde tasarımcı düşünce eğitim modelinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özsoy, Y., Özyürek, M., ve Eripek, S. (1996) *Özel eğitime muhtaç çocuklar (Özel eğitime giriş)* Ankara: Karatepe yayınları.
- Öztürk Ayhan, Ö. (2008) *Üstün yetenekli çocuklarda çizgisel gelişim (9-12 yaş grubu çocuklar üzerine bir araştırma)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Palancı, M. (2004) *Üstün yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik gerçeklik terapisi temelli okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri modeli*. 1. Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı. Çocuk Vakfı Yayınları. İstanbul.
- Palmer, D. (2006) *Parents' guide to IQ testing and gifted education*. Long Beach Ca: Quality Boks Inc.

- Pehrson, K. L. ve Cylde C. R.. (1990). Parent Education: Does It Make A Difference?. *Child Study Journal*, 20 (4), 221-235.
- Pyryt, M. C. (1998) *Acceleration: strategies and benefits*. The emotional drama of giftedness. Conference Proceedings of the Annual Conference of the Society for the Advancement of Gifted Education (SAGE) (9 th, Calgary, Alberta, Canda) ED 429388. EC 307126.
- Rash, P. K. (1998). *An analysis of self-reported behaviors and attitudes of parents of gifted children*. Unpublished doctoral dissertation. University of Southern Mississippi, Canada.
- Rauh, Virginia A. ve diğ. (1988). Minimizing Adverse Effects of Low Birthweight: Four-Year Results of an Early Intervention Program. *Child Development*,59:533-544.
- Renzulli, J.S. (1978). What Makes Giftedness? Reexamining a Definition. *Phi Delta Kappan*, 60(3), 180-184.
- Robinson, A., Shore, B.M., Enersen, D.N. (2007) *Best practices in gifted education*. United States of America: Prufrock Press Inc.
- Sabatini, L. (1998) *A look at evaluating non-intellective areas of giftedness*. The Emotional Drama of Giftedness. Conference Proceedings of the Annual Conference of the Society for the Advancement of Gifted Education (SAGE) ED 429388. EC 307126.
- Sak, U., Karabacak, F. ve Kılınç, A. (25-27 Mart 2009). *Üstün yetenekliler eğitim programının (ÜYEP): tanılama, öğretim ve değerlendirme biçimleri ve programın öğrenciler üzerindeki etkileri* . Üstün Yetenekli Çocuklar II. Kongresi Yeni Açılımlar, Eskişehir.

- Sarı, N. E. (1999). *Engelli çocuğu bulunan ana-babalara uygulanan “Ana-Baba Eğitim Programı”nın etkilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya .
- Selçuk Bozkurt, Ö. (2007). *Okulöncesi dönemde öğretmenleri tarafından yaşıtlarına göre üstün ve özel yetenekli olarak aday gösterilen çocukların gelişim özelliklerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Serin, N. B., Saygılı, G., Dönmez, F., Atahan, R., Uzun, B. B. ve Özkan, H. (25-27 Mart 2009). *Üstün yetenekli öğrencilerin yaşadığı çatışmalar ve bu çatışmaların çözümüne ilişkin düşünce, gözlem ve deneyimleri*. Üstün Yetenekli Çocuklar II. Kongresi Yeni Açılımlar, Eskişehir.
- Shichtman, D. (1999). *Concerns and problems of parnts of acedemically successful gifted children*. Unpublished doctoral dissertation, Columbia University, Canada.
- Smith, R. and Brydges, B. (1998) *The gifted in cyber space: Resources for parents, teachers and students*. The Emotional Drama of Giftedness. Conference Proceedings of the Annual Conference of the Society for the Advancement of Gifted Education (SAGE) ED 429388. EC 307126.
- Smutny, J. F., Walker, S.Y. and Meckstroth, E.A. (1997) *Teaching young gifted children in the regular classroom. Identifying, nurturing and challenging ages 4-9*. Minneapolis: Free Spirit Publishing Inc.
- Smutny, J.F., Walker, S.Y. and Meckstroth, E.A. (2007) *Acceleration for gifted learners, K-5*. California: Corwin Press.
- Solow, R.E. (1999). *Parents’ conceptions of giftedness..* Unpublished doctoral dissertation. University of Virginia, Canada.

- Souza F. D. (2001) *Suicide Among Gifted Adolescents: How to Prevent It. The National Research Center on the Gifted and Talented Newsletter, 2001*. National Research Center on the Gifted and Talented , Storrs CT. ED 467839. EC 309140.
- Strethill Wright, R. J. (2000). *Parents' perceptions of giftedness*. Unpublished master's thesis. University of Victoria, Canada.
- Strip, C.A and Hirsch, G. (2000) *Helping gifted children soar. A practical guide for parents and teachers*. Scottsdale: Gifted Psychology Pres Inc.
- Strom, R, Strom, S., Strom, P. ve Collinsworth, P. (1994) Parent Competence In Families With Gifted-Children. *Journal For The Education Of The Gifted*. (Fall 1994) Vol: 18 (1).
- Sumreungwong, U. (2003). *Preservice elementary teachers' attitudes toward the characteristics and needs of gifted children*. Unpublished doctoral dissertation. University of Northern Colorado, Greeley, Colorado.
- Suveren, S. (2006). *Anasınıfına devam eden çocuklar arasından üstün yetenekli olanların belirlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Şahin, A. (1995). *Perceived family system and self-concept of gifted and non gifted children: a comparative study*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şenel, F. (2006). *Bilişsel değerlendirme sisteminin (CAS) 9 yaş grubu ön norm çalışması ve üstün zekalı ve yeteneklilerin bilişsel değerlendirmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şimşek, E. (2002). *Ailelere yönelik düzenlenen etkinliklerin yetişkin eğitimi açısından değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

- Tebes, J. K., Grady, K. and Snow, D.L. (1989) Parent training in decision-making facilitation: skill acquisition and relationship to gender. *Family Relations*, 38, 243-247.
- Tebliğler Dergisi (2001) Bilim Sanat Merkezleri Yönergesi. Sayı:2530, Cilt:64.
- TEMEL, Z.Fulya. (1998). Anne-Çocuk Eğitim Programı ve Yaygınlaştırılması. *Çağdaş Eğitim*,23(247),8,9.
- Temel, F. ve Ömeroğlu, E. (1993) *Türkiye’de okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılmasında aile eğitimine dayalı modeller*. Okul Öncesi Eğitimi. Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Tereci, H., Yılmaz, N., Aydın, M., Kalyoncu,N., Yükselen, F. ve Yükselen, M. (25-27 Mart 2009). *Üstün yetenekli çocukların başarı durumlarının tespiti ve başarısızlık nedenleri “ Amasya Bilsem örneği”* . Üstün Yetenekli Çocuklar II. Kongresi Yeni Açılımlar, Eskişehir.
- Tunalı, S. (2007) *Somut işlemsel dönemdeki üstün ve normal zekâlı çocukların somut düşünme yeteneklerinin incelenmesi ve Raven Standart İlerleyen Matrisler Testi’ nin 8-9 yaş çocukları üzerinde geçerlilik, güvenilirlik ön norm çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Uzun, M. (2004) *Üstün yetenekli çocuklar el kitabı*. 1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Yayın Dizisi:4 . Çocuk Vakfı Yayınları: 66. İstanbul: Erkam Matbaası.
- Ünal, F. (2003). *Empatik İletişim Eğitiminin okulöncesi çocuğu olan annelerin empatik beceri düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Üstünoğlu,Ü.(1990) *Ailelerin okul öncesi dönemin önemi konusunda bilinçlendirilmesi*, Türkiye'de Aile Yıllığı, Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayını.

- Üstünoğlu, Ü. (1991a). *Aile eğitimi paneli*, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı. 10 Mayıs, Ankara, 80-88.
- Üstünoğlu, Ü. (1991b) Okulöncesi dönemdeki aile eğitiminde benimsenebilecek farklı yaklaşımlar. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 1-2, Sayfa: 121-133.
- Üstünel, H. (2008) *Üstün zekalı öğrencilerin PC oyun tercihlerinin akademik başarılarına etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Walker, S.Y. (2002) *The survival guide for parents of gifted kids*. Minneapolis: Free Spirit Publishing Inc.
- Webb, J.T., Amend, E.R., Webb, N.E., Goerss, J., Beljan, P. and Olenchak, F.R. (2005) *Misdiagnoses and dual diagnoses of gifted children and adults*. Scottsdale: Great Potential Pres.Inc.
- Webb, J.T., Gore, J.L., Amend, E.R. and DeVries, A.R. (2007) *A parent's guide to gifted children*. United States of America: Great Potential Press, Inc.
- Winebrenner, S. (2001) *Teaching gifted kids in the regular classroom*. Minneapolis: Free Spirit Publishing Inc.
- Wingert, H. (1997). *Parent beliefs transmission of beliefs and impact on the child*. Unpublished doctoral dissertation., Simon Fraser University. Canada.
- Wolk White, L. (2009). *Push parents? Parent-child relationships in family with intellectually gifted children*. Unpublished doctoral dissertation., Alliant University, San Francisco.
- Yakmacı Güzel, B. (25-27 Mart 2009). *Türk öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimi konusundaki görüşleri*. Üstün Yetenekli Çocuklar II. Kongresi Yeni Açılımlar, Eskişehir.

- Yılmaz, M. ve Yılan, G. (2004) *Üstün yetenekli çocukların ailelerinin duygusal zeka düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. 1. Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı. Çocuk Vakfı Yayınları. İstanbul.
- Yılmaz Atik., Ş. (2007). *İlköğretimde üstün yetenekli öğrencilere uygulanan öğretim yöntemlerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yılmaz, N. ve Bozoğlu, G. (25-27 Mart 2009). *Bilim sanat merkezlerinde eğitim gören üstün yetekli çocukların eğitim programlarına düzenli devan etmeme nedenleri "Amasya örneği"*. Üstün Yetenekli Çocuklar II. Kongresi Yeni Açılımlar, Eskişehir.
- Yüksel, G. (1990). *Ütün yetenekli öğrencilerin yetenek, ilgi ve meslek değer algıları ile rehberlik hizmetleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yürük, A. (2003). *İlköğretim çağındaki üstün yetenekli öğrencilerle normal gelişim gösteren öğrencilerin benlik saygılarının karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Zembat, R. ve Polat Unutkan, Ö. (2001) *Okul öncesi dönemde çocuğun sosyalleşmesinde ailenin yeri (Aile katılım programı uygulama örnekleriyle)*. Ya-Pa Yayın Pazarlama. İstanbul.
- Zepeda, M., Varela, F. ve Morales, A. (2004) *Promoting positive parenting practices through parenting education*. Building State Early Childhood Comprehensive Systems Series, No:13. National Center for Infant and Early Chldhood Health Policy.

EKLER

EK-1
AİLE BİLGİ FORMU

Sevgili Anne Baba,

1. Formu Dolduran Ebeveynin Rumuzu (lütfen yazmayı unutmayınız)

.....

2. Annenin Eğitim Durumu:

- a) Okur Yazar değil
- b) Okur Yazar
- c) İlkokul
- d) Ortaokul
- e) Lise
- f) Ön lisans
- g) Üniversite
- h) Yüksek Lisans
- i) Doktora

3. Babanın Eğitim Durumu

- a) Okur Yazar değil
- b) Okur Yazar
- c) İlkokul
- d) Ortaokul
- e) Lise
- f) Ön lisans
- g) Üniversite
- h) Yüksek Lisans
- i) Doktora

4. Annenin Çalışma Durumu

- a) Ev hanımı
- b) Memur
- c) İşçi
- d) Serbest Meslek
- e) Diğer (Lütfen Belirtiniz).....

5. Babanın Çalışma Durumu

- a) Çalışmıyor
- b) Memur
- c) İşçi
- d) Serbest Meslek
- e) Diğer (Lütfen Belirtiniz).....

10. Bilim Sanat Merkezine Devam Eden Çocuğunuzun

Çocuğunuzun cinsiyeti	Yaşı	Zeka Bölüm Puanı

11. Çocuğunuzun Bilim Sanat Merkezine devam süresi

- a) 1 yıldan daha az
- b) 1 yıl
- c) 2 yıl
- d) 3 yıl ve daha fazla

12. Çocuğunuzun üstün yetenek alanı (lütfen aşağıdaki bölüme yazınız)

.....

EK-2
EBEVEYN DAVRANIŞ DEĞERLENDİRME FORMU

Aşağıdaki görüşlere katılma durumunuzu lütfen işaretleyiniz

Örnek Maddeler

	Her Zaman	Ara Sıra	Sık Sık	Nadiren	Hiçbir Zaman
Çocuğuma düzenli, etkin çalışma becerilerini nasıl geliştirebileceğini öğretebiliyorum					
Çocuğumun özel gruplar yada kamu kurumlarınca verilen ders ve etkinliklerden yararlanmasını sağlıyorum					
Çocuğumun okumasında ve izlemesinde yarar gördüğüm kitap ve yayınları bulmasında, ona yardımcı oluyorum					
Çocuğumla ona örnek olabilecek şekilde konuşabiliyorum					
Çocuğumun ilgilendiği bir konuda özel proje geliştirmesine yardımcı oluyorum					

EK-3**AYDA****Anne Baba Formu**

Lütfen aşağıdaki bütün soruları ve kendi anladığınız biçimde yanıtlayınız. Her bir ifadenin sizin gerçeğinizi yansıtır derecesini, sağ taraftaki aynı numaralı ve on bölümlü çizgiler üzerindeki en uygun aralığı işaretleyerek belirtiniz.

Örnek Maddeler

1. Ailemizde her türlü konu ve fikir açıkça konuşulur.
7. Eşime zayıflıklarımı, korku ve endişelerimi rahatlıkla söylerim.
9. Ailemizdeki iletişimi son derece doyurucu bulurum.
10. Birimizin işte, okulda veya arkadaşından öğrendiği bir şey evde genellikle ilgi görür, tartışılır ve beğenilirse uygulanır.
11. Ailem başkalarından gelen eleştiri ya da önerilere tamamen kapalıdır.
14. Doğrusu ailemden daha çok bağlı olduğum bir insan (arkadaş, sevgili, öğretmen, terapist, kendi ailem, akraba, v.b.) var.
15. Ailem (veya eşim) benim pek çok arkadaşımınla tanışır.
16. Ailemizdeki dayanışma ve birlik duygusu çok güçlüdür.
17. Eşimin evde kendi başıma geçirmek istediğim zamana (bir iş yaparken, okurken, dinlenirken, v.b.) karşı tavrı son derece anlayışlıdır beni rahat bırakır.
26. Evde yapmam gereken şeyler için her zaman yeterli zamanım olur.
29. Ailem geçmişte karşılaştığı zor durumların üstesinden geldi.
30. Gerekğinde ailem çevresinden yeterince destek alabilir.
36. Birbirimize yeterince sevgi ve şefkat gösteririz.

EK-4**AYDA****Çocuk Formu**

Lütfen aşağıdaki bütün soruları ve kendi anladığınız biçimde yanıtlayınız. Her bir ifadenin sizin gerçeğinizi yansıtırma derecesini, sağ taraftaki aynı numaralı ve on bölümlü çizgiler üzerindeki en uygun aralığı işaretleyerek belirtiniz.

Örnek Maddeler

1. Ailemizde her türlü konu ve fikir açıkça konuşulur.
3. Bizim evde olaylar karşısındaki düşünce ve duygular konuşmaktan çok davranışlarla ifade edilir.
8. Beni sevindiren ve aklımdan geçen komik şeyleri anne ve babama rahatlıkla söylerim.
11. Ailem başkalarından gelen eleştiri ya da önerilere tamamen kapalıdır.
12. Evimizde TV, radyo, gazete, dergi, kitap, konferans, sinema, tiyatro gibi yollarla yeni şeyler öğrenmeye ve dünyada olup bitenlere çok ilgi duyulur.
15. Ailem benim pek çok arkadaşımınla tanışır.
16. Ailemizdeki dayanışma ve birlik duygusu çok güçlüdür.
19. Bizim aileyi ilgilendiren kararlarda evdeki herkesin fikri alınır veya çıkarı gözetilir.
25. Evimizde görevini aksatan veya kurallara uymayan(lar) şiddetle kınanır.
27. Genel olarak bizim sağlıklı, huzurlu ve iyi bir aile olduğumuzu düşünürüm.
32. Bizim ailede herkesin birbirini değiştirmeye çalıştığı çok belirgindir.
33. Bizim evde kimsenin eleştiriye tahammülü yoktur.
36. Birbirimize yeterince sevgi ve şefkat gösteririz.

EK-5
Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği
(ÇBMÖ)

Sevgili Öğrenci,

Aşağıda kişilik özellik ve davranışlarına ilişkin bir dizi ifade bulunmaktadır. Her ifadeyi dikkatle okuduktan sonra o görüşe ne kadar katıldığınızı belirtiniz. Sizi en iyi yansıttığınızı düşündüğünüz rakamı yuvarlak içine alınız.

- 1... Kesinlikle Katılmıyorum
- 2... Katılmıyorum
- 3... Kararsızım
- 4... Katılıyorum
- 5... Kesinlikle Katılıyorum

Örnek Maddeler

1. Ebeveynlerim benim için çok yüksek standartlar belirler.	1	2	3	4	5
2. Düzen (plan) benim için çok önemlidir.	1	2	3	4	5
8. Düzenli (temiz) bir insan olmaya gayret ederim.	1	2	3	4	5
9. Okulda (iste) başarısız olursam, kişi olarak da başarısızımdır.	1	2	3	4	5
11. Ebeveynlerim her şeyde en iyi olmamı istemişlerdir.	1	2	3	4	5
12. Kendime çoğu insandan daha yüksek standartlar koyarım.	1	2	3	4	5
13. Eğer biri okulda (iste) bir işi benden daha iyi yaparsa, kendimi bütün işlerde başarısız hissederim.	1	2	3	4	5
20. Ebeveynlerim benden mükemmellik beklemektedirler.	1	2	3	4	5
21. Eğer hata yaparsam, muhtemelen insanlar beni daha az düşüneceklerdir.	1	2	3	4	5
23. Diğer insanlar kadar iyi olamamam eksik biri olduğum anlamına gelir.	1	2	3	4	5
25. Her zaman iyi olamazsam insanlar bana saygı duymazlar	1	2	3	4	5
31. Düzenli (temiz) bir insanım.	1	2	3	4	5
35. Hiçbir zaman anne ve babamın standartlarını karşılayabildiğimi hissetmedim	1	2	3	4	5